

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

Liliana NICOLAESCU-ONOFREI,
Dorin ONOFREI, Alexandru GHERMAN

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a **VIII**-a
din școlile cu predare în limbile minorităților naționale

CARTIER

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova.
Manualul școlar a fost realizat în conformitate cu prevederile Curriculumului la disciplină, aprobat prin ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 1928 din 27 decembrie 2024, ca urmare a evaluării calității metodică-științifice.

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95, E-mail: vanzari@cartier.md
cartier.ro
cartier.md

Colecția *Cartier Educațional* este coordonată de Livia State
Editor: Gheorghe Erizanu
Autori: Liliana Nicolaescu-Onofrei, Dorin Onofrei, Alexandru Gherman
Lector: Valentin Guțu
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Marina Darii
Prepress: Editura Cartier
Tipărit la Bavat Print

Liliana Nicolaescu-Onofrei, Dorin Onofrei, Alexandru Gherman
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ. Manual pentru clasa a 8-a
din școlile cu predare în limbile minorităților naționale
Ediția I, februarie 2025

© 2025, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Nicolaescu-Onofrei, Liliana.

Limba și literatura română: Manual pentru clasa a 8-a din școlile cu predare în limbile minorităților naționale/
Liliana Nicolaescu-Onofrei, Dorin Onofrei, Alexandru Gherman; Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. –
Ed. 1. – [Chișinău]: Cartier, 2025 (Bavat-Print). – 191 p.: il. – (Cartier educațional/colecție coordonată de Livia State,
ISBN 978-9975-79-896-9).

Editat din sursele financiare ale Fondului special pentru manuale. – [8400] ex.
ISBN 978-9975-86-833-4.
811.135.1'243(075.3)
N 61

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova

Școala/Liceul _____

Manualul nr. _____

Anul	Numele și prenumele elevului care a primit manualul	Anul școlar	Starea manualului	
			la primire	la returnare
1				
2				
3				
4				
5				

- Profesorul trebuie să controleze dacă numele elevului este corect scris.
- Elevii cărora le este destinat manualul nu trebuie să facă niciun fel de notații pe pagini.
- Rugăm ca manualele să fie păstrate cât mai îngrijit.
- Starea manualului se va înscrie folosind termenii: nouă, bună, îngrijită, nesatisfăcătoare, proastă.

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Capitolul I. ADOLESCENTUL ȘI PATRIA

<i>Unitatea 1.</i>	Costumul național	6
	Cazurile substantivului. Articularea substantivelor.	
	Utilizarea substantivelor comune la cazurile nominativ și acuzativ	
<i>Unitatea 2.</i>	Ansambluri folclorice celebre	13
	Utilizarea substantivelor comune la cazul genitiv	
<i>Unitatea 3.</i>	Personalități celebre. Marile noastre Marii	17
	Verbe neregulate	
<i>Unitatea 4.</i>	Locuri memorabile din Republica Moldova. Mănăstirea Țipova	24
	Situații de utilizare a verbelor la infinitiv	
<i>Unitatea 5.</i>	Locuri memorabile din Republica Moldova. Chișinăul nostru necunoscut	30
	Utilizarea construcțiilor cu verbe la imperfect	
<i>Atelier de lectură și discuție:</i>	Balada „Miorița”	36
<i>Evaluare sumativă:</i>	Încearcă și vei reuși	41

Capitolul II. ADOLESCENTUL ȘI VALORILE SALE

<i>Unitatea 6.</i>	Cum să-ți faci prieteni	44
	Gerunziul	
<i>Unitatea 7.</i>	Modele demne de urmat: eroi din cărți	48
	Coerența în text: exprimarea unei obiecții. Exprimarea dezacordului	
<i>Unitatea 8.</i>	Modele demne de urmat: eroi din viață	54
	Numeralul. Utilizarea numeralelor colective	
<i>Unitatea 9.</i>	Amintiri de neuitat	61
	Exprimarea identității: pronumele demonstrativ de identitate	
<i>Unitatea 10.</i>	Consumul rațional al resurselor naturale	70
	Exprimarea raporturilor de coordonare și subordonare. Conjunția	
<i>Atelier de lectură și discuție:</i>	Proverbele: oglindă a valorilor umane	76
<i>Evaluare sumativă:</i>	Încearcă și vei reuși	81

Capitolul III. ADOLESCENTUL ȘI SOCIETATEA

<i>Unitatea 11.</i>	Oameni și caractere	84
	Adjectivul. Flexiunea adjectivelor	
<i>Unitatea 12.</i>	Etichetă și comportament în vizită	89
	Structurarea argumentelor și expunerea ipotezelor.	
	Adjectivul nehotărât. Utilizarea adjectivului nehotărât în propoziție	
<i>Unitatea 13.</i>	În pas cu moda	94
	Exprimarea posesiei: pronumele posesiv	

<i>Unitatea 14.</i>	Mesaje scrise: invitația	101
	Exprimarea relației: pronumele relativ. Utilizarea pronumelui relativ	
<i>Unitatea 15.</i>	Avem nevoie de servicii	106
	Noțiuni de sintaxă. Punctuația în propoziție și în frază	
<i>Atelier de lectură și discuție:</i>	Șapte ani de acasă	112
<i>Evaluare sumativă:</i>	Încearcă și vei reuși	119

Capitolul IV. ADOLESCENTUL ȘI CULTURA

<i>Unitatea 16.</i>	Activități de interes. Un hobby: fotografia	122
	Modul indicativ: timpul viitor (forma II). Viitorul popular.	
	Utilizarea construcțiilor cu verbe la timpul viitor	
<i>Unitatea 17.</i>	Activități de interes. Muzica mea preferată	128
	Utilizarea verbelor la perfectul compus	
<i>Unitatea 18.</i>	Îmi place dansul	134
	Ortografia numelor proprii	
<i>Unitatea 19.</i>	Târguri de carte. Biblioteci digitale	140
	Prepoziții și locuțiuni prepoziționale la cazul genitiv	
<i>Atelier de lectură și discuție:</i>	Cărți de repetat copilăria	146
<i>Evaluare sumativă:</i>	Încearcă și vei reuși	149

Capitolul V. ADOLESCENTUL ȘI NATURA

<i>Unitatea 20.</i>	Limbajul naturii. În lumea celor care nu cuvântă	152
	Utilizarea construcțiilor cu verbe la modul conjunctiv.	
	Modul conjunctiv: timpul perfect	
<i>Unitatea 21.</i>	Limbajul naturii. Ce spun florile	158
	Coerența în text: exprimarea circumstanțelor de cauză	
<i>Unitatea 22.</i>	Monumente ale naturii din Republica Moldova: o călătorie subterană	163
	Adverbul. Ortografia unor adverbe	
<i>Unitatea 23.</i>	Acțiuni ecologice	170
	Exprimarea emoțiilor și a sunetelor din natură. Interjecția	
<i>Unitatea 24.</i>	Protecția și conservarea mediului înconjurător	175
	Gradele de comparație ale adverbului. Gradul pozitiv. Gradul comparativ de superioritate. Utilizarea adverbului în propoziție	
<i>Atelier de lectură și discuție:</i>	Îndemn	182
<i>Evaluare sumativă:</i>	Încearcă și vei reuși	185

VOCABULAR		187
------------------	-------	-----

CAPITOLUL I

ADOLESCENTUL ȘI PATRIA

Costumul național

În haine este inclus tot ce oamenii au gândit, au visat, au făcut și au fost.

Thomas CARLYLE

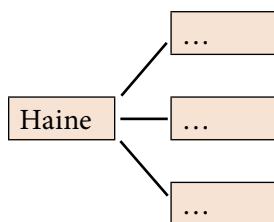
START

1. Examinează schemele.

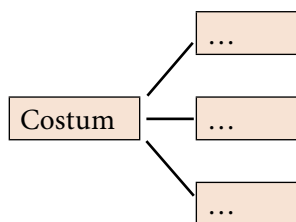
a) Formează îmbinări de cuvinte, completând schemele.

b) Formulează propoziții cu îmbinările formate.

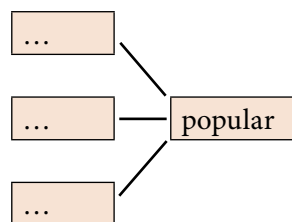
1)

2)

3)

2. Enumeră obiectele solicitate. Descrie apoi unul dintre ele, la alegere.

1) Vestimentația ta preferată: a) de toamnă-iarnă; b) de primăvară-vară.

2) Încălțăminte ta preferată: a) de toamnă-iarnă; b) de primăvară-vară.

PRE-TEXT

3. Citește. Ce obiect menționat în text este un accesoriu, dar nu o haină?

COSTUMUL POPULAR ROMÂNESC

Fiecare popor s-a identificat, pe parcursul evoluției sale, cu un port popular specific. Spre deosebire de hainele moderne, care sunt mult mai uniforme, mai asemănătoare, vestimentația tradițională este o marcă a identității culturale.

Costumele populare sunt specifice, de obicei, unor anumite zone folclorice. Principalele zone folclorice românești sunt: Moldova, Bucovina, Muntenia, Oltenia, Banat, Crișana, Transilvania, Maramureș și Dobrogea.

Costumul popular femeiesc din zona Moldovei este format din ie (cămașă tradițională femeiască), poale, catrință, brâu, bundiță sau pieptar, opinci, batic înflorat sau maramă.

Ia sau **cămașa cu altiță** are mai multe elemente. **Altița** este broderia multicoloră din partea de sus a mânecii, de pe umăr. Sub ea se află **încrețul** – o broderie monocromă, de obicei. Broderia de pe restul mânecii reprezintă șiruri de ornamente care sunt drepte sau oblice și se numesc **râuri**. Iile moderne de azi sunt asemănătoare cu niște bluze, sunt scurte și nu mai au **poalele** acelea lungi, care le făceau să semene cu rochiile. **Catrința** este una dintre cele mai simple piese de port, fiind formată dintr-o țesătură dreptunghiulară care se înfășoară în jurul taliei, suprapunându-se în partea din față. În alte zone folclorice ea se numește **fotă**. **Brăul** este folosit la fixarea cămașilor și catrințelor. De obicei, brăul

Sofia Vicoveanca

Tudor Ungureanu

are o lungime de circa 2 metri și o lățime nu prea mare, de până la 10 centimetri. **Bundița** sau **pieptarul** este făcut din lână ori din piei de miel. În picioare, femeile din zona Moldovei purtau **opinci**.

Costumul popular bărbătesc este compus din cămașă bărbătească, ițari, brâu sau chimir, suman, căciulă ori pălărie și opinci ori cizme.

Cămașa bărbătească era lungă până la genunchi și cu broderia mult mai sobră, mai modestă decât cea femeiască. Acum, dacă cineva vrea să-și facă o cămașă tradițională, o face scurtă, mai aproape de lungimea cămașilor moderne. **Ițarii** sunt niște pantaloni simpli de postav, strânși la brâu cu o sfoară. **Brăul** bărbătesc din lână este cam de două ori mai lat decât cel femeiesc și ceva mai lung. Unii bărbați purtau în loc de brâu **chimir** – o curea lată de lungimea taliei din piele de vită, cu ornamente incrustate sau cu ținte mici bătute. **Sumanul** este o haină din postav gros pentru perioada răcoroasă și poate fi lung sau scurt. **Bundă** se numea atât un cojocel scurt cu ornamente, asemănător bundiței pentru femei, cât și o haină lungă și largă din postav sau din piei de oaie, întrebuințată de țărani ca îmbrăcăminte de iarnă. **Opincile** bărbătești seamănă cu cele femeiești. Pe cap, bărbații purtau iarna căciuli de cârlan, iar în alte anotimpuri, pălării de fetru ori de paie.

Încă un obiect important este **traista**. Deși nu este o haină, ci, mai degrabă, echivalentul genților moderne, traista este totuși considerată o piesă de port popular. Era întrebuințată atât de femei, cât și de bărbați.

(după Maria Bâtcă)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

vestimentație, *subst.* – îmbrăcăminte
broderie, *subst.* – вышивка
miel, *subst.* – ягненок
sobru, *adj.* – сдержанный
postav, *subst.* – сукно
țintă, *subst.* – aici: гвоздь

SINONIME

întrebuințat – folosit
piesă – aici: obiect
a fi compus (din...) – a fi constituit (din...)
a vrea – a dori
sfoară – funie
considerat – socotit

ANTONIME

tradițional – modern
specific – comun
principal – secundar
drept – strâmb, șerpuit

NOTA BENE!

monocrom – монохромный
ornament – орнамент
identitate – идентичность
accesoriu – аксессуар

LECTURA TEXTULUI

4. Completează în caiet tabelul pe baza informației din text:

Costumul popular femeiesc	Costumul popular bărbătesc
Ia	Cămașa
...	...

5. Completează descrierile cu lexemele potrivite.

- a) Elementele ieii sunt ..., ... și râurile.
- b) ... este, de obicei, o broderie monocromă.
- c) Catrința se înfășoară în jurul ...
- d) Bundița sau ... era făcută din lână ori din piei de miel.
- e) Cămașa ... avea o broderie mai modestă decât cămașa ...
- f) ... este o haină bărbătească din postav gros pentru vreme răcoroasă.

6. Răspunde la întrebări.

- a) Cum se mai numește ia?
- b) Ce element se află în partea de sus a mânecii unei ii, pe umăr?
- c) Cum pot fi șirurile de ornamente care se numesc râuri?
- d) Din ce erau confecționate bundițele?
- e) Ce sunt ițarii?
- f) Cum arăta chimirul?
- g) Cum se numea haina bărbătească lungă și largă din postav sau din piei de oaie, întrebuințată de țărani ca îmbrăcăminte de iarnă?
- h) Ce piese erau prezente atât în garderoba femeilor, cât și în cea a bărbaților?

7. Care dintre afirmațiile de mai jos sunt adevărate?

a) Alțița este broderia multicoloră din partea de sus a mânecii.	A	F
Alțița este broderia multicoloră din partea de jos a mânecii.	A	F
b) Brâul femeiesc este mai lung și mai lat decât cel bărbătesc.	A	F
Brâul bărbătesc este mai lung și mai lat decât cel femeiesc.	A	F
c) Opincile erau purtate doar de bărbați.	A	F
Opincile erau purtate atât de femei, cât și de bărbați.	A	F
d) Traista era întrebuințată doar de femei.	A	F
Traista era întrebuințată atât de femei, cât și de bărbați.	A	F

S ENSURILE TEXTULUI

8. Examinează tabloul votiv de mai jos. Ce piese vestimentare recunoști?

Tabloul votiv*: țărani-ctitori ai unei biserici din județul Olt

* Tabloul votiv – fragment dintr-o pictură murală (bisericească)

9. Descrie elementele componente ale ieii reprezentate în imagine. Cum sunt râurile?

Fotografie de la expoziția „Ia – rădăcini spre infinit”

10. Compară imaginile de mai jos. Prin ce se deosebesc și prin ce se aseamănă hainele celor două familii?

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Cazurile substantivului. Articularea substantivelor

11. Transcrie din textul despre costumul popular românesc substantivele care denumesc piesele de port popular, la forma nearticulată, apoi completează tabelul cu formele articulate.

Substantive nearticulate	Substantive cu articol nehotărât	Substantive cu articol hotărât
ie	o ie	ia
...	...	...

Amintește-ți!

Articolul este partea de vorbire care indică în ce măsură obiectul denumit este cunoscut vorbitorului.

Utilizarea substantivului **fără articol (nearticulat)** indică existența obiectului în general, fără a-l particulariza: *Îmi place să port **ie**.*

Substantivul cu articol nehotărât arată un obiect, dar nu îl identifică exact: *Am văzut la muzeu **o ie**.*

Substantivul cu articol hotărât indică un obiect despre care se știe ceva concret sau un obiect cunoscut vorbitorului: ***Îa** era din Bucovina.*

12. Transcrie din text câteva propoziții în care substantivele care denumesc obiecte ale portului popular sunt articulate hotărât. Explică / argumentează nevoia de utilizare a articolelor hotărâte.

Utilizarea substantivelor comune la cazurile nominativ și acuzativ

Amintește-ți!

Substantivele la cazul **nominativ** răspund la întrebările *cine? ce?*
Substantivele la cazul **acuzativ** răspund la întrebările *pe (cu/despre etc.) cine? ce?*

Declinarea substantivelor

Genul/Numărul	cu articol nehotărât		cu articol hotărât	
	Singular	Plural	Singular	Plural
Masculin	un bărbat	niște bărbați	bărbatul	bărbații
Feminin	o tânără o țară o femeie	niște tinere niște țări niște femei	tânără țara femeia	tinerele țările femeile
Neutru	un costum un port un cadou	niște costume niște porturi niște cadouri	costumul portul cadoul	costumele porturile cadourile

13. Completează cu substantivele potrivite, cu articol nehotărât sau fără articol:

- Tinerii plecau la ... , în căutare de studii sau la lucru.
- Hainele tradiționale erau făcute din ...
- În mod obișnuit, fata avea ... de sărbătoare și mai multe ... simple.
- Ce ... porți vara? e) Ce ... porți iarna?
- Câte ... are costumul popular?
- Câți ... de muzică populară evoluează în costume tradiționale?

14. Completează cu substantivele potrivite cu articol hotărât:

- ... se coase din țesătură de casă.
- ... se coase din postav gros.
- Iată ... din zona Vrancea.
- Toți ... ansamblului folcloric poartă căciuli de cărlan.
- Îmi place ... acesta. f) Prefer ... roșu și negru.
- ... cu alțiță se întâlnește în multe zone folclorice.
- ... popular românesc subliniază ... noastră comună.

PRACTICUM

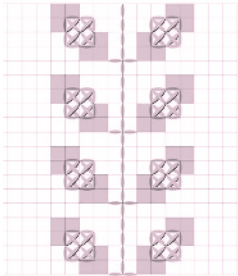
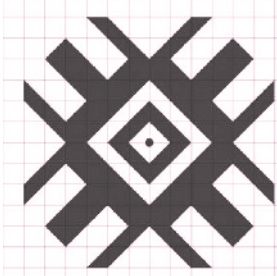
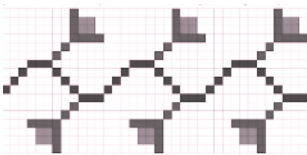
15. Documentează-te, discutând cu membrii familiei, și descrie, într-un text de jumătate de pagină, costumul tradițional al etniei din care face parte familia ta.

16. Lucru în grup. Elaborați un poster pentru a prezenta costumele populare ale uneia dintre etniile conlocuitoare din Republica Moldova. Folosiți imagini, fotografii, ilustrații și texte proprii sau citate din lucrări despre piesele vestimentației tradiționale a:

a) ucrainenilor; b) bulgarilor; c) găgăuzilor; d) rușilor; e) romilor; f) armenilor; g) evreilor; h) polonezilor; i) azerilor; j) altor etnii.

17. Analizează descrierea semnelor de broderie. Care dintre ele ți se par cele mai sugestive? Pe care le-ai alege, dacă ar fi să brodezi/să comanzi o piesă de port popular?

SPICUL	OCHIUL	RÂUL (ȘUVOIUL)
		
<i>simbolizează pacea, belșugul, viața</i>	<i>este un simbol solar, are rol de veghe, de apărare împotriva răului</i>	<i>simbolizează viața, cu bune și cu rele, drumul, calea ocolită</i>

După Ioana Corduneanu, fondatoarea blogului și comunității „Semne cusute”

18. Lucru în perechi. Documentați-vă și faceți o scurtă descriere a portului tradițional al unui popor, despre care nu aveți prea multe informații. Puteți alege unul dintre popoarele reprezentate în fotografiile de mai jos sau oricare altul.

a) Masai

b) Japonezi

c) Indieni

d) Inuiți

19. Documentează-te și prezintă o informație succintă despre decizia UNESCO privind înscrierea elementului „Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală în România și Republica Moldova” pe Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității. Când a fost adoptată aceasta? Ce înseamnă această decizie pentru cultura noastră?

20. Lucru în grup. Documentați-vă și prezentați o informație succintă despre:

- a) Colecția de costume populare din Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău;
- b) Obiectele de port popular din muzeul etnografic/de istorie din localitatea/regiunea voastră.

Folclorul nostru... nu numai că este sublim, dar te face să înțelegi totul. E mai savant decât toată muzica așa-zis savantă. Și asta într-un fel cu totul inconștient. E mai melodic decât orice melodie, dar asta fără să vrea. E duios, ironic, trist, vesel și grav.

George ENESCU

START

1. Citește cuvintele. Formează cât mai multe îmbinări cu acestea.

Model: interpretă – interpretă cunoscută, interpretă de folclor, interpretă de muzică rock, interpretă populară, interpretă renumită.

a) ansamblu – ... b) voce – ... c) concert – ... d) chitară – ... e) vioară – ...
f) compozitor – ... g) piesă – ... h) versuri – ... i) melodie – ... j) folclor – ...

2. Alcătuiește propoziții cu 4-5 dintre îmbinările formate.

Model: Maria Bieșu a fost o interpretă renumită de operă.

3. Ce interpreți de folclor din Republica Moldova cunoști?

4. Ce ansambluri folclorice cunoști?

RE-TEXT

5. Citește. Ce se întâmplă atunci când urcă pe scenă *Lupii lui Calancea* și *Surorile Osoianu*?

LUPII LUI CALANCEA ȘI SURORILE OSOIANU

Lupii lui Calancea și *Surorile Osoianu* au ridicat în picioare publicul sucevean cu piese folclorice interpretate într-un stil modern. Concertul, două ore de poveste, de muzică cu miez arhaic, dar în stilul Lupilor, rock și trap, piese cu un sunet mai dacic, mai tragic, cu trompete, cu chitare, cu ritmuri înțepate, s-a desfășurat pe 23 februarie 2023, la Suceava.

Spectatorii au umplut până la refuz sala de spectacol, semn că artiștii din Republica Moldova au fost doriți de suceveni. Aceștia au concertat pentru prima dată la Suceava și au venit cu un proiect care prinde la publicul de toate vârstele.

Concertul a fost plin de ritm, pe fondul unui joc de lumini permanent, dar și plin de emoție, pentru că, atunci când urcă pe scenă *Lupii lui Calancea* și *Surorile Osoianu*, „răsună văile”, rein-

vie folclorul autentic în toată frumusețea lui, pentru că artiștii „îl povestesc frumos”, prin vers, prin muzică, prin atitudine, prin felul original în care transmit mesajul. Combinația dintre voci și partea instrumentală a creat o atmosferă unică de care s-au bucurat sute de spectatori.

Fie că au fost sârbe, hore, cântece de leagăn, cântece de cătănie, de joc, de jale etc., toate au păstrat *vibe*-ul original, doar că *Lupii* le-au adus un aer *fresh*.

Ansamblul etnofolcloric familial *Surorile Osoianu* este format din cinci membre: Ileana, Iulia, Valentina, Romela și Maria, născute în satul Horești, raionul Fălești. Ele sunt „un dar de la Dumnezeu”, după cum a spus Alex Calancea, producător, compozitor, chitarist și director muzical al formației *Lupii lui Calancea*. Surorile au fost îndelung aplaudate, pentru că

Lupii lui Calancea și Surorile Osoianu

Surorile Osoianu

sunt autentice, iar folclorul lor, piesele adunate de la bătrânii satelor moldovenești, te înveselește, dar imediat poate să te facă să plângi, pentru că ele cântă și bocet.

Fuziunea între rock, trap și folclor se dovedește a fi o reușită [...].

Concertul de la Suceava a fost mai mult decât muzică. Artiștii au pus în valoare, în manieră proprie, cântece din folclorul urban, „cântece din patrimoniul nostru cultural”, cântece care creează emoții și fac punte între generații. În sala de spectacol au fost oameni de toate vârstele, de la copii de doar câțiva anișori până la bunici cu tâmplele albe. Evenimentul de la Suceava face parte dintr-un turneu național, care mai cuprinde spectacole la Iași, Cluj-Napoca, Timișoara și București.

(după un articol de Daniela MICUȚARIU, Curierul de Suceava)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

îndelung, *adverb.* – mult timp

tâmplă, *subst.* – висок

piesă – aici: музыкальная пьеса

propriu, *adj.* – собственный

patrimoniu, *subst.* – сокровищница, культурное наследие

bocet, *subst.* – плач

SINONIME

autentic – original, veritabil

adunat – colectat, cules

emoție – trăire

NOTA BENE!

manieră – манера

turneu – турне

folclor – фольклор

EXPRESII

a umple până la refuz – a completa,
a umple la maximum

a prinde la public – a fi pe gustul
publicului

a pune în valoare – a valorifica,
a evidenția, a sublinia

LECTURA TEXTULUI

6. Răspunde la întrebări.

1) Unde a avut loc concertul menționat în articol? 2) Cu ce fel de piese au ridicat în picioare publicul sucevean *Lupii lui Calancea* și *Surorile Osoianu*? 3) Cât timp a durat concertul? 4) Ce stil de muzică practică *Lupii lui Calancea*? 5) Ce stil de muzică practică *Surorile Osoianu*? 6) Ce vârstă aveau spectatorii? 7) A câta oară au concertat artiștii la Suceava?

7. Formulează în caiet întrebări la care se poate răspunde astfel:

1) Ansamblul etnofolcloric familial *Surorile Osoianu* este format din cinci membre. 2) Numele lor sunt: Ileana, Iulia, Valentina, Romela și Maria. 3) Alex Calancea este producător, compozitor, chitarist și director muzical al formației *Lupii lui Calancea*. 4) Surorile au cules piesele de folclor de la bătrânii din satele moldovenești. 5) Concertul face parte dintr-un turneu național. 6) Alte concerte vor avea loc la Iași, Cluj-Napoca, Timișoara și București.

SENSURILE TEXTULUI

8. Lucru în perechi. Discută cu colegul/colega cum înțelegeți expresiile de mai jos. Apoi comparați-vă opiniile cu ale altor colegi.

Ore de poveste; muzică cu miez arhaic; piese cu ritmuri înțepate; fuziunea între rock, trap și folclor; proiect care prinde la public; joc de lumini plin de emoție; punte între generații; bunici cu tâmplele albe.

9. Alcătuieste enunțuri cu 2-3 dintre expresiile analizate.

10. Expune-ți opinia:

- a) De ce concertul de la Suceava a fost mai mult decât muzică?
- b) Ce au făcut artiștii încât au ridicat în picioare publicul sucevean?
- c) Din ce motiv spectatorii au umplut până la refuz sala de spectacol?
- d) Cum sunt cântecele care creează emoții?

11. Explică expresia: „Toate melodiile au păstrat *vibe*-ul original, doar că *Lupii* le-au adus un aer *fresh*”. Precizează sensul anglicismelor folosite.

12. Explică legătura dintre mottoul unității și fragmentul de mai jos.

Surorile au fost îndelung aplaudate, pentru că sunt autentice, iar folclorul lor, piesele adunate de la bătrânii satelor moldovenești, te înveselește, dar imediat poate să te facă să plângi, pentru că ele cântă și bocet.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Utilizarea substantivelor comune la cazul genitiv

Amintește-ți!

Substantivele la cazul **genitiv** răspund la întrebările *al (a/ai/ale) cui?* și pot fi însoțite de un **articol posesiv** care indică posesorul unui obiect.

Declinarea substantivelor la cazul genitiv

Numărul/ Genul	Articolul posesiv	cu articol nehotărât		cu articol hotărât	
		Singular	Plural	Singular	Plural
Masculin	al/a/ai/ale	unui artist	unor artiști	artistului	artiștilor
Feminin		unei artiste unei valori unei femei	unor artiste unor valori unor femei	artistei valorii femeii	artistelor valorilor femeilor
Neutru		unui cântec unui sport unui turneu	unor cântece unor sporturi unor turnee	cântecului sportului turneului	cântecelor sporturilor turneelor

Exemple de utilizare a substantivelor la cazul genitiv:

fără articol posesiv	cu articol posesiv	
Am fost la concertul artistului meu preferat.	Am fost la un concert al unui artist celebru.	Am fost la un concert al artistului Satoshi.
Reuniunea teatrelor națio- nale românești a devenit un eveniment tradițional.	Este o reuniune a unor teatre înfrățite.	Următoarea reuniune a teatrelor românești va fi peste un an.
Sunt admiratorul muzicii populare balcanice.	E ușor să devii un admirator al unei muzici atât de optimiste.	Nu poți deveni un admirator al muzicii pe care n-o înțelegi.
Scara valorilor mele este clară.	E important să ai o scară a unor valori la care ții.	Pe o scară a valorilor umane, prima este pacea.

13. Completează, introducând substantivele propuse la cazul genitiv, cu articol nehotărât sau hotărât, în perechile de propoziții. Ce ai observat?

A) *interpret*: 1) Dan era fan ... renumit. 2) Iar Alex era fan ... Vali Boghean.

B) *ansamblu*: 1) Studentele de la Universitatea de Stat erau membre ... 2) Studentele de la Colegiul de Muzică erau membre ... *Speranța*.

C) *formație*: 1) Membrii ... bine cunoscute au obținut cetățenia Republicii Moldova.

2) Familiile acestor membri ... *Bi-2* sunt recunoscătoare.

14. Completează cu substantivele potrivite cu articol hotărât, în baza textului studiat:

a) Muzica ... *lui Calancea* este pe gustul ... de diferite vârste. b) Talentul ... Osoianu a ridicat în picioare sala. c) Concertul ... moldoveni a durat două ore. d) Stilul ..., rock și trap, este inconfundabil. e) Concertul de la Suceava a avut loc în cadrul ... național al interpreților de peste Prut.

PRACTICUM

15. Ce ansambluri folclorice sau interpreți care promovează folclorul etniei din care faci parte cunoști?

16. Lucru în grup. Documentați-vă mai mult cu privire la biografia și activitatea surorilor Osoianu și elaborați un poster cu titlul *Surorile Osoianu – neobosite promotoare ale folclorului autentic*.

17. Informează-te cine sunt autorii citatelor de mai jos. Care sunt ideile principale exprimate în acestea?

1) „Fiecare cântec popular românesc este modelul autentic al perfecțiunii artistice.

Puterea sa expresivă este nebănuit de mare.” (*Béla Bartók*)

2) „La noi la români, întâi se aud cântecele și apoi răsare soarele.” (*Nicolae Iorga*)

TEME

18. Lucru în perechi. Documentați-vă și pregătiți o informație despre:

a) un ansamblu folcloric cunoscut din Republica Moldova (*Crenguța de Iederă, Plăieșii, Ștefan-Vodă*, ansambluri folclorice ale etniilor conlocuitoare);

b) O orchestră sau un ansamblu de muzică populară din Republica Moldova (*Lăutarii, Folclor, Fluieraș, Mugurel, Düz-Ava, Rodoljubie, Enigma Romilor, Kadînja* etc.).

19. Găsește și audiază piese ale unor formații de muzică modernă/interpreți/interprete care valorifică în creația lor folclorul autentic (*Lupii lui Calancea, Trigon, Zdob și Zdub, Vali Boghean, Irina Rimes* etc.). Ți-au plăcut piesele? De ce da sau de ce nu?

20. Ascultă încă o dată o piesă care ți-a plăcut și scrie un anunț publicitar în care să explici de ce merită ascultată.

21. Recitește mottoul unității. Cum înțelegi expresia „Folclorul te face să înțelegi totul”?

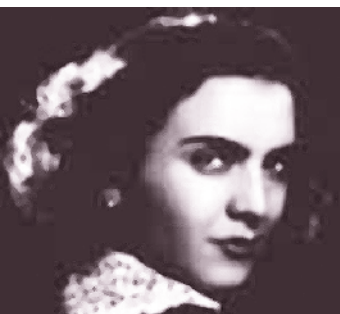

Personalități celebre. Marile noastre Marii

Sunt voci care nu exprimă numai frumosul muzical, minunea veche și, cu toate astea, mereu nouă a cântecului, ci ceva mai mult, exprimă sufletul unui loc și al unui timp. Așa a fost vocea Mariei. Când cânta ea, (...) parcă plângea un violoncel cu strunele de mătase.

Constantin NOTTARA

START

Maria Tănase

1. Citește. Pronunță corect sunetele [d] și [t].

Personalitate cunoscută, momente importante, debut radiofonic, activitate artistică, artistă emerită, discuri de gramofon.

2. Alcătuieste propoziții cu trei dintre îmbinările de cuvinte de mai sus, la alegere.

3. Enumeră cât mai multe personalități cunoscute cu numele Maria:

a) biblice; b) istorice; c) din lumea artelor (muzică, teatru, film etc.).

4. Cine sunt persoanele menționate în continuare? Ce știi despre ele?

Maria Tănase, Maria Cebotari, Maria Lătărețu, Maria Drăgan, Maria Ciobanu, Maria Bieșu, Maria Dragomiroiu, Maria Codreanu, Maria Iliuț, Maria Sarabaș.

5. Lucru în perechi. Examinați tabelul cronologic al vieții mării artiste Maria Tănase. Care sunt, în opinia voastră, cele mai importante momente din cariera ei?

25 septembrie 1913, București – se naște Maria Tănase.

1921 – debutul în public, la serbarea de sfârșit de an a școlii primare.

1934 – cooptarea, prin concurs, la Teatrul de Vară „Cărăbuș” al marelui actor român Constantin Tănase.

1935-1936 – înregistrarea primelor discuri: *Romanța mansardei*, *Nunta țigănească*.

20 februarie 1938 – debutul radiofonic, cu un program de piese folclorice.

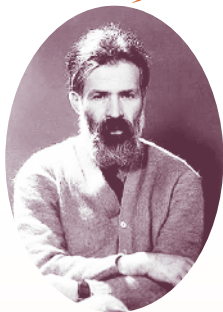
Aprilie 1938 – la invitația marelui istoric Nicolae Iorga, cântă la închiderea cursurilor de vară de la Vălenii de Munte. Cu acest prilej, marele cântăreț a numit-o „Pasărea măiastră”.

1939 – este aleasă să reprezinte cântecul popular românesc pe continentul american, în cadrul Expoziției Internaționale de la New York. Cântă în fața unor personalități remarcabile precum Constantin Brâncuși, George Enescu, André Gide, Yehudi Menuhin, fostul președinte american Hoover ș.a.

1940 – regimul legionar îi interzice Mariei Tănase orice activitate artistică. Îi sunt distruse toate plăcile de gramofon de la radio, pentru că în cercul ei de prieteni se numărau și oameni de cultură evrei.

1941 – revine în scenă. Are un turneu în Turcia. Președintele Turciei îi oferă un post de... cercetătoare la Institutul Etnografic din Istanbul și chiar cetățenia de onoare a Turciei.

Minienciclopedie

Constantin Brâncuși
(1876-1957)

Mare sculptor român, stabilit la Paris din 1902. Figură proeminentă în sculptura secolului al XX-lea. Creația lui este dominată de căutarea unei esențe simbolice a formei. Subiectele capodoperelor lui sunt preluate din miturile primordiale sau din legende românești.

Maria Tănase.
Fotografie cu autograf
pentru Temistocle Popa

1944 – debutează în calitate de cântăreață de operetă.

1945 – debutează în calitate de actriță dramatică, în rolul Mașei din drama *Cadavrul viu* de Lev Tolstoi.

1955 – este distinsă cu Premiul de Stat al României.

1957 – i se conferă titlul de Artistă Emerită. Este distribuită în coproducția româno-franceză *Ciulinii Bărăganului*, după romanul lui Panait Istrati; interpretează rolul principal Anica, alături de actorii Marcel Anghelescu, Mihai Berechet și Florin Piersic.

22 iunie 1963 – răpusă de boală, părăsește definitiv scena vieții.

P RE-TEXT

6. Audiază o piesă folclorică (sau mai multe) în interpretarea Mariei Tănase și examinează portrete ale ei din diferite perioade ale vieții. Emite câteva presupuneri cu privire la trăsăturile de caracter ale cântăreței.

7. Citește cu atenție. Ce trăsături de caracter ale Mariei Tănase ai reușit să intuiești?

ȘI-A ADUS UN COPAC ÎN BALCON...

(după Temistocle Popa)

...Îi plăcea să-și schimbe domiciliul mai în fiecare an și făcea din apartamentele în care stătea un mic paradis. Avea momente, și nu puține, când fugea de lume, de unde nevoia unui cămin care s-o ascundă. Iubea mult florile, până și cea mai umilă păpădie, iar casa îi era veșnic plină de flori. În apartamentul din strada Brezoianu a adus chiar un copac pe care l-a instalat în balcon. Au trebuit să-l urce, din stradă, pompierii, cu scările și frânghiile lor, până acolo, la ultimul etaj. Era extrem de modestă. Fugea de fotografi, de larma publicității. La masă mânca doar un ou fiert, o felie de pâine prăjită, o roșie și un ardei...

Bani nu avea niciodată. Rămânea fără ei imediat ce-i câștiga, astfel că trăia din împrumuturi. Când întâlnea vreo fată săracă și frumoasă, îi dădea rochiile ei cele mai scumpe. Le iubea îndeosebi pe florărese, de la care cumpăra brațe întregi de flori, rămânându-le nu o dată datoare...

...S-a îmbolnăvit grav pe când se afla într-un lung turneu prin țară. A fost adusă în grabă la București și internată la Spitalul Fundeni. Zile în șir nu am avut puterea să mă duc s-o văd în starea în care o adusesese boala. Dar Maria se grăbea, voia să-și ia rămas-bun de la toți prietenii. Citise adevărul în privirile medicilor. M-am dus, în sfârșit, s-o văd. Am găsit-o străvezie, numai piele și os. Doar strălucirea ochilor îi rămăsese la fel de vie. Când mi-am luat rămas-bun de la ea, mi-a strecurat în mână niște hârtii pe care le scosese de sub pernă. Era testamentul ei...

Ultima ei dorință a fost să i se sape o fântână într-o câmpie secetoasă, undeva lângă Făgăraș, sau în Dobrogea, din care să bea apă trecătorii. Apoi, să i se cumpere mai multe perechi de pantofi ușori, fără branturi, ca papucii de casă, care să fie dăruiți unor femei nevoiașе, iar o pereche să-i fie pusă în sicriu, „ca să poată alerga nestingherită, prin poieni, în lunga călătorie”.

Minienciclopedie

Constantin Tănase
(1880-1945)

Actor român care și-a câștigat o mare popularitate datorită spectacolelor de revistă jucate la Teatrul „Cărbuș”, pe care l-a înființat în 1919. Autor al unor cuplete celebre și unul dintre primii actori români de film.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

cămin, *subst.* – aici: casă sau apartament propriu
 umil, *adj.* – aici: simplu, modest
 păpădie, *subst.* – одуванчик
 pompier, *subst.* – пожарный
 împrumut, *subst.* – obiect sau sumă de bani
 împrumutată de la cineva
 florăreasă, *subst.* – femeie care vinde flori
 străveziu, *adj.* – transparent; aici: lipsit
 de culoare, palid
 testament, *subst.* – завещание
 secetos, *adj.* – uscat, fără apă
 branțuri, *subst.* – стельки
 nestingherit, *adj.* – fără a fi deranjat de cineva

SINONIME

paradis – rai
 larmă – gălăgie, zgomot
 frânghie – funie

EXPRESII

a-și lua rămas-bun – a se
 despărți de cineva
 a fi numai piele și os – a fi
 foarte slab

ANTONIME

a câștiga – a pierde
 sărac – bogat
 scump – ieftin
 a iubi – a urî

NOTA BENE!

fotograf – фотограф
 turneu – турне
 boală – болезнь
 poiană – поляна

LECTURA TEXTULUI

Din istoria cuvintelor

Numele **Maria**, foarte răspândit în toată lumea (cu forme ca *Marie, Mary, Mariah* ori – mai puțin obișnuită – *Mhairi*, în gaelica din Scoția), vine din Orientul Apropiat antic. El derivă fie din cuvântul egiptean antic *Marye* „preaiubită”, fie din numele ebraic *Miryam* „copil dorit”, fie din expresia aramaică *Mar-i-yah*, care înseamnă „Dumnezeul meu e Yahweh”.

8. Răspunde la întrebări:

a) Ce făcea Maria Tănase mai în fiecare an? b) Pe ce stradă locuia atunci când și-a adus un copac în balcon? c) Ce nu avea Maria Tănase niciodată? d) Ce se întâmpla cu banii pe care îi câștiga? e) De la cine cumpăra brațe întregi de flori? f) Când s-a îmbolnăvit Maria Tănase? g) Ce citise ea în ochii medicilor? h) Ce a cerut ea să i se cumpere, în testamentul său?

9. Citește fragmentele în care:

a) este descrisă dragostea Mariei Tănase pentru flori; b) este arătată atitudinea ei față de publicitate; c) se relevă modestia Mariei Tănase; d) este descrisă atitudinea ei față de cineva sărac; e) este descrisă situația financiară a cântăreței; f) este descrisă starea ei la spital; g) este detaliat conținutul testamentului ei.

10. Citește fragmentul care te-a impresionat cel mai mult. Argumentează-ți opțiunea.

11. Formulează întrebări pe baza textului.

12. Lucrând în echipe, completați textul cu două-trei replici ale:

- unui vecin al Mariei Tănase;
- unui pompier care a ridicat copacul la balcon;
- unui fotograf de care fugea cântăreța;
- unei florărese de la care Maria Tănase cumpăra flori;
- unui medic de la Spitalul Fundeni.

SENSURILE TEXTULUI

13. Lucru în perechi. Emiteți câte o ipoteză-două drept răspuns la următoarele întrebări:

a) De ce își schimba Maria Tănase atât de des domiciliul? b) De ce fugea de fotografii? c) De ce rămânea foarte repede fără bani? d) De ce își dăruia hainele scumpe fetelor sărace? e) De ce a dorit să i se sape o fântână din care să bea trecătorii?

14. Cum înțelegi expresia: *doar strălucirea ochilor îi rămăsese la fel de vie?*
15. Despre care călătorie era vorba în testamentul Mariei Tănase?
16. Lucrând în echipe, reconstruiți portretul psihologic al Mariei Tănase, așa cum se desprinde acesta din text.
17. Formați trei echipe. Explicați semnificația următoarelor simboluri în text:
- copac;
 - floare;
 - fântână.
18. Dacă ar trebui să alegeți un fundal muzical pentru acest text, care/cum ar fi acesta? De ce?
19. Formați trei echipe. Explicați cum înțelegeți expresiile: *un mic paradis, cea mai umilă pădărie, lunga călătorie*, raportându-vă la conținutul textului.
20. Improvizează ce ar fi putut spune, aflând de plecarea Mariei Tănase:
- o fată sărmană care a primit rochii drept cadou de la ea;
 - o florăreasă de la care Maria cumpăra flori.
21. Documentează-te și notează în caiet câteva evenimente istorice importante, care au avut loc în Europa și în lume în timpul vieții Mariei Tănase (1913-1963). Ce poți spune despre această perioadă istorică?

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Verbe neregulate

22. Examinează cum se schimbă rădăcinile verbelor din tabelele de mai jos. Ce ai observat?

A lucra	
Eu	lucrez
Tu	lucrezi
El, ea	lucrează
Noi	lucrăm
Voi	lucrați
Ei, ele	lucrează

dar:

A lua	
Eu	iau
Tu	iei
El, ea	ia
Noi	luăm
Voi	luați
Ei, ele	iau

A tăcea	
Eu	tac
Tu	taci
El, ea	tace
Noi	tăcem
Voi	tăceți
Ei, ele	tac

dar:

A avea	
Eu	am
Tu	ai
El, ea	are
Noi	avem
Voi	aveți
Ei, ele	au

A citi		dar:	A fi	
Eu	citesc		Eu	sunt
Tu	citești		Tu	ești
El, ea	citește		El, ea	este
Noi	citim		Noi	suntem
Voi	citiți		Voi	sunteți
Ei, ele	citesc		Ei, ele	sunt

Reține!

În limba română, majoritatea verbelor își păstrează rădăcina și nu suferă modificări semnificative atunci când sunt conjugate.

Excepție fac **verbele neregulate** care își modifică total sau parțial rădăcina atunci când sunt conjugate: *a fi, a avea, a da, a lua, a sta, a mânca, a bea, a usca, a vedea*.

23. Găsește în textul „Și-a adus un copac în balcon” și transcrie enunțurile care conțin verbe neregulate. Care este forma de infinitiv a acestor verbe?

24. Completează enunțurile cu verbe neregulate potrivite.

Timpul trecut, imperfect	Timpul prezent	Timpul viitor
Eu ... interesat/ă de muzică.	Eu ... interesat/ă de muzică.	Eu ... interesat/ă de muzică.
Tu ... dovadă de compasiune.	Tu ... dovadă de compasiune.	Tu ... dovadă de compasiune.
Ea ... numai note bune.	Ea ... numai note bune.	Ea ... numai note bune.

25. Alcătuieste propoziții cu trei dintre verbele neregulate, la alegere, utilizându-le la diferite timpuri și în diferite contexte, după model. Ce ai observat?

Model:

Verbul **a fi**:

Timpul trecut, imperfectul	Timpul prezent	Timpul viitor
Eu eram marcat/ă de istoria Mariei Tănase.	Eu sunt impresionat/ă de bunătatea Mariei Tănase.	Eu am să fiu fanul/fana Mariei Tănase.

26. Compară informațiile de mai jos. Determină aspectele comune și deosebirile dintre momentele hotărâtoare ale biografiilor artistelor.

Maria CEBOTARI

Cântăreață de operă, actriță

Anii de viață: 10.02.1910 – 09.06.1949

Locul nașterii: Chișinău

Debutul în fața publicului – 1914, Chișinău, în corul bisericii

Debutul pe scena profesionistă – 1931, Berlin

Maria TĂNASE

Interpretă de muzică populară, actriță

Anii de viață: 25.09.1913 – 22.06.1963

Locul nașterii: București

Debutul în fața publicului – 1921, la școală

Debutul pe scena profesionistă – 1934, București

Maria DRĂGAN

Interpretă de muzică populară

Anii de viață: 23.08.1947 – 06.10.1986

Locul nașterii: Bălăurești, Nisporeni

Debutul în fața publicului – în concerte la școală

Debutul pe scena profesionistă – 1974, Chișinău

Constantin Brâncuși.
Măiastra

27. Avansează două-trei ipoteze cu privire la motivele:

- a) vieții relativ scurte a cântărețelor;
- b) carierei destul de scurte a cântărețelor.

28. Lucrând în echipe, alcătuiți o listă de acțiuni pe care ar trebui să le întreprindă statul și societatea pentru:

- a) a promova talentele tinere;
- b) a asigura un trai decent actorilor și cântăreților în vârstă care și-au încheiat cariera.

29. Nicolae Iorga a numit-o pe Maria Tănase „Pasărea măiastră”. Ce calități ale cântăreței crezi că au îndreptățit acest nume?

30. Comentează mottoul temei.

31. Cuvintele lui Constantin Nottara se referă la Maria Tănase. Le-ai putea raporta și la alte cântărețe? Pentru cine ai opta?

32. Pe baza citatelor care urmează, prezintă o descriere a calităților vocale și a măiestriei artistice a Mariei Tănase:

a) „Inegalabila frumusețe a cântecului românesc al Mariei Tănase, prospețimea și elevația pun în lumină noblețea sufletului plin de demnitate al colectivității care a dat naștere unei asemenea opere... Baladele și doinele românești sunt cele mai originale din Europa.” (Prof. Austrogesilo de Athalyde, Președintele Academiei de Litere din Brazilia)

Coperte ale discurilor
Mariei Tănase

Varia

Conform unor date statistice curioase, 10% din femeile de origine română (adică fiecare a zecea!) poartă vechiul și frumosul prenume Maria.

b) „Fluier și cobză, bucium, scripcă, țambal, frunză și trestie este Maria Tănase. Cântecul l-a prins din îngemănarea frunzelor, din arcușul vântului, din răsunetul codrilor și din șopotul izvoarelor. A strâns în glasul ei lacrima și jalea din bocetele și revolta străbunilor. A cules alintul din cântecul de leagăn și dorul din freamătul pădurilor.” (Dorina Rădulescu)

33. Luând ca punct de plecare ideile expuse în text, discutați în echipe despre modestie ca trăsătură importantă pentru o personalitate celebră.

34. Lucrând în echipe, încercați să determinați, intuitiv, tematica repertoriului Mariei Tănase, pornind de la denumirile cântecelor interpretei:

„Dragi mi-s cântecele mele”, „Aseară ți-am luat basma”, „Lung îi drumul Gorjului”, „Ciuleandra”, „Trenule, mașină mică”, „Bătrânețe, haine grele”, „Mi-am pus busuioc în păr”, „Am iubit și-am să iubesc”, „Lume, lume...”, „Doină din Maramureș”, „Frică mi-e să mor ca mâine”, „Cine m-aude cântând...”

35. Comentează, din perspectiva zilei de azi, testamentul Mariei Tănase.

36. În echipe, inițiați o discuție cu tema: „Soarta personalităților celebre”.

TEME

37. Verifică ipotezele emise la îndeplinirea sarcinii din exercițiul 27 de la rubrica *Practicum*, aflând mai multe despre viața Mariei Cebotari și a Mariei Drăgan. Folosește resursele existente din bibliotecă, din internet.

38. Documentează-te și structurează o informație despre viața și activitatea uneia dintre cântărețele cu numele Maria, la alegere. Poți folosi ca resurse biblioteca, internetul, dar și cunoștințele uneia dintre persoanele adulte cu care comunică. Folosește reperele:

- Prenumele, numele;
- Data și locul nașterii;
- Genul de muzică practicat;
- Debutul în carieră;
- Cele mai cunoscute piese/roluri (în funcție de genul practicat);
- Eventuale premii sau distincții obținute;
- Atitudinea publicului față de creația interpretei.

39. S-ar putea ca în localitatea ta să existe, în prezent, străzi care poartă numele unor femei celebre cu prenumele Maria. Află și prezintă câteva detalii referitoare la localizarea acestor străzi. Găsește una dintre ele și intervievează câteva persoane întâlnite în stradă: ce știi acestea despre persoana al cărei nume îl poartă strada? Ce concluzii poți trage pe baza acestor interviuri?

40. Elaborează o listă de acțiuni pe care ar trebui să le întreprindă școala și părinții pentru ca generația tânără:

- a) să cunoască moștenirea lăsată de marii oameni de cultură;
- b) să păstreze memoria personalităților de cultură.

41. Elaborează un eseu cu titlul: *Un mare artist e sufletul unui loc și al unui timp*, în care să argumentezi afirmația din titlu, vorbind despre un cântăreț/ o cântăreață modern(ă) preferat(ă).

Locuri memorabile din Republica Moldova. Mănăstirea Țipova

Privește orice lucru ca și cum l-ai vedea pentru prima sau ultima oară.
Atunci timpul petrecut de tine pe pământ va fi plin de glorie.

Betty SMITH

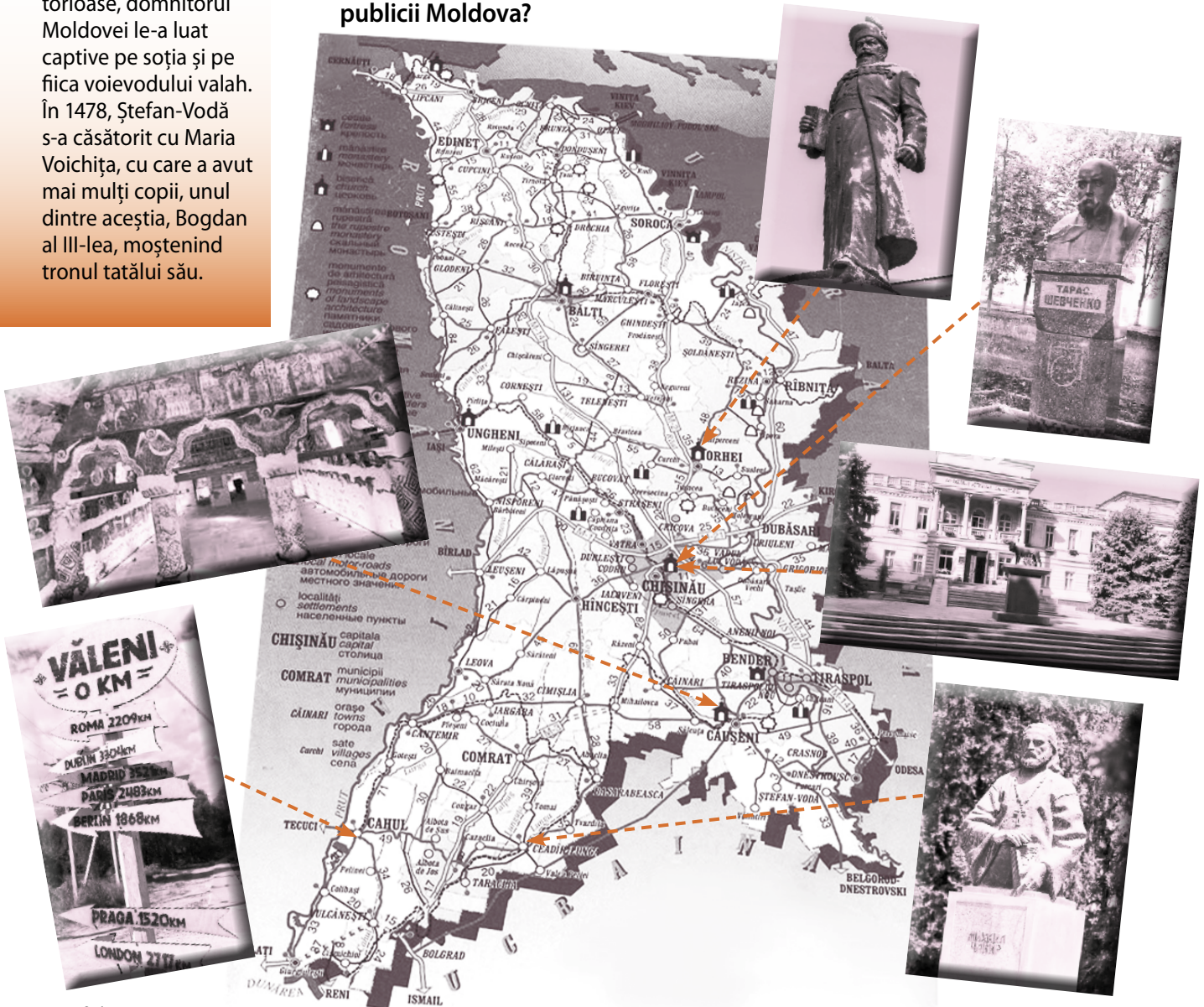
Minienciclopedie

Maria Voichița

Fiica domnului Munteniei Radu cel Frumos, învins de Ștefan cel Mare în 1473. În urma acestei expediții victorioase, domnitorul Moldovei le-a luat captive pe soția și pe fiica voievodului valah. În 1478, Ștefan-Vodă s-a căsătorit cu Maria Voichița, cu care a avut mai mulți copii, unul dintre aceștia, Bogdan al III-lea, moștenind tronul tatălui său.

START

1. Citește îmbinările de cuvinte. Pronunță corect sunetele [c], [che], [chi], [ce], [ci].
Chilii călugărești, schituri ale mănăstirii, mal stâncos, legendă veche, căi de acces, peisaj excepțional, spirit special, stânci abrupte.
2. Alcătuieste propoziții cu trei dintre îmbinări, la alegere.
3. Concurs! Cine identifică primul obiectivele turistice reprezentate pe harta Republicii Moldova?

Orfeu. Mozaic antic

Orfeu

Fiul zeului tracic Ea-gru și al muzei Calliope, poet și cântăreț mitic celebru, care fermeca, prin armoniile divine ale lirei sale, zeii, oamenii, animalele sălbatice și chiar arborii, pietrele și alte obiecte neînsuflețite. Când soția lui, nimfa Euridice, a murit mușcată de un șarpe, Orfeu a coborât în împărăția morților și, cu ajutorul artei sale, a reușit să-l facă pe Hades, stăpânul lumii subpământene, s-o elibereze, cu condiția că poetul nu o va privi până ce nu vor fi ieșit din infern. Cântărețul a încălcat interdicția chiar în pragul lumii celor vii și a pierdut-o pe Euridice, de această dată pentru totdeauna. Disperarea l-a făcut pe Orfeu să disprețuiască și chiar să insulte alte femei. În cele din urmă, menadele – adepți ale cultului lui Bacchus – l-au sfâșiat, furioase, în bucăți.

4. Lucrând în echipe, redactați cartea de vizită a Republicii Moldova, folosind următoarele repere:

- așezarea geografică;
- drapelul;
- limba oficială;
- capitala;
- valuta națională;
- stema statului;
- imnul;
- populația;
- sărbători naționale etc.

5. Amintește-ți și relatează ceva ce ai aflat, la școală, din cărți sau în călătorii/excursii, despre un monument istoric din țară sau de peste hotare (informații documentare, legende etc.).

PRE-TEXT

6. Citește textul. Ce fel de mormânt a fost descoperit în apropiere de Țipova?

MĂNĂSTIREA ȚIPOVA

Probabil, cel mai renumit ansamblu monastic construit în stâncă din Republica Moldova este cel de la Țipova, considerat unul din cele mai mari din Europa. Nu e de mirare, întrucât ansamblul este constituit în câteva nivele și se întinde pe o suprafață destul de mare, iar pe timpuri schiturile mănăstirii adunau peste 700 de călugări. Sute de chilii călugărești se află în împrejurimi. Comunitatea călugărească de aici a fost creată cu mult înainte de fondarea statului feudal moldovenesc. Se afirmă că unele chilii au fost săpate în malul stâncos al Nistrului încă în secolele X-XII. Această mănăstire a stat de strajă la hotar și era un semnalizator în cazurile năvălirii barbarilor ce veneau din est.

Mănăstirea este zidită pe vârful unor stânci abrupte, deschizând o priveliște fermecătoare a luncii fluviului Nistru, fiind situată la o înălțime de 100 m deasupra nivelului apei. Un interes deosebit prezintă biserica „Adormirea Maicii Domnului”, destul de spațioasă, cu pereții tencuiți și o boltă care imită cerul. Anul 1776 este recunoscut drept anul prosperării, când mănăstirea începe a se extinde. Biserica rupestră a fost divizată în spații mari, separate prin coloane masive, au fost lărgite căile de acces și dispărut funcția ei primordială de apărare.

Spiritul special al acestor locuri îl simți imediat ce ajungi pe terasa Nistrului. Se zice că locurile de aici au o energetică benefică. De aceste locuri sunt legate și unele legende. Se spune că în această mănăstire domnitorul Moldovei Ștefan cel Mare și Sfânt s-a cununat cu soția sa Maria Voichița. Și că spiritul acesteia poate fi văzut noaptea în forma unei doamne în alb. Sau că spiritul ar fi al fiicei acesteia, Marușca, ce și-a găsit aici locul odihnei de veci. Iar chilia ei emană energie ce poate fi simțită prin simpla atingere.

O altă legendă, mai veche, ne spune că prin aceste locuri, lângă cetatea geto-dacă, și-a petrecut ultimii ani din viață poetul mitic Orfeu. El a fost înmormântat sub o lespede de piatră

la poalele cetății. Iar cercetătorii afirmă că un astfel de mormânt a fost descoperit în apropiere de Țipova. Pe unul dintre dealurile reliefate de la intrarea în defileul de la Țipova, în perioada Antichității (sec. IV-III î.H.), se înălța o cetate din pământ a geto-dacilor. Și până în zilele noastre s-au păstrat aici bastioanele ei de promontoriu.

În general, peisajul de aici este excepțional: liniștea apelor Nistrului pe jumătate în stuf, stâncile abrupte cu sute de chilii și grote ce atestă o istorie milenară, frumusețea naturii și zbuciumul cascadelor. Dacă dispuneți de timp și de forțe pentru a ajunge până la cascade, veți avea ocazia de a vedea cele mai mari cascade de la noi din țară.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

abrupt, *adj.* – обрывистый
 fluviu, *subst.* – apă curgătoare mare, care se varsă în mări sau în oceane
 tencuit, *adj.* – оштукатуренный
 prosperare, *subst.* – dezvoltare, înflorire, progresare
 a (se) extinde, *verb* – a (se) mări, a (se) lărgi, a (se) întinde
 primordial, *adj.* – 1. primul, întâiul, originar; 2. principal, esențial, important, decisiv
 benefic, *adj.* – favorabil, binefăcător
 a se cununa, *verb* – обвенчаться
 a emana, *verb* – a răspândi, a împrăști, a emite
 lespede, *subst.* – плита
 reliefat, *adj.* – care este scos în relief; (*fig.*) scos în evidență, accentuat
 defileu, *subst.* – ущелье
 stuf, *subst.* – тростник, камыш
 promontoriu, *subst.* – fâșie de pământ înaltă și stâncoasă care înaintază în mare; высокий, скалистый мыс

SINONIME

excepțional – deosebit, neobișnuit, admirabil, extraordinar, nemaipomenit
 comunitate – societate, colectiv
 fondare – întemeiere, înființare
 a diviza – a împărți, a fragmenta
 grotă – peșteră, catacombă
 a atesta – a dovedi, a confirma, a demonstra, a certifica, a adevăra
 zbucium – neliniște, tulburare, agitație, frământare, îngrijorare
 fermecătoare – încântătoare, fascinante, ademenitoare, captivante

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

călugăr – călugăresc/călugărească	a apăra – apărare, apărător
stâncă – stâncos	mormânt – a înmormânta, înmormântare
a se întinde – întindere	
semn – a însemna, semnal, a semnaliza, semnalizare, semnalizator	a cerceta – cercetare, cercetător

EXPRESII

a sta de strajă – a străjui,
 a păzi de veci –
 veșnic, etern

7. Lucrați în perechi. Observați diferența de sens dintre cuvintele subliniate.

- Îți stă foarte bine în acest costum. De o jumătate de oră stă de vorbă cu directorul.
- Țara noastră este situată în sud-estul Europei. Vacanța mi-am petrecut-o la țară, la bunici.
- Să admitem cazul că toți vor cunoaște subiectele. Transcrie din text enunțul care conține un substantiv la cazul genitiv.
- Nivelul de trai rămâne a fi foarte scăzut. Interiorul peșterii impresionează prin frumusețea galeriilor situate în patru nivele.

Schiturile săpate în stâncă de la Țipova, Saharna, Butuceni nu reprezintă un fenomen izolat. Tradiția mănăstirilor rupestre este una străveche în aria creștinismului răsăritean. De celebritate se bucură, de exemplu, mănăstirea din anticul oraș Petra, în actuala Iordanie, săpată adânc în stâncă, ca și întregul oraș, cu aproape 2.000 de ani în urmă.

Din istoria cuvintelor

În greaca medievală, cuvântul *askētēs*, care însemna inițial „antrenat, exersat”, dar și „versat, experimentat”, a căpătat și sensul de „ascet, sihastru”. De la acest termen provine cuvântul din neogreacă *skētē* „mănăstire mică și retrasă”, care a fost împrumutat și de alte limbi: vechea slavă – *skumъ*, română – **schit**, rusă – *skum*.

8. Identifică relația din cadrul fiecărei serii de cuvinte:

- a diviza – a fragmenta – a împărți;
- memorabil – important – remarcabil;
- ansamblu (totalitate) – ansamblu (colectiv de artiști);
- poală (a fustei) – poală (a muntelui, a pădurii);
- cer (arbore) – cer (spațiu cosmic) – cer (formă a verbului „a cere”);
- loc – a locui – locuitor; • intrare – ieșire.

Alcătuiește trei enunțuri cu câteva dintre cuvintele de mai sus (la alegere).

9. Utilizează, într-o singură frază, două sinonime ale cuvântului *memorabil*.

10. Include, într-un text coerent pe orice temă, trei-patru cuvinte (la alegere) de la rubrica *Dicționar*.

LECTURA TEXTULUI

11. Selectează și sistematizează informația din text referitoare la:

- poziția geografică și suprafața ocupată de mănăstire;
- biserica „Adormirea Maicii Domnului”;
- cununia domnitorului Ștefan cel Mare;
- mormântul descoperit în apropiere de Țipova;
- peisajul din preajma mănăstirii.

12. Completează enunțurile pe baza textului:

- ...cu mult înainte de fondarea statului feudal moldovenesc.
- În cazul năvălirii barbarilor...
- Mănăstirea este zidită pe vârful...
- Biserica „Adormirea Maicii Domnului”...
- Se spune că în această mănăstire Ștefan cel Mare...

13. Rememorează textul. Enunțurile ce urmează sunt adevărate sau false?

- Ansamblul monastic de la Țipova este construit în stâncă.
- Mănăstirea de la Țipova a fost construită de Ștefan cel Mare.
- În apropiere de Țipova a fost descoperită lira lui Orfeu.
- Ansamblul monastic de la Țipova este considerat unul dintre cele mai mari din Europa.

14. Formați echipe. Recitiți textul și:

- formulați, pe baza textului, zece întrebări;
- alcătuiți planul textului;
- rezumați textul în opt enunțuri.

SENSURILE TEXTULUI

15. Utilizând informații din text, găsește argumente în favoarea următoarei afirmații: *Ansamblul monastic de la Țipova este un loc memorabil din Basarabia.*

16. Care este sensul următoarelor cuvinte/expresii din text: *a sta de strajă la hotar, a simți, benefică, zbucium?*

17. Selectează din text trei cuvinte-cheie. Argumentează, în trei enunțuri, rolul/semnificația unuia dintre aceste cuvinte (la alegere).

Situații de utilizare a verbelor la infinitiv

Amintește-ți!

Infinitivul denumește acțiunea sau starea, fără a indica persoana, numărul sau timpul realizării.

- De exemplu:
- a învăța, a vizita (conjugarea I);
 - a vedea, a cădea (conjugarea a II-a);
 - a merge, a face (conjugarea a III-a);
 - a călători, a hotărî (conjugarea a IV-a).

Situații de utilizare a verbelor la infinitiv	Exemple
I. cu morfemul a (în diferite funcții sintactice)	Ce înseamnă a ocroti natura? Visul lui este de a vizita mănăstirea Țipova. Dorința de a se răzbuna îl frământa tot mai mult. Profesorul începe a explica tema nouă. A plecat fără a preveni pe cineva. A greși este omenește.
II. fără morfem	
• după verbul a putea	Eu nu pot veni astăzi la antrenament.
• după verbul a avea când e însoțit de adverbele: când, unde, cum sau de pronumele ce, cine	El nu are când învăța . Eu nu am ce face la școală astăzi după lecții.
• în structura viitorului forma I	Când veți pleca în excursie?
• în structura imperativului (singular, forma negativă)	Nu alerga !
• în structura condiționalului prezent	Și eu aș merge la mănăstirea Țipova.

NOTA BENE!

- În dicționarele de limba română, verbele figurează la modul infinitiv.
- Modul infinitiv se utilizează cu prepozițiile: *până, pentru, înainte de, fără* etc.

PRACTICUM

18. Identifică, în textul *Mănăstirea Țipova*, toate verbele la infinitiv. Încadrează-le în enunțuri proprii.

19. Răspunde la următoarele întrebări, utilizând verbe la modul infinitiv.

– Ce înseamnă <i>a ocroti natura</i> ?	– Ce înseamnă <i>a face o faptă bună</i> ?
– Ce înseamnă <i>a avea șapte ani de acasă</i> ?	– Ce înseamnă <i>a fi patriot</i> ?

20. Continuă enunțurile.

• Înainte de a traversa strada...	• Înainte de a vizita un loc memorabil...
• Înainte de a oferi un cadou...	• Înainte de a întreba ceva...
• Întotdeauna avem ce învăța...	• Pentru a comunica în limba română...

Din istoria cuvintelor

Asemănarea eviden-
tă dintre românescul
mănăstire, bulgărescul
манастир și rusescul
монастырь se dato-
rează provenienței lor
comune de la termen-
ul grecesc medieval
monastērion. Din fami-
lia lexicală, destul de
bogată, a cuvântului
grecesc mai fac parte
adjectivul *monos* „unul,
singur” și un alt termen
din domeniul religiei,
monachos „călugăr”,
adică, literal, „cel care
este singur”. Acest
cuvânt a fost preluat
de multe limbi, de
exemplu: română – *mo-
nah*, spaniolă – *monje*,
engleză – *monk*, france-
ză – *moine*, germană –
Mönch, italiană – *mona-
co*, rusă – *монах* etc.

Cuvântul românesc
biserică provine din
latinescul *basilica*
„portic; biserică”. De
fapt, acest termen
reprezintă un împru-
mut din greaca veche,
unde cuvântul *basileus*
„rege, împărat” are o
bogată familie lexică-
lă. Adjectivul grecesc
basilicos „regesc, îm-
părătesc” se regăsește,
astfel, în două cuvinte
românești: *biserică*,
adică „(încăpere) îm-
părătească”, și *busuioc*
„(plantă) împărătească”.

21. Formați perechi. Alcătuiți, pe baza textului *Mănăstirea Țipova*, un dialog din 8-10 replici, utilizând cel puțin două verbe la infinitiv.
22. Formați patru echipe. Imaginați-vă și descrieți, în șase-opt enunțuri, peisajul din preajma mănăstirii Țipova în cele patru anotimpuri.
23. Formați trei echipe. Apelând la cunoștințele acumulate la lecțiile de limba română, geografie, istorie și la informațiile de ultimă oră din mass-media, redactați, folosind reperele propuse, un text informativ cu titlul:
 - echipa I: *Republica Moldova – țară europeană* (repere: capitala, stema, drapelul, 27 august, orașe, sate, râuri, limba română, valuta națională, Acordul de asociere UE – Republica Moldova, protecția minorităților etnice, proiecte europene, exportul de mărfuri în țările Uniunii Europene etc.);
 - echipa a II-a: *Arta, cultura Moldovei* (repere: doina, hora, Glebus Sainciuc, Mihai Volontir, Grigore Vieru, *Joc*, *Codreanca*, portul național, Guguță, Ștefan Petrache, Valentina Naforniță, *Zdob și Zdub*, *Plăieșii*, meșteșuguri populare etc.);
 - echipa a III-a: *Obiceiuri și tradiții moldovenești* (repere: Casa Mare, busuioc, prosop, mămăliguță, obiceiuri și tradiții calendaristice, hramul bisericii, ziua localității etc.).
24. Fă o relatare de minimum șase enunțuri despre locul care este, pentru tine, cel mai important de pe pământ. Motivează-ți preferința pentru acest loc.
25. Prezintă trei-patru argumente în favoarea păstrării monumentelor istorice.

TEME

26. Completează informația din text cu alte date despre mănăstirea Țipova.
27. Explică, în cinci-șase enunțuri, valoarea simbolică a mănăstirilor, referindu-te la textul *Mănăstirea Țipova*, dar apelând și la alte texte citite de tine în limba română sau în limba maternă.
28. Caută informație! Selectează și completează „fișa biografică” a unei mănăstiri de peste hotare: Putna; Pecerska Lavra; Monte Cassino; Stoudios; Cluny etc.
 - a) Denumire
 - b) Anul fondării/primei mențiuni
 - c) Fondatorul/ctitorul
 - d) ...
29. Proiect de grup. Elaborați un colaj de fotografii din presă cu mănăstirile Moldovei. Redactați un anunț publicitar care i-ar putea interesa pe turiștii din alte țări.
30. Selectează și prezintă o informație cât mai amplă despre unul dintre obiectivele turistice reprezentate pe harta de la exercițiul 3, p. 24.
31. Selectează și prezintă o informație despre unul dintre obiectivele turistice de pe teritoriul Republicii Moldova care reflectă cultura și tradițiile etniei din care face parte familia ta.

Locuri memorabile din Republica Moldova. Chișinăul nostru necunoscut

Arhitectura este muzică încremenită.

Johann Wolfgang GOETHE

START

1. Citește îmbinările de cuvinte. Pronunță corect grupurile de sunete [ea] și [ia].

Refacerea orașului, restaurarea Chișinăului, valoarea istorică, memoria oamenilor, teama de seisme, abia acum, clădirea de invidiat, chiar la margine, partea centrală, edificiul din preajmă.

2. Alcătuiește propoziții cu trei dintre îmbinări, la alegere.

3. Discută cu colegul/colega:

- Ce oraș / localitate ai vizitat recent?
- Ce te-a impresionat acolo? De ce?

4. Enumeră cât mai multe determinative pentru substantivul *oraș*.

5. Completează enunțurile:

- Chișinăul este un oraș...
- În acest an, vom sărbători aniversarea a... a Chișinăului.

PRE-TEXT

6. Amintește-ți:

- Ce monumente istorice din Chișinău cunoști?
- Ce străzi din Chișinău poartă numele unor personalități istorice?
- Ce străzi din Chișinău poartă denumiri ale unor evenimente istorice?
- Ce clădiri și monumente se află chiar în centrul Chișinăului?

7. Citește textul. Ce am fi avut astăzi dacă proiectul lui Alexei Șciusev s-ar fi realizat?

CHIȘINĂUL NOSTRU NECUNOSCUȚ

de Iurie Colesnic

Chișinăul de azi, Chișinăul nostru e altfel decât era Chișinăul părinților noștri. Chișinăul de azi arată cu totul altfel decât arăta Chișinăul tinereții bunicilor noștri.

În anul 1946, când marele arhitect Alexei Șciusev, originar din Chișinău, a fost invitat să se ocupe de refacerea orașului, acesta a venit cu un proiect remarcabil pentru Casa Guvernului, care urma să fie amplasată în centrul capitalei.

Preocupat de restaurarea Chișinăului, Șciusev făcea tot posibilul ca să păstreze valoarea istorică a orașului. La modernizarea planului urbanistic, la lărgirea străzilor, la construirea unor case noi, el ținea seama de un nivel firesc al clădirilor, care să nu devină presant pentru pietoni și pentru locuitorii orașului. Undeva, în memoria lui, persista amintirea unui oraș patriarhal, dar și teama de puternicele seisme care pot veni din zona Vrancei. Chișinăul suportase în noiembrie 1940 un cutremur distrugător.

Minienciclopedie

Alexei Șciusev

(1873, Chișinău – 1949)

Arhitect, istoric și teoretician al artei, membru al Academiei de Arte a Imperiului Rus, ulterior al Academiei de Științe a URSS. A învățat la Liceul Nr. 2 din Chișinău (1883–1891). Arhitect, printre altele, al Teatrului de Operă și Balet din Toșkent, al bulevardului Hreșcătițk din Kiiv, al Observatorului Astronomic Pulkovo, al Bisericii Sf. Treime din Cuhureștii de Sud. În prezent, în Chișinău există un muzeu și o stradă care îi poartă numele – strada Alexei Șciusev.

Piața Marii Adunări Naționale

se află în centrul Chișinăului și a fost numită astfel în onoarea Marii Adunări Naționale de la 27 august 1989, întrunire ce s-a ținut în această piață în cadrul mișcării de renaștere națională de la sfârșitul anilor '80. Este un monument de arhitectură de importanță națională. În apropierea pieței se află Arcul de Triumf, Catedrala Mitropolitană, Casa Guvernului, precum și Grădina Publică „Ștefan cel Mare”.

Din istoria cuvintelor

Cuvântul **guvern** este un derivat al verbului *a guverna*, provenit, prin filieră franceză (*gouverner*), din latinescul *gubernare* „a conduce, a dirija”, care, la rândul său, este un împrumut din limba greacă: *kybernaō* „a conduce, a cârmui”. Este interesant faptul că în română există un dublet al lui *a guverna* – verbul *a chivernisi* „a conduce, a administra”, dar și „a câștiga, a se îmbogăți”, preluat direct din neogreacă.

Dar clădirea de astăzi din Piața Marii Adunări Naționale nu amintește deloc de proiectul marelui arhitect. După lungi perioade de indecizie, abia în 1964, a fost înălțată Casa Guvernului după proiectul lui Semion Fridlin, în cheia modernă a acelor vremuri – adică din sticlă și beton. Clădirea venea ca o replică la proiectul lui Alexei Șciusev, ca un fel de antiproiect. Dacă acesta concepușe Casa Guvernului în formă de „P” rusec, o clădire care parca îmbrățișa Piața Marii Adunări Naționale, Fridlin, în schimb, a inversat litera, aducând partea centrală a edificiului chiar la marginea pieței.

Din punct de vedere stilistic, clădirea nu se leagă cu niciun alt edificiu din preajmă. Ca și atunci, ea arată ca un corp străin în mijlocul unor clădiri din altă epocă, ba chiar din alt secol. Poate că factorii de decizie de atunci au vrut să demonstreze prin acest proiect o descătușare arhitecturală, o modernizare rapidă a Chișinăului, un alt nivel al posibilităților tehnologice. Poate au vrut să transmită mesajul că, de acum încolo, capitala Republicii Moldova trebuia să se rupă de tradiție, de trecutul său istoric. Actualmente, acest mesaj pare multiplicat fără nicio schimbare prin construcțiile diforme și bizare care se înalță în fiecare an în orașul nostru și care nu sunt deloc în armonie cu clădirile istorice pline de eleganță.

Dacă proiectul lui Alexei Șciusev s-ar fi realizat, Republica Moldova de astăzi ar fi avut o Casă a Guvernului de invidiat, iar Chișinăul – un centru istoric de toată frumusețea. Dar așa, nu ne rămâne decât să regretăm că există un Chișinău pe care nu o să-l vedem niciodată...

Proiectul Casei Guvernului. A. Șciusev, 1947

Casa Guvernului

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

refacere, *subst.* – aici: reconstrucție, restaurare
urbanistic, *adj.* – referitor la planificarea lucrărilor de construire într-un oraș
fresc, *adj.* – natural, potrivit, obișnuit
presant, *adj.* – care apasă, давящий
a persista, *verb* – a rămâne, a se menține
seism, *subst.* – cutremur, землетрясение
edificiu, *subst.* – clădire, construcție
diform, *adj.* – fără o formă regulată
bizar, *adj.* – ciudat, straniu
a regreta, *verb* – a-i părea rău (cuiva), сожалеть

EXPRESII

a ține seama – иметь в виду, принять во внимание
factori de decizie – органы или лица, принимающие решения; ключевые фигуры
(nu) se leagă – (не) вьжется, (не) подходит

NOTA BENE!

Compară cu echivalentele din limba rusă:

- arhitect
- patriarhal
- proiect
- epocă
- tradiție
- armonie
- eleganță

8. Formează trei-patru îmbinări de cuvinte, apoi încadrează-le în enunțuri. Poți schimba forma cuvintelor (număr, caz etc.), acordându-le în funcție de necesitate.

oraș	înalt
clădire	pietonal
stradă	elegant
nivel	remarcabil
posibilitate	istoric
proiect	bizar
centru	tehnologic
decizie	modificat

9. Citește expresiile. Cum le înțelegi? Discută cu colegul/colega pentru a vedea cum le înțelege și ce crede el/ea în legătură cu aceasta. Notează în caiet explicațiile asupra cărora ați convenit.

- a) o casă de invidiat; c) un oraș de toată frumusețea;
b) un proiect remarcabil; d) o decizie istorică.

L ECTURA TEXTULUI

10. Citește:

- enunțurile referitoare la originea arhitectului Alexei Șciusev;
- fragmentul în care se descrie grija lui A. Șciusev pentru refacerea orașului;
- descrierea proiectului lui A. Șciusev pentru Casa Guvernului;
- enunțurile în care autorul își exprimă un regret.

11. Lucru în perechi. Formulează 3-4 întrebări referitoare la text, apoi adresează-le colegului/colegei. Răspunde la întrebările lui/ei.

12. Redă succint textul, folosind cuvintele de la rubrica *Dicționar*.

13. Alcătuieste 4-5 enunțuri, folosind cuvinte de la rubrica *Nota bene!*

S ENSURILE TEXTULUI

14. Lucru în perechi. Examinați cele două imagini care însoțesc textul și comparați proiectul lui A. Șciusev cu clădirea realizată de facto. Ce puteți spune despre:

- a) felul cum ar fi arătat/arată clădirea;
b) felul cum ar fi arătat/arată Piața Marii Adunări Naționale.

15. Cum crezi:

- a) De ce a încercat A. Șciusev să păstreze cu orice preț valoarea istorică în timpul restabilirii orașului?
b) De ce arhitectul ținea seama de un nivel firesc al clădirilor?
c) De ce un oraș nu trebuie să fie apăsător, presant pentru locuitorii săi?
d) De ce este important să se țină seama de amplasarea geografică a unei localități la construirea clădirilor din ea?

Termenul **capitală** „oraș în care își au sediul organele supreme ale puterii de stat” este de origine latină; în latină, adjectivul *capitalis* provine din cuvântul *caput, capitis* „cap” și înseamnă, așadar, „de frunte, de primă importanță”. Prin urmare, *capitala* unei țări este „orașul de frunte” al acestei țări.

16. Compară fotografiile istorice ale acestor clădiri și imaginile lor contemporane. Prin ce se deosebesc? Documentează-te cu privire la ce se afla în trecut în ele și ce se află acum?

Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 83 (colț cu strada Vlaicu Pârcălab)

Strada M. Kogălniceanu, nr. 65 (colț cu strada Al. Pușkin)

17. Alege o clădire istorică dintre cele de mai jos. Documentează-te la bibliotecă și pe internet și prezintă o informație succintă despre ea.

Chișinău, bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 148
(colț cu strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni)

Chișinău, bulevardul
Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 115

Utilizarea construcțiilor cu verbe la imperfect

Amintește-ți!

Verbele la imperfect exprimă o acțiune din trecut, care se desfășoară în același timp cu o altă acțiune, trecută și ea.

În timp ce luam prânzul, a sunat telefonul. Era Mădălina. Conveniserăm să ne întâlnim la ora cinci. De obicei, ne întâlneam în fiecare zi la complexul sportiv. Ea făcea gimnastică. Eu învățam să înot. Dar ceva intervenise și mă ruga să nu o aștept. Veneau niște prieteni în vizită și ea îi însoțea într-o excursie la țară.

Nu-mi plăcea să merg singură la sport și am plecat să mă plimb. Am trecut pe strada unde locuiam în copilărie. Pe unde obișnuiați să vă plimbați voi când erați mici?

18. Citește cu atenție textul *Chișinăul nostru necunoscut*. Selectează și scrie în caiet toate verbele la imperfect. Încadrează două-trei verbe (la alegere) în contexte imaginate de tine.

19. Completează cu exemple proprii:

Eu	• învățam la geometrie când m-a sunat Nelu. • făceam ordine în camera mea când m-a chemat bunica. • mă duceam acasă când am întâlnit-o pe Ada.	Noi	• învățam... • făceam... • ne duceam...
Tu	• învățai... • făceai... • te duceai...	Voi	• învățați... • făceți... • vă duceți...
El, ea	• învăța... • făcea... • se ducea...	Ei, ele	• învățau... • făceau... • se duceau...

PRACTICUM

20. Lucrând în perechi, formulați, pe baza textului, cinci-șase întrebări, utilizând verbe la imperfect.

21. Formați perechi noi cu un coleg/o colegă din perechea vecină. Adresează întrebările formulate în cadrul primei perechi noului tău partener. Răspunde la întrebările lui/ei.

22. Folosiți-vă creativitatea! Formați echipe a câte patru membri. Utilizând cât mai multe verbe la imperfect, continuați istorioara despre o întâlnire neobișnuită imaginară, prezentând:

a) o întâmplare comică:

Eram în sufragerie, când am auzit în camera de alături un zgomot infernal.

Am alergat imediat să văd ce se întâmplă. Spre marea mea uimire...

b) o întâmplare care v-a speriat:

Era târziu. Ploua. Bătea un vânt puternic. Rafalele de ploaie izbeau cu putere în geamuri.

Nu puteam să adorm. Răsfoiam o carte ca să-mi fac de urât. Pe neașteptate, am auzit...

c) o întâmplare fantastică:

Eram în al treilea an de călătorie. Pe nava noastră nu se întâmpla nimic neobișnuit. Din când în când, ieșeam în spațiul cosmic pentru mici reparații exterioare ale navei. Ne plictiseam cu toții. Într-o zi, comandantul navei ne convocă de urgență...

23. Redactați istorioara. Adunați toate lucrările într-o minirevistă pe care s-o completați ulterior. Găsiți un titlu adecvat pentru această revistă.

TEME

- 24. Imaginează-ți că ai putea folosi o mașină a timpului pentru a călători în trecut. Ce întrebări i-ai pune primarului Chișinăului Carol Schmidt (n. 25 iunie 1846, Bălți – d. 9 martie 1928, Chișinău)? Dar arhitectului Alexei Șciusev? Scrie patru-cinci întrebări pe care le-ai adresa fiecăruia dintre ei.**
- 25. Dacă ai avea ocazia să întâlnești alte personalități remarcabile din trecut sau din prezent, cu cine ai vrea să discuți și despre ce? Structurează un interviu din cinci-șase întrebări.**
- 26. Lucrând în perechi, improvizați dialoguri pe baza întrebărilor formulate, jucând pe rând rolurile personalităților alese de voi. Prezentați unul dintre dialoguri în fața clasei.**
- 27. Ai întâlnit în viața reală persoane neobișnuite? Ce întâlnire te-a impresionat cel mai mult? Fă o scurtă relatare despre o astfel de întâlnire, răspunzând la întrebările de mai jos.**
- Despre ce persoană este vorba?
 - Unde și când a avut loc întâlnirea?
 - Despre ce ați discutat?
 - V-ați mai întâlnit apoi?
 - De ce te-a impresionat această persoană?
- 28. Examinează imaginile cu clădiri construite recent în diferite zone ale Chișinăului. Ce poți spune despre ele? Cât de armonios se înscriu ele în ansamblul arhitectural din preajmă? Cum crezi, ce ar schimba astăzi Alexei Șciusev în felul cum arată și cum se construiește Chișinăul? Argumentează-ți opinia.**

- 29. Analizează citatele. Cum vede un sculptor arhitectura? Dar un scriitor? De ce? Cum crezi, ce experiențe le-au influențat opiniile?**
- a) „Arhitectura este sculptură locuită.” (Constantin Brâncuși)
- b) „Arhitectura este marea carte a umanității.” (Victor Hugo)

Balada „Miorița”

Cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru.

Mihail SADOVEANU

EVOCARE

1. Ce opere (literare, muzicale, cinematografice) cunoști, în titlul cărora este prezent cuvântul *baladă*?
2. Cu ce ți se asociază cuvântul *Miorița*?

INVITAȚIE LA LECTURĂ

3. Citiți balada cu atenție. Ce rol are *Miorița* în desfășurarea acțiunii?

Varia

Sunt cunoscute peste o mie de variante ale baladei *Miorița*.

Baladele populare sunt numite și cântece bătrânești. Afară de baladele populare, există și balade culte, adică scrise de poeți pe care îi cunoaștem. Balade culte au scris, printre alții: J. W. von Goethe, Friedrich von Schiller, Victor Hugo, Vasili Jukovski, Vasile Alecsandri, George Coșbuc, George Topîrceanu.

La concursul Tribunei Internaționale a Compozitorilor din cadrul UNESCO (Paris, 1986), poemul pentru voce, orgă și clopote *Miorița* de Tudor Chiriac a fost nominalizat printre primele 10 compoziții ale anului.

MIORIȚA

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei,
Unu-i moldovan,
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean,
Iar cel ungurean
Și cu cel vrâncean,
Mări, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan,
Că-i mai ortoman
Ș-are oi mai multe,
Mândre și cornute,
Și cai învățați
Și câini mai bărbați!
Dar cea Miorița
Cu lâna plăviță
De trei zile-ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.

„Mioriță laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță Mioară?”
„Drăguțele bace!
Dă-ți oile-ncoace
La negru zăvoi,
Că-i iarbă de noi
Și umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Îți cheamă ș-un câne,
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vreau să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel vrâncean!”
„Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să spui lui vrâncean
Și lui ungurean

Cuvântul **năzdrăvan**, ca multe alte cuvinte, are o biografie interesantă. Este format pe teren românesc de la cuvântul de origine slavă *zdravăn* (în slava veche **сѣдравънъ**) „sănătos, robust”, cu ajutorul prefixului *ne-*. Așadar, forma lui inițială a fost *nezdravăn*, sensul primar fiind „nesănătos”, mai întâi fizic, apoi și mintal. Cu timpul, cuvântul evoluează în direcția ieșirii din sfera comunului, banalului (asumând semnificații ca *poznaș*, *comic*, dar și *extrem de priceput*, *măreț*), atingând, în cele din urmă, domeniul supranaturalului: „cu capacități profetice”.

Balada populară

este o specie a poeziei epice în versuri, în care se povestesc întâmplări neobișnuite, inspirate, de obicei, din tradiția istorică sau populară.

După tematica lor, baladele pot fi:

- **fantastice**: *Soarele și luna*;
- **istorice**: *Constantin Brâncoveanu*;
- **legendare**: *Meșterul Manole*;
- **haiducești**: *Toma Alimoș*, *Codreanu*, *Bujor* etc.;
- **păstorești**: *Miorița*;
- **vitejești**: *Pintea Viteazul*, *Novac și Corbul*, *Gruia lui Novac* etc.;
- **familiale**: *Crăișor cu mult dor*, *Ghiță Cătănuță*.

Ilustrație de Ilia Bogdesco la balada *Miorița*

Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stânii
Să-mi aud câinii.
Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul când a bate,
Prin ele-a răzbate
Ș-oile s-or strânge,
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge!
Iar tu de omor
Să nu le spui lor,
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lunei mireasă;
Că la nunta mea
Au căzut o stea,

Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!
Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlne
Măicuța bătrână
Cu brăul de lână,
Din ochi lăcrimând,
Pe câmpi alergând
De toți întrebând
Și la toți zicând:
Cine-au cunoscut,
Cine mi-au văzut
Mândru ciobănel
Tras printr-un inel?
Fețișoara lui
Spuma laptelui;
Mustecioara lui
Spicul grâului;
Perișorul lui
Pana corbului;
Ochișorii lui
Mura câmpului!...
Tu, Mioara mea,
Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
Cu-o fată de crai
Pe-o gură de rai.
Dar la cea măicuță
Să nu spui, draguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea,
C-am avut nuntași
Brazi și păltinași,
Preoți, munții mari,
Paseri lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii!...”

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

ungurean, *adj.* – originar din Transilvania (provincie istorică a României)
 vrâncean, *adj.* – originar din Țara Vrancei (regiune a principatului Moldovei)
 mări (măre) – interjecție ce exprimă nedumerirea: auzi, știi
 plăviță, *adj.* – aici: alb-cenușie, sură
 laie, *adj.* – (oaie) cu lână neagră sau neagră cu pete albe
 bucălaie, *adj.* – (oaie) cu lână bălaie și cu botul negru
 zăvoi, *subst.* – luncă, pădurice pe malul unei ape
 bârsană, *adj.* – (oaie) cu lână lungă și aspră
 mohor, *subst.* – plantă erbacee din familia gramineelor, utilizată ca furaj; щетинник
 strungă, *subst.* – țarc; INGRĂDITURĂ unde se țin oile
 soc, *subst.* – бузина
 păltinaș, *subst.* – diminutiv al lui *paltin*; arțar
 a se îndura, *verb* – a avea milă

ANTONIME

a se strânge – a se împrăștia
 apus – răsărit
 ortoman – sărac

SINONIME

a se vorbi – aici: a se înțelege
 ortoman – bogat; frumos, chipeș, voinic
 baci – cioban

FORMAREA CUVINTELOR

bolnav – bolnăvior, bolnăvioară
 a se îmbolnăvi – îmbolnăvire, îmbolnăvit

fluier – fluieraș
 maică – măicuță
 față – fețișoară
 mustață – mustăcioară
 păr – perișor
 ochi – ochișor

NOTA BENE!

Compară cu echivalentele din limba rusă:
 cioban lună
 făclie rai

Minienciclopedie

Alecu RUSSO
 (1819-1859)

Scriitor român, născut în Basarabia, participant la Revoluția din 1848, unul dintre ideologii curentului național-popular. A scris lucrări de critică literară (*Critica criticii*) și de teorie a folclorului (*Poezia populară*), opere de memorialistică (*Amintiri*) și note de călătorie (*Piatra Teiului, Stânca Corbului*).

REALIZAREA SENSULUI

4. Construiește în caiet un tabel ca cel de mai jos și transcrie din textul baladei cuvintele, repartizându-le pe categoriile indicate:

Ființe umane	Animale și păsări	Elemente din natură
...	...	...

5. Scrie îmbinări cu 6-9 dintre cuvintele selectate, adăugându-le determinative potrivite pentru contextul baladei.
6. Citește fragmentele în care este:
- descris locul desfășurării acțiunii;
 - redat dialogul dintre cioban și mioară;
 - zugrăvit portretul ciobănașului;
 - zugrăvit portretul mamei;
 - arătat tabloul „nunții”.
7. Răspunde la întrebări.
- Unde se desfășoară acțiunea baladei?
 - Care sunt personajele baladei?
 - Cine schițează portretul mamei?
 - Care este cauza dușmăniei dintre ciobani?
 - Cu ce cuvinte trebuie s-o liniștească pe mama ciobanului mioara năzdrăvană?
8. Citiți pe roluri dialogul dintre ciobănaș și miorița năzdrăvană și exprimați, prin intonație și prin modulațiile vocii, atitudinea voastră față de cele relatate.

9. Cum califici atitudinea ciobanului față de mioară? Dar față de ceilalți doi ciobani?
10. Demonstrează că ciobanul avea o atitudine deosebit de grijulie față de mama sa.
11. După părerea ta, folosirea condiționalului (*Și de-a fi să mor...*) indică:
 - a) Posibilitatea rămânerii în viață?
 - b) Siguranța morții?
 Argumentează.
12. Ce simbolizează căderea unei stele?
13. Expune succint subiectul baladei.

R E P E R E T E O R E T I C E

14. Citiți cu atenție informația prezentată mai jos. Cine a publicat balada pentru prima dată?

BALADA MIORIȚA

Repere

Descoperită de: Alecu Russo (culeasă de la un cioban în timpul exilului lui Russo la mănăstirea Soveja).

Publicată de: Vasile Alecsandri.

Date importante privind publicarea:

- 1850, revista *Bucovina*;
- 1852, culegerea *Cântece bătrânești*.

Tipul baladei: păstorească.

Subiectul baladei: între niște ciobani care se întâlnesc în trecerile lor de la un loc la altul se iscă un conflict. Ciobanul moldovean avea oi mai multe și mai frumoase, câini mai bărbați etc., fapt care a stârnit invidia celorlalți doi ciobani – vrâncean și ungurean –, care și-au pus în gând să-l omoare. Dar o mioară năzdrăvană află de complot și-și vestește stăpânul. Ciobănașul moldovean își exprimă – printr-un testament – sentimentele ce-au pus stăpânire pe el la aflarea veștii despre moartea apropiată.

Motivul poetic principal: motivul morții, care este redată alegoric prin ceremonialul nunții, la care participă, prin personificări, natura înconjurătoare.

Alte motive: oaia năzdrăvană, testamentul, măicuța bătrână.

Referințe și aprecieri:

I. „Această baladă (*Miorița*), al cărei subiect e foarte simplu, începe cu două versuri ce sunt, totodată, și o minunată icoană poetică, și o dovadă de dreaptă prețuire ce poporul știe a face de frumusețile țării sale:

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai...”

(Vasile Alecsandri)

II. „Fără *Miorița* noi n-am fi fost niciodată poeți. Ne-ar fi lipsit această dimensiune fundamentală. *Miorița* este școala tristeții naționale.”

(Nichita Stănescu)

Minienciclopedie

Nichita STĂNESCU
(1933-1983)

Poet, eseist și publicist român, inovator al limbajului poetic. Scrierile lui reunesc bucuria existenței fizice cu elevația meditației filozofice. Din opera lui menționăm volumele de versuri *Oul și sfera*, *Necuvintele*, *În dulcele stil clasic*, *Măreția frigului* etc., precum și culegerea de eseuri *Respirări*.

DICȚIONAR

exil – ссылка

turmă – grup de oi sau de alte animale, domestice sau sălbatice, care trăiesc împreună

a se isca – a se ivi, a apărea

bărbați – *aici*: viteji, curajoși

testament – act (juridic) prin care o persoană își exprimă dorințele ce urmează a-i fi îndeplinite după moarte

invidie – зависть

complot – înțelegere secretă, plan secret pentru o acțiune împotriva cuiva

a vesti – a informa, a da de știre

a pune stăpânire – *aici*: a cuprinde, a copleși

a stârni – a provoca, a cauza

15. Răspunde la întrebări:

- Unde și când a fost pentru prima oară publicată balada?
- În ce zonă geografică s-ar fi putut petrece acțiunea din baladă?
- Cum este redat motivul poetic principal al baladei – moartea?

Varia

R EFLECȚIE

Obiceiul nunții simbolice a morților tineri necăsătoriți este răspândit în tot spațiul românesc. La această ceremonie se cântă cântece în care moartea e privită ca o nuntă. Astfel de cântece există și la greci, bulgari, unguri, ruși, corsicani și la alte popoare. Dar nunta din *Miorița* este o creație nouă în raport cu aceste ritualuri și cântece. **Nunta mioritică** este celebrată într-un cadru cosmic de o asemenea măreție, încât moartea se retracează parcă pe planul doi, în fața ieșind solidaritatea mistică dintre om și natură. Aflând de soarta cumplită care îl așteaptă, ciobanul moldovean nu se lasă copleșit de disperare, ci își transformă nefericirea într-o taină a nunții, feerică și maiestuoasă.

16. Prin ce te-a impresionat această baladă?

17. Realizează portretul moral al celor doi ciobani: ungurean și vrâncean.

Repere: zgârcit, rău, meschin, tâlhărie, hoț, invidios.

18. În perechi, improvizați un dialog între:

- a) ciobanul moldovean și unul dintre ceilalți doi ciobani;
- b) ciobanul moldovean și mama sa.

19. Balada nu ne oferă un deznodământ clasic. Nu știm care e comportamentul ciobanului în fața morții. Care ar fi, după părerea ta, un posibil deznodământ:

- a) ciobănașul moare cu demnitate, dar fără a întreprinde nimic;
- b) el vede posibila sa moarte ca pe un mod de continuare a existenței în natură;
- c) ciobănașul se împotrivește uneltirilor celorlalți doi baci și scapă nevătămat.

20. În baladă este vorba de un omor real sau de unul ipotetic (предполагаемый)? Argumentează cu exemple din text.

E XTINDERE

21. Redă conținutul baladei în proză, cu următorul început:

Baciul moldovean avea o turmă mare de oi, câini învățați...

22. Alege un citat care îți place mai mult dintre cele prezentate la rubrica *Repere teoretice*. Argumentează alegerea, comentând citatul.

23. Improvizează, în proză sau în versuri (patru-șase propoziții), un alt sfârșit al baladei.

EVALUARE SUMATIVĂ. CAPITOLUL I

ÎNCEARCĂ ȘI VEI REUȘI

Citește cu atenție textul și realizează sarcinile propuse. Succes!

Maria Cebotari s-a născut la Chișinău, pe 10 februarie 1910. A crescut alături de fratele său mai mare și o soră. Toți aveau un talent muzical deosebit. Tatăl ei, profesor, a fost un mare iubitor al muzicii. La vârsta de patru ani, ea începe să cânte în corurile unor biserici, fiind remarcată pentru vocea ei perfectă. În anul 1924, la vârsta de numai paisprezece ani, este admisă la Conservatorul din Chișinău. Talentul ei extraordinar a fost descoperit de contele rus Aleksandr Vîrubov. Acesta, aflându-se cu o trupă de teatru în Chișinău, rămâne uimit de vocea și frumusețea Mariei, îndrăgostindu-se pe loc de ea. Împreună cu teatrul rus, Maria merge să cânte la București. De acolo, pleacă în Franța ca să joace pe scene renumite din Paris. La numai douăzeci și unu de ani, divina voce a Basarabiei debutează pe scena operei din Dresda. Din 1943, a evoluat cu succes pe scena teatrelor de operă ale Berlinului și Vienei, fascinând publicul cu vocea sa irepetabilă.

1.	Scrive în spațiile libere numele potrivite de persoane și localități, punându-le la forma de caz necesară. a) Tatăl _____ a fost profesor. b) Maria a cântat în corurile mai multor biserici ale _____ de la vârsta de patru ani. c) Și-a făcut studiile la Conservatorul din _____ d) Lui _____ i-au plăcut vocea și frumusețea fetei. e) Divina voce a Basarabiei a debutat pe scena operei din _____.	1 2 3 4 5
2.	Unește prin linii cuvintele din prima coloană cu afirmațiile potrivite ca sens din coloana a doua, utilizând informații din text. a) Maria a început să cânte b) Maria a început să învețe la Conservator c) Maria a început să cânte la Dresda 1) ... când era destul de tânără. 2) ... de când era copil mic. 3) ... când era adolescentă.	2 4 6
3.	Scrive sinonime pentru cuvintele: a) deosebit _____ c) uimit _____ b) renumit _____	1 2 3
4.	Scrive antonime pentru cuvintele: a) perfect _____ c) a pleca _____ b) succes _____	1 2 3
5.	Completează spațiile libere cu verbe potrivite la forma de infinitiv, indicând acțiunile Mariei. a) Până _____ la Conservator, Maria a cântat în coruri bisericesti. b) Înainte de _____ la Paris, Maria a fost la București. c) Maria a muncit foarte mult pentru _____ pe scena operei din Dresda	2 4 6

6.	Transcrie enunțurile, punând verbele la imperfect. a) Tatăl ei, profesor, a fost un mare iubitor al muzicii. _____ _____ b) La numai douăzeci și unu de ani, divina voce a Basarabiei debutează pe scena operei din Dresda. _____ _____	1 2
7.	Intitulează textul printr-o îmbinare de cuvinte selectată din text. _____	3
8.	Numește: a) două personalități românești celebre din trecut: _____, _____ b) două personalități românești celebre din prezent: _____, _____	1 2 3 4
9.	Formulează trei întrebări pe care le-ai adresa uneia dintre aceste personalități într-un interviu. _____ _____ _____ _____ _____ _____	3 6 9
10.	Alcătuiește trei enunțuri despre un loc memorabil din Republica Moldova. Menționează: a) ce fel de loc este acesta; b) unde se află; c) prin ce e interesant. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	3 6 9

CAPITOLUL II

ADOLESCENTUL ȘI VALORILE SALE

Unitatea 6

Cum să-ți faci prieteni...

A avea un prieten înseamnă a avea încă o viață.

Baltasar GRACIÁN

Bergur Thorberg.

Iubire și Prietenie. Ideea

tabloului este accentuată de faptul că tabloul e pictat cu cafea, băutură asociată relațiilor apropiate.

START

1. Citește. Pronunță corect grupurile de sunete [ea], [ia], [eu], [ie], [e].

Prieteni, fierbinte, ei, (să se) răcorească, piatră, nevoie, iar, meu, te-am lovit, și-a revenit, amintirea, șteargă, dăinuie, neștearsă.

2. Alcătuieste cinci îmbinări de cuvinte, la alegere, cu cuvintele de mai sus.

3. Construiește trei enunțuri cu unele dintre îmbinările alcătuite.

4. Selectează și transcrie, în ordinea priorităților, caracteristicile pe care le consideri importante la un prieten/o prietenă:

seriozitate, disciplină, inteligență, toleranță, haine la modă, un hobby comun, comunicativitate, modestie, simțul umorului, responsabilitate, forță fizică, frumusețe fizică, sinceritate, voință, acuratețe.

5. Pentru fiecare dintre primele patru trăsături selectate, formulează în scris argumentele de rigoare (una-două propoziții).

6. Compară lista ta cu cea a colegului/colegei. Aveți păreri care coincid? Discutați despre punctele care diferă.

PRE-TEXT

Din istoria
cuvintelor

Cuvântul românesc **prieten** își are originea în termenul slav *приятель* „amic” (de la care provin în bulgară *приятел*, în rusă *приятель*, în sârbă *приятель*); lucrul acesta îl demonstrează echivalentul lui din aromână: *priiatil*. Forma actuală a lexemului din româna contemporană se datorează, probabil, unei confuzii cu adjectivul slav *приятный* „plăcut”.

NISIP ȘI PIATRĂ

Doi prieteni, călătorind împreună, mergeau printr-un deșert fierbinte. La un moment dat, între ei a izbucnit o ceartă urâtă, și unul dintre ei, aruncându-i celuilalt vorbe grele, l-a lovit.

Acesta din urmă, îndurerat fiind, fără să spună vreun cuvânt, a scris pe nisip: „Astăzi, cel mai bun prieten al meu m-a jignit și m-a lovit”. Apoi și-au continuat drumul.

Peste un timp, ajungând ei la o oază frumoasă cu un lac minunat, s-au gândit să se răcorească. Scăldându-se, cel care fusese palmuit a fost cât pe ce să se înece, dar prietenul său l-a scos la mal. După ce și-a revenit, cel salvat a scris pe o piatră: „Astăzi, prietenul meu cel mai bun a fost alături de mine, când am avut nevoie de el”.

Celălalt, mirat, l-a întrebat:

— Când te-am lovit, ai scris pe nisip, iar acum ai scris pe o piatră. De ce?

Prietenul i-a răspuns:

— Când sunt rănit, scriu pe nisip, pentru ca vânturile să șteargă amintirea suferinței. Dar când cineva îmi face un bine, sap această amintire în piatră, pentru ca ea să dăinuie, rămânând neștearsă...

(După A. M. Marcus)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

deșert, *subst.* – pustiu; пустыня
a jigni, *verb* – a ofensa, a supăra; обидеть
mirat – uimit; удивленный

a dăinui, *verb* – a rămâne, a rezista în timp,
a continua să existe

îndurerat, *verb* – simțind durere

SINONIME

a hotărî, *verb* – a decide
a întreba, *verb* – a chestiona

ANTONIME

a se certa, *verb* – a se împăca
a continua, *verb* – a înceta

FAMILII DE CUVINTE.

FORMAREA CUVINTELOR

prieten – prietenie, prietenos,
prietenosă, prietenesc,
prietenească, a se împrieteni

EXPRESII

a arunca vorbe grele – a-i vorbi urât cuiva, a ofensa, a acuza
a face un bine – a ajuta pe cineva (la nevoie)

NOTA BENE!

oază – оазис
veșnicie – вечность
rănit – ранен, раненный

LECTURA TEXTULUI

7. Răspunde la întrebări, pe baza textului:

- Ce li s-a întâmplat celor doi prieteni când mergeau prin deșert?
- Ce a scris prietenul palmuit pe nisip?
- Ce s-a întâmplat când au ajuns la lac?
- Ce a săpat în piatră cel salvat?

8. Expune-ți părerea:

- Ce lucruri trebuie să fie șterse din amintire?
- Ce lucruri merită să rămână pentru veșnicie?

SENSURILE TEXTULUI

9. Discută cu colegul/colega alineatul: „Când sunt rănit, scriu pe nisip, pentru ca vânturile să șteargă amintirea suferinței. Dar când cineva îmi face un bine, sap această amintire în piatră, pentru ca ea să dăinuie, rămânând neștersă...”. Ce părere aveți despre aceste afirmații? Sunteți de acord cu ele? De ce?

10. Găsește în text fragmentul care exprimă o idee apropiată celei din citatele următoare.

- „Cel care n-a simțit niciodată farmecul unei prietenii sincere și dezinteresate nu cunoaște toată fericirea pe care un om o poate primi de la un alt om.” (E. Young)
- „Singurul fel de a avea prieteni este de a fi prieten.” (R. W. Emerson)

Din istoria cuvintelor

În limba latină, termenul *conventum*, derivat din verbul *convenire* „a conveni, a fi de acord”, însemna „convenție, acord”. Limba română l-a moștenit sub forma **cuvânt**, cu sensuri ca „termen, vorbă”, dar și, mai rar, „discurs, conversație”. Cu acest din urmă sens, cuvântul latin a fost împrumutat și de astfel de limbi neromane ca neogreaca (*kouventa* „conversație”) și albaneza (*kuvënt* „conversație”).

Gerunziul

Reține!

Modul gerunziu este un mod nepersonal al verbului ce exprimă **împrejurarea** în care se desfășoară acțiunea sau **modul** în care se desfășoară acțiunea.

Gerunziul se formează prin adăugarea sufixului **-ând** sau **-ind** la rădăcina verbului: a arunca – arunc**ând**, a veghea – vegh**ind**, a merge – merg**ând**, a vorbi – vorb**ind**.

Observă!

Exprimarea unei **împrejurări** în care se desfășoară acțiunea:

- **Mergând** pe stradă, **m-am întâlnit** cu un prieten.
- **Vorbeam** la telefon **stând** la masă.
- **Citeam** o carte **șezând** în fotoliu.

Exprimarea **modului** în care se desfășoară acțiunea:

- **Am răspuns zâmbind** la întrebarea prietenei.
- **Am alergat răsuflând** din greu.
- **Am călătorit discutând** tot drumul.

11. Citește cu atenție. Ești de acord cu aceste afirmații? Ce lucruri ți se par complicate?

Alegerea unui prieten este un lucru complicat. E mai complicat decât mi-am putut închipui. Poate că devine mai puțin complicat atunci când te maturizezi și înțelegi mai multe. Cu siguranță însă că e tot atât de complicat ca și alegerea unui drum în viață.

Dacă stai să te gândești bine, cel mai complicat lucru este, de fapt, să-ți păstrezi prietenii. Dar, cu toate că e foarte complicat, e unul dintre lucrurile pentru care merită să faci și eforturi, și sacrificii.

12. Transcrie din textul *Nisip și piatră* propozițiile și frazele care conțin verbe la gerunziu. Spune ce exprimă ele: o împrejurare în care se desfășoară acțiunea sau un mod de desfășurare a acțiunii?

13. Citește. Ce crezi despre aceste sfaturi?

Orice om trebuie să aibă prieteni. Pentru a-ți face prieteni, ai putea urma sfaturile de mai jos:

- Manifestă atenție față de cei din jur, **observând** interesele lor. Poate aveți interese comune?
- Cunoaște mai bine oamenii, **evaluând** calitățile lor. Au calități pe care ai vrea să le ai și tu?
- Analizează comportamentul oamenilor, **înțelegând** atitudinea lor față de persoane și de lucruri. Se poartă așa cum crezi tu că e bine și corect?
- Studiază competențele lor, **apreciind** valoarea acestora. Cunoasc și pot face lucruri pe care ai vrea să le poți face și tu?

14. Lucru în perechi. Formulează câteva sfaturi asemănătoare celor de mai sus, pe care le crezi utile pentru a-ți face prieteni. Discută cu colegul/colega și completează lista ta cu ideile noi. Ce ai observat?

15. Completează enunțurile de mai jos care conțin perechile de verbe evidențiate din exercițiul 13, înlocuind celelalte cuvinte. Apoi formulează o întrebare potrivită contextului.

Model: Manifestă atenție față de **vârstnici**, observând **nevoile** lor. Cum îi poți ajuta?

a) Manifestă atenție față de ... , observând Cum ... ?

b) Cunoaște ... , evaluând Ce ... ?

c) Analizează ... , înțelegând De ce ... ?

d) Studiază ... , apreciind Care ... ?

PRACTICUM

16. Povestește despre prietenul tău/prietena ta. Vorbește despre:

a) exteriorul lui/ei; b) calitățile pe care le apreciezi la el/ea; c) interesele, ocupațiile preferate pe care le are, hobbyurile lui/ei; d) locul sau situația în care ați făcut cunoștință; e) o situație în care ai putut conta pe el/ea.

17. Ascultă relatarea colegului. Pune întrebări de precizare pentru a afla detalii.

18. Cum crezi:

a) părinții trebuie să fie prieteni ai copiilor lor?

b) dacă ai răspuns „da” la precedenta întrebare, ce ar însemna acest lucru?

c) ce ai dori să faci pentru tine părinții tăi în calitate de prieteni?

19. Răspunde, într-un text argumentativ de 8-10 enunțuri, la întrebarea:

Dacă ai fi o altă persoană, ai vrea să fii prieten/ă cu tine cel/cea de acum?

20. Lucrând în echipe, prezentați argumente *pro* și *contra* sentinței:

„Nu judeca omul după prietenii pe care îi are. Iuda a avut prieteni impecabili.”
(Paul Valéry)

21. Comentează citatul care servește unității drept motto.

TEME

22. Ce opere literare cunoști în care să fie descrisă o prietenie adevărată? Descrie succint (8-10 enunțuri) relația de prietenie dintre personajele unei opere cunoscute. Expune argumente care să confirme că este vorba de o prietenie adevărată. Folosește sugestiile de mai jos sau apelează la alte lecturi pe care le-ai făcut.

a) Tom Sawyer și Huckleberry Finn; b) Cei trei mușchetari și d'Artagnan; c) Robinson Crusoe și Vineri; d) Harry Potter, Hermione Granger și Ron Weasley.

23. Comentează în cinci-șase enunțuri maxima: „Cei care cer prietenia, fără a o da în schimb, sunt hoți de suflete”. (Nicolae Iorga)

24. Structurează un eseu de o jumătate de pagină, cu titlul *Cum să-ți faci prieteni*. Folosește ideile discutate în această unitate.

Modele demne de urmat: eroi din cărți

Nu fi niciodată atât de ocupat, încât să nu te gândești la alții.

Maica TEREZA

START

1. Descrie eroul preferat/eroina preferată dintr-o carte citită recent sau dintr-un film văzut nu demult. De ce îți place?
2. Completează în caiet tabelul de mai jos pentru 3-4 opere literare preferate (povești, povestiri, romane etc.).

Opera preferată	Autorul	Numele eroului sau al eroinei care ți-a plăcut	Fapta eroului sau a eroinei care te-a impresionat
...	...	...	...

3. Ce opere literare cunoști în ale căror denumiri să figureze cuvintele *prinț* sau *prințesă*?
4. Examinează imaginile de mai jos. Cine sunt personajele reprezentate? Cum se numește opera?

PRE-TEXT

5. Citește cu multă atenție. De ce vulpea a devenit fără seamăn pe lume pentru micul prinț?

MICUL PRINȚ

de Antoine de Saint-Exupéry

Capitolul XXI

Atunci apăru vulpea.

— Bună ziua, zise vulpea.

— Bună ziua, răspunse politicos micul prinț, care se întoarse, dar nu văzu nimic.

— Sunt aici, sub măr...

— Cine ești? spuse micul prinț. Ești foarte frumoasă...

— Eu sunt o vulpe, spuse vulpea.

— Vino să te joci cu mine, îi propuse micul prinț. Sunt atât de trist...

— Nu mă pot juca cu tine, zise vulpea. Nu sunt îmblânzită.

Minienciclopedie

**Antoine-Marie
Roger conte de Saint-
Exupéry**
(1900 – 1944)

Romancier, eseist și jurnalist francez. Fiind și aviator militar, și-a pierdut viața în Al Doilea Război Mondial. Este admirat de un cerc larg de cititori, în special datorită povestirii *Micul prinț* (1943), una dintre cele mai răspândite opere din lume, tradusă în circa 535 de limbi și dialecte, devenind astfel a doua cea mai tradusă carte de pe glob după Biblie. Dintre alte scrieri ale lui Antoine de Saint-Exupéry, menționăm romanele *Curierul de Sud* (1929), *Pământul oamenilor* (1939), *Pilot de război* (1942).

Din istoria cuvintelor

Cuvântul **prinț**, prezent, cu unele modificări fonetice, în multe limbi, își are originea în latinescul *princeps* „șef, căpetenie, conducător”. În română, acest termen a ajuns prin intermediul limbii germane, *Prinz*, și al celei franceze, *prince*. De la același cuvânt latin provine sinonimul substantivului *prinț* – *principe*, împrumutat prin filieră italiană.

Din istoria cuvintelor

Verbul **a îmblânzi** este format pe teren românesc de la adjectivul *blând*, care provine de la latinescul *blandus* „prietenos, tandru, pașnic”. Și alte limbi romanice au moștenit acest cuvânt: în spaniolă *blando* „moale”, în italiană *blando* „moale”, în provenșală *blan* „moale, blând”. Chiar și unele limbi de altă origine, cum ar fi cele germanice, au împrumutat acest termen expresiv: în germană *bland* „ușor, liniștit”, în engleză *bland* „blând, moale, prietenos”.

* * *

Vulpea tăcu și îl privi multă vreme pe micul prinț:

— Te rog... îmblânzește-mă! spuse ea.

— Aș vrea, răspunse micul prinț, dar nu prea am timp. Am prieteni de descoperit și multe lucruri de cunoscut.

— Nu cunoști decât lucrurile pe care le îmblânzești, spuse vulpea. Oamenii nu mai au timp să cunoască nimic. Cumpără lucruri de-a gata de la negustori. Dar, cum nu există negustori de prieteni, oamenii nu mai au prieteni. Dacă vrei un prieten, îmblânzește-mă!

* * *

Astfel micul prinț îmblânzi vulpea. Iar când ora plecării era aproape:

— Ah! zise vulpea... Am să plâng.

— E din vina ta, spuse micul prinț, eu nu-ți doream răul, dar tu ai vrut să te îmblânzesc...

— Desigur, spuse vulpea.

— Dar ai să plângi! zise micul prinț.

— Desigur, spuse vulpea.

— Atunci nu câștigi nimic!

— Ba câștig, zise vulpea, datorită culorii grâului. Apoi adăugă: Du-te să mai vezi o dată trandafirii. Ai să înțelegi că al tău e fără seamăn pe lume. Ai să te întorci să-ți iei rămas-bun și am să-ți dăruiesc un secret.

Micul prinț se duse să vadă trandafirii.

— Nu semănați deloc cu trandafirul meu, nu sunteți încă nimic, le spuse el. Nimeni nu v-a îmblânzit și nici voi n-ați îmblânzit pe nimeni. Sunteți la fel cum era vulpea mea. Nu era decât o vulpe asemănătoare cu o sută de mii de alte vulpi. Dar mi-am făcut-o prietenă, iar acum e fără seamăn pe lume.

Iar florile de trandafir erau foarte stingherite.

— Sunteți frumoase, dar sunteți reci, le mai spuse el. Nu poate muri cineva pentru voi. Firește, despre floarea mea de trandafir un trecător obișnuit ar crede că vă seamănă. Dar ea singură e mai importantă decât voi toți, deoarece pe ea am stropit-o. Deoarece pe ea am pus-o sub un glob de sticlă. Deoarece pe ea am adăpostit-o după un paravan. Deoarece ei i-am omorât omizile (în afară de două-trei pentru fluturi). Deoarece pe ea am ascultat-o plângându-se sau lăudându-se sau uneori chiar tăcând. Deoarece este floarea mea de trandafir.

Și se întoarse spre vulpe:

— Adio, zise el...

— Adio, zise vulpea. Iată secretul meu. E foarte simplu: nu poți vedea bine decât cu inima. Esențialul e invizibil pentru ochi.

— Esențialul e invizibil pentru ochi, repetă micul prinț spre a ține minte.

— Timpul pe care l-ai petrecut cu trandafirul tău este ceea ce face ca trandafirul tău să fie atât de important.

— Timpul pe care l-am petrecut cu trandafirul meu..., zise micul prinț spre a ține minte.

— Oamenii au uitat acest adevăr, zise vulpea. Dar tu nu trebuie să-l uiți. Devii răspunzător pentru totdeauna față de ceea ce ai împlânzit. Ești răspunzător față de floarea ta de trandafir...

— Sunt răspunzător față de floarea mea de trandafir..., repetă micul prinț, spre a ține minte.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

împlânzit, *adj.* – прирученный
a descoperi, *verb* – aici: a afla ceva nou
negustor, *subst.* – vânzător, comerciant
a adăposti, *subst.* – a oferi un adăpost
paravan, *subst.* – perdea
omidă, *subst.* – гусеница
spre a ține minte – pentru a ține minte,
ca să țină minte

SINONIME

firește – bineînțeles, desigur
esențial – principal, important
invizibil – nevăzut
răspunzător – responsabil

ANTONIME

plecare – sosire
a câștiga – a pierde

NOTA BENE!

prinț – принц
vină – вина

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

blând – a împlânzi, împlânzit, împlânzitor, împlânzire

EXPRESII

fără seamăn – care nu seamănă cu altceva/
altcineva, deosebit
a-și lua rămas-bun – a zice la revedere

LECTURA TEXTULUI

6. Citește frazele în care:

- micul prinț îi face interlocutoarei sale un compliment;
- vulpea îi explică micului prinț de ce nu se poate juca cu el;
- vulpea îi destăinuiește micului prinț un secret important.

7. Citește fragmentele în care:

- vulpea îl roagă pe micul prinț să o împlânzească;
- micul prinț explică de ce floarea lui de trandafir este mai importantă decât altele.

SENSURILE TEXTULUI

8. Alege pe baza textului varianta corectă de răspuns:

- Vulpea nu putea să se joace cu micul prinț pentru că nu era împlânzită.
Vulpea nu putea să se joace cu micul prinț pentru că nu era interesată.
- Micul prinț are multe țări de descoperit și multe taine de cunoscut.
Micul prinț are prieteni de descoperit și multe lucruri de cunoscut.

9. Explică:

- a) de ce va plânge vulpea;
- b) de ce floarea de trandafir este pentru micul prinț cea mai importantă;
- c) de ce micul prinț vrea să țină minte ce i-a spus vulpea.

10. Lucrați în perechi. Aveți de făcut următoarele:

- a) alegeți dintre afirmațiile de mai jos una pe care o veți comenta;
 - b) fiecare în parte, explicați, în 3-4 enunțuri, cum înțelegeți această expresie;
 - c) expune propria explicație colegului/colegei și ascult-o pe a lui/ei;
 - d) structurați împreună o explicație comună pe care s-o prezentați clasei.
- Nu cunoști decât lucrurile pe care le înlănțuiești.
 - Oamenii nu mai au timp să cunoască nimic.
 - Nu poți vedea bine decât cu inima.
 - Esențialul e invizibil pentru ochi.
 - Omul devine răspunzător pentru totdeauna față de ceea ce a înlănțuit.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Coerența în text: Explicarea unei obiecții. Exprimarea dezacordului

Reține!

Pentru a asigura coerența exprimării unei **obiecții** în limba română, putem folosi conectorii logici potriviți: **dar, păi**.

Dezacordul poate fi exprimat cu ajutorul conectorilor **dar, dimpotrivă, însă**.

Observă!

Exprimarea unei obiecții:

- Eu nu-ți doream răul, **dar** tu ai vrut să te înlănțuiesc, i-a spus micul prinț vulpii.
- Sunteți frumoase, **dar** sunteți reci, le mai spuse el florilor.
- **Păi** nu tu ai înlănțuit-o? Trebuie să ai grijă de ea.

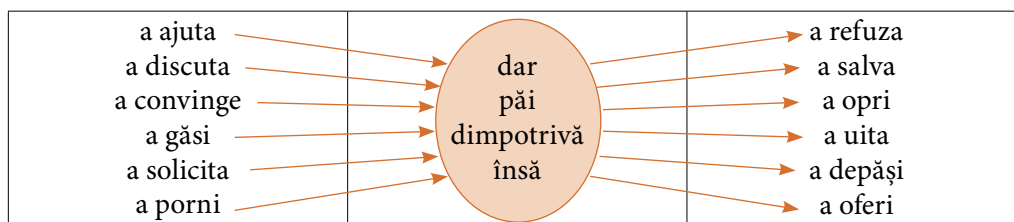
Exprimarea unui dezacord:

- Aș vrea să mă joc cu tine, spuse micul prinț, **însă** nu prea am timp.
- Oamenii au uitat acest adevăr, zise vulpea. **Dar** tu nu trebuie să-l uiți.
- Nu uit. **Dimpotrivă**, țin bine minte.

11. Precizează ce exprimă conectorii din enunțurile date.

- a) Nu trebuie să spui nimic, dar nu uita că ești responsabil.
- b) Nu a participat la ceartă. Dimpotrivă, a încercat să-i împace pe toți.
- c) Sunt distrat puțin, dar nu sunt neatent cu totul.
- d) Avem multe idei, însă nu toate sunt realizabile.
- e) Ești obosită, dar trebuie să reușești.
- f) Vă ajutam cu drag, dar nu vom rezolva problemele în locul vostru.

12. Alcătuieste enunțuri în care să utilizezi câte un verb din coloana din stânga și câte un verb din coloana din dreapta la formele necesare, folosind conectorii logici potriviți pentru a exprima un dezacord sau o obiecție.

Model: Ți-ai găsit prieteni noi, **dar** nu-i uita pe cei vechi.
Te-ai convins că există un obstacol, **păi** oprește-te!

PRACTICUM

13. Citește textul. Care este opinia ta cu privire la ideea că, pentru a fi fericit, e de ajuns să te gândești că undeva, printre milioane de stele, există ființa ta iubită?

Povestirea modernă *Micul prinț* s-a bucurat de o mare popularitate în rândurile tinerilor, dar și ale adulților, în perioada de după cel de-Al Doilea Război Mondial. Pornind de la ideea că „nu poți vedea bine decât cu inima, iar esențialul e invizibil pentru ochi”, micul locuitor al unei planete minuscule pornește într-o lungă călătorie prin lume ca să caute adevăratul sens al vieții. În decursul peregrinărilor sale, el ajunge să-și dea seama că, pentru a fi fericit, este de ajuns să te gândești că undeva, printre milioane de stele, există ființa ta iubită. El află că ceea ce dă un adevărat sens existenței sunt relațiile sincere dintre oameni, relații care trebuie să se bazeze pe acceptarea responsabilității pentru soarta celorlalți de către fiecare dintre noi.

14. Formați echipe, conform indicațiilor profesorului/profesoarei. Prezentați cât mai multe argumente *pro* și *contra* următoarelor afirmații:

- Micul prinț este un personaj de basm. Oamenii reali nu pot fi astfel.
- Numai oamenii maturi pot și trebuie să accepte responsabilitatea pentru soarta altora.
- Adevăratul sens al vieții nu poate fi cunoscut.

15. Lucrând în perechi, dați exemple și discutați despre situații de viață în care ați observat:

- comportamentul cuiva care a acceptat o anumită responsabilitate;
- comportamentul cuiva care nu a acceptat o anumită responsabilitate.

16. Formulează 5-6 întrebări pe care le-ai putea adresa într-un interviu:

- micului prinț;
- autorului.

17. Examinează imaginea. Cui i-a fost ridicat acest monument? Descrie-l în 5-6 enunțuri.

18. Lucru în perechi.

- Examinați citatul. Cum îl înțelegeți? Formulați o definiție pentru expresia „a-i face pe alții fericiți”.

„Viața râde de tine când ești nefericit. Viața îți zâmbește când ești fericit. Dar viața te salută când îi faci pe alții fericiți.” (Charlie Chaplin)

b) Discutați și faceți o listă de eroi din literatură despre care se poate spune că i-au făcut pe alții fericiți. Prezentați argumente.

Denumirea operei	Eroul/personajul	Argumente
Amintiri din copilărie ...	Mama lui Nică ...	Mama și-a dedicat viața familiei sale, soțului și copiilor. A făcut tot ce îi sta în putere pentru a-l ajuta pe Nică să învețe, să devină om cu carte. Se poate spune că datorită ei Nică (Ion Creangă) a ajuns scriitor. ...

TEME

19. Formulează argumente *pro* și *contra* uneia dintre afirmațiile:

- Animalele și plantele nu vorbesc, de aceea nu putem ști ce simt ele în urma acțiunilor noastre.
- Este mai bine să nu îmblânzești pe nimeni, ca să nu trebuiască să fii responsabil.

• Câte argumente de fiecare fel ai reușit să formulezi? Cum crezi, de ce?

20. Continuă una dintre variante, structurând un „eseu de cinci minute”:

- Esențialul e invizibil pentru ochi, deoarece...
- Esențialul e invizibil pentru ochi, de aceea trebuie...
- Esențialul e invizibil pentru ochi. Cu toate acestea, ...

21. Prezintă o listă de 5-6 întrebări pe care le-ai putea adresa într-un interviu unui coleg care a citit cartea în întregime.

22. Lucru în perechi. Discutați și decideți care dintre citatele de mai jos se corelează cel mai bine cu mesajul povestirii *Micul prinț*.

- „Doar o viață trăită pentru alții este o viață care merită.” (Albert Einstein)
- „Dacă dezvoltăm preocuparea pentru bunăstarea altor oameni, împărtășim suferința altor oameni și îi ajutam, în cele din urmă vom avea de câștigat. Dacă ne gândim doar la noi și uităm de ceilalți, în cele din urmă vom pierde. Cu cât ne pasă mai mult de fericirea celorlalți, cu atât sentimentul nostru de bunăstare crește.” (Dalai Lama)
- „Cea mai persistentă și mai urgentă întrebare a vieții este: «Ce faci pentru alții?».” (Martin Luther King Jr)
- „Trăim într-o lume în care trebuie să împărțim responsabilitatea. Este ușor să spui: «Nu este copilul meu, nu este comunitatea mea, nu este lumea mea, nu este problema mea». Există totuși cei care văd nevoia și reacționează. Îi consider pe acești oameni eroii mei.” (Fred Rogers)

23. Lucru în grup. Discutați și elaborați o listă de probleme actuale, la rezolvarea cărora ar trebui să contribuie toți oamenii: a) în comunitatea/în localitatea voastră; b) pe glob. Ce acțiuni am putea întreprinde?

Modele demne de urmat: eroi din viață

În spatele fiecărei vieți nobile stau principiile care au modelat-o.

George LORIMER

Suntem modelați și determinați de ceea ce iubim.

Johann WOLFGANG VON GOETHE

START

1. Citește. Pronunță corect sunetele [d], [t], [n].

Model de urmat, rezultate nemaipomenite, sportivă de seamă, gimnastică artistică, linii vestimentare pentru gimnaste, medalie de aur, imagine emoționantă, interviu neașteptat.

2. Construiește trei enunțuri cu unele dintre îmbinări, la alegere.

3. Formați patru echipe. Timp de patru minute, enumerați cât mai multe:

- Nume de eroi/eroine din literatură care credeți că pot fi modele de urmat;
- Nume de eroi/eroine din filme care v-au impresionat;
- Nume de sportivi/sportive pe care îi/le admirați;
- Nume de personalități istorice remarcabile.

4. Citește cu atenție. Care cuvinte sunt de prisos în seriile care urmează?

- Mihai Viteazul, Regina Maria, George Washington, Sherlock Holmes, Emmanuel Macron, Roberta Metsola, Winston Churchill;
- Făt-Frumos, Căpitanul Nemo, Sauron, Harap-Alb, Frodo, John Watson, Neo;

- c) perseverență, curaj, lene, fermitate, onestitate, corectitudine, decență, empatie;
- d) sol, sărituri, cal cu mânere, paralele, bârnă, inele, scrimă.

5. Numește un sportiv:

- a cărui evoluție o urmărești cu sufletul la gură;
- a cărui victorie te-a bucurat nespus de mult;
- a cărui înfrângere la un pas de medalia de aur te-a întristat până la lacrimi;
- cu care ai vrea să te întâlnești și să discuți.

P RE-TEXT

6. Citește textul. Care a fost primul succes major al gimnastei Nadia Comăneci?

NADIA COMĂNECI: UN ZECE PERFECT

Celebra sportivă Nadia Elena Comăneci (n. 12 noiembrie 1961, Onești, România) este câștigătoarea a cinci medalii olimpice și prima gimnastă căreia toți arbitrii i-au acordat calificativul *zece* într-un concurs olimpic de gimnastică artistică. Este considerată a fi una dintre cele mai de seamă sportive ale secolului XX și una dintre cele mai mari gimnaste ale lumii din toate timpurile.

Nadia s-a născut în familia lui Gheorghe și a Ștefaniei-Alexandrina Comăneci. Ambii îndrumători cu care și-a început antrenamentele – renumitul antrenor Béla Károlyi și soția acestuia, Mártha – au remarcat, în scurt timp, talentul fetei. La vârsta de 13 ani, Nadia a obținut primul său succes major: trei medalii de aur și una de argint la Campionatele Europene din 1975 de la Skien, Norvegia. În același an, agenția de știri *Associated Press* a numit-o „Atleta Anului în România”. La 14 ani, Nadia Comăneci a devenit o adevărată vedetă a Jocurilor Olimpice de vară din 1976 de la Montréal, Québec (Canada). Rezultatele ei au fost nemaipomenite: Nadia a fost prima gimnastă din lume care a obținut, de șase ori (!), scorul perfect de *zece* la o Olimpiadă. A câștigat trei medalii de aur (individual compus, bârnă și paralele), o medalie de argint (echipă compus) și una de bronz (exercițiul la sol).

La Jocurile Olimpice din 1980 de la Moscova, Nadia s-a clasat, la individual compus, a doua după Elena Davîdova. Amândouă au evoluat excelent. Este însă un fapt curios că Nadia a evoluat înaintea Elenei, dar a fost nevoită să-și aștepte nota până când și Davîdova și-a încheiat exercițiul. Nadia a luat aurul la bârnă și a mai câștigat o medalie de aur la sol. Tuscinci româncele au obținut medaliile de argint în competiția pe echipe.

După Jocurile de la Moscova, Nadia s-a retras din activitatea competițională. În noiembrie 1989, ea a emigrat în Statele Unite ale Americii, trecând ilegal granița româno-maghiară. Acest fapt i-a provocat o puternică nemulțumire familiei Ceaușescu.

Nadia și-a petrecut următorii ani promovând linii vestimentare pentru gimnaste, echipament de gimnastică aerobică, rochii de mireasă etc. În 1994, ea și-a anunțat logodna cu gimnastul american Bart Conner și amândoi au venit în România. Era din nou acasă, pentru prima dată de la plecare. Cei doi s-au căsătorit în România, în luna aprilie a anului 1996.

Nadia Comăneci. Reproducere după coperta revistei *Time*.

Nadia Comăneci azi

În 1999, Comăneci a devenit prima sportivă invitată să vorbească la Națiunile Unite pentru a lansa anul 2000, Anul Internațional al Voluntariatului. A fost distinsă de două ori cu Ordinul Olimpic instituit de Comitetul Olimpic Internațional. În decembrie 2003 a fost publicată prima ei carte: *Scrisori către o tânără gimnastă* (în engleză: *Letters To A Young Gymnast*). În 2021, Nadia a fost decorată cu Ordinul „Steaua României” în grad de Mare Ofițer. Ordinul i-a fost acordat în semn de înaltă apreciere pentru întreaga carieră sportivă, pentru rezultatele remarcabile obținute în calitate de reprezentantă a României, precum și pentru implicarea în popularizarea sportului în rândul tinerilor.

În prezent, preocupările Nadiei sunt legate de gimnastică și de acțiuni de caritate în întreaga lume. Nadia Comăneci este un model de urmat ca om, ca sportivă și ca promotoare a țării sale.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

îndrumător, *subst.* – persoană care arată cuiva drumul, îndreptându-l în direcția potrivită, care călăuzește pe cineva într-un domeniu
a remarca, *verb* – a observa, a evidenția, a constata
major, *adj.* – foarte important, principal
bârnă, *subst.* – бревно
paralele, *subst.* – брусья
sol, *subst.* – probă de gimnastică executată la nivelul podelei
competițional, *adj.* – de competiție, соревновательный, состязательный
a promova, *verb* – a susține, a sprijini făcând să progreseze, să se dezvolte
caritate, *subst.* – милосердие, благотворительность

SINONIME

renumită – celebră, cunoscută, vestită, faimoasă
perfect – desăvârșit, ideal, minunat, impecabil
a obține – a câștiga, a căpăta, a primi, a dobândi
îndrumător – călăuză, sfătuitor, povățuitor
secol – veac

FAMILII DE CUVINTE.

FORMAREA CUVINTELOR

competiție – competițional, competitor, competitiv, competitivitate
a câștiga – câștigare, câștig, câștigător, câștigat

7. Care sunt echivalentele următoarelor cuvinte în limba ta maternă?

medalie, talent, gimnastă, campionat, arbitru, atlet, concurs, a emigra, olimpic, ilegal, eroină, graniță, film.

8. Selectează din rubrica *Dicționar*:

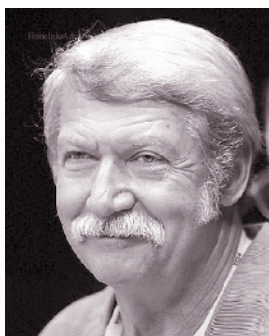
- termenii din sport;
- cuvântul care desemnează o atitudine miloasă, plină de generozitate față de cineva;
- cuvântul care poate fi confundat cu sinonimul verbului *a aprecia*;
- termenul care face parte din familia lexicală a cuvântului *drum*.

9. Alcătuieste îmbinări de cuvinte:

a remarca $\left\{ \begin{array}{l} \text{ce?} \dots\dots\dots \\ \text{unde?} \dots\dots\dots \\ \text{când?} \dots\dots\dots \end{array} \right.$

a promova $\left\{ \begin{array}{l} \text{pe cine?} \dots\dots\dots \\ \text{ce?} \dots\dots\dots \\ \text{cum?} \dots\dots\dots \end{array} \right.$

Onești – oraș în județul Bacău, România, menționat pentru prima dată în 1436. Aici se află o biserică ortodoxă ctitorită, în 1493-1494, de domnitorul Moldovei Ștefan cel Mare. În localitate există o școală de gimnastică feminină, unde și-a început cariera sportivă Nadia Comăneci.

Béla KÁROLYI

(n. 1942, Cluj, România)

Antrenor român de origine maghiară, „descoperitorul” Nadiei Comăneci. A revoluționat gimnastica feminină. În 1981 a emigrat în SUA, unde a preluat, împreună cu soția sa, Mártha, echipa americană de gimnastică, transformând-o, treptat, într-o superputere mondială. Este antrenorul cu cele mai multe succese din istoria gimnasticii: elevele lui, din România și din SUA, au obținut 9 medalii de aur olimpice, 15 medalii de aur la campionatele mondiale și 12 titluri europene.

10. Exclde, din fiecare serie de cuvinte, unitatea lexicală de prisos:

- generozitate, filantropie, caritate, competiție, bunătate;
- îndrumare, drumetș, drumușor, brumă, drum;
- a remarca, a evolua, competițional, a promova.

LECTURA TEXTULUI

11. Selectează din text și citește enunțurile referitoare la:

- rezultatele Nadiei la Jocurile Olimpice de la Montréal;
- antrenorii Nadiei Comăneci;
- primul succes major al sportivei;
- distincțiile gimnastei.

12. Răspunde, cu ajutorul textului, la următoarele întrebări:

- Când și unde s-a născut celebra sportivă Nadia Comăneci?
- Cine au fost antrenorii renumitei gimnaste Nadia Comăneci?
- Câte medalii a câștigat Nadia Comăneci la Jocurile Olimpice de la Montréal?
- Cum a evoluat Nadia Comăneci la Olimpiada din 1980?
- Ce evenimente s-au produs în viața Nadiei în anul 1994?
- De câte ori a urcat pe podiumul olimpic marea gimnastă Nadia Comăneci?
- Care sunt preocupările de ultimă oră ale Nadiei Comăneci?

13. Povestește despre:

- primul succes major al gimnastei Nadia Comăneci;
- performanțele pe care le-a înregistrat Nadia Comăneci la Olimpiada din 1976;
- evoluția gimnastelor românce la Jocurile Olimpice din 1980;
- meritele și distincțiile Nadiei Comăneci.

14. Redați, în lanț, conținutul textului, ghidându-vă după următoarele perechi de repere:

• 12 noiembrie – Onești;	• 1980 – tuscinci românele;
• toți arbitrii – zece;	• a promova – linii vestimentare;
• secolul XX – lume;	• Nadia Comăneci – Bart Conner;
• părinții – speranță;	• 1999 – Națiunile Unite;
• ambii îndrumători – talentul;	• actualmente – gimnastică/caritate;
• 13 ani – Campionatele Europene;	• de două ori – Ordinul Olimpic;
• Montréal – vedetă;	• 2003 – prima carte;
• de șase ori – zece;	• 2021 – Ordinul „Steaua României”.

15. Povestește textul/un fragment al textului în numele:

• Nadiei Comăneci;	• gimnastei Elena Davidova;
• mamei Nadiei Comăneci;	• lui Bart Conner;
• antrenorului Béla Károlyi;	• unei tinere gimnaste.
• unui arbitru internațional;	

16. Redă succint conținutul textului în numele Nadiei Comăneci, parcurgând următorul drum: Onești – Skien – Montréal – SUA – România – Onești.

Montréal – oraș în sud-estul Canadei, în provincia Québec, cu populație majoritar francofonă. Important centru cultural, comercial, financiar și industrial, întemeiat în 1642 sub numele Ville-Marie. În 1976, aici s-a desfășurat ediția a XXI-a a Jocurilor Olimpice de Vară moderne.

Din istoria cuvintelor

Termenul grecesc *athlētēs* „luptător, participant la o competiție”, împrumutat de limba latină – *athleta* – și preluat de cea mai mare parte a limbilor moderne (franceză – *athlète*, engleză – *athlete*, germană – *Athlet*, italiană – *atleta*, română – **atlet**, spaniolă – *atleta*, rusă – *атлет*), derivă din substantivul *āthlon* „luptă, competiție”, dar și „premiu pentru învingător”.

SENURILE TEXTULUI

17. Cum crezi:

- de ce Nadia Comăneci s-a retras din activitatea competițională după Olimpiada de la Moscova;
- de ce Nadia Comăneci a emigrat în Statele Unite ale Americii;
- despre ce lucruri povestește Nadia Comăneci în *Scrisori către o tânără gimnastă?*

18. Argumentează că textul ar putea fi reintitulat în felul următor:

- *Vedeta Jocurilor Olimpice;*
- *Gimnastică și caritate;*
- *Speranța din Onești;*
- *Perfecțiune.*

19. Lucrând în perechi, aduceți cât mai multe argumente care să justifice titlul textului.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Numeralul. Utilizarea numeralelor colective

Ambii antrenori au lucrat cu **tuscinci** gimnastele.

Tuscinci gimnastele au câștigat medalia de aur în competiția pe echipe.

- Numeralesle **ambii**, **tuscinci** din exemplele de mai sus indică grupuri de obiecte/ființe numărate, specificul lor constând în ideea de însoțire. Numeralesle colective indică deci ansambluri de obiecte.
- Pentru un colectiv de **doi** există două numeralesle sinonime, fiecare având forme diferite după gen:
amândoi, **ambii** (masculin);
amândouă, **ambele** (feminin și neutru).
- Modul de formare a numeralelor colective:
a) pentru colective de 3-8 se formează alăturând elementul **tus-** numeralului cardinal propriu-zis. De exemplu: **tustrei**, **tuspatru**, **tuscinci**, **tusșase**, **tusșapte**, **tusopt**;
b) unele numeralesle colective se formează din elementul **câteși** + numeralul cardinal propriu-zis: **câteșitrei**, **câteșipatru**, ..., **câteșiopt**;
c) sensul de numeralesle colective îl preiau și construcțiile alcătuite din adjectivul **toți** (**toate**) + numeralesle cardinale propriu-zise: **toți** (**toate**) **nouă**, **toți cei** (**toate cele**) **douăzeci și doi** (**douăzeci și două**)...
- Numeralesle colective corespunzătoare lui 3 au forme de feminin-neutru: **tustrele**, **câteșitrele**.
- Numeralesle colective **ambii** (**ambele**) și **amândoi** (**amândouă**) au forme de genitiv-dativ:
N.-A. **ambii**, **ambele**; N.-A. **amândoi**, **amândouă**;
G.-D. **ambilor**, **ambelor**; G.-D. **amândurora**.
- Când stă înaintea unui substantiv, numeralul **amândurora** își pierde **a-**ul final de la G.-D.: caietele **amânduror** elevi.
- Numeralesle colective nu se vor confunda cu substantivele cu sens colectiv: **pereche**, **duet**, **trio**, **troică**, **tripleț**, **terțet**, **duzină** etc.

David Popovici

(n. 2004) – înotător român, specializat în stilul liber. Deține recordul mondial la juniori la proba de 100 m liber, precum și la 200 m liber. Campion european și mondial în 2022 la 100 de metri și la 200 de metri în stil liber, fiind cel mai tânăr campion mondial la proba de 200 m liber masculin și unul dintre cei mai tineri campioni mondiali din istoria înotului. În 2024, David Popovici a participat la Jocurile Olimpice de vară de la Paris, unde a cucerit medalia de aur la 200 de metri în stil liber și a obținut medalia de bronz la 100 de metri în stil liber.

20. Selectează din text numerele colective. Încadrează-le în contexte proprii.

21. Grupează în patru categorii următoarele cuvinte:

cinci, primul, ambii, duzină, treisprezece, șaptesprezece, întâi, tustrei, pereche, opt, amândouă, duet, câteșisapte.

Alcătuiește enunțuri cu câte un cuvânt (la alegere) din fiecare categorie.

22. Formați echipe. Enumerați cât mai multe sporturi care se practică în echipă. Scrieți în dreptul fiecăruia numeralul cardinal care indică numărul de sportivi din care se constituie echipa. Transformați numeralul cardinal în numeral colectiv, încadrându-l într-un enunț.

Model: Fotbal – 11. Toți cei 11 fotbaliști desemnați pentru meciul final primesc ultimele indicații din partea antrenorului.

23. Continuă fiecare enunț, folosind pe lângă numeralul cardinal numeralul colectiv corespunzător.

Model: Ieri am găsit două monede. – Ieri am găsit două monede și ambele datează din secolul al XVIII-lea.

- În clasa noastră sunt unsprezece fete...
- Pe podiumul de premiere au urcat trei sportivi...
- Pe teren și-au făcut apariția douăzeci și doi de fotbaliști...

24. Alcătuiește un text coerent din opt-zece enunțuri pe baza imaginilor de mai jos și a presupunerii că sportiva Nadia Comăneci este un model de urmat pentru sportivul David Popovici.

25. Lucru în grup. Formați patru echipe pe interese: sport, muzică, teatru și film, lectură. Discutați și elaborați o listă de minimum cinci personalități cunoscute pe domeniul de interes ales (sportivi/e, muzicieni/e, actori/actrițe și, respectiv, scriitori/scriitoare), care credeți că pot fi modele de urmat.

26. Stabiliți o listă de întrebări de bază, pe care ați dori să le adresați într-un eventual interviu cu cineva dintre aceste personalități, despre viața și activitatea lor.

27. Lucru în perechi.

- Pe baza întrebărilor stabilite în grup, redactați un interviu cu o personalitate remarcabilă din lista elaborată, la alegere. Pe baza informației disponibile în spațiul public, imaginați-vă răspunsurile posibile.
- Prezentați interviul în fața colegilor, pe roluri.

La originea termenilor cu circulație internațională **gimnast**, **gimnastică** (franceză – *gymnaste, gymnastique*; engleză – *gymnast, gymnastics*; germană – *Gymnastiker, Gymnastik*; italiană – *ginnasta, ginnastica*; spaniolă – *gimnasta, gimnástica*; rusă – *гимнаст, гимнастика*) se află cuvintele din greaca veche *gymnastēs* „gimnast” și *gymnastikē* „(arta) gimnastică”. Acestea provin de la adjectivul *gymnos* „gol, despuat”, căci exercițiile gimnastice se practicau, în Grecia antică, fără niciun fel de îmbrăcăminte.

TEME

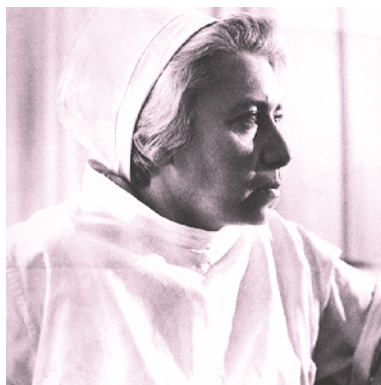
- 28.** Pe baza textului „Nadia Comăneci: un zece perfect” și a informațiilor disponibile în spațiul online, prezintă câteva argumente pentru afirmația că Nadia Comăneci este un model de urmat ca om, ca sportivă și ca promotoare a țării sale.
- 29.** Documentează-te cu privire la persoanele din imagine și activitatea lor. Prezintă o succintă informație despre una dintre ele pe care o putem considera un model de urmat, după părerea ta. În ce domenii a excelat?

Tudor Chirilă

Anastasia Nichita

Natalia Gheorghiu

Nicolae Măcșuș

- 30.** Redactează un text cu titlul „Un model de urmat”:
- despre o personalitate pe care nu o cunoști personal, dar o admiri;
 - despre o personalitate pe care o cunoști bine în viața reală.
- Poți folosi următoarele repere:
- date biografice;
 - calități personale, trăsături de caracter;
 - calități profesionale;
 - detalii despre succese pe plan profesional;
 - opinii ale publicului larg/ale altor persoane despre personalitatea-model;
 - opinia ta și argumentele tale: de ce consideri că persoana în cauză poate fi un model de urmat.

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură
este veselă și nevinovată...

Ion CREANGĂ

Minienciclopedie

Ion Creangă
(1839 – 1889)

Scriitor român, unul dintre cei patru mari clasici ai literaturii române, alături de Mihai Eminescu, I.L. Caragiale și Ioan Slavici. Sub imboldul lui Eminescu, care-i descoperise talentul nemaipomenit de povestitor, au fost compuse scrierile sale literare, care încântă generații de cititori: *Soacra cu trei nurori*, *Punguța cu doi bani*, *Dănilă Prepeleac*, *Povestea porcului*, *Povestea lui Harap-Alb*, *Fata babei și fata moșneagului*, *Ivan Turbincă*, *Amintiri din copilărie*.

START

1. Citește cuvintele și îmbinările de cuvinte. Pronunță corect sunetele [g], [ge], [gi], [ghe], [ghi].

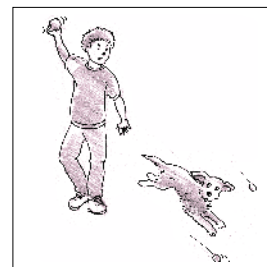
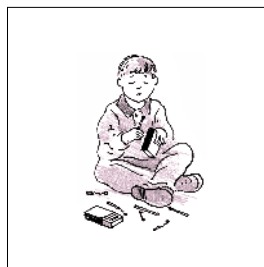
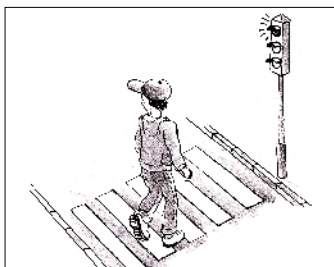
Agheasmă, agerime, gând, margine, grădină, gard, grijă, a ghili pânza, a-și da ghiont, a fugi, a legăna, a sta tologit, a se ghemui.

2. Care dintre cuvinte sunt noi pentru tine? Găsește sensul lor în dicționar.
3. Alcătuieste enunțuri cu 2-3 dintre cuvintele sau îmbinările de cuvinte noi.
4. Formați două echipe. Învinge echipa care, timp de 5 minute, acumulează cele mai multe puncte, realizând următoarele sarcini:

- Scrieți câte un determinativ cu sens figurat pentru fiecare cuvânt: *copil*, *copilărie*, *copilaș*, *copiliță*.
- Alcătuiți câte un enunț pe baza fiecărei imagini.

- Formulați câte un sfat pentru fiecare dintre copiii din imaginile următoare.

Interiorul casei părintești de la Humulești

Casa părintească a lui Ion Creangă de la Humulești

5. Formați perechi. Împărtășiți-vă sentimentele, emoțiile în legătură cu una dintre următoarele amintiri din copilărie:

- jucăria preferată;
- grădinița;
- celebrarea zilei de naștere;
- sărbătorirea Crăciunului;
- peripețiile la săniuș;
- prima zi de școală;
- o excursie interesantă;
- teama de medic.

PRE-TEXT

6. Despre ce crezi că se va povesti în textul cu titlul *La scăldat*?

7. Citește textul. Cine i-a luat hainele lui Nică?

LA SCĂLDAT

de Ion Creangă

(fragment din *Amintiri din copilărie*)

Într-o zi, pe-aproape de Sânt-Ilie, se îngrămădisese, ca mai totdeauna, o mulțime de trebi pe capul mamei... Și mă scoală mama atunci mai dimineață decât alte dăți și-mi zice cu toată inima:

— Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăsul cea pe jos; și eu asemenea nu-mi văd capul de trebi; tu mai lasă drumurile și stăi lângă mămuca, de-i fă țevi și leagănă copilul; c-apoi și eu ți-oiu lua de la Fălticeni o pălăriuță cu tasma ș-o curălușă de cele cu chimeriu, știi cole, ca pentru tine!

— Bine, mamă! dar, în gândul meu, numai eu știam...

Dar când auzeam de legănat copilul, nu știu cum îmi venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci când te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe ceriu și așa de frumos și de cald afară, că-ți venea să te scalzi pe uscat, ca găinile. Văzând eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă. De la o vreme, mama, crezând că-s prin livadă undeva, iese afară și începe a striga, de da duhul dintr-însa: „Ioane! Ioane! Ioane!” și Ion, pace! Văzând ea că nu dau răspuns de nicăiri, lasă toate în pământ și se ia

Minienciclopedie

Sfântul Proroc Ilie

Sânt-Ilie (Sfântul Ilie) – sfânt foarte important pentru concepția mitică românească, stăpânul cerului, norilor și al vânturilor și dușmanul prim al Diavolului. El dispune de fulgere și tunete, de ploii și de ninsori. Sânt-Ilie călătorește prin cerul înnorat într-un car de foc tras de patru cai înaripați urmărindu-i pe draci, tunetele și fulgerele fiind efectele sonore și optice ale bătăliei.

Forma de descântec pe care o au cuvintele rostite de Nică la scăldat – „Auraș, păcurăș...” – se regăsește și în alte mici poeme care aparțin folclorului copiilor, referitoare la diverse aspecte ale lumii înconjurătoare:

„Luci, soare, luci...”,
„Curcubeu-beu...”,
„Melc, melc, codo-belc...”.

Există și formule destinate soluționării unor situații foarte concrete, cum e, de exemplu, îndepărtarea ghinionului în cazul în care, din neatenție, ai îmbrăcat haina pe dos și, prin urmare, te paște o pedeapsă din partea celor vârstnici. Pentru a scăpa de ne-
caz, trebuie să dezbraci haina, s-o calci în picioare și să zici:

„Te calc în picioare
Și nu mă mai doare.
Vino tu, părau,
De-mi ia răul meu!
Vino tu, cioroi,
Și-l du la gunoi!”

după mine la baltă, unde știa că mă duc; și, când colo, mă vede tologit, cu pielea goală pe nisip, cât mi ți-i gliganul; apoi, în picioare, țiind la urechi câte-o lespegioară fierbinte de la soare, cu argint printr-însele, și aci săream într-un picior, aci în celălalt, aci plecam capul în dreapta și la stânga, spuind cuvintele:

Auraș, păcurăș,
Scoate apa din urechi,
Că ți-oiu da parale vechi;
Și ți-oiu spăla coafele
Și ți-oiu bate dobele!

După aceea zvârleam pietrele, perând, în știoalna unde mă scăldam... După asta, mă mai cufundam de trei ori în rând, pentru Tatăl, pentru Fiul și Duhul Sfânt, și înc-o dată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe-o coastă, la marginea bălții și mă uitam pe furiș cum se joacă apa cu piciorușele cele mândre ale unor fete ce ghileau pânza.

Toate aceste le privea biata mamă, uitată cu mâinile subsuoară, cum e omul necăjit, de după un dâmb din prund, aproape de mine. Dar eu n-o vedeam pe dânsa, căci eram în treabă. În sfârșit, mama, cât era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine tiptil, în vârful picioarelor, pe la spatele mele, când mă uitam la fete, cum vă spun, îmi ie toate hainele frumușel de pe mal și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicându-mi cu năduh:

— Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ș-apoi atunci vom avea altă vorbă! Și se tot duce.

Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane? Fetele de la ghilit, care văzuse asta, numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoteala mea, de răsuna prundul. Iară eu intram în pământ de rușine, și cât pe ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Le-am lăsat și eu pe fete să râdă, până li s-a duce gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate, fac tuștiu! din baltă ș-o ieu la sănătoasa; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă mai uit în urmă, până ce dau între hudiți, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întâlnesc vreun om, ci sar în grădină la Costache și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într-o hudiță, din hudi-

Imagini din filmul *Amintiri din copilărie*

Cuvântul latin *excal-dare* „a intra/a cufunda în apă caldă” a fost moștenit în mai multe limbi romanice, cu semnificații mai mult ori mai puțin apropiate de cea a termenului latin: în italiană *scaldare* „a încălzi, a înfierbânta”; în franceză *échauder* „a fierbe, a (se) opări”; în spaniolă *escaldar* „a fierbe, a opări”. În română, verbul **a (se) scâlda** a mai căpătat, pe lângă sensul inițial „a face o baie caldă”, și sensul de „a se cufunda într-un râu, într-un lac etc. pentru a se răcori, a înota, a se spăla etc.”

În limbile romanice, cuvintele cu sensul de „sfânt, sfințit” provin de la termenul latin *sanc-tus*: în italiană și spaniolă *san(to)*, în franceză *saint*, în portugheză *saõ*. În română, cuvântul cu aceeași origine, **sânt**, este rareori utilizat, păstrându-se, mai cu seamă, în nume de sfinți: *Sâmedru* (Sfântul Dumitru), *Sântilie* (Sfântul Ilie), *Sântion* (Sfântul Ioan), *Sângeorz* (Sfântul Gheorghe), *Sâmpetru* (Sfântul Petru), *Sânta-Marie* (Sfânta Maria) etc.

ță în grădină la Trăsnea, și iar prin păpușoi; și când aproape să ies din grădină, mă simțesc căinii lui Trăsnea, și la mine, să mă rupă! Ce-i de făcut? Auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muște căinii și să te lese în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pământ și să-i lași să te latre cât le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cât bat și, de la o vreme, te părăsesc și se duc. Și adevărat este, căci așa am scăpat și eu de căinii lui Trăsnea...

În sfârșit, după ce m-au lăsat căinii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în drum; de acolo, în grădină la noi, și atunci mi s-a părut că mă aflu în sânul lui Dumnezeu. Și merg eu acum fără pă sare prin păpușoi, până în dreptul ogrăzii, și mă uit printre gard și văd pe mama cum se da în vânt după trebi, când în casă, când afară. Și nemaiputând suferi foamea, încep a mărnași pintre gard: „Mămucăi, iacătă-mă-s!” Ș-odată și sar în ogradă, mă înfățoșez dinaintea mamei, așa chipos cum eram, îi apuc mâna cu sila, o sărut și zic, scâncind: „Mamă, bate-mă, ucide-mă, spânzură-mă, fă ce știi cu mine; numai dă-mi ceva de mâncare, că mor de foame!”... Ea atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galiș la mine și zice oftând:

— Bine-ți șede, coșcogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri în halul acesta și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mănâncă, dar să știi că mi te-ai lehametit de la inimă; doar să te porți de-acum tare bine, să mai fiu ceea ce-am fost pentru tine; dar nu știu, zău!

Și, scurtă vorbă, văzând că m-am pus rău cu mama, îi giuruiesc eu că ce-am făcut n-oiu mai face. Apoi umblu tot cu bineșorul pe lângă dânsa și nu ies din cuvântul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci: „Vorba dulce mult aduce”; la trebiș hărnicuț cât se poate: derdicam și măturam prin casă ca o fată mare, de n-avea mama grijă când se ducea undeva. Și-ntr-o zi o văd că mă sărută și-mi zice cu blândeță:

— Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să-ți deie toate darurile sale cele bogate dacă te-i purta cum văd că te porți de-o bucată de vreme încoace!

În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cuminte până la treizeci și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de când sunt, niciodată n-am fost!

Imagine din filmul *Amintiri din copilărie*

Imagine din filmul *Amintiri din copilărie*

Cuvântul **prund** din limba română are mai multe semnificații înrudite, toate presupunând o relație cu noțiunile „nisip” și „apă”:

- 1) „prundiș, pietriș”;
- 2) „teren nisipos”;
- 3) „țarm profund”;
- 4) „albie cu pietriș”;
- 5) „insulă mică pe cursul unei ape”. Termenul vechi slav în care își are originea cuvântul românesc, *прудъ*, cu sensurile „dună; banc de nisip; apă cu fundul nisipos”, a fost moștenit de limbile slave cu specializări semantice: în sârbă și în croată *пруд* – *prud* „dună”, în poloneză *prąd* „curent de apă”, în rusă *пруд* „heleșteu”.

Cuvântul românesc **humă**, „argilă întrebuintată la spoitul caselor”, ca și bulgărescul *хума*, vine din neogreacă: *chōma*, „pământ, țărână, pulbere”. Este interesantă comparația cu termenii latini *humus* „pământ, lut”, *homo* „om”, *humanus* „omenesc”, care, alături de cuvintele lui Ion Creangă: „...am fost și eu... o bucată de humă înșuflețită”, vin să dea seama despre eterna concepție mitică a profundeii relații de substanță a omului cu pământul.

DICTIONAR

țeavă, *subst.* – катушка (снoвaльнaя)
 tasma, *subst.* – panglică de mătase sau piele care se leagă la pălărie
 a (o) șparli, *verb* – a fugi
 știoală, *subst.* – baltă
 a se cufunda, *verb* – нырять
 a ghili, *verb* – a înălbi pânza prin muierea în apă și întinderea la soare

coropcar – aici: hoinar, vagabond
 a chicoti, *verb* – a râde
 dâmb de prund, *subst.+ prep.+ subst.* – grămadă de pietre
 a zăbovi, *verb* – a sta, a-și pierde vremea
 a pândi, *verb* – a urmări
 a lehămeti, *verb* – a dezgusta
 a giurui, *verb* – a promite, a făgădui
 hudiță, *subst.* – ulicioară
 humă, *subst.* – lut, pământ

SINONIME

se îngrămădise – se adunase
 totdeauna – mereu, oricând
 necăjită – supărată, amărâtă, tristă
 tologit – culcat, tolănit, întins
 a zvârli – a arunca
 margine – capăt, mal
 biată – sărmană
 a umbla lela – a tăia frunze la câini

ANTONIME

cald – frig
 dreapta – stânga
 aproape – departe
 bucurie – tristețe
 răbdător – nerăbdător
 cuminte – obraznic, neascultător

NOTA BENE!

trebi – treburi
 vro – vreo
 îmi ie – îmi ia
 ș-o ieu – și-o iau
 chimieru – chimir (brâu)
 vom ave – vom avea
 cu bineșorul – cu binișorul
 să-mi deie – să-mi dea
 blândeță – blândețe

EXPRESII

a nu-și vedea capul de trebi – a fi foarte ocupat, a avea mult de lucru
 cu gând rău – cu intenții rele
 pe furie – тайком
 a fi în treabă (lucru) – быть в (при) деле
 a pierde răbdarea – a nu se mai putea stăpâni, a se enerva
 a zice cu năduf – a vorbi supărat, cu ciudă

a o lua la sănătoasa – a o lua la fugă, a pleca repede
 a se da în vânt după trebi – вся в заботах
 coșcogeme coblizan – громадный верзила
 a umbla lela – a umbla fără ocupație
 scurtă vorbă – короче говоря, не долго думая, не мудрствуя лукаво
 să te înzilească – să-ți dea multe zile

8. Selectează, din rubrica *Cuvintele textului*, unitățile lexicale/expresiile necesare pentru:

- a redacta un text coerent pe tema *La scăldat*;
- a caracteriza o persoană.

LECTURA TEXTULUI

9. Citește:

- enunțurile referitoare la timpul desfășurării acțiunii;
- replica mamei care conține o rugămintă și o promisiune;
- enunțul din care aflăm că Nică este întâiul (cel mai mare) copil din familie;
- fragmentul care descrie o zi de vară;
- fragmentul care descrie comportamentul mamei la baltă;
- enunțurile care descriu drumul lui Nică de la baltă spre casă.

10. Recitește enunțurile care:

- te-au amuzat;
- te-au emoționat;
- te-au făcut să meditezi asupra unor greșeli comise;
- te-au impresionat cel mai mult.

11. Răspunde la întrebări, recurgând la text.

- Ce i-a promis mama lui Nică dacă îi va îndeplini rugămintea?
- Unde a *șpărlit-o* Nică?
- De ce a intuit mama unde i s-a dus fiul?
- Ce privea „flăcăul” pe furiș?
- Cu ce cuvinte a plecat mama de la baltă?
- Cum a scăpat băiatul de câinii lui Trăsnea?

12. Recitește fragmentul. Identifică enunțurile care nu corespund conținutului fragmentului.

- Nică îi comunică mamei că se duce cu tatăl său la coasă.
- Mama îi promite lui Nică să-i cumpere o bicicletă.
- Nică era cel mai mare copil în familie.
- Mama nu avea de lucru, de aceea Nică s-a dus la scăldat.
- O vecină îi comunică mamei că Nică e la baltă.
- Nică nu știa să înoate, de aceea se juca pe un dâmb din apropierea iazului.
- Niște fete i-au ascuns hainele lui Nică.
- Câinii lui Trăsnea l-au urmărit pe Nică până acasă.

13. Lucrați în perechi. Recitiți fragmentul. Alcătuiți planul povestirii din propoziții interogative.

14. Povestește:

- cum se distra Nică la baltă;
- cum a rămas Nică fără haine;
- cum s-a întors Nică acasă de la baltă.

15. Urmărește drumul lui Nică de la baltă până acasă. Descrie situațiile în care se pomeneste el. Ce te-a impresionat?

16. Formați echipe. Redactați un rezumat al povestirii pe baza planului de mai jos.

- Rugămintea mamei.
- Plecarea la baltă pe ascuns.
- Clipele fericite de la baltă.
- Apariția mamei.
- „Îi veni tu acasă...”
- Fericire transformată în disperare.
- „Și fuga, și fuga...”
- Întâlnirea cu câinii lui Trăsnea.
- „Fă ce știi cu mine, numai dă-mi ceva de mâncare.”
- Promisiunea lui Nică.

Grigore VIERU
(1935–2009)

Scriitor român, originar din Basarabia. Temele majore ale liricii lui pline de sensibilitate sunt mama, patria, iubirea. Din opera sa menționăm volumele de versuri *Numele tău*, *Un verde ne vede*, *Fiindcă iubesc*, *Taina care mă apără*, precum și cărțile pentru copii *Trei iezi*, *Muzicuțe*, *Albinuța*.

SENURILE TEXTULUI

17. Răspunde la următoarele întrebări:

- Care este atitudinea povestitorului față de mama sa?
- Ce poate învăța un copil din fragmentul *La scăldat*?
- Cât de important/actual este acest fragment pentru un părinte?

18. Argumentează, apelând la conținutul fragmentului, că mama lui Nică este:

- harnică;
- tolerantă;
- răbdătoare;
- ingenioasă.

19. Comentează felul în care a fost pedepsit fiul de către mamă.

20. Caracterizează personajele fragmentului pe baza faptelor și acțiunilor lor.

21. Formați două echipe. Comentați, folosind conținutul fragmentului, una dintre maximele poetului Grigore Vieru:

- „Nu cunosc politică mai dreaptă ca cea a unei inimi de mamă.”
- „Cea mai frumoasă carte din lume este o mamă.”

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Exprimarea identității: pronumele demonstrativ de identitate

Amintește-ți!

Pronumele demonstrative de apropiere sunt: acesta, aceasta.

Pronumele demonstrative de depărtare sunt: acela, aceea.

Acesta este ghiozdanul meu.

Aceasta este harta mea.

Aceștia sunt părinții mei.

Acestea sunt cărțile mele.

Acela este al lui Nicolae.

Aceea este a Mărioarei.

Aceia sunt ai lui Matei.

Acelea sunt ale colegului.

Reține!

Pronumele demonstrativ de identitate este folosit pentru a identifica obiecte, persoane sau idei care sunt deja **cunoscute** sau **menționate** în contextul comunicării. Cu ajutorul lui se continuă sau se clarifică referirea la obiectele sau persoanele deja introduse în discuție.

Formele pronumelui de identitate sunt:

Caz	Gen Număr	Masculin Singular	Plural	Feminin Singular	Plural
N. – Ac. G. – D.		<i>același</i> <i>aceluiași</i>	<i>aceiași</i> <i>acelorași</i>	<i>aceeași</i> <i>aceleiași</i>	<i>aceleași</i> <i>acelorași</i>

22. Completați cu formele necesare ale pronumelor demonstrative de identitate.

- a) Am crescut împreună. Amintirile din copilărie sunt ...
- b) Prietenii mei nu s-au schimbat. Sunt ...
- c) Am verificat autorul povestirilor. Este ...
- d) Vecinele nu au plecat nicăieri. Sunt ...
- e) Bucuria împărtășită este ...
- f) Cele mai cunoscute basme sunt, de obicei, ...

23. Găsește corespondențele. Transcrie frazele în caiet și subliniază pronumele demonstrative de identitate.

1. Am savurat gustul ciocolatei, ...	a. ... același care a conceput și colecția de modă marca Patzaichin.
2. Vestimentația sportivilor români pentru Jocurile Olimpice de la Paris a fost creată de designerul Oláh Gyárfás, ...	b. ... același care ne ajută să facem o faptă bună.
3. Testele pentru gimnaziu au fost elaborate de comisia de evaluare, ...	c. ... aceleași pe care o preferam în copilărie.
4. Efortul nostru de a oferi ajutor celor aflați la nevoie se datorează unui simplu motiv, ...	d. ... aceeași care a lucrat și la nivelul liceal.

RACTICUM

24. Formați două echipe. Imaginați-vă și schițați portretele celor două personaje ale narațiunii.

25. Lucrați în trei echipe. Ajutați-l pe Nică:

- să ceară scuze de la mama sa pentru că și-a călcat promisiunea;
- să ajungă acasă de la baltă;
- să scape de câinii lui Trăsnea.

26. Imaginează-ți că Nică ar fi ieșit din apă atunci când a văzut că mama îi ia hainele. Cum crezi că ar fi procedat mama? Cum ai fi procedat tu în locul lui Nică? Dar în locul mamei?

27. Formați două echipe. Realizați un interviu (cu Nică și cu mama), revenind asupra circumstanțelor întâmplării relatate în fragmentul *La scăldat*.

28. Lucrând în echipe, caracterizați, în 6-7 enunțuri, relațiile dintre mamă și fiu, argumentând cu detalii din text.

29. Lucrând în echipe, imaginați și improvizați o lecție de educație la revenirea tatălui lui Nică de la coasă.

30. Formați echipe. Referiți-vă la copilărie, în cheia tehnicii *Cubul*, urmând recomandările profesorului/profesoarei.

**DEMOCRIT
din Abdera**

(c. 460 î.H. – c. 370 î.H.)

Filozof grec antic, întemeietorul atomismului. Conform concepției lui, lumea este dominată de întâmplare și de necesitate, iar singura realitate este cea a materiei, compusă din atomi invizibili în continuă mișcare, care intră în alcătuirea diverselor corpuri și a unor universuri infinite.

DEFINIȚII.

Definiți cea mai frumoasă perioadă a vieții omenești, completând spațiile libere cu cuvintele potrivite. Copilărie – ... a vieții omenești de la ... până la ..., timpul când este cineva ... Scrieți (fiecare membru al echipei) câte un cuvânt pe care îl asociați cu noțiunea de copilărie.

De exemplu: jucărie, grădiniță ...

COMPARAȚII.

- Comparați, în 2 enunțuri, copilăria cu o altă perioadă a vieții omenești, de exemplu, cu bătrânețea.
- Enumerați 3 deosebiri dintre copilăria unui copil de la sat și cea a unui copil de la oraș.

ANALIZAȚII.

Analizați, în 2 enunțuri, modul în care se respectă drepturile copilului în clasa/școala voastră.

APRECIĂȚII.

Dați o apreciere, în 2 enunțuri, a frumuseții copilăriei sau atitudinii statului față de copii.

ARGUMENTAȚII.

Formulați 2 argumente în sprijinul maximei lui Democrit: „Dacă nu-i deprinzi pe copii să muncească, nu vor învăța nici să citească, nici să scrie, nici muzica, nici gimnastica...”

T

EME

31. Citește fragmentul *La scăldat* în întregime și află:

a) de ce Nică era poreclit Ion Torcălau; b) de ce Trăsnea avea ciudă pe Nică?

32. Memorizează finalul fragmentului.

33. Descrie, în cheia tehnicii *Cubul*, jucăria ta preferată.

34. Descrie, la alegere, în 8-10 propoziții:

a) cea mai plăcută amintire din copilărie; b) cea mai neobișnuită întâmplare din copilărie; c) o situație în care ai învățat ceva de la prietenii tăi; d) o situație în care ai ajutat un prieten/o prietenă.

35. Lucru în perechi. Faceți schimb de descrieri cu colegul/coleaga. Citește descrierea făcută de el/ea. Pune-i întrebări pentru a afla mai multe detalii.

36. Povestește ce te-a impresionat cel mai mult în povestirea colegului/colegei. De ce?

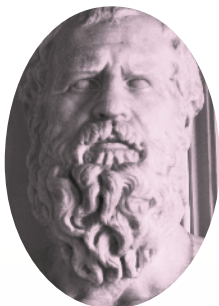
37. Citește sau recitește și alte fragmente din *Amintiri din copilărie*. La ce istorioare din viața lui Nică se referă imaginile alăturate? Povestește pe scurt una dintre ele.

Atâta vreme cât luăm ceva din natură, avem datoria clară
să punem la loc și să asigurăm echilibrul ei.

Heraclit

Minienciclopedie

Heraclit din Efes

(c. 535 î.H. – c. 470 î.H.)

Filozof din Grecia antică. Era convins că schimbarea este un lucru real, iar stabilitatea este iluzorie, că materia lucrurilor se transformă mereu și singurul lucru constant este forma, care poate fi exprimată prin formule matematice. Unica sa scriere care s-a păstrat, *Despre natură*, reprezintă un fel de jurnal în care autorul și-a notat, sub formă de maxime, concluziile asupra unor probleme-cheie ale filozofiei.

START

1. **Lucru în perechi.** Discutați cu colegul/colega și stabiliți ce resurse naturale sunt reprezentate în imagini. Alegeți una dintre imagini și construiți o schemă pentru a ilustra modurile de folosire a acestei resurse.

2. **Completează, pe baza imaginilor, un tabel după model:**

Imaginea	Obiectul	Destinația	Ce conține/ din ce este făcut	Resursa naturală
1.	Carte	Pentru studii, pentru lectură	Hârtie	Copaci, pădure
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				

Jane Morris GOODALL
(n. 1934)

Zoologă și antropologă britanică, considerată a fi cel mai mare expert în cimpanzei din lume după ce a desfășurat timp de mai bine de 60 de ani o muncă intensă de studiere a interacțiunilor sociale și familiale ale cimpanzeilor sălbatici din Gombe Stream National Park, Tanzania. Este printre cei mai importanți militanți pentru conservarea naturii, animalelor, ecosistemelor și a habitatelor naturale. În aprilie 2002 a fost numită Messenger al Păcii din partea Organizației Națiunilor Unite.

Natalia și produsul său neobișnuit

3. Citește. Cine a inspirat-o pe Natalia în activitatea ei?

O AFACERE NEOBIȘNUITĂ

Natalia, o tânără antreprenoare din Chișinău, dezvoltă de câțiva ani o afacere neobișnuită – reciclează hârtia și îi dă o nouă viață sub forma cărților poștale și a felicitărilor. A denumit-o *Memory on Paper*, o adevărată „memorie pe hârtie”.

„Fac hârtie reciclată din resturi de foi desenate, scrise. Chiar am încercat să fac și jucării de carton pentru brad. De asemenea, creez felicitări, cărți poștale din hârtie reciclată. Le desenez, le scanez și le printez”, relatează Natalia.

Din dorința de a aduce o schimbare în societate, Natalia și-a început activitatea pornind de la utilizarea materialelor reciclate și renunțând la plastic.

„În primul rând, am vrut să fac o schimbare, oricât de mică, pentru ecosistemul nostru. La început, făceam sacoșe din stofe reutilizate. Peste un timp, am descoperit videoclipuri despre fabricarea hârtiei reciclate în condiții casnice. Mi-a plăcut ideea. Și, cu ajutorul soțului meu, am decis să încercăm o mică afacere, având în vedere că, anual, pentru fabricarea hârtiei se taie între patru și opt miliarde de copaci. De asemenea, m-a inspirat activista de mediu Jane Goodall, care îndeamnă: «Acționează local și vezi schimbarea pe care o poți face!»”, își amintește Natalia.

Tânără antreprenoare speră să-și extindă afacerea pentru a produce mai multă hârtie reciclată și pentru a diversifica gama de produse oferite. Totodată, ea își dorește să creeze o comunitate de oameni interesați de arta sustenabilă. „Sunt mulți pictori care aruncă sute de foi de hârtie de care nu mai au nevoie în timpul creării unui singur tablou. Aș vrea să-i motivez pe cât mai mulți artiști să utilizeze hârtia reciclată”, declară ea.

Între patru și opt miliarde de copaci sunt folosiți anual pentru producția de hârtie. Studiile arată că aproximativ 1,4 miliarde de copaci ajung, în fiecare an, în gropile de gunoi sub formă de ambalaje pentru produse și de alte deșeuri de hârtie.

Reciclarea hârtiei poate contribui la micșorarea cantității de hârtie produsă din arbori tăiați, reducând astfel necesitatea doborârii copacilor pentru producerea hârtiei.

Dar oare ce am mai putea face?

Felicitări din hârtie reciclată

Sacoșe din stofe reutilizate

(după Ludmila Hițuc, EcoPresă)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

resturi, *subst.* – rămășițe, deșeuri
 antreprenor, *subst.* – om de afaceri, businessman
 a renunța, *verb.* – отказаться
 a inspira, *verb.* – вдохновлять
 a extinde, *verb.* – a mări, a crește
 sustenabilă, *adj.* – durabilă, rezistentă

SINONIME

a printa – a imprima, a tipări
 a reduce – a micșora
 utilizare – folosire
 doborâre – tăiere

ANTONIME

activitate – inactivitate, pasivitate
 a motiva – a demotiva

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

a dezvolta – dezvoltare – dezvoltat – dezvoltator
 a recicla – reciclare – reciclat – reciclabil

NOTA BENE!

a scana – сканировать
 a diversifica – диверсифицировать
 ecosistem – экосистема

LECTURA TEXTULUI

4. Care dintre afirmațiile de mai jos sunt adevărate și care sunt false?

a) Natalia creează felicitări și cărți poștale din hârtie nouă.	A	F
Natalia creează felicitări și cărți poștale din hârtie reciclată.	A	F
b) Natalia și-a început activitatea din dorința de a aduce o schimbare în societate.	A	F
Natalia și-a început activitatea din dorința de a schimba ceva în viața personală.	A	F
c) Afacerea a fost extinsă cu ajutorul unor prieteni.	A	F
Afacerea a fost extinsă cu ajutorul soțului ei.	A	F
d) Tânăra antreprenoare vrea să-și închidă afacerea.	A	F
Tănăra antreprenoare speră să-și extindă afacerea.	A	F

5. Lucru în perechi. Formulați, pe rând, întrebări referitoare la text și răspundeți la ele:

- pentru a afla cine este Natalia;
- pentru a afla ce fel de afacere a dezvoltat ea;
- pentru a afla care a fost sprijinul din partea familiei sale;
- pentru a afla ce planuri are Natalia.

6. Completează, pe baza textului, frazele de mai jos cu informațiile potrivite.

- Prima activitate a tinerei antreprenoare a fost ...
- Natalia produce diferite lucruri din hârtie reciclată: ...
- Activista de mediu Jane Goodall spunea: ...
- Cantitatea de copaci folosiți anual pentru producția de hârtie este ...
- Natalia vrea să motiveze pictorii ...

SENURILE TEXTULUI

7. Răspunde la întrebări.

- De ce afacerea Nataliei este una neobișnuită?
- Cum crezi, de ce tânăra și-a denumit afacerea „memorie pe hârtie”?
- Consumul rațional al căror resurse naturale este vizat de activitățile inițiate de antreprenoare?

8. Ce anume demonstrează că antreprenorearea își face griji pentru mediul înconjurător?

9. Cum crezi, de ce vrea Natalia să-i motiveze pe cât mai mulți artiști să utilizeze hârtia reciclată?

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Exprimarea raporturilor de coordonare și subordonare. Conjunția

Amintește-ți!

Conjunția face legătura între părți de propoziție de același fel sau două propoziții.

După funcția pe care o îndeplinesc, conjunțiile (și locuțiunile conjuncționale) pot fi:

- **coordonatoare**: și, nici, ci și, cât și, dar și, precum și, sau, ori, fie, dar, iar, însă, ci așadar, deci, prin urmare;
- **subordonatoare**: că, să, ca să, dacă, căci, deoarece, din cauză că, fiindcă, pentru că, fără să, după cum, deși, măcar să, măcar de, încât.

Reține!

Conjunția **dacă** reprezintă o conjuncție subordonatoare, adică face legătura dintre două propoziții, dintre care una este o propoziție secundară (subordonată) și alta este propoziția principală, pe care subordonata o determină. De obicei, ea indică o condiție.

Merg la film, **dacă mergi și tu.**

Dacă depui efort, vei lua note mari.

10. Completează fraza după model, cu mai multe variante.

Model: Ion memorizează bine regulile, ← dacă le citește de câteva ori.
← dacă le folosește în practică.
← dacă profesorul le explică detaliat.

- Vei avea succese mari, ...
- Îți vei face mulți prieteni, ...
- Vei reuși să devii antreprenor/antreprenoare, ...

11. Joc gramatical. Îndepliniți sarcinile:

- Scrieți, la indicația profesorului/profesoarei, toate conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale pe care le-ați studiat până acum, pe diferite bilețele.
- Împăturiți bilețelele și puneți-le într-un bol sau într-o cutie.
- Fiecare elev trebuie să extragă un bilețel și să alcătuiască o frază în care să utilizeze conjuncția respectivă.
- Dacă a alcătuit corect fraza, are dreptul să numească următorul concurent.

Câștigă cel care a formulat cele mai multe fraze corecte.

PRACTICUM

12. Lucru în grup. Natalia aplică în practică o modalitate de consum rațional al hârtiei uzate – reciclarea acesteia. Discutați și alcătuiți o listă de posibilități de reciclare în condiții casnice:

- a) a obiectelor de plastic;
- b) a recipientelor de sticlă;
- c) a hainelor vechi;
- d) a alimentelor.

Obiecte confecționate din materiale reciclate

13. Alegeți cea mai interesantă idee de reciclare și elaborați un poster pentru a o ilustra.

14. Scriere liberă. Alegeți o resursă naturală din cele cunoscute (apa, energia solară, minereurile, plantele, animalele). Timp de cinci minute, scrieți toate ideile care vă vin pentru a răspunde la întrebarea: *Oare ce am mai putea face pentru consumul rațional al ...?*

15. Documentează-te și află ce proiecte există în localitatea ta/în Republica Moldova pentru:

a) dezvoltarea resurselor de energie verde (energie eoliană, parcuri fotovoltaice, energie geotermală); b) curățarea apelor.

16. Intervievează câteva persoane (prieteni, cunoștințe, rude) cu privire la atitudinea lor față de reciclare și la modul în care colectează și sortează deșeurile. Ce ai constatat? Fă o scurtă relatare despre cele aflate.

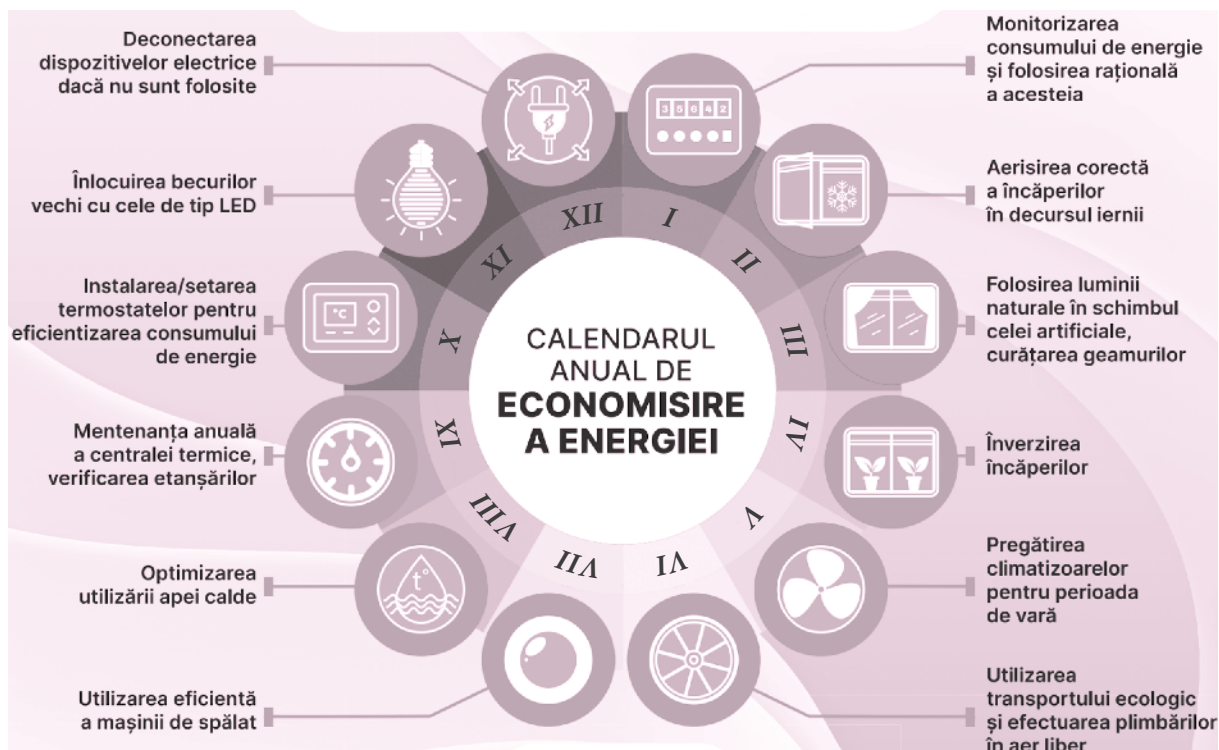
17. Formulează 4-5 sfaturi pentru economisire și consumul rațional:

a) al alimentelor; b) al energiei electrice; c) al apei.

18. Lucru în grup. Să presupunem că în școala voastră este organizată *Săptămâna consumului rațional de resurse naturale*. Discutați și propuneți:

a) o deviză pentru această săptămână; b) un program de activități tematice care pot fi organizate în școală și în comunitate.

19. Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED) a elaborat un calendar anual de economisire a energiei. Examinează-l. Ce acțiuni pot fi întreprinse cu ușurință de fiecare cetățean? Ce acțiuni necesită investiții? Propune acest calendar pentru discuție și decizii în familie. Ce ați decis?

20. Documentează-te și află ce broșuri și pliante a mai elaborat Centrul Național pentru Energie Durabilă. Împărtășește-le familiei și prietenilor. Care sunt, după părerea ta, cele mai utile?

Proverbele: oglindă a valorilor umane

Experiența e mama proverbului.

George COȘBUC

Din istoria
cuvintelor

Cuvântul românesc **proverb** provine din limba latină, unde *proverbium* înseamnă *dicton, expresie cu în-vățăminte*. Ca și în alte limbi, termenul care desemnează această noțiune conține ideea de cuvânt, zicere (latină: *proverbium – verbum*; rusă: *поговорка – слово*).

Minienciclopedie

Constantin NEGRUZZI
(1808-1868)

Scriitor român, înțemeietorul prozei scurte românești. Autorul nuvelei istorice *Alexandru Lăpușneanul* și al mai multor nuvele romantice și scrisori. A tradus din operele scriitorilor Victor Hugo, Alexandre Dumas, Aleksandr Pușkin, Antioh Cante-mir, Molière, Voltaire.

EVOCARE

1. Completează proverbele cu cuvintele care lipsesc.

Cine știe carte are ... ochi.
Când ... se ceartă al ... câștigă.
Cine aleargă după ... iepuri nu prinde niciunul.
Măsoară de ... ori și croiește o dată.
... găște când se pornesc, pe un câine îl biruiesc.
Sunt ... degete la o mână și tot nu seamănă unul cu altul.

2. Reconstruiește următoarele proverbe, determinând lucrul la care se referă:

Ce ție nu-ți place	nu miroase a bine.
Cine se scoală de dimineață	la nevoie se cunoaște.
Lauda de sine	altuia nu face.
Cine adună la tinerețe	se cunoaște de dimineață.
Ziua bună	și amară ca fiera.
Prietenul adevărat	departe ajunge.
Limba e dulce ca mierea	are la bătrânețe.

3. Lucrați în perechi. Amintiți-vă fiecare un proverb preferat. Comunicați-l colegului/colegei, argumentându-vă preferința și precizând în ce situații/împrejurări îl folosiți/l-ați folosit.

4. Examinează lista de valori/calități umane. Ce proverbe s-ar putea asocia cu fiecare dintre ele?

Atenție, corectitudine, cumpătate, egalitate, educație, grijă, hărnicie, prietenie, cumpătate, perseverență.

5. Enumeră proverbele cunoscute cu referire la caracteristicile negative de mai jos.

Lăudăroșenie, lăcomie, frică, dușmănie, invidie, lene, zgârcenie.

INVITAȚIE LA LECTURĂ

6. Citește fragmentul. Care dintre proverbele folosite de Constantin Negruzzi îți erau cunoscute?

În română, **becisnic** înseamnă „slăbănog, neputincios”, dar și „necinstit, nelegiuit”. Acest cuvânt provine din slavonă: *бечьстнь* „necinstit”, *бечьстнькѣ* „nelegiuit”. În limbile slave moderne găsim: bulgară *безчестен*, rusă *бесчестный*.

Și cuvântul **nărav** „obicei” provine din limba slavă: *нравъ* „obicei, fire” (a se compara cu limbile slave moderne: bulgară *нрав*, rusă *нрав*). În română, acest termen a căpătat o conotație negativă: „obicei prost, viciu”, putând fi apropiat, astfel, din punct de vedere semantic, împreună cu derivatele sale (*nărăvaș*, „învățat prost, vicios”, *nărăvos* „capricios”, *a nărăvi*, „a învăța cu nărav, a se vicia”), de familia lexicală din limba rusă *норов*, *норовистый*, *норовить*.

Biblia este forma de plural a cuvântului grecesc *biblion* „carte”, însemnând, prin urmare, „cărțile”. Astfel, chiar titlul cărții de căpătâi a creștinismului indică faptul că aceasta este o culegere de *cărți*. Termenul *biblion* are o familie lexicală bogată, cu răspândire internațională: bibliotecă, bibliografie, bibliofil, bibliograf, biblioteconomie etc.

[...] Nașu-meu Păcală era un om foarte de duh; avea răspuns la orice vorbă.
[...] Iaca ce-mi zicea el:

„Fine! De vrei să trăiești bine și să aibi tică, să te silești a fi totdeauna la mijloc de masă și la colț de țară, pentru că e mai bine să fii fruntea cozii decât coada frunții. Șezi strâmb și grăiește drept. Nu băga mâna unde nu-ți fierbe oala, nici căuta cai morți să le iei potcoavele, căci pentru behehe vei prăpădi și pre mihoho.

Bate fierul pân-e cald, și fă tot lucrul la vremea lui.

[...] Vorba multă-i sărăcia omului, și toată pasărea pe limba ei pierde.

Nu fi zgârcit, căci banii strângătorului intră în mâna cheltuitorului, și scumpul mai mult păgubește, leneșul mai mult aleargă; dar nici scump la târâte și ieftin la făină.

Nu te apuca de multe trebi odată. Cine gonește doi iepuri nu prinde niciunul. Nu te întovărăși cu omul becisnic. Mai bine este să fii c-un om vrednic la pagubă decât c-un mișel la dobândă. Nu te vâri în judecăți. În țara orbilor, cel c-un ochi e împărat. Cel mai tare e și mai mare și dreptul împlă totdeauna cu capul spart. La judecători, ce intră pe o ureche iese pe alta, căci sătulul nu crede celui flămând, și mai bună e o învoială strâmbă decât o judecată dreaptă. Să n-ai a face cu cei mari. Corb la corb nu scoate ochii. Ce iase din mătă, șoareci prinde și lupul părul schimbă, iar năravul ba. [...]”

CUVINTELE TEXTULUI

DICTIONAR

tică, *subst.* – liniște
a se sili, *verb* – a se strădui
pre, *prep.* – formă învechită a prepoziției *pe*
a pieri, *verb* – a muri
a păgubi, *verb* – a pierde
târâte, *subst.* – отруби
a goni, *verb* – aici: a urmări, a fugi după cineva
becisnic, *adj.* – aici: necinstit
pagubă, *subst.* – pierdere
mișel, *subst.* – om rău, ticălos
dobândă, *subst.* – câștig
învoială – înțelegere

SINONIME

a prăpădi – a pierde
a se întovărăși – a se asocia, a se împrieteni
vrednic – demn, destoinic
nărav – caracter

ANTONIME

strâmb – drept
pagubă – dobândă
scump – ieftin
sătul – flămând

FAMILII DE CUVINTE

a judeca – judecată, judecător,
judecătorie, prejudecată.

EXPRESII FRAZEOLOGICE

om de duh – om inteligent, spiritual, cu simțul umorului
a avea a face (cu cineva) – a avea relații cu cineva

NOTA BENE!

totdeauna – totdeauna
împlă – umblă
pân-e – până e
să aibi – să ai
pre – pe
iasc – iese

FORMAREA CUVINTELOR

strângător – cel care strânge
(avere, lucruri)
cheltuitor – cel care
cheltuiește mult

Aforismul este o cugtare exprimată într-o formă concisă de către o personalitate reprezentativă pentru un anumit domeniu.

Dictonul este o expresie formulată de o personalitate celebră, devenită proverb.

Maxima este un enunț formulat concis, exprimând un principiu etic, o normă de conduită etc.

Proverbele lui Solomon este titlul unei cărți a Vechiului Testament, care reprezintă o culegere de maxime și poeme. Marea lor majoritate îi este atribuită lui Solomon, cel mai înțelept rege al vremii lui. Ele cuprind aproape toată gama moralității omului și a vieții sociale: orgoliul și smerenia, minciuna și adevărul, lașitatea și curajul, viclenia și sinceritatea, lenea și hărnicia, înșelăciunea și cinstea. *Proverbul biblic* are toate caracteristicile proverbului, adică:

- 1) provine din observarea directă asupra realității;
- 2) este exprimat concis, plastic, deseori metaforic;
- 3) urmărește un scop moralizator.

REALIZAREA SENSULUI

7. Examinează ilustrațiile. Care dintre proverbele din text se potrivesc cu acestea?

8. Alege dintre titlurile propuse varianta care ți se pare cea mai potrivită pentru a intitula fragmentul din *Scrisoarea XII* de Negruzzi:

- a) *Sfaturile nașului Păcală.* b) *29 de sfaturi utile.* c) *Înțelepciunea populară.*

Argumentează alegerea.

9. Alege din text trei proverbe care îți plac cel mai mult și argumentează-ți alegerea.

10. Pentru care dintre proverbele folosite de C. Negruzzi există echivalente în limba ta maternă? Dă exemple.

11. Fă o caracterizare a nașului Păcală, având în vedere sfaturile pe care le dă el finului său în acest fragment. Expune-ți opinia cu privire la:

a) caracterul lui;	d) prietenii pe care îi are;
b) ocupația (profesia);	e) existența/lipsa dușmanilor.
c) experiența de viață;	

12. Care dintre proverbele din fragment sunt foarte actuale pentru:

- a) conducătorii de azi (de state, de organizații etc.);
- b) oamenii de afaceri de azi?
- c) politicienii de azi?

Argumentează răspunsurile.

13. Cu care dintre aceste proverbe nu ești de acord? De ce?

14. Cum crezi, dintre proverbele folosite de Negruzzi și-a pierdut vreunul actualitatea? De ce?

REPERE TEORETICE

PROVERBUL

Proverbul este o specie a creației literare folclorice, de mare expresivitate și plasticitate, uneori în formă rimată, prin care se transmite experiența și înțelepciunea populară.

Proverbele conservă elemente străvechi de gândire, în forma unor generalizări. Fiind o formulă de uz general, proverbul exprimă o concepție despre viață

bazată pe experiența cotidiană sau un adevăr universal recunoscut. Cele mai multe proverbe sunt de origine folclorică și au fost păstrate de tradiția orală. Un mare număr de proverbe ne oferă Biblia. *Cartea Proverbelor*, de exemplu, este o colecție de sentințe, avertismente și poeme morale și religioase, culese din experiența și observațiile bătrânilor. La început, acest îndrumar de înțelepciune omenească era folosit pentru a-i învăța pe tineri cum să trăiască o viață demnă și morală.

Proverbele atrag pentru că sunt scurte și prin faptul că folosesc rime simple (*Ai carte, ai parte*), ironia (*Doi bani în trei punți*), metafora (*Dimineața poartă aur în gură*) sau comparații și contraste (*Mai bine un câine viu decât un leu mort*).

În literatura cultă, proverbelor le corespund *aforismul*, *dictonul*, *maxima* etc.

Algoritm de analiză a proverbelor

Din perspectiva conținutului, proverbele pot comunica:

- constatări;
- concluzii;
- îndemnuri, sfaturi, povețe.

Din perspectiva funcției, proverbele:

- fixează o experiență de viață și o transmit de la o generație la alta;
- alcătuiesc un cod de comportament social și moral.

Din perspectiva originii, proverbele provin:

- din experiența cotidiană;
- din istorie;
- din observațiile asupra naturii;
- din literatură;
- din explorarea comicului și a spiritualului.

Din perspectiva expresivității, proverbele:

- pot avea sens propriu și sens figurat;
- pot conține o comparație;
- pot conține o metaforă.

Minienciclopedie

REFLECȚIE

Vladimir Ivanovici DAHL
(1801-1872)

Lexicograf și etnograf rus, autorul *Dicționarului explicativ al limbii ruse vorbite* („Толковый словарь живого великорусского языка”), în 4 volume, și al culegerii *Proverbele poporului rus* („Пословицы русского народа”).

15. Citește considerațiile de mai jos. Ce înseamnă o culegere de proverbe, după Dahl? Comentează.

Trebuie să admitem că proverbul nu este compus, ci impus de forța împrejurărilor, ca un strigăt ori o exclamație eruptă involuntar din suflet... Iar o culegere de proverbe – adevărat tratat de înțelepciune practică a poporului – înseamnă gemete și suspine, plâns și bocet, bucurie și veselie, nenorocire și alinare; floarea spiritului poporului, a originalității lui; adevărul vieții poporului, un fel de cod de legi. „Dacă nu te doare, nici nu plângi”: ceea ce nu a ajuns până la popor și n-a venit în atingere cu viața lui de toate zilele nu i-a mișcat nici mintea, nici sufletul și nu și-a găsit locul în proverbe. Ceea ce a pătruns, din fericire ori din nefericire, în existența lui, veți găsi și în proverb.

Vladimir Ivanovici DAHL

16. Găsește în text toate denumirile de specii literare cu care Ovidiu Papadima compară proverbele (*pastel*, *baladă*, ...)

Proverbul e o formă de artă concentrată... Sunt tot atâtea forme de proverb câte forme de artă a cuvântului avem. Iată un întreg pastel liric, un moment de noapte adâncă, concentrat într-un singur rând: *Când doarme și pământul sub om*. Iată o baladă cu trădători și haiduci, concentrată într-un singur moment: *Fuge de scapără pietrele*. Iată o esență de schiță, portretul unui om leneș: *Este bun să-l*

Ovidiu PAPADIMA
(1909-1996)

Istoric și critic literar român, autor de studii științifice despre literatura populară: *O viziune românească a lumii. Studiu de folclor; Literatura populară română. Din istoria și poetica ei etc.*

trimiți după moarte – adică tocmai după ce ai vrea cât mai mult să întârzie. Iată nuvela unui om sărac: În casa lui să învârtești o mătă de coadă și n-are de ce apuca. Iată o temă de poemă comică: Orbul își caută acul în aria cu paie și surdul îl povățuiește unde sună. Iată romanul unui om din oraș fără noroc: De s-ar fi apucat să facă pălării, toți oamenii s-ar fi născut fără cap.

Ovidiu PAPADIMA

17. Cum argumentează Nicolae Dabija faptul că proverbele reprezintă o oglindă a unui popor?

Un popor se reflectă, ca într-o oglindă, în proverbele sale. Din acestea putem stabili caracterul unui popor, felul lui de a fi, istoria lui. Proverbele sunt aforismele poporului. Create de un Creangă anonim, proverbele vin să sublinieze gândurile sau să le ascundă...

Unele proverbe par mai degrabă niște morale ale unui Esop român. Proverbele, ca și moralele fabulelor, trag dintr-o întâmplare sau o împrejurare o concluzie, fiind folosite în contextul unei acțiuni concrete.

Nicolae DABIJA

18. Comentează afirmația lui George Coșbuc care servește unității drept motto. La ce fel de experiență se referă aceasta?

EXTINDERE

19. Găsește în limba ta maternă echivalente pentru următoarele proverbe românești:

- Ziua bună se cunoaște de dimineață.
- Munca lungeste viața, dar lenea o scurtează.
- Adevărul e mai scump decât aurul.
- Prietenul la nevoie se cunoaște.

20. Formați două echipe. Exprimați opinii pro și contra valabilității și actualității proverbului *Munca lungeste viața, dar lenea o scurtează*, completând un grafic T.

21. Revenind la algoritmul de analiză a proverbelor, selectează și prezintă proverbe care, din punctul de vedere al *originii*, provin:

- a) din experiența cotidiană;
- b) din istorie;
- c) din observațiile asupra naturii;
- d) din explorarea comicului și spiritualului;
- e) din literatură (inclusiv *Biblia*).

22. Prezintă 3-4 argumente în favoarea afirmației:

Proverbele sunt o oglindă a valorilor umane.

23. Continuă enunțurile de mai jos, exprimându-ți opinia.

- a) Este înțelept nu cel care știe multe, dar cel care știe lucruri utile, deoarece...
- b) Înțelepciunea vieții e simplă: fă ca pe unde ai trecut să fie mai bine ca înainte, fiindcă...

Nicolae DABIJA
(1948-2021)

Poet, prozator, eseist și publicist din Republica Moldova, redactor-șef al revistei *Literatura și arta*. Autorul unor volume precum *Ochiul al treilea*, *Zugravul anonim* (poezie), *Pe urmele lui Orfeu* (eseuri) etc.

7

- Prietenia e lucrul cel mai greu de explicat. Nu este ceva ce se poate învăța la școală. Dar dacă n-ai învățat ce înseamnă prietenia, înseamnă că n-ai învățat nimic. (*Muhammad Ali*)
- Un prieten adevărat te prinde de mână și îți atinge inima. (*Gabriel García Márquez*)
- Prietenia este firul de aur care leagă inima întregii lumi. (*John Evelyn*)
- Nu te împrieteni cu omul rău, ia pildă de la cei buni. (*Proverb turcesc*)
- Când e vorba de prieteni, cei mai vechi sunt cei mai buni. (*Proverb englez*)
- Când nu ești sigur de caracterul unui om, privește-i prietenii. (*Proverb japonez*)
- Să nu legi niciodată prietenie cu omul pe care nu-l poți respecta. (*Charles Darwin*)
- Prietenia este egalitate armonioasă. (*Pitagora*)
- Un prieten este o persoană cu care pot fi sincer. (*Ralph Waldo Emerson*)

81

4.	Scrive două enunțuri în care să folosești câte un pronume demonstrativ de apropiere și unul de depărtare (acesta – acela, aceasta – aceea). 	2 4
5.	Describe, în cinci enunțuri, propriul tău stil vestimentar. 	2 4 6 8 10
6.	Scrive trei sfaturi referitoare la alegerea prietenilor. 	2 4 6
7.	Comentează, în cinci enunțuri, unul dintre citatele sau proverbele propuse. 	2 4 6 8 10

CAPITOLUL III

ADOLESCENTUL ȘI SOCIETATEA

Unitatea 11

Oameni și caractere

La om totul trebuie să fie frumos: și fața,
și îmbrăcămintea, și sufletul, și gândurile.

Anton CEHOV

START

Alexandru la Issos.
Mozaic din Pompei, detaliu

Din istoria
cuvintelor

În română, cuvântul **ideal** reprezintă un împrumut din limba franceză (*idéel*), care, la rândul ei, a preluat din latina târzie lexemul *idealis*, format pe baza termenului grecesc *idéa* „prototip, idee, principiu”. Ideala reprezintă ceva desăvârșit, scopul suprem al aspirațiilor și se contrapune, de obicei, realității, care este nedesăvârșită. După unii gânditori, întreaga istorie a omenirii nu este nimic altceva decât o continuă încercare de materializare a idealurilor și de transformare a unei realități imperfecte în una mai bună.

1. Citește. Pronunță corect diftongul [oa].

Oameni simpli, inteligență sclipitoare, idee frumoasă, poartă deschisă, școală a vieții, scrisoare veche, persoană orgolioasă, mare furtunoasă, campanie glorioasă.

2. Alcătuiește enunțuri cu cinci dintre îmbinările de mai sus.

3. Explică îmbinările, așa cum le înțelegi tu: *față frumoasă; îmbrăcămintă frumoasă; suflet frumos; gând frumos.*

4. Ce fel de persoană este descrisă, după părerea ta, în motto-ul temei? Argumentează-ți răspunsul în cinci-șase enunțuri.

5. Cum crezi, există oameni ideali? De ce da sau de ce nu?

PRE-TEXT

6. Mai multe personalități, din trecut și din prezent, au numele Alexandru, Alexandra. Continuă, timp de un minut, șirul celebrităților.

Alexandru cel Bun, Alexandru Plămădeală, Alexandre Dumas, Aleksandr Blok, Alexandra Conunova...

7. Citește textul. Prin ce calități se distingea Alexandru Macedon încă din copilărie?

ALEXANDRU
(356-323 î.H.)

În scopul de a-și sublinia deosebirea față de oamenii simpli și de a-și argumenta dreptul la putere, familiile aristocratice grecești căutau să demonstreze că se trag din zei și eroi. După ce au luat cunoștință de obiceiurile și cultura Eladei, regii macedoneni și-au născocit și ei o genealogie, care își trăgea originea din eroi mitologici. După tată, Alexandru Macedon se socotea urmașul lui Heracle, iar după mamă – al lui Aiakos, bunicul renumitului Ahile, unul dintre principalii eroi ai războiului troian.

Se povestește că Alexandru s-a născut în ziua când grecul Herostratos, vrând să-și glorifice măcar cu ceva numele, a dat foc templului zeiței Artemis din orașul Efes (Asia Mică), considerat drept una dintre cele șapte minuni ale lumii.

Alexandru se distingea încă din copilărie printr-o nețărmurită ambiție, prin curaj și încredere în sine. Spre deosebire de tatăl său, regele Filip al II-lea, el nu alerga după orice fel de glorie. Filip se mândrea, în egală măsură, cu bărbăția ostășească, cu strălucitul talent oratoric și cu succesele obținute de caii lui la Jocurile Olimpice. Fiul era îngâmfat: când prietenii l-au întrebat odată pe Alexandru dacă nu vrea să participe la Jocurile Olimpice, tânărul a răspuns: „Cu plăcere, dacă va trebui să mă întrec cu regi”.

Templul zeiței Artemis din Efes (reconstituire)

Varia

Artemis

În mitologia greacă, fika lui Zeus și a Latoinei și sora geamănă a lui Apollo; divinitate lunară, zeița vânătorii și ocrotitoarea femeilor care nasc. Era reprezentată îmbrăcată într-o haină lungă ori într-un hiton cu poalele sumese, cu arc și săgeți în mâini, uneori cu semilună pe cap. Ade-sea lângă zeiță se află o căprioară, animalul ei sacru. În mitologia romană, lui Artemis îi corespunde Diana.

De fiecare dată când sosea vestea unei noi victorii a macedonenilor obținute sub conducerea lui Filip, Alexandru le spunea cu mahnire tovarășilor săi: „Tatăl meu va face totul înaintea noastră și nouă nu ne va rămâne de săvârșit nicio faptă vitejească!”.

Regele Macedoniei n-a încredințat educația fiului său profesorilor locali. El l-a invitat în acest scop din Grecia pe Aristotel, cel mai mare învățat al timpului. Învățul a reușit să trezească interesul talentatului băiat nu numai față de politică și arta militară, dar și față de medicină și

științele naturii. Regele se interesa de structura corpului omenesc și le prescria cu plăcere prietenilor săi medicamente sau diete când aceștia se îmbolnăveau.

Alexandru a îndrăgit literatura încă din copilărie și, chiar și în cele mai grele campanii, găsea timp pentru a citi din cărțile lui preferate. Cuceritorul macedonean nu se despărțea niciodată de poemul lui Homer *Iliada*.

Alexandru a urcat pe tron la vârsta de 20 de ani. Numeroasele lui campanii militare – în Asia Mică, în Egipt, în Babilon și în India – au făcut din el un conducător militar iscusit și venerat de supușii săi.

Alexandru ținea seama numai de propria sa părere; de altfel, nimeni nu mai îndrăzne să expună păreri diferite de cele ale regelui. Alexandru credea în norocul său și nu se îndoia că va reuși să realizeze tot ce va întreprinde.

Însă, la vârsta de 33 de ani, Alexandru s-a îmbolnăvit pe neașteptate și, după o boală care n-a durat mai mult de câteva zile, s-a stins din viață la 13 iunie 323 î.H.

(după PLUTARH, Alexandru)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

a născoci, *verb* – a inventa, a descoperi
templu, *subst.* – храм
a se distinge, *verb* – a se evidenția, a se deosebi
nețărnut, *adj.* – nesfârșit, nelimitat, infinit
îngâmfat, *adj.* – высокомерный, надменный
a încredința, *verb* – a da în grija cuiva,
доверять, поручать
a prescrie, *verb* – a recomanda, a indica,
прописывать

cuceritor, *subst.* – завоеватель,
покоритель
iscusit, *adj.* – bine pregătit
venerat, *adj.* – apreciat,
почитаемый
supus, *subst.* – поданный
a se îndoii, *verb* – a sta la îndoială,
сомневаться
a întreprinde, *verb* – затевать,
предпринимать

SINONIME

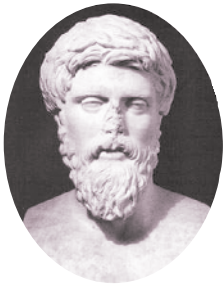
a argumenta – a demonstra,
a dovedi, a susține
a (se) socoti – a (se) considera
renumit – cunoscut, celebru, vestit
succes – victorie, reușită
glorie – slavă, onoare, cinste, renume
a expune – a spune, a relata, a povesti
părere – opinie, idee
îngâmfat – arogant, încrezut, orgolios
a întreprinde – a iniția, a începe, a face

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

urmă – urmaș
bolnav – a se îmbolnăvi
a scrie – scriitor, scrisoare, scriere, a rescrie,
a prescrie, a înscrie, a transcrie

EXPRESII

a-și trage originea – a proveni
a trezi interesul – вызвать интерес
a ține seama – a lua în considerație

Plutarh din Cheroneea
(c.46 – c.120 d.H.)

Scriitor, filozof și moralist grec. Ultimul mare enciclopedist al Antichității, autor al unor numeroase scrieri de filozofie, morală, teologie, teorie a literaturii etc., cele mai multe dintre care au ajuns până în zilele noastre. Una dintre celebrele sale opere, *Vieți paralele*, este alcătuită din 23 de „perechi” de biografii: un personaj ilustru grec – un personaj ilustru roman, începând cu regi legendari ca Theseu și Romulus și terminând cu Caesar și Antoniu, personalități aproape contemporane lui.

8. Enumeră câte cinci substantive care pot forma îmbinări cu adjectivele *îngâmfat* și *iscusit*.

9. Tradu în limba română:

Отличать двух близнецов, придумывать новую историю, прославить своё имя, храм науки, безграничная любовь, высокомерный ребёнок, поручать воспитание детей, прописывать лекарство, храбрые покорители, почитаемый во всём городе, приказать своим поданным, предпринимать конкретные шаги.

LECTURA TEXTULUI

10. Citește:

- fragmentul din care aflăm date despre originea lui Alexandru Macedon;
- enunțurile care îi descriu, în plan comparativ, pe Alexandru Macedon și pe Filip al II-lea;
- fragmentul în care se descrie pasiunea lui Alexandru pentru lectură.

11. Povestește despre:

- copilăria lui Alexandru Macedon;
- caracterul regelui macedonean;
- studiile iscusitului conducător.

12. Reprodu conținutul unor pasaje din text în numele:

- regelui Filip al II-lea;
- unui prieten al lui Alexandru Macedon.
- învățatului Aristotel;

13. Povestește textul folosind drept repere următoarele nume proprii: *Grecia, Elada, Heracle, Aiakos, Ahile, Herostratos, Efes, Aristotel, Filip al II-lea, Homer*.

SENSURILE TEXTULUI

14. Răspunde la întrebări:

- Cum crezi, de ce regii macedoneni și-au născocit o genealogie mitologică?
- Cum înțelegi expresia *a alerga după orice fel de glorie*?
- Ce trăsături de caracter sunt dezvăluite în următoarele răspunsuri/afirmații ale lui Alexandru:
„Cu plăcere, dacă va trebui să mă întrec cu regi.”
„Tatăl meu va face totul înaintea noastră...”
- Cum crezi, de ce educația lui Alexandru nu a fost încredințată profesorilor locali?

15. Argumentează, cu ajutorul textului, faptul că Alexandru Macedon era un om îngâmfat.

16. Formați echipe. Răspundeți, în șase-opt enunțuri, la una dintre următoarele întrebări:

- De ce oare Alexandru nu se despărțea niciodată de *Iliada* lui Homer?
- Ce calități și trăsături de caracter ale lui Alexandru erau ideale pentru un conducător/rege din acele vremuri?
- Care sunt trăsăturile negative pe care le-ai identificat? Există coincidențe sau tangențe între șirul de trăsături ideale pentru un conducător și șirul de trăsături negative? Argumentați.

17. În viziunea ta, Alexandru Macedon a fost sau nu:

- un om cu un caracter puternic;
- un conducător militar iscusit;
- un rege ambițios;
- o personalitate celebră a Greciei.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Adjectivul. Flexiunea adjectivelor

În limba română, în funcție de număr și gen, adjectivele pot fi:

Invariabile	Variabile		
cu o singură formă:	cu 2 forme:	cu 3 forme:	cu 4 forme:
cumsecade, eficace, bej, gri, bordo, maro, oranj, bleu	cuminte – cuminți; tare – tari	vitejesc – vitejească – vitejești; drag – dragă – dragi	ideal – ideală – ideali – ideale; frumos – frumoasă – frumoși – frumoase

18. Alege forma necesară a adjectivului dintre paranteze și enunță propozițiile în forma corectă.

De la tatăl său, Alexandru a moștenit o inteligență (*sclipitor, sclipitoare, sclipitori*), energia și îndrăzneala în momentele (*greu, grea, grei, grele*). Mama sa, o prințesă (*autoritar, autoritară, autoritari, autoritare*) și (*orgolios, orgolioasă, orgolioși, orgolioase*), i-a transmis unele pasiuni (*violent, violentă, violenți, violente*), dragostea pentru literatură și dorința de glorie (*nestăpânit, nestăpânită, nestăpâniți, nestăpânite*).

19. Realizează acordul dintre următoarele substantive și adjectivul *ideal*.

Oameni, calitate, decizie, conducător, profesoară, apartament, mașină, constituție, manuale, lucruri, condiții, situație, planuri, colectiv, alegere.

20. Demonstrează, cu ajutorul unor îmbinări de cuvinte, că adjectivele de la rubrica *Cuvintele textului* sunt variabile.

21. Descrie oral portretul unui prieten/al unei prietene care are un caracter de admirat, utilizând cât mai multe adjective.

PRACTICUM

22. Lucrând în perechi, completați algoritmul de mai jos cu două-trei elemente necesare pentru creionarea portretului unui om ideal.

1. educația necesară	5. particularitățile fizice
2. abilitățile necesare	6. ...
3. trăsăturile de caracter potrivite	7. ...
4. atitudinea față de alte persoane	8. ...

23. Folosind algoritmul obținut, descrieți portretul:

- unui actor ideal, al unei actrițe ideale;
- unui profesor ideal, al unei profesoare ideale;
- unui scriitor ideal, al unei scriitoare ideale;
- unui medic ideal;
- unui antrenor ideal, al unei antrenoare ideale.

În descrieri, folosiți adjectivele de mai jos:

talentat, perfect, fin, elegant, superb, superficial, adecvat, virtuos, dur, sublim, suprem, enorm, experimentat, devotat, obiectiv, competent.

Minienciclopedie

DARIUS

Ultimul rege al regatului persan al Ahemenizilor. Fost satrap (guvernator) al Armeniei, cu numele Codomannus, a urcat pe tronul regal în 336 î.H., după asasinarea, în 337 î.H., a lui Artaxerxes III de către propriul său medic. După înfrângerile suferite în fața lui Alexandru III al Macedoniei la Granicos (334 î.H.), la Issos (333 î.H.) și la Gaugamela (331 î.H.), a fost ucis de satrapul Bactriei Bessos.

Colin Farrell în rolul lui
Alexandru Macedon

Minienciclopedie

Aristotel
(384-322 î.H.)

Mare filozof și savant grec antic, creatorul unui sistem universal al științelor, pionierul studiului științelor naturii și întemeietorul logicii formale și neformale. Filozofia lui a avut o influență imensă asupra întregii dezvoltări de mai târziu a gândirii filozofice, dobândind, în Evul Mediu, o autoritate incontestabilă în toate domeniile cunoașterii științifice. A fost supranumit *Stagiritul*, după numele coloniei grecești Stagira din Tracia în care s-a născut.

24. Formați echipe. Aduceți argumente *pro* și *contra* următoarelor afirmații:

- Oamenii ideali pot exista numai într-o societate ideală.
- Caracterul unei persoane depinde de educația din familie.
- Un om modest este întotdeauna respectat.
- Caracterul unei persoane se poate schimba în timp.

25. Formați trei echipe. Schițați modelul unei:

- familiei ideale;
- școlii ideale;
- societății ideale.

26. Lucrând în echipe, numiți unele trăsături de caracter ale lui Alexandru Macedon care ar fi necesare și astăzi pentru un conducător ideal.

27. Citește următoarea informație. Ce trăsătură de caracter a regelui macedonean este reflectată aici?

Gloria și legenda lui Alexandru se sprijină nu numai pe faptele sale de arme. Spre deosebire de contemporanii săi, el se comporta omenește cu cei învinși, care pe atunci erau tratați, de obicei, ca animalele. Contrar lui Aristotel, care-l învățase să facă deosebire între elen și barbar, Alexandru gândea că toți oamenii sunt la fel. Alexandru a acordat toată grija și atenția cuvenită femeilor din familia lui Darius, înfrânt de el, lucru neobișnuit pe atunci.

TEME

28. Pregătește și prezintă, în 12-15 enunțuri, o informație despre:

- una dintre cele șapte minuni ale lumii;
- cultura și obiceiurile Eladei.

29. Citește și povestește o legendă despre:

- pasiunea lui Alexandru Macedon pentru vânătoare;
- ingeniozitatea cu care a știut a-și îmblânzi calul;
- faptele eroice ale lui Alexandru Macedon.

30. Citește textul.

- Ce părere ai despre exemplul lui Diogene?
- Identifică adjectivele:

- cu două forme;
- cu trei forme;
- cu patru forme.

O SOCIETATE IDEALĂ

Filozoful antic Diogene din Sinope (cca 412-323 î.H.) considera că o societate ideală, în care oamenii vor deveni liberi și fericiți, va apărea numai atunci când aceștia, adică oamenii, își vor reduce necesitățile astfel încât să nu depindă de societate și de stat. Diogene oferea propriul său exemplu: renunțând la bogăție, el locuia într-un butoi mare în piața orașului, purta o manta ruptă și sandale scâlciate, se hrănea cu resturile pe care le strângea în piață. Unii îl considerau drept un om înțelept, alții erau indignați de purtarea lui.

31. Explică, în trei-patru enunțuri, de ce unele adjective au o singură formă.

32. Conturează, în 8-10 enunțuri, modelul unei lecții ideale de limba română, utilizând cel puțin zece adjective.

33. Scriere liberă. Timp de cinci minute, notează ideile care îți vin în minte, în continuarea enunțului: *A fi un om de caracter înseamnă...*

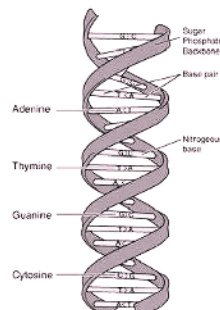
Din istoria
cuvintelor

Termenul latin *codex* desemna niște tăblițe cerate folosite pentru scris (mai târziu și foi de papirus), legate împreună în formă de carte. La sfârșitul secolului al III-lea, juristul Gregorius a editat, sub numele *Codex Gregorianus*, o culegere de constituții imperiale romane care s-a bucurat de un mare succes. Datorită acestui fapt, cuvântul *codex* a început să desemneze culegerile de legi, fiind folosit mai târziu și pentru diverse alte ansambluri de reguli și norme: etice, gramaticale, de comportament etc. Termenul a fost moștenit ori preluat de marea majoritate a limbilor moderne: italiană – *codice*, franceză – *code*, română – **cod**, *codice*, spaniolă – *código*, engleză – *code*, germană – *Code*, *Kodex*, rusă – *кодекс* etc.

Cuvântul francez *manière* „mod de acțiune, procedeu, comportament” a fost împrumutat, cu modificări fonetice specifice, de foarte multe limbi: italiană – *maniera*, română – **manieră**, spaniolă – *manera*, engleză – *manner*, germană – *Manier*, rusă – *манера* etc.

START

1. Scrie, timp de două minute, cât mai multe determinative potrivite pentru cuvintele:
 - cod;
 - maniere.
2. Lucrând în perechi, explicați următoarele noțiuni: *cod poștal*, *cod penal*, *cod de bare*, *cod genetic*, *cod al manierelor elegante*.

3. Lucrând în echipe, enumerați cât mai multe obiceiuri legate de primirea oaspeților la diferite popoare. (De exemplu, întâmpinarea oaspeților cu pâine și sare etc.)

PRE-TEXT

4. Citește. Ce obiceiuri ți se par cele mai interesante?

GAZDE ȘI OASPEȚI

În Japonia, fie că ești gazdă, fie că ești oaspete, se consideră că este bine să fii respectuos și foarte modest. Oaspeții sunt întâmpinați adesea chiar în stația de autobuz sau atunci când coboară din mașina personală. Acest gest arată că ei sunt așteptați cu plăcere. Frazele de salut au un caracter general, dar sunt foarte politicoase. Acesta este momentul în care se aduc mulțumiri reciproce: gazda îi mulțumește oaspetelui pentru că și-a făcut timp să vină, iar oaspetele poate mulțumi pentru invitație sau pentru o vizită făcută de actuala gazdă anterior. De obicei, gazda are grijă ca oaspeții să se simtă cât mai bine și să fie serviți cu toată atenția. În foarte puține case japoneze se obișnuiește ca oaspetele să se servească singur. Gazda trebuie să fie foarte grijulie și să anticipeze toate dorințele oaspetelui. Este socotit un lucru rușinos ca oaspetele să fie nevoit să ceară singur ceva. La rândul său, oaspetele nu trebuie să ceară nimic, în caz contrar comportamentul lui va părea nepoliticos. Propunerile ori invitațiile, de asemenea, trebuie formulate cu mare atenție. De exemplu, dacă oaspetele trebuie să plece și are nevoie de un taxi, este nepoliticos să fie întrebat: „Vreți să chem un taxi?”. Trebuie să se spună: „Am să chem un taxi pentru dumneavoastră”.

În lumea arabă, prietenii trebuie să se viziteze cât mai des, să discute mult, iar ospitalitatea față de străini este esențială pentru o bună reputație. Arabii vă vor invita foarte des în ospetie. Nu e nevoie ca un străin care stă într-o țară arabă să-i invite la el tot atât de des pe prietenii săi arabi, dar, dacă nu o face deloc, va fi considerat foarte nepoliticos. De obicei, imediat cum intri în casa gazdei, ți se oferă o băutură. Se recomandă s-o accepți și să bei din ea, fie și foarte puțin. Este foarte important să primești și să ții paharul numai cu mâna dreaptă. De cele mai multe ori, oaspeții vor fi rugați să ocupe locul cel mai de cinste și vor fi întrebați de mai multe ori dacă stau confortabil. Niciodată unui oaspete, fie chiar neașteptat sau nepoftit, nu i se va refuza intrarea. Excepție face doar situația când acasă este numai o femeie, iar oaspetele este un bărbat. În acest caz, se știe și se acceptă o singură regulă: oaspetele trebuie să refuze categoric să intre, chiar dacă, din clipă în clipă, trebuie să sosească un bărbat membru al familiei.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

gazdă, *subst.* – aici: хозяин, хозяйка (дома)
 reciproc, *adj.* – взаимный, обоюдный
 anterior, *adv.* – aici: раньше
 a anticipa, *verb* – a face sau a spune ceva înainte de o anumită dată sau înaintea timpului cuvenit; опережать

necesitate, *subst.* – необходимость, надобность, потребность, нужда
 esențial, *adj.* – important, principal
 deloc, *adv.* – совсем (не)
 excepție, *subst.* – исключение

ANTONIME

a accepta – a refuza, a respinge
 a coborî – a urca
 des – rar
 confortabil – neconfortabil, incomod

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

respect – a respecta,
 respectuos, respectabil

NOTA BENE!

cod – кодекс maniere – манеры

EXPRESII

din clipă în clipă – с минуты на минуту

5. Identifică perechile de antonime.

anterior	îngâmfat
politicos	ulterior
modest	a refuza
esențial	neînsemnat
a accepta	nepoliticos

- Încadrează în enunțuri două perechi de antonime (la alegere).

6. Continuă, timp de două minute, în cheia tehnicii *Sciere liberă*, enunțul:

Din clipă în clipă, trebuie să apară primii oaspeți...

Reguli pentru gazde

1. Niciodată nu faceți cuiva o invitație dacă nu prea aveți chef de oaspeți. Singurul scop al unei invitații este ca și oaspeții, și gazdele să se simtă bine, să se distreze în egală măsură.
2. Pregătiți-vă din timp pentru a asigura o companie plăcută, mâncare și băuturi de calitate, precum și o atmosferă agreabilă.

Reguli pentru oaspeți

1. Răspundeți unei invitații în decurs de 24 de ore, în scris sau la telefon.
2. Dacă nu vă simțiți bine, ați răcit sau v-ați îmbolnăvit, refuzați politicos.
3. Nu întârziați dacă ați fost invitați la o anumită oră.
4. Fiți energici și „pozitivi”.
5. Nu veniți însoțiți de copii dacă invitația nu a fost făcută și pentru ei.

Din istoria cuvintelor

Grădinile Versailles-ului

La baza folosirii cuvântului **etichetă** (în franceză *étiquette*) cu sensul de „protocol, ceremonie” stă o întâmplare cu caracter anecdotic. Grădinarul-șef al regelui Franței Ludovic al XIV-lea așezase în parcul de la Versailles inscripții prin care cerea să nu-i fie călcate în picioare straturile de flori și peluzele. Întrucât curtenii nu luau în seamă aceste inscripții, grădinarul l-a rugat pe rege să emită un decret cu privire la respectarea „etichetelor”. Astfel, acest cuvânt a început să desemneze și comportarea conformă anumitor norme.

LECTURA TEXTULUI

7. Găsește în text și citește:

- enunțurile în care se menționează obligațiile gazdei japoneze;
- enunțul referitor la întâmpinarea oaspeților în Japonia;
- enunțurile care conțin unități lexicale ce denumesc trăsături de caracter;
- pasajul referitor la modul de întâmpinare a oaspeților la arabi;
- enunțurile care permit conturarea portretului unei gazde cu maniere elegante;
- enunțurile care te-au impresionat cel mai mult.

8. Răspunde, cu ajutorul textului, la următoarele întrebări:

- Cum sunt frazele de salut în Japonia?
- Care sunt obligațiile gazdei japoneze?
- În ce cazuri comportamentul oaspeților este considerat nepoliticos la japonezi?
- Dar în ce cazuri este considerat nepoliticos comportamentul gazdei?
- Ce calitate este considerată esențială pentru o reputație bună în lumea arabă?
- Cum este recomandabil să procedeze un oaspete atunci când gazda îi oferă o băutură?
- Ce regulă trebuie să respecte la arabi un oaspete bărbat atunci când, în familie la care a venit în vizită, este acasă numai o femeie?

9. Completează următoarele enunțuri după a doua lectură a textului:

- În Japonia, fie că ești gazdă, fie că ești oaspete, se consideră că este bine să...
- În foarte puține case japoneze se obișnuiește ca oaspetele...
- La arabi, unui oaspete, fie chiar neașteptat sau nepoftit, niciodată nu...

10. Citește textul în gând. Care dintre obiceiurile descrise în text sunt proprii și etniei din care faci parte?

11. Redă conținutul textului în numele:

- unui oaspete al unei gazde japoneze;
- unui oaspete al unei gazde arabe.

SENSURILE TEXTULUI

12. Lucrând în echipe, deduceți, din conținutul textului, principalele trăsături de caracter care îi reprezintă pe japonezi și pe arabi.

13. Compară obiceiurile descrise în text cu cele ale etniei tale.

14. Formați patru echipe. Alcătuiți, pe baza textului, o listă cu regulile de comportare:

- ale unei gazde japoneze;
- ale unui oaspete într-o casă japoneză;
- ale unei gazde arabe;
- ale unui oaspete într-o casă arabă.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Structurarea argumentelor și expunerea ipotezelor

La structurarea argumentelor și a enunțurilor ipotetice, putem folosi următoarele construcții cu caracter impersonal:

Se poate afirma că moldovenii sunt foarte ospitalieri.

Se poate spune că lumea modernă este o constelație de diverse culturi.

Se zice că bunele maniere țin de cei șapte ani de acasă.

Se presupune că există tradiții și obiceiuri puțin cunoscute.

15. Continuă enunțurile în spiritul temei *Gazde și oaspeți*:

- a) Se poate spune... b) Se crede... c) Se poate afirma... d) Se presupune...

16. Formați două echipe. Răspundeți la întrebări, argumentându-vă opinia cu ajutorul textului de la această temă sau al cunoștințelor de la lecțiile de istorie.

- a) Ce se poate spune despre japonezi pe baza informației privind comportamentul lor în ospetie?
b) Ce se poate spune despre arabi pe baza informației privind comportamentul lor în ospetie?

Adjectivul nehotărât. Utilizarea adjectivului nehotărât în propoziție

Reține!

Adjectivul nehotărât este o specie de adjectiv pronominal corespunzător pronumelui nehotărât.

Observă!

Pronume nehotărâte

Unul a venit, **altul** a plecat.

Unele sunt vestite, **altele** sunt necunoscute.

Orice e permis, dacă e corect și legal.

Toate trec pe lumea asta, mai devreme ori mai târziu.

Fiecare vrea un loc sub soare.

Adjective nehotărâte

Pe **un** oaspete l-am invitat eu, pe **alt** oaspete – tu.

Unele reguli de etichetă sunt folosite mai des, **alte** reguli – mai rar.

Orice tradiție a gazdelor trebuie respectată.

Toate popoarele au obiceiuri legate de primirea oaspeților.

Fiecare moldovean e ospitalier.

Nota bene!

După adjectivul pronominal nehotărât **tot (toți, toată, toate)** se impune utilizarea substantivelor articulate hotărât:

Tot timpul am fost interesat/ă de tradițiile populare.

Toți copiii lumii trebuie să aibă școli bune.

Toată școala a participat la festivalul obiceiurilor de iarnă.

Toate gândurile mele sunt despre viitor.

Bunele maniere nu pot fi, pur și simplu, învățate. Ele depind de o anumită atitudine. În primul rând, trebuie să te gândești la confortul și sentimentele celorlalte persoane. Se povestește cum, odată, regele Angliei George al V-lea a primit la palatul Buckingham din Londra vizita unui oaspete străin. Pe masă, conform uzanțelor, se aflau boluri cu apă pentru spălat mâinile. Oaspetele, nefiind obișnuit cu așa ceva, a luat un bol și a băut din el. George al V-lea a făcut imediat la fel. Din punctul de vedere al etichetei, regele a comis o greșeală: nu se poate să bei dintr-un bol pentru spălatul mâinilor. Din punctul de vedere al bunelor maniere însă regele a procedat corect: oaspetele său a plecat liniștit, fără să bănuiască măcar că a greșit ceva și fără să se simtă prost din această cauză.

17. Lucrând în echipe, examinați fotografia. Creați o identitate pentru fiecare dintre persoanele reprezentate după algoritmul propus:

- nume
- prenume
- vârstă
- loc de trai
- preferințe
- trăsături de caracter
- ocupație posibilă

Care dintre persoanele reprezentate ar putea fi mai modestă? De ce credeți așa?

18. Imaginează-ți că persoanele din fotografie sunt profesori de limbi străine, invitați la Forumul Național al Cadrelor Didactice din Republica Moldova. Redactează un text coerent despre ei. Încadrează în acest text adjectivele pronominale nehotărâte *un, alt, unele, alta, orice, fiecare, toți, toată, multe*.

PRACTICUM

19. Formați echipe. Argumentați, în șase-opt enunțuri, necesitatea cultivării la școală (la radio, la TV, în presă) a unui cod al bunelor maniere.

20. Formați echipe. Realizați o dezbatere, cu argumente *pro* și *contra*, pornind de la următoarea afirmație:

Codul bunelor maniere ține de cei șapte ani de acasă.

21. În echipe, faceți o listă cât mai amplă de reguli de comportare:

- la restaurant;
- în mijloace de transport public;
- în ospetie;
- la un spectacol de teatru sau la un concert.

22. Formați trei echipe. Discutați cum se poate proceda în cazul următoarelor „accidente” care se pot întâmpla în ospetie:

- o furculiță cade sub masă;
- ne pătam haina cu sos.
- este răsturnat un pahar;

23. Comentează, în 8-10 enunțuri, afirmația lui Will Cappy care servește unității drept motto: „A avea bune maniere înseamnă a te comporta un pic mai bine decât e absolut necesar”.

TEME

24. Lucrând în perechi, alegeți două persoane a căror identitate ați creat-o la exercițiul 17 de la rubrica *Practicum*. Improvizați un posibil dialog între acestea cu tema: „Codul bunelor maniere în ospetie”, documentându-vă cu privire la țările pe care le-ar reprezenta persoanele respective.

25. Comentează aforismul lui Grigore Vieru: „E bine să învețe un popor de la altul, nu este bine să învețe un popor pe altul”.

26. Răspunde, în 8-10 enunțuri, la întrebarea: „Mai există astăzi bune maniere?”.

Modele trec, stilul rămâne.

Coco CHANEL

Din istoria
cuvintelor

Printre multe semnificații ale cuvântului latinesc *modus* se numără cea de „mod, modalitate, manieră”, precum și cea de „regulă”. Substantivul francez de genul feminin *mode*, derivat din termenul latin, a preluat aceste sensuri cu o specializare îngustă: „*mod* de a se îmbrăca, *regulă* specifică de comportament” – *modă* în accepția modernă. Iar din franceză, cuvântul a fost împrumutat – împreună cu *módele!* – de alte limbi: italiană și neogreacă – *moda*, română – **modă**, germană – *Mode*, rusă – *мода* etc.

START

1. **Lucrând în două echipe, completați, în decurs de două minute, garderoba:**
 - unui adolescent modern;
 - unei adolescente moderne.
2. **Care dintre următoarele obiecte, după părerea ta, se demodează cel mai repede? Alege un singur obiect și argumentează-ți opțiunea în trei enunțuri:** telefon mobil, blugi, ochelari de soare, calculator, cizme, poșetă, fustă, cravată, mașină, cercei.
3. **Formați echipe. Timp de două minute, aduceți argumente *pro* și *contra* afirmațiilor:**
 - Haina nu face pe medic.
 - Trebuie să fii asigurat financiar ca să fii în pas cu moda.
4. **Numește câte trei cuvinte la modă:**
 - din vocabularul adolescenților;
 - din domeniul tehnicii.
 - auzite în ultimul timp la televizor;

PRE-TEXT

5. **Citește textul. Cu ce se asociază începuturile modei?**

ÎN PAS CU MODA

Cine nu cunoaște zicala românească „Nu-i frumos ce e frumos, da-i frumos ce-mi place mie”? Cu toate acestea, cui îi reușește să aibă un stil propriu, original? Ție îți reușește? Îmbraci numai ceea ce îți place? Citești numai ceea ce îți place? Dar prietenilor tăi le reușește acest lucru? Ascultă ei numai muzica ce le place cu adevărat? Ori majoritatea oamenilor sunt mai degrabă tentați să țină pasul cu moda?

Ce înseamnă a fi în pas cu moda? Moda în sine implică o continuă schimbare de stiluri. Atât moda vestimentară, cât și cea privind mobilierul sau alte obiecte a luat diverse forme în diferite perioade istorice. Moda la un anumit stil trece însă mult mai repede decât se uzează o haină, un accesoriu sau o piesă de mobilier. Și atunci acestea rămân, demodate, să aștepte: le vor mai folosi oare stăpânii sau stăpânele lor? Le vor arunca? Sau le vor ascunde pe undeva, așteptând o reîntoarcere a modei?...

De-a lungul secolelor, stilurile vestimentare s-au schimbat și în urma contactelor dintre țări, dintre culturi. Dar abia în Evul Mediu târziu și în perioada Renașterii s-a putut observa schimbarea cu regularitate a stilurilor. Se consideră că tocmai atunci s-a constituit moda ca fenomen.

În secolele XIV-XV, în Europa Occidentală se dezvoltau furtunos orașele și comerțul. Începuturile modei se asociază cu dezvoltarea industriei textile (în special, cu producerea țesăturilor de lână în Anglia și a mătăsurilor în Italia). Se știe, de

Vestimentație feminină
din epoca Renașterii.
Hans Holbein, mijlocul
sec. al XVI-lea

Vestimentație masculină din epoca Renașterii: *Portretul regelui Franței Carol IX, de François Clouet, 1583*

exemplu, că orașul-stat Veneția avea, pe la 1423 și mai târziu, datorită exporturilor de țesături, un venit anual de circa 2 milioane de ducăți. În oraș locuiau 16.000 de țesători, care produceau țesături de lux precum satinul, catifeaua și brocartul. Tablourile pictorilor din epoca Renașterii atestă o mare varietate de stoffe frumoase, produse în mici ateliere. Un poet englez din acea perioadă descria într-un poem vestimentația unui nobil cavaler, care avea „pantaloni germani, jachetă franțuzească, pălărie și sabie din Spania, iar încălțăminte din Flandra”.

Moda a servit și la crearea imaginii impozante a suveranilor din diverse țări. De exemplu, regina Elisabeta I a Angliei a folosit absolut conștient piesele de vestimentație pentru a-și accentua puterea și autoritatea politică. Hainele din stoffe scumpe, brodate cu aur, bogat împodobite cu bijuterii și cu alte elemente decorative reliefa puterea ei și dreptul legitim la tronul țării, deși era femeie. Aceleași „strategii vestimentare” au fost folosite și de Ecaterina cea Mare a Rusiei, și de multe alte capete încoronate.

Pe măsura evoluției societății, au apărut diferite branduri. S-a dezvoltat și conceptul de modă, extinzându-se asupra unor domenii dintre cele mai diverse: muzică, pictură, arhitectură, teatru, film, literatură etc. În unele perioade au existat chiar (și mai există?) mode la anumite profesii... Unele lucruri însă nu se vor demoda niciodată: bunul-gust, simțul măsurii și originalitatea.

Minienciclopedie

Elisabeta I
(1533-1603)

Regină a Angliei și a Irlandei (din 1558) din dinastia Tudor, fiică a lui Henric VIII. A dus o politică absolutistă și a consolidat autoritatea Bisericii Anglicane. A transformat Anglia într-o mare putere economică și comercială, favorizând, totodată, prin patronarea artelor și a literaturii, o extraordinară renaștere culturală.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

a reuși, *verb* – aici: удаваться

a implica, *verb* – a avea drept consecință, влечь за собой, иметь последствием

a (se) uza, *verb* – изнашивать(ся)

producere, *subst.* – производство, изготовление, выпуск

ducat, *subst.* – monedă de aur sau de argint (la origine italiană) care a circulat în mai multe țări din Europa, inclusiv în țările românești

venit, *subst.* – доход, прибыль

catifea, *subst.* – бархат

brocart, *subst.* – парча

a atesta, *verb* – a confirma; a dovedi că ceva există

impozant, *adj.* – внушительный, импозантный

suveran, *subst.* – aici: монарх, государь/государыня

conștient, *adv.* – сознательно

a reliefa, *verb* – a scoate în evidență, a sublinia, a accentua

SINONIME

a (se) extinde, *verb* – a (se) lărgi (ca sferă de acțiune), a (se) întinde, a (se) mări

stofă, *subst.* – țesătură, ткань

NOTA BENE!

satin – сатин

stil – стиль

fenomen – феномен

bijuterie – бижутерия

strategie – стратегия

brand – бренд

FAMILII DE CUVINTE.

FORMAREA CUVINTELOR

modă – modistă, a se demoda, demodare, demodat

a schimba – schimbare, schimbat, neschimbat, schimbător, a (se) preschimba

a țese – țesător, țesătură, țesătorie, țesut, a (se) întrețese

Veneția. Palatul dogilor

6. Încadrează în fraze următoarele expresii:

A reuși $\left\{ \begin{array}{l} \text{la examen} \\ \text{să facă o faptă bună} \\ \text{să se încadreze în timp} \end{array} \right.$

Venit $\left\{ \begin{array}{l} \text{național} \\ \text{anual} \\ \text{net} \end{array} \right.$

A reliefa $\left\{ \begin{array}{l} \text{calitățile sufletești} \\ \text{încă o dată} \\ \text{frumusețea interioară} \end{array} \right.$

A extinde $\left\{ \begin{array}{l} \text{hotarele} \\ \text{sfera de utilizare} \\ \text{producerea} \end{array} \right.$

7. Exclude, din fiecare șir de cuvinte, unitatea lexicală de prisos:

- a reuși, a izbuti, a izbândi, a se demoda;
- a se uza, a se degrada, a se îmbrăca, a se deteriora, a se strica;
- venit, câștig, avantaj, folos, bijuterie, beneficiu;
- impozant, curat, impunător, grandios, măreț, impresionant;
- a măsura, a reliefa, a sublinia, a accentua.

Din istoria cuvintelor

În Antichitate, termenul latinesc *stylus* desemna un condei de metal ori de os cu care se scria pe tăblițe de ceară. Încă de pe atunci, acest cuvânt era folosit cu sensul figurat „mod de exprimare propriu unui scriitor”. Limbile moderne (franceză și engleză – *style*, italiană – *stile*, română – **stil**, germană – *Stil*, neogreacă – *styl*, spaniolă – *estilo*, rusă – *стиль*) au preluat termenul mai cu seamă pentru sensul său figurat, atribuiindu-i semnificații mai ample: mod specific de exprimare într-un anumit domeniu al activității omenești; procedeu specific de lucru caracteristic unei arte, unui artist, unei școli, unei colectivități, unei epoci, unui popor.

LECTURA TEXTULUI

8. Citește:

- enunțul care conține o zicală românească;
- fragmentul cu cele mai multe propoziții interogative;
- fragmentul referitor la evoluția stilurilor vestimentare;
- descrierea vestimentației unui nobil cavaler din perioada Renașterii;
- pasajul despre „strategiile vestimentare” ale unor suverani.

9. Răspunde, cu ajutorul textului, la următoarele întrebări:

- Cum s-au schimbat, de-a lungul secolelor, stilurile vestimentare?
- În ce perioadă istorică s-a constituit moda ca fenomen?
- Cu ce se asociază începuturile modei?
- Câți țesători locuiau în Veneția?
- Poate fi văzută și astăzi aceeași varietate de stoffe ca în Veneția renascen-tistă?
- Ce „strategii vestimentare” a folosit regina Elisabeta I a Angliei?
- Cum s-a dezvoltat conceptul de modă pe măsură ce societatea a evoluat?

10. Formați echipe. Selectați, după o a doua lectură a textului, informația referitoare la:

- evoluția stilurilor vestimentare;
- „strategiile vestimentare” ale unor suverani;
- începuturile modei.

SENSURILE TEXTULUI

11. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele *a reuși*, *a implica*, *ducat*, *venit*, *suveran*, *gust*, *măsură* să aibă alte sensuri decât în text.

12. Răspunde (la alegere) la trei dintre întrebările din primul alineat al textului.

13. Formați echipe. Răspundeți, în cinci-șase enunțuri, la una dintre următoarele întrebări:

- Există în prezent moda la anumite profesii?
- Contribuie și astăzi moda la crearea imaginii unui conducător de stat?

14. Lucrând în echipe:

- numiți cinci-șase factori care contribuie la schimbarea stilurilor vestimentare;
- oferiți cinci-șase sfaturi stăpânilor de obiecte demodate.

15. Continuă ultimul enunț al textului, completând șirul lucrurilor care, în viziunea ta, nu se vor demoda niciodată. Argumentează-ți opțiunile.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Exprimarea posesiei: pronumele posesiv

Reține!

Pronumele posesiv înlocuiește **numele obiectului posedat** și **numele posesorului obiectului**. Prin formele pe care le ia, indică persoana și numărul posesorului, iar prin articolul posesiv, care îl precedă, indică genul și numărul obiectului posedat. Pronumele posesiv nu are forme proprii pentru persoana a III-a plural. Pentru a indica mai mulți posesori, se folosește pronumele personal la cazul genitiv: *al, a, ai, ale lor*.

Observă!

Rochia mamei este clasică. **A mea** e modernă.

Gusturile noastre coincid. **Ale lor** diferă.

Bunicii noștri sunt mai în vârstă. **Ai lor** sunt mai tineri.

Fratele meu este student. Și **al tău** este student.

	Genul	Persoana I	Persoana a II-a	Persoana a III-a		
		Un singur posesor				
		Forme proprii			Pronume personal	
a) un singur obiect posedat	m.-n. f.	<i>al meu</i> <i>a mea</i>	<i>al tău</i> <i>a ta</i>	<i>al său</i> <i>a sa</i>	<i>al lui, al ei</i> <i>a lui, a ei</i>	
b) mai multe obiecte posedate	m. f.-n.	<i>ai mei</i> <i>ale mele</i>	<i>ai tăi</i> <i>ale tale</i>	<i>ai săi</i> <i>ale sale</i>	<i>ai lui, ai ei</i> <i>ale lui, ale ei</i>	
		Mai mulți posesori				
a) un singur obiect posedat	m.-n. f.	<i>al nostru</i> <i>a noastră</i>	<i>al vostru</i> <i>a voastră</i>		<i>al lor</i> <i>a lor</i>	
b) mai multe obiecte posedate	m. f.-n.	<i>ai noștri</i> <i>ale noastre</i>	<i>ai voștri</i> <i>ale voastre</i>		<i>ai lor</i> <i>ale lor</i>	

16. Examinează exemplele. În ce caz sunt folosite adjective și în ce caz – pronume posesive?

1) Prietenii tăi sunt în pas cu moda? Ai mei sunt. 2) Costumul lui este demodat. Al meu e la modă. 3) Mamele noastre își fac griji pentru noi. Dar ale voastre? 4) Muzica noastră preferată e rockul. A lor e jazzul.

17. Transcrie, înlocuind cuvintele evidențiate cu pronume posesive.

- 1) Am fost ajutată de **părinții mei**.
- 2) Ne-am întâlnit la concert cu **părinții tăi**.
- 3) Au venit la ședință și **părinții săi**.
- 4) Trebuie să putem conta pe **părinții noștri**.
- 5) Voi vă înțelegeți bine cu **părinții voștri**?

Minienciclopedie

STILURI

A. „B.C.B.G.” – vestimentație și stil de viață proprii tinerilor de familie bună din anii '60–'70 ai secolului XX. Inițialele vin de la expresia „Bon Chic, Bon Genre”, care înseamnă „cineva de condiție bună”. Adolescenții B.C.B.G., adică bine-crescuți, devin repede antipatici în cercurile mai puțin conformiste.

Accesorii definitorii: fetele poartă bijuterii fine – cercei mici, un ceas scump, un inel. Se machiază discret. Băieții își tund părul scurt și poartă cravate de mătase fină, cu modele geometrice.

Atitudini sau gesturi caracteristice: fac „ceea ce se cade”; cavalerism; bun-simț.

Personaje-model: Prințul Charles și Lady Diana, în perioada primului lor an de căsnicie.

B. DISCO – la originea stilului vestimentar cu acest nume au stat costumele de scenă ale unor interpreți de muzică disco din Statele Unite, la începutul anilor '70 ai secolului trecut. Filmul-manifest al mișcării *disco* a fost „Febra de sâmbătă seara” cu John Travolta în unul din rolurile principale.

Accesorii definitorii: paiete; bijuterii mari; tricouri cu inscripții; șort de satin; un walkman.

Atitudini sau gesturi caracteristice: folosirea patinelor cu roțile.

Personaje-model: interpreții de muzică disco.

C. HIPPIE – la originea acestui stil a fost protestul împotriva conservatorismului burghez, la sfârșitul deceniului al șaselea al secolului XX. Tinerii *hippie* plecau de acasă, se despărțeau de confortul căminului părintesc, călătoreau mult. Valorile *hippie* sunt: viața în sânul naturii, omul natural, deschiderea maximă spre spiritual și natural, depășirea tuturor prejudecăților. Un *look hippie* din anii '70–'75 ai secolului trecut presupunea plete lungi și la fete, și la băieți, piese de vestimentație caracteristice costumului tradițional al diferitelor popoare, suprapuse una peste alta.

Preferințe muzicale: rock cu efecte exotice, folk.

D. NEW WAVE – „noul val”. Unui reprezentant tipic al stilului *new wave* îi place să călătorească, dar mai ales e preocupat să-și organizeze viața după un plan, după un proiect bine pus la punct, căci el trebuie să devină cineva și prin ceea ce face, nu doar prin felul în care arată. *Accesorii definitorii:* cravată subțire, îngustă, costum cu revere înguste, ochelari, servietă sau geantă diplomat. Acest stil s-a generalizat foarte repede în anii '80 ai secolului XX și a cuprins multe categorii de tineri dornici de afirmare. *Erou preferat:* James Bond.

E. PUNK – O înfățișare *punk* presupune lanțuri purtate în loc de cravată, brățări de metal și de piele, o coafură în formă de creastă (*mohawk*), colorată în roșu, galben sau verde, pe un craniu parțial ras. Un machiaj violent, cu elemente grafice și culori din inventarul clovnilor, faptul de a vorbi tare pe stradă, a lovi cu picioarele cutiile goale și tot ce îți iese în cale, plus nihilismul, neîncrederea în viitor – toate acestea făceau portretul unui adolescent *punk* din anii 1976-1980.

18. Înlocuiește pronumele posesive cu mai multe variante potrivite.

Model: Ai **mei** m-au susținut – **Frații mei**
Prietenii mei m-au susținut.
Colegii mei

1) **Ai tăi** te cunosc bine. 2) **Ai noștri** sunt campioni. 3) **Ale noastre** sunt de toată lauda. 4) **Ai voștri** ne-au invitat. 5) **Ai lui** cunosc bine problema. 6) **Ai săi** nu se supără pe ea.

PRACTICUM

19. Formați trei echipe. Discutați caracteristicile și tendințele proprii în acest sezon:

- modei feminine;
- modei masculine;
- modei pentru copii.

Repere: *vestimentație, culori, lungimea hainelor, accesorii definitive, încălțăminte, tipuri de coafură/tunsori.*

20. Formați patru echipe. Utilizând trei-patru cuvinte de la rubrica *Dicționar*, alcătuiți, în cinci-șase enunțuri, un text coerent cu tema:

- La croitorie;
- Vestimentația strămoșilor noștri;
- În pas cu moda;
- Moda anului 2050.

21. Ce stiluri vestimentare cunoști? Analizează descrierile propuse la rubrica *Minienciclopedie* și compară stilurile respective.

22. Formați perechi. Comunică-i colegului/colegei dacă ai întâlnit cumva adepți ai acestor stiluri. Unde? Când? În ce împrejurări?

23. Formați perechi. Comparați două sau mai multe stiluri, completând o diagramă Venn.

24. Formați echipe. Discutați despre acele elemente ale fiecărui stil care prezintă cea mai mare atractivitate pentru adolescenți. Care sunt cauzele acestei atracții?

25. Formați perechi. Discutați pe marginea următoarelor întrebări:

- Credeți că trebuie să vă deosebiți de colegi? Sau ați prefera să arătați exact așa ca cei din jur? De ce?
- Ce vă place să îmbrăcați: în timpul liber; la școală; în vizită; la un concert; în weekend?

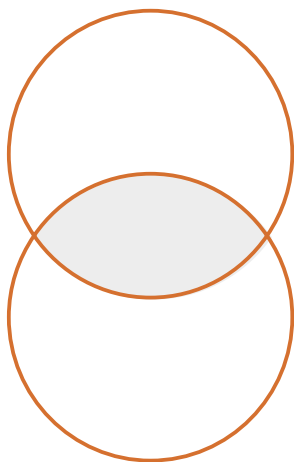
26. Ce top-modele cunoști? Povestește despre cariera manechinului/fotomodelului tău preferat.

TEME

27. Selectează și prezintă o informație despre un creator de modă.

28. Descrie, în 8-10 enunțuri, stilul tău personal.

29. Comentează, în 8-10 enunțuri, zicala românească din primul alineat al textului *În pas cu moda*.

Coco (Gabrielle) CHANEL
(1883-1971)

Creatoare franceză de modă, regina absolută a modei Parisului anilor '30 ai secolului trecut, unde crease, încă în 1914, propria sa casă de modă. A lansat o celebră linie de parfumuri și un stil vestimentar feminin foarte elegant, caracterizat printr-o simplitate rafinată: taior din tweed, cu nasturi metalici aurii, poșetă de umăr cu lanț auriu, pantofi bicolori, cercei și coliere metalice, precum și celebra *mică rochie neagră*.

30. Prezintă, în 10-12 enunțuri, la alegere:

- a) revista de modă preferată; b) o revistă la modă.

31. Proiect de grup. Formați echipe, conform indicațiilor profesorului/profesoarei. Elaborați un poster care să prezinte, cât mai interesant, cu ajutorul textului și al ilustrațiilor, câteva curente la modă din ultimii 50-70 de ani, în unul dintre următoarele domenii, la alegere:

- film;
- literatură;
- muzică.

32. Continuă enunțurile, prezentând 2-3 argumente în favoarea afirmațiilor din ele.

- a) Bunul-gust nu se va demoda niciodată, deoarece...
- b) Simțul măsurii nu se va demoda niciodată, fiindcă...
- c) Originalitatea nu se va demoda niciodată, pentru că...

33. Completează enunțurile cu idei proprii, apoi prezintă 2-3 argumente în favoarea afirmațiilor făcute.

- a) ... nu se va demoda niciodată, întrucât...
- b) ... nu se va demoda niciodată, căci...
- c) ... nu se va demoda niciodată, din moment ce...

34. De mai mulți ani, „Din inimă. Branduri din Moldova” este o etichetă care promovează mărci de produse ale unor firme din Republica Moldova, ajutând producătorii autohtoni să ajungă mai ușor la consumatorii din țară și de peste hotare. Documentați-vă despre companiile care fac parte din această inițiativă. Alegeți una ale cărei produse v-au plăcut și faceți o scurtă prezentare a ei (1/2 de pagină). Puneți în valoare originalitatea și calitatea produselor.

Invitația marchează clar diferența dintre musafirie și invazie.

Roger PINE

Minienciclopedie

Serhii Jadan

(n. 23 august 1974)

Poet, romancier și eseist ucrainean. Versurile sale au revoluționat poezia ucraineană, reînviind stilul scriitorilor ucraineni de avangardă. Este cunoscut la nivel internațional, având traduse multe volume de poezie și romane și fiind câștigătorul a peste o duzină de premii literare. Din scrierile sale menționăm binecunoscutele romane *Jazz in Donbas*, *Internat*, *Anarchy in the UKR*.

START

1. **Lucru în perechi. Discutați cu colegul/colega. Stabiliți răspunsurile perechi pentru invitațiile din prima coloană a tabelului de mai jos.**

1A	Te invit diseară la cinema. Rulează filmul <i>Carbon</i> .	2D	Merg cu plăcere. E un interpret care-mi place mult.
1B	Ce zici dacă mergem la mall după ore?	2...	O, fain. Ce gustări să aduc?
1C	Aș vrea să te invit duminică la un picnic.	2...	Mi-ar plăcea să merg. E la Teatrul de Operă și Balet?
1D	Mergi cu mine la concertul lui Satoshi?	2...	Bine, merg. Unde anume?
1E	Vreau să te invit la ziua mea de naștere.	2...	Chiar voiam să merg. E deschis un patinoar acolo.
1F	Vă invităm la spectacolul de balet <i>Romeo și Julieta</i> .	2...	Vin cu plăcere, felicitări. Dar când e?

2. **Alegeți una dintre situațiile pentru care ați identificat perechile potrivite și continuați dialogul cu câte 3-4 replici în context. Prezentați dialogul colegilor.**

3. **Ce elemente comune ai observat în dialoguri?**

Exemplu: Se indică un loc etc.

4. **Scrie în caiet dialogul care ți-a plăcut mai mult și dă-i un titlu care să reflecte situația de comunicare concretă.**

Exemplu: Invitație la cinema.

PRE-TEXT

5. **Citește textul celor trei invitații. Care dintre evenimente te-ar interesa? De ce?**

A.

Dragi prieteni,

Portalul *Diez* și Librăriile *Cartier* lansează un club de lectură, la care este binevenit oricine dorește. Prima ședință va avea loc sâmbătă, 4 februarie, la ora 14.00, la Librăria din Centru (bd. Ștefan cel Mare, nr. 126). Împreună cu moderatoarea dezbaterii, scriitoarea Paula Erizanu, vom discuta o carte extraordinară de actuală: *Internat* de Serhii Jadan, superstarul literaturii ucrainene contemporane.

Vă așteptăm la prima ședință a clubului de lectură, fie că ați citit, fie că abia urmează să citiți cartea. Vă încurajăm să veniți cu o întrebare, o idee sau un comentariu.

#diez & Librăriile Cartier

B.

**Stimați membri
ai Consiliului Național al Elevilor,**

Ministerul Educației și Cercetării vă invită la primul eveniment de prezentare și consultare a Strategiei de dezvoltare a sectorului de tineret și a planului de acțiuni „Tineret 2030”.

Evenimentul de prezentare se va desfășura pe data de 18 noiembrie curent, în sala de ședințe a Clădirii Guvernului, et. 1, cu începere de la ora 14.00.

Persoanele interesate să participe sunt rugate să se înregistreze online [aici](#).

Documentul pus în discuție poate fi accesat [aici](#).

Echipa Ministerului Educației și Cercetării

C. Stimate dle profesor Alexandru Leahu,

Vă invităm la festivalul *Rock'n Haret* pe data de 28 mai, ora 19.30, pe stadionul liceului. În deschiderea festivalului va participa o trupă rock formată de colegii noștri din liceu, iar invitații speciali ai festivalului sunt cei de la trupa *Gândul Mâței*. Vă asigurăm ca veți avea parte de o distracție pe cinste!

*Cu stimă,
membrii Senatului elevilor
de la Liceul „Spiru Haret”*

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

moderator, *subst.* – facilitator
dezbateri, *subst.* – discuție
a încuraja, *verb* – призывать
a consulta, *verb* – a discuta, a dezbate

eveniment, *subst.* – мероприятие
a se desfășura, *verb* – проводиться
a accesa, *verb* – a intra într-o rețea,
într-un program

SINONIME

distracție – petrecere, divertisment
stimă – respect
a discuta – a analiza, a dezbate

NOTA BENE!

moderator – модератор, ведущий
comentariu – комментарий
interesat – заинтересованный
trupă – труппа, группа

ANTONIME

binevenit – nepoftit
actual – neactual, învechit
deschidere – închidere

LECTURA TEXTULUI

6. Recitește textele și răspunde la întrebări.
 - a) Cine sunt autorii invitațiilor în fiecare caz?
 - b) Cui sunt adresate invitațiile?
 - c) Despre ce evenimente este vorba?
7. Notează tipurile de informații care se regăsesc în toate invitațiile. Ce ai observat?
8. Ce informații diferă?
9. Examinează rigorile pentru structurarea unei invitații. În ce măsură textele de mai sus respectă aceste rigori?

Invitația este un text prin care o persoană este chemată să participe la un eveniment (activitate în comun, zi de naștere, eveniment cultural, manifestare școlară, competiție sportivă etc.).

Textul unei invitații trebuie să includă:

- formula de adresare;
- informații despre persoana, colectivitatea sau organizația care face invitația;
- denumirea evenimentului;
- data, locul și ora acestuia;
- alte elemente, dacă este cazul (detalii interesante, informații utile etc.);
- formula de încheiere;
- numele (eventual, și semnătura) celui care face invitația.

SENSURILE TEXTULUI

10. Cum crezi, care dintre evenimentele vizate de cele trei invitații va aduna cei mai mulți participanți? De ce?
11. Ce anume se poate accesa la linkurile menționate în invitația B?
12. Dacă ar fi incluse linkuri și în celelalte invitații, unde exact în text ar putea fi plasate și încotro ar putea duce?
13. Care dintre invitații, după părerea ta, solicită un răspuns? De ce?
14. În care invitație este evident că cei care invită îi cunosc pe cei invitați?
15. Structurează o variantă de răspuns al profesorului la invitația elevilor, în care să-ți exprimi:
 - a) acordul și bucuria de a participa la festival;
 - b) regretul de a fi nevoit să refuzi invitația.

Exprimarea relației: pronumele relativ. Utilizarea pronumelui relativ

Reține!

Pronumele relativ se folosește numai în frază și stabilește o relație de subordonare între două propoziții.

Forme:	Exemple:
cine, cui	Mihai mi-a spus cine m-a invitat. Nu știam ai cui erau invitații.
ce	Am aflat ce scria în invitație.
care, căruia, căreia, căroră	Este tânărul căruia i-am transmis cartea.
cât, câtă, câți, câte, câtor	Spune-mi câte invitații ai.

13. Completează cu pronumele relative *cine* și *ce*.

- Știu ... va veni la concert.
- Vreau să știu ... ar mai vrea să vină.
- Văd ... ați reușit să citiți pentru discuție.
- Povestește-mi ... ați discutat la clubul de lectură?
- Spune-mi ... îți place să citești?
- Vezi ... vine la noi.
- Am înțeles ... e interesat de succesul discuției.
- Știu ... știi și tu.

14. Identifică pronumele relative din enunțuri.

- Vedeți cine a rezolvat corect problema.
- Eleva căreia îi place rockul învață bine.
- Vă întreb cui i-ați cumpărat biletul.
- Știu cui îi plac cărțile lui Jules Verne.
- Este cea care a trimis invitația.
- Nu am observat care a ieșit de aici.
- Cea care nu a venit la serată este acasă.
- Ceea ce ție nu-ți place nu recomanda altora.

15. Completează enunțurile cu pronumele relative potrivite.

- Este un eveniment ... îmi amintesc cu plăcere.
- A fost o aventură neobișnuită ... vreau să o povestesc.
- Concertul ... am fost a fost extraordinar.
- Aceasta este colega ... i-am transmis invitația.
- Cântecele ... versuri nu-mi plac le uit repede.
- Romanul ... îl citești e unul foarte bun.
- Îl cunosc pe băiatul ... îi place trupa *Gândul Mâței*.

- h) Este cea ... i s-a dat cuvântul.
- i) Nu-i spun nimic celui ... nu mă crede.
- j) Nu știu ... i-a promis.

16. Povestește despre un eveniment cultural ori sportiv, folosind cât mai multe pronume relative.

PRACTICUM

17. Lucru în perechi. Revenind la exercițiul 1, elaborați un dialog în care invitația este refuzată politicos.

18. Elaborați, la alegere, un dialog posibil între doi potențiali participanți:

- a) la clubul de lectură;
- b) la dezbaterile organizată de Ministerul Educației și Cercetării;
- c) la festivalul *Rock'n Haret*.

19. Respectând rigorile exercițiului 8, redactează o invitație pentru oricine dorești:

- a) la un spectacol de teatru;
- b) la o plimbare;
- c) la o zi de naștere;
- d) la cumpărături.

20. Discutați cu colegul/colega și decideți pentru ce tipuri de activități, în ce contexte și pentru cine:

- a) este suficient să fie făcută o invitație orală;
- b) este bine să fie făcută o invitație în scris, prin SMS, poșta electronică sau vreo aplicație de mesagerie;
- c) este obligatoriu să fie făcută o invitație în scris, pe un suport de hârtie special.

TEME

21. Lucru în perechi. Faceți o listă de activități interesante care au loc în mod tradițional în instituția voastră de învățământ. Pentru care dintre ele se fac, de obicei, invitații?

22. Alegeți unul dintre evenimente și elaborați o invitație:

- a) pentru un prieten/o prietenă din altă școală;
- b) pentru un cadru didactic;
- c) pentru un oaspete din altă țară.

23. Documentează-te și prezintă o scurtă informație:

- a) despre portalul #diez;
- b) despre scriitorul Serhii Jadan și romanul său *Internat*;
- c) despre o formație de rock din Republica Moldova.

24. Elaborează o invitație pentru un scriitor cunoscut din zilele noastre la clubul de lectură din școala voastră.

Nota bene! Dacă nu aveți un club de lectură, poate este cazul să inițiați unul?

Unitatea 15 **Avem nevoie de servicii**

Unde e o necesitate, trebuie să fie o posibilitate.

Titu MAIORESCU

START

- Formați patru echipe. În decurs de trei minute, conturați, în cheia tehnicii *Graffiti*, spectrul de servicii prestate de unitățile indicate în următorul tabel:**

Agenție de turism	Salon de frumusețe	Croitorie	Cizmărie
- organizarea excursiilor; 	- tratamente cosmetice; - hairstyling; ...	- confecționarea echipamentelor speciale de protecție; ...	- repararea încălțămintei;
			

- Lucrând în perechi, continuați enunțurile:**

Deoarece pantofii tăi necesită o reparație urgentă, ...

Aș vrea să merg la curățătorie...

Ceasul meu rămâne în urmă...

Preferi să-ți coși haine...

În cadrul concursului național de artă a coafurii...

- Lucru în perechi. Discută cu colegul/colega și completează tabelul după model:**

Tipul de servicii	Locul de prestare (unde se oferă serviciile)	Prestator (cine oferă serviciile)	Beneficiar (cine primește serviciile)
<i>Servicii de vânzare-cumpărare a produselor alimentare</i> <i>Servicii de turism</i> <i>Servicii de înfrumusețare</i> <i>Servicii de telefonie mobilă</i> <i>Servicii veterinare</i> <i>Servicii de taxi</i>	- Magazin - Companie de vânzări online - Piață 	- Vânzător - Operator de vânzări - Fermier 	- Persoane fizice - Companii - Restaurante

- Fă o listă de servicii:**

a) existente în localitatea ta;

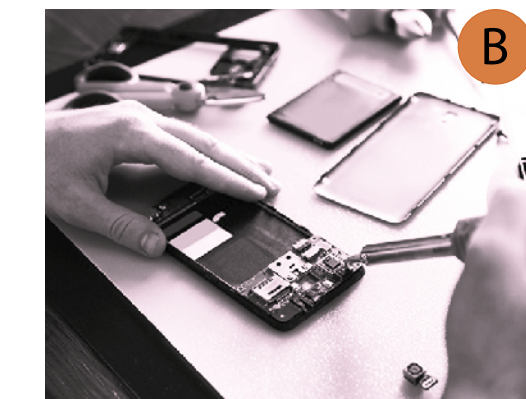
b) care ar fi bine să existe în localitate, dar deocamdată nu sunt.

5. Citește dialogurile. Ce servicii sunt prestate?

- Bună ziua.
- Bună ziua. Vă ascult.
- Vreau să expediez **un colet** în **Marea Britanie**.
- În mod **prioritar**?
- Nu, **obișnuit**.
- Simplu sau recomandat?
- **Simplu**.
- Doriți să fiți anunțată despre livrare?
- **Da**, vă rog.
- Puneti-l pe cântar. Are **2 kilograme**. Are să vă coste **567 de lei**. Verificați încă o dată adresa destinatarului, vă rog. E corectă?
- Da, totul e corect.
- Achitați în numerar ori cu cardul?
- **În numerar. Poftim banii**.
- Poftiți bonul de casă.
- Mulțumesc. La revedere.
- Cu plăcere. Cele bune.

- Bună ziua.
- Bine ați **revenit** la noi. Cu ce vă putem fi de folos? Coafură sau vopsit?
- Aș dori să-mi **vopsesc părul**.
- Doriți **vopsire pe tot firul** ori **doar la rădăcini**?
- Dumneavoastră ce mi-ați recomanda?
- Aș recomanda **vopsit șuvițe** pe toată lungimea și tunsul vârfurilor. Sunt **deteriorate**.
- Bine. **Sunt de acord**, știu că sunteți o **profesionistă**.

- Bună ziua.
- Bună ziua. Cu ce vă pot ajuta?
- Mi s-a **defectat** telefonul.
- Ce anume nu e în regulă?
- **Eu îi aud pe cei care îmi telefonează, dar ei pe mine nu mă aud**.
- Am înțeles. Pare să fie o problemă la **microfonul** aparatului. Altceva?
- Parcă nu. E **complicată** problema?
- **Nu**, dar va trebui să-l lăsați la noi. Avem multe comenzi, însă am putea să-l reparăm până **mâine-dimineață**.
- Bine.
- Poftim chitanța. Vă așteptăm **mâine după ora 10.00**. Are să coste **80 de lei**.
- Mulțumesc. La revedere.
- La revedere.

Cuvântul românesc **cizmă** provine din limba turcă, *çizme*. Termenul turcesc a fost împrumutat de majoritatea limbilor din regiune: maghiară – *csizma*, albaneză – *tšisme*, bulgară și sârbă – *чизма*, cehă și poloneză – *čizma*. Chiar denumirea meșterului de încălțăminte coincide în câteva limbi: română – *cizmar*, slovenă – *čizmar*, bulgară și sârbă – *чизмар*.

DICȚIONAR

servicii, *subst.* – услуги
a presta, *verb* – a îndeplini, a face,
a efectua, a executa
colet, *subst.* – pachet expedit
prin poștă
livrare, *subst.* – доставка

destinatar, *subst.* – persoană căreia
i se trimite ceva
numerar, *subst.* – cash; наличные деньги
a se defecta, *verb* – a se deteriora, a se strica
comandă, *subst.* – aici: cerere pentru livrare
șuviță, *subst.* – прядь (волос)

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

a expedia – expediere, expeditor, expedit
prioritate – prioritar, a prioritiza
a coafa – coafor, coafeză, coafură
a tunde – tundere, tuns, tunsoare
profesie – profesional, profesionist, profesionalism

NOTA BENE!

telefon – телефон
microfon – микрофон
chitanță – квитанция

6. Tradu în limba maternă enunțurile:
atelier recent înființat, undulare permanentă, **amplasare convenabilă**,
croială modernă, tunsoare clasică, **servicii de calitate**, scrisoare recomandată.
7. Încadrează sintagmele evidențiate într-un text coerent din cinci-șase propoziții.

LECTURA TEXTULUI

8. Recitește dialogurile. În ce unități de prestări servicii au loc acestea?
9. Răspunde la întrebări pe baza textului dialogurilor.
 - A. a) Către ce țară se face expedierea?
b) Coletul este greu ori ușor?
c) Ce anume se expediază?
d) Cum va ști expeditorul că pachetul a fost primit?
 - B. a) Ce vrea să repare clientul/clienta? c) Cât timp va dura reparația?
b) Reparația va fi simplă ori complicată? d) Ce problemă are aparatul?
 - C. a) Clientul/clienta e pentru prima dată în acest salon de înfrumusețare?
b) Clientul/clienta este o persoană adolescentă ori adultă?
c) Coaforul este bărbat ori femeie?

SENSURILE TEXTULUI

10. Adevărat ori fals? Argumentează-ți răspunsul pe baza conținutului dialogurilor.
 - A. a) Serviciile de expediere sunt scumpe.
 - b) Achitarea se face prin transfer bancar.
 - c) Adresa destinatarului este greșită.
 - d) Bonul de casă a fost emis.

Din istoria cuvintelor

În vechea slavă, *часъ* însemna „termen”, „moment pentru ceva”. Limbile slave au moștenit acest cuvânt, adăugându-i și sensul modern de „1/24 din zi, egală cu 60 de minute”: bulgară, sârbă, rusă – *час*. Și alte limbi au împrumutat acest termen: albaneză – *tës*, română – **ceas**. Cuvântul românesc desemnează, pe lângă intervalul de timp, și instrumentul de măsurare a timpului, ceasornicul.

- B. a) Este defectată tastatura telefonului.
c) Telefonul poate fi reparat.
b) Reparația este costisitoare.
d) Meșterul este o persoană amabilă.

- C. a) Clientul/clienta știe ce dorește.
c) Coaforul nu are experiență.
b) Clientul/clienta va fi mulțumit/ă de rezultat.

11. Lucru în grup. Formulați o listă de sfaturi:

- a) pentru un proprietar/o proprietară de salon de înfrumusețare pentru a atrage cât mai mulți clienți/cliente;
b) pentru un potențial client/o potențială clientă care dorește să găsească cele mai de calitate servicii de curățare a hainelor;
c) pentru un proprietar/o proprietară al/a unei cafenele de tip bistro cu privire la cel mai potrivit program de lucru;
d) pentru o persoană care deține o întreprindere de prestări servicii (de orice tip) cu privire la tarifele practicate.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Noțiuni de sintaxă. Punctuația în propoziție și în frază

Propoziția este o comunicare ce conține un singur predicat.

După structură, propoziția este:

- simplă (alcătuită numai din părți principale de propoziție):
Atelierul se închide.
- dezvoltată (are cel puțin o parte secundară de propoziție):
Astăzi, atelierul se închide la ora 21.00.

După scopul comunicării, propoziția este:

- enunțiativă (*Mă duc la frizerie.*);
- interogativă (*Cine ți-a reparat ceasul?*);
- exclamativă (*Ce modele originale!*).

După aspectul predicatului, propoziția este:

- afirmativă (*Salonul acceptă materiale aduse de client.*);
- negativă (*Atelierul nu confecționează echipamente speciale de protecție.*).

În cadrul propoziției utilizăm:

- punctul, semnul întrebării, semnul exclamării (la sfârșitul propoziției);
- virgula (pentru a izola adresările, părțile de propoziție de același fel, diferite construcții sintactice etc.);
- linia de dialog;
- două puncte (înaintea unei explicații, înaintea unei enumerări, înaintea unei citări).

Fraza este o comunicare alcătuită din două sau mai multe propoziții.

Între propozițiile frazei există două tipuri de raporturi:

- de coordonare;
- de subordonare.

Atenție la punctuație!

Raportul dintre propoziții	Se utilizează virgula	Nu se utilizează virgula
<i>de coordonare</i>	- Bunica nu vrea să-și vopsească părul, preferă părul cărunt și natural. - Aș vrea să merg la frizerie, dar nu am timp.	- Am fost la atelier și l-am rugat pe meșter să-mi repare urgent ghetetele. - Meșterul este foarte amabil și îndeplinește orice capriciu al clientului.
<i>de subordonare</i>	Nu voi cumpăra acest costum, pentru că nu-mi place modelul.	- Nu vă pot spune exact când se va întoarce meșterul. - Modelul pe care l-ai ales mi se pare foarte original.

PRACTICUM

12. Lucrând în echipe, alcătuiți propoziții simple pe baza imaginilor alăturate.

13. Dezvoltați propozițiile simple. Ordonăți-le astfel încât să obțineți un text coerent. Explicați semnele de punctuație din textul alcătuit de voi.

14. Lucru în grupuri. Formulați 5-6 întrebări privind succesul unei unități de prestări servicii pentru un interviu cu:

- 1) patronul/patroana unui salon de înfrumusețare;
- 2) un client satisfăcut/o clientă satisfăcută de serviciile unui centru de fitness;
- 3) proprietara unui restaurant;
- 4) bucătarul-șef al unui restaurant;
- 5) un designer, proprietar al unei case de modă;
- 6) un angajat/o angajată a unei companii de servicii de telefonie mobilă.

15. Lucrând în perechi, completați (la alegere) unul dintre următoarele dialoguri cu replicile omise.

A. La cizmărie

- ...
- ...
- Aș vrea să dau pantofii la reparat.
- ...
- Când aș putea veni după pantofi?
- ...
- ...

Repere:

pingele – подметки
blacheuri – железки
flecuri – набойки
fermoar – молния
talpă – подошва
toc – каблук

B. La ceasornicar

- ...
- ...
- ...
- A căzut și s-a spart sticla.
- ...
- Aș vrea să vă mai comunic că ceasul rămâne în urmă cu două minute pe zi.
- ...
- ...

Repere:

ace, arc,
cadran
fosforescent.

16. Propune câte o deviză originală pentru activitatea:

- a) oficiului poștal;
- b) atelierului de reparație a aparatelor electronice;
- c) frizeriei/salonului de înfrumusețare.

Argumentează-ți propunerile.

17. Lucru în perechi. Improvizați un dialog pe baza uneia dintre situațiile propuse. Prezentați-l în fața colegilor.

1) Dialog într-o florărie:

- A. Cumpărător/cumpărătoare: nu știi ce flori să-i cumperi mamei (bunicii, unei prietene) de ziua ei. Cere sfatul vânzătorului/vânzătoarei.
- B. Vânzător/vânzătoare: oferă sfaturile potrivite, cerând detalii despre omagiată.

2) Dialog la un centru de informare turistică:

- A. Turist/turistă: dorești să vizitezi un loc renumit din Republica Moldova. Ai nevoie de recomandări.
- B. Consultant/consultantă: oferă recomandările potrivite, cerând detalii despre preferințe.

18. Redactează un text publicitar de 8-10 enunțuri pentru a promova o unitate de prestări servicii (agenție de turism, pensiune montană, magazin pentru animale de companie etc., la alegere). Prezintă-l colegilor. Care text este cel mai convingător?

T E M E

19. Examinează denumirile din coloana A. Căror unități de prestări servicii din coloana B li se potrivesc acestea? Argumentează.

A	B
Atelier de reparat zâmbete	Pizzerie
Atelier de sport buna dispoziție	Croitorie
Atelier de arome îmbătătoare	Cabinet stomatologic
Atelier de surprize plăcute	Cafenea
Atelier de fericire	Atelier de confecționare a cadourilor personalizate

20. Exprimă-ți, în cinci-șase fraze, părerea cu privire la calitatea serviciilor prestate populației în ultimul timp.

21. Redactează un eseu din șapte-opt enunțuri despre rolul întreprinderilor ce prestează servicii populației.

Șapte ani de acasă

Dacă prima piatră e pusă strâmb, atunci peretele va fi strâmb până sus.

PROVERB PERSAN

E VOCARE

1. Explică sensul expresiei „a avea cei șapte ani de acasă”.
2. Ce echivalente ale acestei expresii există în limba ta maternă?
3. Lucrați în echipe. Caracterizați, conform indicațiilor profesorului, în cheia tehnicii *Cubul*:

a) O persoană care are cei șapte ani de acasă	b) O persoană care nu are cei șapte ani de acasă
Describe: Cum arată? Compară: Cu ce/cu cine se aseamănă? Asociază: La ce te face să te gândești? Analizează: Ce caracteristici are? Aplică: Cum te vei comporta în relația cu ea? Argumentează că este o persoană educată.	Describe: Cum arată? Compară: Cu ce/cu cine se aseamănă? Asociază: La ce te face să te gândești? Analizează: Ce caracteristici are? Aplică: Cum te vei comporta în relația cu ea? Argumentează că este o persoană needucată.

I NVITAȚIE LA LECTURĂ

4. Citește schița. Pentru ce ieșise Ionel Popescu în vestibul?

VIZITĂ...

de Ion Luca CARAGIALE

M-am dus la sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilăș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută. După formalitățile de rigoare, am început să

convorbim despre vreme, despre sorții agriculturii – d. Popescu tatăl este mare agricultor – despre criză ș. cl. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăște chiar unei femei cu petrecerile, mai ales când are copii.

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dv., bărbații, cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!

Pe când doamna Popescu-mi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână:

Ion Luca Caragiale
(1852-1912)

Dramaturg, prozator și publicist, unul dintre cei mai importanți scriitori români și unul dintre principalii fondatori ai teatrului național. În 1888-1889, a fost director al Teatrului Național din București, care, astăzi, îi poartă numele. Operele sale, în special comediile, sunt exemple excelente ale realismului critic românesc. I.L. Caragiale a fost ales membru al Academiei Române, post-mortem. Din opera sa, menționăm comediiile *O noapte furtunoasă* (1879), *O scrisoare pierdută* (1884), *D-ale carnavalului* (1885) și volumele de proză scurtă *Novele, povestiri* (1908) și *Momente, schițe, amintiri* (1908).

— Uite, coniță, Ionel nu s-astâmpără!

— Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi, cătră mine încet:

— Nu știi ce ștregar se face... și deștept... Dar vocea de dincolo adaogă:

— Coniță! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina!... Astâmpără-te, că te arzi!

— Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

— Sări, coniță! varsă spirtul! s-aprinde!

— Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușe, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

— Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină când face cafea, că dacă te aprinzi, moare mama? Vrei să moară mama?

— Dar – întrerup eu – pentru cine ați poruncit cafea, madam Popescu?

— Pentru dumneata.

— Da de ce vă mai supărați?

— Da ce supărare!

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maiorașul, îl scuipe, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într-un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o toba. Atârnă toba de gât, suie pe un superb cal vânăt rotat, pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuși că nu cred să mai ție mult gerul așa de aspru; ea n-aude nimica.

— Ionel! Ionel!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:

— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

— Maior! strigă mândrul militar.

— Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e toba; și maiorul nu cântă cu trâmbița; cu trâmbița cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă și merge-n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trânteste cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:

— Înainte! marș!

Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce-ntâlnește-n cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu tava aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un țipăt de desperare.

— Ține-l, coniță, că mă dă jos cu tava!

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervieve în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

Din istoria cuvintelor

Cuvântul românesc **a vizita**, ca și echivalentele acestuia din limbile romanice – franceză *visiter*, spaniolă *visitar*, italiană *visitare* – provin din latină: *visitare* „a vedea adesea, a vizita”. Împrumutând acest termen, engleza i-a păstrat sensul din latină: *visit* „a vizita”, în timp ce germana i-a limitat utilizarea: *visitieren* „a cerceta, a percheziționa” și „a face o vizită” cu sensul special de „vizită a medicului”.

Din istoria cuvintelor

Kara göz, care înseamnă, literal, în limba turcă „ochi negri”, este un personaj al teatrului de umbre turcesc, poznaș și fanfaron, întruchipare a umorului și istețimii populare. Cuvântul turcesc a fost preluat și de alte limbi: română **caraghios** „ridicol, comic”, greacă *karagiozis* „om poznaș”, bulgară *kapazuoz*.

— Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul... Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te iert!

Maiorul sare de gătul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să sorb din cafea...

— Nu vă supăra fumul de tutun? întreb eu pe madam Popescu.

— Vai de mine! la noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Și zicând „dumnealui”, mama mi-arată râzând pe domnul maior.

— A! zic eu, și dumnealui?

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu țigara-n gură, să te prăpădești de râs... ca un om mare...

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otrăvă...

— Da tu de ce tragi? mă-nterupe maiorul lucrând cu lingura în cheseaua de dulceață...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe; apoi iese cu cheseaua în vestibul.

— Unde te duci? întreabă mama.

— Viu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu țigarete regale, scoate una, o pune în gură și mă salută militărește, ca orice soldat care cere unui țivil să-i împrumute foc. Eu nu știu ce trebuie să fac. Mama, râzând, îmi face cu ochiul și mă-ndeamnă să servesc pe domnul maior. Întind țigareta mea, militarul o aprinde pe a lui și, fumând, ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndeșt, pe când mama îl scuipe, să nu-l deoache, și îmi zice:

— Scuipe-l, să nu mi-l deochi!

Maiorul și-a fumat țigareta până la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu și-ncepe s-o trântescă. Mingea sare până la policandru din tavanul salonului, unde turbură grozav liniștea ciucurilor de cristal.

— Ionel! astâmpără-te, mamă! Ai să spargi ceva... Vrei să mă superi? vrei să moară mama?

Dar maiorul s-a-ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână: o trântescă cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceașca, dar, vorba francezului, *entre la coupe et les lèvres*... mingea îmi zboară din mână ceașca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, culoarea oului de rață.

— Ai văzut ce-ai făcut?... Nu ți-am spus să te-astâmperi... Vezi? ai supărat pe domnul... Aldată n-o să-ți mai aducă nicio jucărie! Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate:

— Nu e nimic! iese... Cafeaua nu pătează! iese cu nițică apă caldă!... Dar n-apucă să termine, și deodată o văd schimbându-se la față ca de o adâncă groază. Apoi dă un țipăt și, ridicându-se de pe scaun:

Substantivul latin *educatio* „creștere, educație” și verbul co-
respunzător, *educare* „a
crește, a educa”, au fost
moștenite de limbile
romanice practic cu
aceleași semnificații –
„a crește, a dezvolta, a
educa”: franceză *edu-
cation, éduquer*; italiană
educazione, educare;
română **educație, a
educa**; spaniolă *edu-
cación, educar*. Limbile
engleză și germană au
împrumutat și ele acest
termen important:
engl. *education*, germ.
Edukation.

— Ionel! mamă! ce ai?
Mă-ntorc și văz pe maiorul, alb ca varul,
cu ochii pierduți și cu drăgălașa lui figură
strâmbată. Mama se repede spre el, dar până
să facă un pas, maiorul cade lat.
— Vai de mine! țipă mama. E rău copilu-
lui!... Ajutor! moare copilul!
Ridic pe maiorul, îi deschii repede mon-
dirul la gât și la piept.
— Nu-i nimica! zic eu. Apă rece!
Îl stropesc bine, pe când mama pierdută
își smulge părul.
— Vezi, domnule maior? îl întreb eu după ce-și mai vine în fire; vezi? Nu ți-am
spus eu că tutunul nu e lucru bun? Aldată să nu mai fumezi!
Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice
stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Când am
ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul –
ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

onomastică, *subst.* – aici: ziua numelui
roșior, *subst.* – ostaș din corpul de elită al cavaleriei, în
organizarea mai veche a armatei române
sortii, *subst.* – aici: soarta
ș. cl. – și celelalte
coniță, *subst.* (arh.) – adresare diminutivă de la
cocoană (adică *doamnă*)
a (nu) se astâmpăra, *verb* – a (nu) se liniști, a (nu)
se cuminți
ștregar, *subst.* – copil neastâmpărat

să nu-l deoache – чтобы не слазить
a descăleca, *verb* – a coborî de pe cal
jupâneasă, *subst.* (arh.) – menajeră, femeie de serviciu
într-o casă particulară
chesea, *subst.* (arh.) – vas mic pentru dulceață
ciucuri, *subst.* – aici: ornamente de cristal ori de sticlă
care atârnă de marginile candelabrelor
sau ale lămpilor
entre la coupe et les lèvres... (fr.) – de la pahar la gură
șoșoni, *subst.* – încălțăminte de iarnă (de obicei, din
cauciuc) care se poartă peste pantofi

ANTONIME

alarmant – liniștitor, calmant
a se apropia – a se îndepărta

SINONIME

marțială – războinică
trâmbiță – trompetă
imprudență – nechibzuință
caraghios – ridicol
vestibul – antreu
grav – serios

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

a educa – educat, needucat, educație, educativ,
educațional, educator, educatoare, educabil, a reeduca

EXPRESII

a merge cu mâna goală – a merge fără a aduce ceva;
приходить с пустыми руками
a i se urî (cuiva de ceva/de cineva) – a-și pierde
interesul, a se plictisi (de ceva/de cineva)
a se prăpădi de râs – a râde tare, în hohote

NOTA BENE!

maior – майор
ușe – уша
țivil – civil
turbură – турбура
culoarea – culoarea
(eu) văz – (eu) văd
foteluri – фотели
desperare – disperare
să intervîie – să intervînă
neutralitate – нейтралитет
mondir, mundir – мундир
elastic – эластичный

Educația este un proces care se desfășoară în mediul societății. Copilul trebuie să însușească limba, cultura, cunoștințele, precum și deprinderile acumulate de generațiile precedente, să-și formeze și să-și dezvolte sentimente de comunune socială și solidaritate umană. Integrarea lui în societatea contemporană și pregătirea lui pentru viața în această societate începe din leagăn. Investiția de resurse spirituale, morale și materiale în asigurarea unui mediu sănătos pentru dezvoltarea copilului, în educația pe sensul vieții umane va constitui „cei șapte ani de acasă”.

5. Răspunde la întrebări:

- Cine este madam Popescu?
- Câți ani are Ionel Popescu?
- Ce cadou a primit copilul de la oaspete?
- Cum e îmbrăcat Ionel?
- Cu ce jucării alege el să se joace?
- Ce necaz îi produce Ionel oaspetelui?
- Ce se întâmplă cu copilul după ce fumează?

6. Citește enunțurile/fragmentele în care:

- este expus motivul vizitei naratorului la familia Popescu;
- doamna Popescu explică de ce nu merge anul acesta la plimbare, la teatru, la petreceri;
- copilul „se joacă” cu toba și trâmbița;
- naratorul încearcă să-i explice copilului ce face maiorul de roșiori;
- Ionel intră serios în rolul de maior;
- Ionel se joacă cu mingea și îl opărește pe oaspete;
- copilului i se face rău.

7. Formați grupuri și citiți expresiv pe roluri unele fragmente, conform indicațiilor profesorului/profesoarei.

8. Alege varianta de răspuns pe care o consideri corectă. Argumentează-ți opinia.

- Dna Maria Popescu are o părere greșită despre modul cum ar trebui educat un copil.
 - Dna Maria Popescu are o părere corectă despre modul cum ar trebui educat un copil.
- Copilul Ionel Popescu este un copil răsfățat, obraznic și needucat.
 - Copilul Ionel Popescu este un copil drăguț, modest și bine educat.
- Naratorul se simte bine în vizită.
 - Naratorul nu se simte prea bine în vizită.

9. Demonstrează, pe baza textului, că:

- Ionel este un copil neastâmpărat;
- Dna Popescu este neatentă față de toți cei din jur, în afară de copilul ei;
- Naratorul are o anumită doză de ironie față de celelalte personaje;
- Naratorul are o anumită doză de ironie față de sine însuși.

10. Propune câteva determinative pentru fiecare dintre personaje:

- Naratorul este ...
- Ionel este ...
- Madam Popescu este ...
- Jupâneasa este ...

11. Propune alte variante de titlu pentru această scriere.

REFLECȚIE

12. Lucru în perechi. Discută cu colegul/colega și faceți o listă de recomandări pentru:
 - a) Madam Popescu, pentru a îmbunătăți cu adevărat educația copilului.
 - b) Ionel, pentru a-i explica ce comportament se cuvine să aibă atunci când vin oaspeți.
13. Identifică relația dintre motto și conținutul schiței și comentează-o.
14. Continuă lista, propunând autorului alte teme posibile pentru schițe comice.
 - a) Educația greșită a copiilor în familie.
 - b) Instruirea școlară lipsită de profesionalism.
 - c) Politicieni nepregătiți pentru cariera politică.
 - d) ...
15. Alege o temă propusă de tine la exercițiul de mai sus și formulează trei-patru argumente în sprijinul afirmației: „O schiță cu această temă ar fi interesantă pentru cititorul modern”.
16. Alcătuieste o listă de trei-patru personaje care ar putea apărea într-o schiță comică intitulată:
 - a) Examenul;
 - b) Doi prieteni;
 - c) Campionul;
 - d) Curajosul.
17. Cum crezi, care era concepția lui I. L. Caragiale despre educația în familie?
18. Ce fel de educație crezi că a primit fiul lui I. L. Caragiale? Expune trei-patru idei.
19. Imaginile de mai jos reprezintă propuneri pentru coperta unei cărți cu titlul *Șapte ani de acasă*. Examinează-le și spune care este cea mai potrivită. Argumentează-ți opinia.

20. Lucru în perechi. Împreună cu colegul/colega, alcătuiți o posibilă tablă de materii (patru-cinci capitole) pentru o carte cu titlul *Șapte ani de acasă*.

EXTINDERE

21. Prezintă o listă de cinci-șase recomandări pentru:
 - a) narator, pentru a-i îmbunătăți dispoziția după ce a descoperit dulceața din șoșoni;
 - b) jupâneasă, pentru a-l pune la punct pe copilul neastâmpărat.
22. Fă o scurtă caracterizare (6-8 propoziții; trăsături morale) a unui personaj, la alegere:
 - a) naratorul;
 - b) madam Popescu;
 - c) Ionel;
 - d) jupâneasa.

- Utilizează determinativele pe care le-ai propus în exercițiile anterioare.
- Argumentează (în patru-cinci enunțuri) trăsăturile de caracter enunțate, folosind ca bază textul schiței *Vizită...*

23. Povestește fragmentul preferat din această schiță.

24. Examinează imaginile din ecranizarea schiței *Vizită*, care ilustrează textul. Determină fragmentele de text cărora le corespund aceste imagini.

25. Lucru în perechi. Improvizați un dialog:

- între Ionel și narator, peste câteva luni de zile, când copilul a înțeles problemele sale de comportament și prezintă scuze;
- între madam Popescu și o prietenă, în decursul căruia acestea discută despre faptul că Ionel se poartă mai frumos ca înainte.

26. Lucru în echipe. Faceți o listă de 5-6 reguli de comportament în societate pentru tinerii de astăzi, în contextele propuse. Folosiți expresii de tipul: *trebuie să..., e bine să..., se recomandă să..., este obligatoriu să...* etc.

a) Acasă, ...	d) La lecții, ...	g) În transport public, ...
b) Pe stradă, ...	e) La teatru, ...	h) În magazin, ...
c) În vizită, ...	f) La bibliotecă, ...	i) La muzeu, ...

4.	Formulează 4 întrebări pe baza textului. <i>Unde</i> _____ ? <i>Ce</i> _____ ? <i>Cum</i> _____ ? <i>Cum crezi</i> _____ ?	2 4 6 8
5.	Caracterizează un adolescent bine informat în trei enunțuri argumentate. _____ _____ _____ _____	2 4 6
6.	Formulează două concluzii pe baza textului citit. _____ _____ _____ _____	2 4
7.	Continuă dialogul cu încă șase replici complete. — Ilinca, ce știi despre combaterea falsurilor? — _____ — _____ — _____ — _____ — _____	1 2 3 4 5 6
8.	Scrive, în nume propriu, un mesaj adresat jurnaliștilor de la BBC prin care să-i inviți în școala voastră pentru a vă prezenta jocul <i>BBC iReporter</i>. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	1 2 3 4 5

CAPITOLUL IV

ADOLESCENTUL ȘI CULTURA

Activități de interes. Un hobby: fotografia

Fotografia este o muzică pe care o vezi în loc s-o auzi.

START

Minienciclopedie

Foto – element prim de compunere a cuvintelor, care are semnificația „al luminii”, „datorită luminii” sau „fotografic”.

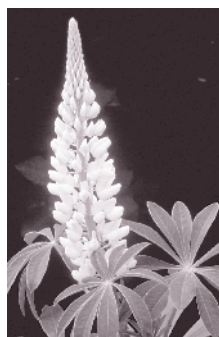
1. Pronunță îmbinările de cuvinte, punând corect accentele și respectând regulile de pronunție.

Fotografie veche, album de familie, bliț bun, expoziție internațională, magie adevărată, interior de epocă, colecție de imagini, colaj de calitate, spirit de observație.

2. Alege o îmbinare de cuvinte dintre cele de mai sus și folosește-o în câteva enunțuri, utilizând substantivul la diferite cazuri și numere.

Model: Am găsit o fotografie veche. Cu ajutorul acestei fotografii vechi am aflat lucruri noi. Fotografiile vechi ne pot transmite informații istorice importante.

3. Alege fotografia care îți place cel mai mult. Argumentează alegerea.

PRE-TEXT

4. Citește textul. Cum crezi, ce șanse are Victoria să devină fotograf profesionist?

PASIUNEA MEA, VISUL MEU

Mă numesc Victoria. De mai mulți ani, am o ocupație preferată care mă ajută să-mi petrec interesant timpul liber. E vorba de fotografie. Când eram mică, îmi plăcea să răsfoiesc albumele de familie, cu o mulțime de fotografii mate sau lucioase. Multe dintre ele mi se păreau ireale, din altă lume. Uite, de exemplu, fotografia aceasta de la nunta străbunicilor mei. Numai în filmele istorice sau în cărțile vechi mai poți vedea astăzi asemenea haine sau un asemenea interior.

Ceea ce mi se pare minunat este că în orice fotografie este imortalizată o clipă. O clipă care altfel nu ar fi rămas fixată decât în amintire. Este atât de interesant să examinezi chipurile unor oameni, cunoscuți sau necunoscuți, și să încerci să-ți închipui modul lor de viață, felul lor de a fi și de a gândi. Fotografia e o adevărată magie.

Cel mai mult îmi place să fotografiez oameni. Mă bucur nespus când pot să surprind momente, acțiuni sau expresii deosebit de vii. Este adevărat că acest lucru nu-mi reușește întotdeauna. Uneori, oamenii se intimidă când văd alături pe cineva cu aparatul de fotografiat și evită să fie ținta obiectivului. Îmi place să fotografiez și natura. Am chiar o colecție de imagini cu păsări și animale. Odată am reușit să surprind imaginea superbă a unor pescăruși în zbor.

Sper că voi deveni o profesionistă în ale fotografiei. Știu că voi avea de făcut un efort mare. Dar sunt sigură că voi putea să realizez ceva cu adevărat impresionant. Voi învăța să fac colaje. Voi dezvolta filmele mult mai calitativ. Visul meu se va împlini cândva: lucrările mele vor fi expuse în cadrul unei expoziții internaționale de fotografie. Deocamdată însă îmi voi dezvolta spiritul de observație, voi căuta soluții fixative de calitate și voi aduna bani pentru a-mi cumpăra un bliț mai bun.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

lucios, *adj* – глянцевый
a se intimida, *verb* – стесняться
a dezvolta, *verb* – проявить
film, *subst.* – плёнка
a expune, *verb* – выставять
fixativ, *subst.* – закрепитель

SINONIME

a surprinde – a lua pe neașteptate
imortalizat – înveșnicit
superb – foarte frumos, minunat
ireal – neadevărat

FAMILII DE CUVINTE.

FORMAREA CUVINTELOR

a fotografia – fotografiat, fotografiere,
fotograf, fotografie

ANTONIME

profesionist – neprofesionist,
amator
calitativ – necalitativ

NOTA BENE!

Compară cu echivalentele din limba rusă:
fotografie bliț
album expoziție

Din istoria cuvintelor

Cuvântul cu circulație internațională **fotografie** este alcătuit din două elemente de origine greacă (*phos*, genitiv *photos* „lumină” și *graphein* „a scrie”), ambele utilizate pe scară largă și la formarea altor termeni, de cele mai multe ori științifici ori tehnici: *fotocopie*, *fotodiodă*, *fotoelement*, *geografie*, *radiografie*, *ortografie* etc.

5. Înlocuiește cuvintele evidențiate cu sinonimele potrivite:

- Victoria *m-a luat pe neașteptate* cu invitația la expoziție.
- Am văzut un exemplar *foarte frumos* de panda la grădina zoologică.
- Momentele frumoase ale vieții trebuie *înveșnicite* în memorie.

6. Pune verbele în ordinea proceselor efectuate de un fotograf:

a edita un album – a dezvolta filmul – a observa ceva deosebit – a face fotografiile – a fotografia – a expune lucrările la o expoziție

LECTURA TEXTULUI

7. Citește fragmentele în care Victoria vorbește despre:

- caracteristicile fotografiei;
- perioada când era mică;
- ceea ce îi place să fotografieze;
- planurile de viitor.

8. Indică răspunsul corect, pe baza textului:

- Victoriei îi plăcea să răsfoiască:
 - albumele de artă
 - albumele de familie
 - cărțile cu poze
- Victoria crede că în orice fotografie este imortalizată:
 - o zi
 - o veșnicie
 - o clipă

- c) Oamenii se intimidă când văd alături pe cineva:
- cu o floare
 - cu aparatul de fotografiat
 - cu camera de filmat
- d) Victoria va dezvolta filmele:
- mult mai repede
 - mult mai eficient
 - mult mai calitativ

SENSURILE TEXTULUI

9. Enumeră câteva trăsături de caracter ale Victoriei sugerate de mesajele ei.
10. Discută cu colegul/colega și expuneți două-trei motive posibile pentru afirmațiile de mai jos:
 - a) Fotografia e o adevărată magie, deoarece...
 - b) Cel mai mult Victoriei îi place să fotografieze oameni, pentru că...
 - c) Victoriei îi place să fotografieze și natura, deoarece...
 - d) Victoria va deveni neapărat o profesionistă, fiindcă...
11. Ce întrebări ai dori să-i adresezi Victoriei cu privire la pasiunea ei pentru fotografie? Improvizează un interviu cu o colegă în rolul Victoriei, apoi schimbați-vă rolurile.
12. Structurează șase-șapte întrebări referitoare la text. Adresează-le colegului/colegei. Răspunde la întrebările lor.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Modul indicativ: timpul viitor (forma II). Viitorul popular.
Utilizarea construcțiilor cu verbe la timpul viitor

	Amintește-ți!	Reține!		
Per-soana	Viitorul, forma I = viitorul standard, <i>livresc</i> . Se utilizează mai mult în scris.	Viitorul, forma II = viitorul colocvial, de limbă vorbită		Viitorul popular = nerecomandat! Veți întâlni aceste forme, dar ele reprezintă o exprimare regională.
	Verbul auxiliar a vrea + formele de infinitiv ale verbului de conjugat	Varianta 1: Verbul auxiliar a avea + formele de conjunctiv prezent ale verbului de conjugat	Varianta 2: o + formele de conjunctiv prezent ale verbului de conjugat	
Eu	voi deveni fotograf/ă.	am să ajung departe.	o să obțin performanțe.	oi merge
Tu	vei deveni fotograf/ă.	ai să ajungi departe.	o să obții performanțe.	îi merge
El, ea	va deveni fotograf/ă.	are să ajungă departe.	o să obțină performanțe.	a merge
Noi	vom deveni fotografi/e.	avem să ajungem departe.	o să obținem performanțe.	om merge
Voi	veți deveni fotografi/e.	aveți să ajungeți departe.	o să obțineți performanțe.	îți merge
Ei, ele	vor deveni fotografi/e.	au să ajungă departe.	o să obțină performanțe.	or merge

Minienciclopedie

Colajul (din franceză: *collage* „încleiere, lipire”) este un procedeu artistic care constă în crearea unui tablou prin lipirea laolaltă, pe o anumită bază, a unor elemente diferite ca factură și culoare. Tabloul obținut prin această tehnică se numește, de asemenea, *colaj*.

Începând cu secolul XX, putem vorbi și de *colaje muzicale*: introducerea în compoziții a unor fragmente din opera altor compozitori, adesea complet diferite din punct de vedere stilistic.

Varia

Primele imagini fotografice fixate au fost făcute de inventatorul francez Joseph Niépce (1765-1833). În 1827, folosind o cameră obscură primitivă și o placă dintr-un aliaj de cositor și plumb acoperită cu un strat de bitum, el a obținut această imagine a unei mese cu veselă și tacâmuri pe ea. Aceasta este una dintre primele lui fotografii.

13. Reprodu ultimul alineat din comunicarea Victoriei, modificând forma verbelor și a pronumelor după cum urmează:

a) adresează-te Victoriei (la persoana a II-a, singular).

Model: Sper că **vei deveni** o profesionistă în ale fotografiei.
Știi că **vei avea** de făcut un efort foarte mare.

b) vorbește despre Victoria.

Model: Sper că **va deveni** o profesionistă în ale fotografiei.
Știi că **va avea** de făcut un efort foarte mare.

14. Ești fotoreporter. Ce vei fotografia în mod prioritar și de ce? Utilizează în răspuns verbe la timpul viitor.

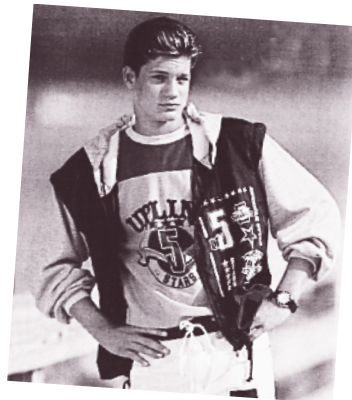
- adulți
- copii
- animale
- păsări
- elemente de arhitectură
- peisaje
- mașini
- clădiri
- plante

15. Transcrie ultimul alineat din text, schimbând verbele folosite la timpul viitor, forma I cu formele de verbe la timpul viitor, forma II (varianta 1 sau 2).

16. Lucru în perechi. Discutați cu colegul/colega despre profesia pe care ați vrea să o îmbrățișați. Construiți un dialog din 8-10 replici. Folosiți verbe la timpul viitor, forma II.

PRACTICUM

17. Examinează fotografiile de mai jos. Ce poți spune despre persoanele care au pozat? Încearcă să descrii în plan comparativ vestimentația lor și posibilul mod de comportament, invocând argumentele de rigoare.

18. Ce poate dezvălui (spune) o fotografie? Examinează fotografiile. Încearcă să depistezi caracteristicile adecvate pentru fiecare dintre persoanele reprezentate în acestea. Stabilește-le identitatea.

	<i>Vârsta</i>	30 de ani 45 de ani mai mult de șaizeci de ani	
	<i>Locul nașterii</i>	București, România Insulele Capul Verde comuna Volintiri, Republica Moldova	
	<i>Locul de trai (reședința)</i>	Chișinău Iași Paris	
	<i>Vocea</i>	înaltă, subțire joasă, catifelată	
	<i>Profesia posibilă</i>	profesoară balerină cântăreață	
	<i>Trăsături posibile de caracter</i>	...	
		Margareta Pâslaru, Cesaria Evora, Maria Bieșu	

19. Examinați fotografiile cu atenție. Lucrând în pereche cu colegul/colega, încercați să creați o identitate pentru fiecare dintre persoanele reprezentate. Imaginați-vă:

- în ce perioadă și în ce țară a trăit/trăiește;
- ce profesie avea/are;
- unde locuia/locuiește;
- din ce categorie socială făcea parte/face parte;
- ce preferințe avea/are;
- ce trăsături de caracter avea/are.

20. Improvizați un dialog între două dintre aceste personaje, la alegere.

21. Joc de rol. Improvizați o discuție care ar putea avea loc între primul aparat de fotografiat, un aparat digital modern și un telefon mobil cu cameră performantă.

22. Improvizează un monolog al unei fotografii alb-negru.

23. Citește. Ai mai văzut aceste fotografii?

Cea mai cunoscută fotografie a lui Mihai Eminescu a fost realizată în anul 1869, la Praga. Prin 1870, fotografia ar fi ajuns și la Iași, la *Junimea*, unde a văzut-o și Veronica Micle, care a rămas impresionată, încă înainte de a-l cunoaște pe poet în realitate.

Cea de-a doua fotografie datează din 1878, la București. Anume această imagine apare în colajul care încorporează fotografiile a șaptezeci și patru de membri ai Societății Literare *Junimea*, publicat în 1883. Aceeași fotografie e prezentă în volumul *Poezii*, editat în același an.

Încă o fotografie cunoscută este cea din 1885, când poetul avea 35 de ani.

Ultima fotografie a fost făcută în 1887, toamna, la scurt timp după întoarcerea lui Eminescu în țară după un tratament medical în străinătate.

Cercetătorul P.P. Gogan a publicat un articol în care susține prezența imaginii lui Eminescu în cadrul unui colaj realizat în 1881, cu ocazia dezvelirii bustului lui Ion Heliade-Rădulescu la București. Până la alte probe, care ar dovedi contrariul, Gogan susține că, deși imaginea este în profil și destul de ștearsă, conformația urechii, a nasului și a bărbiei, fiind comparată cu detaliile respective din celelalte fotografii, ne demonstrează că e vorba de o fotografie necunoscută a lui Eminescu.

24. Ce informații noi ai aflat din secvențele de mai sus?

25. Discutați în grup și notați toate ideile colegilor cu privire la următoarele:

- Cum credeți, de ce a fost impresionată Veronica Micle de prima fotografie a poetului?
- Comparați fotografia din 1878 cu cea din 1885, apoi pe cea din 1885 cu cea din 1887. Ce puteți spune? Cum credeți, care este cauza impresionantă deosebiri dintre imaginile realizate la un interval de numai doi ani?
- Ce părere aveți despre ipoteza lui P.P. Gogan?

T E M E

26. Alcătuieste o minicompunere (8-10 enunțuri) după una dintre imaginile de alături, la alegere. Fii creativ/ă! Folosește verbe la timpul viitor, forma II.

27. Selectează din albumul familiei fotografia care îți place cel mai mult (cea mai interesantă, cea mai comică, cea mai neobișnuită etc.) și prezintă colegilor o informație sau o istorioară legată de această fotografie.

28. Selectează câteva fotografii proprii de la diferite vârste și prezintă-le în plan comparativ, caracterizându-te.

*Model: În prima fotografie eram mai mic, mergeam la grădiniță.
Iar în a doua...*

29. Improvizează:

- un monolog al unei fotografii color care se autocaracterizează;
- un monolog al unei fotografii din albumul de familie, care vorbește despre ceea ce le va comunica oamenilor din viitor despre noi.

30. Selectează și prezintă o informație despre:

- inventarea fotografiei;
- un fotograf bine-cunoscut din Republica Moldova (Pavel Bălan, Valerie Volontir, Nicolae Pojoga, Roman Rybaleov etc.);
- un fotomodel de talie internațională.

Activități de interes. Muzica mea preferată

*Muzica este poate ultimul cuvânt al artei,
așa cum moartea este ultimul cuvânt al vieții.*

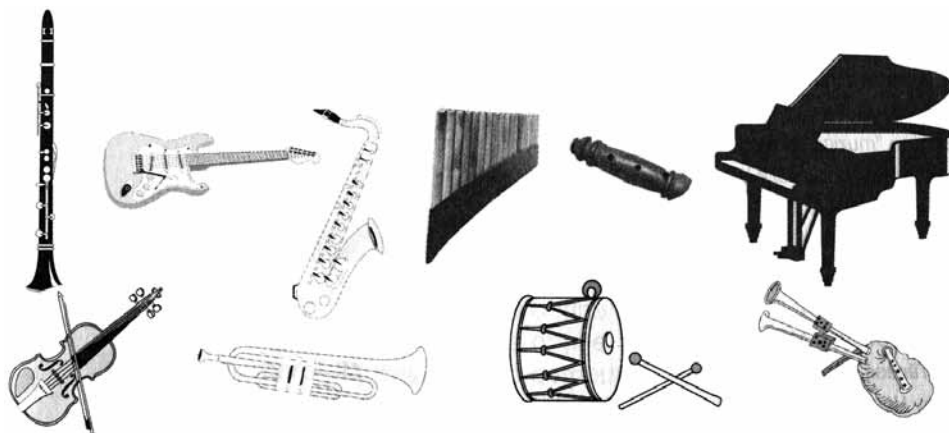
Heinrich HEINE

Minienciclopedie

Înființat în 1956, Concursul de Căntece **Eurovision** are loc anual în luna mai. Scopul concursului este de a încuraja producerea de muzică de calitate. Fiecare țară participantă alege un concurent în urma unei competiții naționale. În timpul transmisiunii în direct a finalei europene, învingătorul este desemnat prin televoting, adică este votat de spectatori prin telefon. În decursul anilor, concursul a fost câștigat de astfel de nume mari ale muzicii pop ca ABBA (1974), Céline Dion (1988), Toto Cutugno (1990). În 2005, R. Moldova a participat la această competiție pentru prima oară, fiind reprezentată cu cinste de formația Zdob și Zdub.

START

1. Cum se numesc instrumentele din imaginile de mai jos?

2. Ce alte instrumente muzicale mai cunoști?

3. Care sunt instrumentele populare tradiționale ale etniei din care faci parte?

4. Lucrând în echipe, faceți, în decurs de două minute, câte o listă cât mai mare de:

a) nume de interpreți cunoscuți;

c) nume de formații muzicale.

b) nume de compozitori;

PRE-TEXT

5. Citește. Ce sunt hotărâți să facă membrii formației Zdob și Zdub?

REPUBLICA MOLDOVA LA EUROVISION

Pe la începutul anului 2005, foarte mulți cetățeni ai Europei, auzind cuvântul *Moldova*, ar fi întrebat neapărat: unde se află această țară? De aceea, participarea unor moldoveni la concursul *Eurovision* a însemnat mai multe lucruri deodată: surpriză, uimire, apoi admirație.

Surpriză, pentru că un grup de rock alternativ a hotărât să participe la un concurs considerat a fi unul de muzică pop. Uimire, pentru că acești necunoscuți dintr-o țară neștiută au făcut un show de zile mari, zguduind sala cu acordurile muzicii lor. Și admirație pentru felul în care au știut să valorifice, într-o singură melodie, vechiul și noul, folclorul și modernitatea, focul tinereții și farmecul vârstei a treia.

Echipa *Zdob și Zdub* s-a întors acasă cu capul sus. A evoluat excelent, uimind întreaga Europă. A realizat aproape imposibilul: concurând cu interpreți de muzică „mult mai ușoară”, a reușit să ocupe locul șase. Piesa *Boonika bate doba*, interpretată de *Zdob și Zdub* împreună cu mătușica Lidia Bejenaru de la Văleni, a devenit un hit internațional.

După întoarcerea triumfală de la Kîiv, *Zdubii* n-au rămas la Chișinău multă vreme: au plecat din nou la Văleni, acolo unde o descoperiseră cândva pe Boonika. Satul Văleni i-a întâmpinat pe băieți ca o gură de rai, fără prea multe elemente de civilizație și tehnologii ultramoderne, dar cu mult spirit basarabean și cu tradiții folclorice autentice. Înainte de a se odihni pe malul Pru-

tului, băieții au susținut un concert live la casa de cultură, împreună cu ansamblul de dansuri folclorice și cu orchestra de muzică populară din sat. A fost un cadou special pentru familia Bejenaru și pentru toți consătenii aceștia.

Până acum, *Zdubii* au înregistrat și au lansat opt albume, devenite deja foarte populare, au ajuns laureați ai mai multor concursuri, au obținut diverse premii și mențiuni și au mai participat de două ori la *Eurovision*. Sunt foarte hotărâți să creeze și să lanseze și în continuare piese noi, dar vor relua și piesele îndrăgite mai vechi. Doresc să se inspire din folclorul basarabean autentic, să-și păstreze stilul, ritmul și forța de creație. Și sunt foarte siguri că Europa va afla astfel mult mai multe despre Republica Moldova și despre oamenii ei.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

neapărat, *adv.* – numaidecât, cu siguranță
 a evolua, *verb* – aici: a se prezenta
 a valorifica, *verb* – a scoate în evidență valoarea unui lucru
 a concura, *verb* – a participa la un concurs,
 a lupta pentru întâietate
 a obține, *verb* – a primi, a câștiga
 a interpreta, *verb* – aici: a cânta o piesă muzicală
 a susține (un concert, un recital), *verb* – a prezenta în
 fața publicului
 a înregistra, *verb* – aici: a imprima cu mijloace tehnice
 piese muzicale
 a lansa, *verb* – aici: a pune în circulație, a difuza
 a relua, *verb* – aici: a cânta o piesă mai veche
 într-un nou aranjament
 a se inspira, *verb* – a folosi ca izvor de forțe
 și idei creatoare

SINONIME

a hotărî – a decide
 a întâmpina – a întâlni
 spirit – suflet

ANTONIME

cunoscut – necunoscut
 tinerețe – bătrânețe
 popular – nepopular
 hotărât – nehotărât
 a păstra – a pierde

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

a interpreta – interpretat, interpretare
 a înregistra – înregistrat, înregistrare, reînregistrare
 a lansa – lansat, lansare, relansare

NOTA BENE!

Compară cu variantele din limba maternă:

concurs	civilizație	album
grup	tehnologie	laureat
acord	tradiție	premiu
melodie	concert	stil
piesă	ansamblu	ritm
hit	orchestră	

EXPRESII

de/la zile mari – excepțional, cu ocazii deosebite
 vârsta a treia – perioada de după pensionare

Termenul **muzică** își are originea în vechea greacă – *musike* – și provine de la numele Muzelor, care erau zeițele inspiratoare ale cântecului și protectoarele artelor și științelor. Inițial, acest cuvânt desemna nu numai *muzica* propriu-zisă, ci toate domeniile patronate de Muze, însemnând literal „cele ale Muzelor”. De numele acestora și ocrotitoare ale artelor și științelor se leagă și cuvântul *muzeu*: „lăcaș al muzelor”.

În Grecia antică, **orchestra** reprezenta partea cea mai joasă, de formă semicirculară, a teatrelor, care se afla între scenă și locurile pentru spectatori. Acolo, în timpul spectacolelor, cânta și dansa corul. De aici îi vine și numele, căci, în greaca veche, *orcheisthai* însemna „a dansa”. Azi, singurul lucru care mai amintește de vechea **orchestra** este locul ocupat de orchestră – între spectatori și scenă – la teatrul de operă.

LECTURA TEXTULUI

6. Alcătuieste îmbinări cu cinci dintre cuvintele asemănătoare cu cele din limba maternă de la rubrica *Nota bene!*
7. Formulează propoziții cu îmbinările alcătuite. Discută cu colegul/colega și transcrie de la el/ea două propoziții care ți-au plăcut mai mult.
8. Citește:
 - a) fragmentul care explică ce a însemnat participarea unor moldoveni la concursul *Eurovision*;
 - b) fragmentul care prezintă rezultatele moldovenilor la concurs;
 - c) fragmentul care descrie ce au făcut *Zdob și Zdub* după ce s-au întors de la *Kiiv*;
 - d) fragmentul care descrie planurile membrilor formației.
9. Răspunde la întrebări:
 - a) Ce fel de grup este *Zdob și Zdub*?
 - b) Ce fel de show au făcut *Zdubii* la *Kiiv*?
 - c) Ce au știut să valorifice membrii formației?
 - d) Cine este Boonika?
 - e) Unde a avut loc primul concert al formației după întoarcerea de la *Eurovision*?
 - f) Câte albume a înregistrat formația?

SENSURILE TEXTULUI

10. Cum crezi, de ce se întrebau europenii în 2005: unde se află această țară (Republica Moldova)?
11. Cum înțelegi acest lucru: a valorifica, într-o singură melodie, vechiul și noul, folclorul și modernitatea, focul tinereții și farmecul vârstei a treia?
12. Cum trebuie să fie un *show de zile mari*, după părerea ta?
13. Cum apreciezi gestul *Zdubilor* de a face un cadou special familiei Bejenaru și tuturor consătenilor acesteia?
14. Ce elemente de civilizație și tehnologii ultramoderne pot fi întâlnite în viața de la țară? Dă exemple concrete.
15. Ce tehnologii ultramoderne sunt folosite astăzi în domeniul muzicii?
16. Lucrând în echipe, conform indicațiilor profesorului, răspundeți la întrebarea: Ce înseamnă *spirit basarabean*? Enumerați cât mai multe caracteristici.
17. *Zdubii* sunt foarte hotărâți să creeze și să lanseze și în continuare piese noi, dar vor relua și piese mai vechi. Află ce atitudine au colegii/colegele tale față de reluarea pieselor mai vechi.

Utilizarea verbelor la perfectul compus

Amintește-ți!

Verbele la perfectul compus exprimă o *acțiune săvârșită și încheiată în trecut*. Perfectul compus se formează în felul următor:

- forme de auxiliar ale verbului **a avea** la indicativ prezent (**am, ai, a, am, ați, au**) + **participiul** verbului de conjugat.

Exemple: În câțiva ani **am adunat** o colecție mare de muzică bună. **Ai văzut** și tu că e destul de amplă. Și prietena mea **a apreciat** acest fapt. De curând **am ascultat** împreună cu niște colegi un album al cântăreței Cezaria Evora. **Ați auzit** de ea? Prietenii mei **au rămas** absolut impresionați de muzica ei.

18. Selectează și transcrie din textul *Republica Moldova la Eurovision* verbele la perfectul compus.

19. Alcătuieste o relatare succintă (4-5 propoziții) despre ceva ce ai făcut recent, folosind câteva dintre verbele transcrise din text.

PRACTICUM

20. Examinează afișul cu atenție. La care dintre concertele anunțate ai vrea să mergi? De ce?

Din istoria cuvintelor

În Antichitate, eroii care săvârșiseră fapte deosebite, poezii și atleții care ieșiseră învingători într-o competiție erau distinși cu cununi de laur, fiindcă acest arbore veșnic verde este un simbol al nemuririi și al victoriei. În limba latină, cununii de lauri i se zicea *laurea*, iar cel încununat era numit *laureatus*. În zilele noastre, **laureatul** este o persoană care a obținut un înalt premiu pentru merite deosebite într-un domeniu de activitate.

11 martie	Orchestra de muzică populară „Lăutarii” și maestrul Nicolae Botgros	Un nou program de cântece și piese folclorice instrumentale în interpretarea vestitei orchestre și a cântăreților dumneavoastră îndrăgiți.
18 martie	Orchestra Teatrului Național de Operă și Balet	O seară de muzică clasică.
25 martie	Gregory Brown, în cadrul turneului internațional	Un jazzman de excepție, un saxofonist care uimește prin virtuozitate și improvizatie.
18 aprilie	<i>Alternosfera</i> (Republica Moldova), <i>Bi-2</i> (Belarus), <i>Vama</i> (România), <i>Okean Elzi</i> (Ucraina)	Rock-cancelaria.
28 aprilie	„Galbenă gutuie”	Ediția a noua a Festivalului Național de Muzică Folk.
7 mai	„Amintiți-vă de anii ‘60...”	Șlagăre ale muzicii pop românești și internaționale, cu membrii formației <i>Noroc</i> .
29 mai	Un debut pe scena Palatului Național: grupul <i>Noise ON</i> .	Muzică hip-hop – despre tineri și pentru tineri.

JAZZ – gen de muzică sincopată, caracterizat prin improvizații de înaltă virtuozitate. A apărut prin anii 1900-1920. Inițial era muzică de dans, de cele mai multe ori existând și un vocalist. La originea jazzului se află muzica negrilor americani. Reprezentanți remarcabili: Louis Armstrong, Charlie Parker, Ella Fitzgerald.

POP – adică muzică populară, bine cunoscută. Include orice gen de muzică modernă cu largă audiență la public, în afară de jazz și muzica clasică: rock-and-roll, punk, disco, reggae, soul, hip-hop, rap, techno etc.

REGGAE – gen de muzică venind din Jamaica, cu un ritm de tobe accentuat, cu o parte de bas gravă, profundă și cu partea vocală interpretată adesea în recitativ.

SOUL – stil muzical reprezentând o sinteză între blues, jazz și muzica de cult (religioasă), apărut în anii '50 ai secolului XX. Uneori această denumire este folosită pentru muzica populară a negrilor americani.

HIP-HOP – gen al muzicii pop apărut la New York în anii '80 ai secolului XX, caracterizat printr-un sunet specific obținut prin rotirea manuală a unui disc de vinil (înlocuită, în ultima vreme, cu selecția digitală a sunetelor dorite) și printr-un ritm sacadat al tobelor. Partea vocală este interpretată în recitativ.

21. Să presupunem că ai fost la concertul ales. Povestește despre acesta, folosind corect verbele la perfectul compus.
22. Când ai fost ultima dată la un concert? Structurează o relatare succintă despre acesta.
23. Ce fel de muzică preferi:
 - a) când ești la o petrecere cu prietenii;
 - b) când te odihnești;
 - c) când ești singur(ă);
 - d) când dansezi la discotecă?
24. Ce fel de muzică se bucură de succes acum? Cum ai caracteriza-o?
25. Cânti la vreun instrument? Dacă da, vorbește despre aceasta, folosind corect verbele la perfectul compus:
 - Când ai învățat să cânti?
 - Cine ți-a fost profesor?
 - Cât de bine ai învățat să cânti?
 - Ai vreun instrumentist în calitate de model?
26. La ce instrument ai vrea să înveți a cânta? De ce?
27. Ce festivaluri de muzică, naționale sau internaționale, cunoști?
28. În care dintre localitățile enumerate mai jos au loc festivaluri de muzică? Ce evenimente culturale au loc în celelalte orașe?
San Remo, Los Angeles, Bacău, Mamaia, Cannes, Chișinău, Brașov, Veneția.
29. Lucrează în pereche cu colegul/colega. Enumerați cât mai multe personalități despre care se poate spune că au promovat spiritul basarabean (în domeniul muzicii, picturii, teatrului, filmului, bisericii, literaturii, educației, sportului etc.).
30. Discutați în echipe și structurați argumente în favoarea afirmației:
Prin intermediul formației *Zdob și Zdub*, Europa a aflat multe lucruri despre Republica Moldova și despre oamenii ei.
31. Lucru în grup. Discutați și alcătuiți o listă de lucruri ca răspuns la întrebarea:
În general, ce cunosc europenii astăzi despre Republica Moldova?

TEME

32. Documentează-te și prezintă o informație despre:

- a) formația ta preferată;
- b) compozitorul preferat;
- c) instrumentistul preferat;
- d) interpretul preferat.

Menționează: când ai auzit prima dată de ea/el; ce piese ai audiat; ce ți-a plăcut cel mai mult; ce ai vrea să mai afli despre această formație/acest instrumentist etc.

33. Construiește o grilă asemănătoare celei de mai jos. Pune întrebări câtorva persoane din categoriile vizate și află ce preferințe muzicale au.

	<i>Ce fel de muzică preferă?</i>	<i>Care este interpretul preferat?</i>	<i>Care este formația preferată?</i>
Colegii de clasă			
Prietenii tăi			
Cineva dintre persoanele adulte (părinți, bunici sau alte rude, cunoștințe)			

34. Selectează și prezintă o informație detaliată despre un interpret/o interpretă care îți place:

- din Republica Moldova;
- din România;
- din Rusia;
- din SUA;
- din Bulgaria;
- din Ucraina;
- din Marea Britanie;
- din Italia;
- din altă țară.

35. Găsește, cu ajutorul dicționarului, explicații pentru următorii termeni de circulație internațională:

- remix
- long play
- box-office
- top
- single
- remember
- hit
- grand prix
- play-back

36. Comentează aforismul lui Heinrich Heine care servește drept motto unității.

37. Cei de la „Zdob și Zdub” au participat și la alte ediții ale *Eurovisionului*. Documentează-te și prezintă o informație succintă despre aceasta. Cine a interpretat împreună cu ei piesa din 2022?

38. Documentează-te și fă o scurtă prezentare a satului Văleni, menționat în text. În ce clasament a fost acesta inclus în 2023?

39. Selectează și prezintă o informație mai amplă despre concursul *Eurovision*.

40. Lansează presupuneri: ce interpreți ar putea reprezenta Republica Moldova la *Eurovision* în anii următori?

41. Alcătuieste o listă de întrebări pe care le-ai adresa membrilor formației *Zdob și Zdub* (în legătură cu participarea lor la concurs, privitoare la creație, planuri etc.). Improvizează interviul cu câțiva dintre colegi/colege.

Unitatea 18 Îmi place dansul

Dansul este singura artă al cărei material suntem noi înșine.

Ted SHAWN

START

1. Enumeră cât mai multe:
 - a) denumiri ale unor trupe de dans cunoscute, din orice țară;
 - b) nume de dansatori celebri (dansuri populare, moderne, balet).
2. Ce dansuri știi să dansezi?
3. Ce dansuri ai vrea să înveți a dansa? De ce?
4. Documentează-te și află câți ani a împlinit Clubul de Dans Sportiv „Codreanca”.

PRE-TEXT

5. Citește interviul. Ce este important pentru un dansator?

„CODREANCA ARE O REPUTAȚIE IMPECABILĂ...”

– Dle Petru Guzun, cum a reușit Republica Moldova să devină una dintre cele mai bune la capitolul dans sportiv? Din câte cunosc, nu avem tradiții atât de vechi ca Marea Britanie, bunăoară...

– Firește, nu ne putem compara cu Anglia sau cu Germania, dar cred că putem vorbi de tradiții și la noi. „Codreanca” există din 1973. Un avantaj e că am menținut sistemul de club, care era răspândit în fosta URSS, în țările socialiste, dar și în Germania și în Italia. Dansatorii din aceste țări iau astăzi cele mai multe medalii. S-a dovedit că acest sistem este mai eficient decât cel practicat în Marea Britanie, unde perechile se antrenează individual. Sistemul de club avantajează concurența sănătoasă, spiritul de echipă, disciplina și responsabilitatea, dar și prietenia dintre dansatori, ceea ce e foarte important.

* * *

– Cum se „plămădesc” viitorii campioni?

– Talentul este necesar, dar rezultate poți obține doar prin muncă titanică, prin disciplină, voință și tenacitate. Când mămica vreunui puști de 6-7 ani mă întreabă după primul antrenament: „Va fi copilul meu campion?”, îi răspund: „Va fi. Dacă va dori să muncească”. Uneori, obține succese mai curând un copil care la început pare „netalentat”, dar care prin antrenamente își dezvoltă o tehnică impecabilă. De asemenea, dansul trebuie să fie cea mai mare pasiune a ta. Din acest considerent, nu facem o selecție riguroasă când înscriem copiii la „Codreanca”. Acceptăm toți doritorii, iar pe parcurs are loc o „selecție naturală”, ca să zic așa.

– Ce calități mai contează pentru un bun dansator?

– Punem accentul pe dezvoltarea multilaterală a copiilor și tinerilor noștri. Nu poate deveni campion un copil care nu se împacă bine cu școala. Pentru un

Codreanca

Din istoria cuvintelor

Termenii literari românești **dans** și **a dansa** sunt împrumuturi din limba franceză:

danse, danser. Există însă și variante populare ale acestor cuvinte, care au ajuns în limba română prin alte filiere, împrumutând și particularitățile fonetice ale limbilor respective: *dant, a danța* și *a dăntui* – după italiană: *danza, danzare*; *tanț* și *a tăntui* – după germană: *Tanz, tanzen*.

dansator este important nu doar să cunoască la perfecție tehnica dansului, dar și să dea dovadă de un intelect dezvoltat, de calități umane deosebite. Și să fie foarte disciplinat și responsabil. La „Codreanca” disciplina e de fier. Nu e vorba de dictatură, ci de niște reguli stricte ce trebuie respectate. Tinerii de la „Codreanca” sunt elevi foarte buni, apoi studenți, chiar dacă sunt nevoiți să lipsească de la lecții din cauza orarului competițional. Totodată, nu am avut până acum de tras cu obrazul din cauza comportamentului dansatorilor noștri.

* * *

– ***Dansul sportiv este un sport sau o artă?***

– Indiscutabil, este un sport. Sistemul de antrenamente, sistemul competițional este similar cu cel de la alte probe. Ca și în orice disciplină sportivă, poți obține performanțe numai după ani buni de antrenamente. În două minute de dans se consumă o cantitate de energie similară cu cea cheltuită de un sportiv care aleargă 400 de metri! Dar este un sport frumos, spectaculos, ce se înrudește mult cu arta.

– ***„Codreanca” este un adevărat ambasador cultural al Republicii Moldova. Aveți susținere din partea statului?***

– Ne-am bucura dacă ne-ar susține ceva mai mult. Nu putem spune că statul nu ne acordă chiar niciun sprijin. Statul nu ne face greutăți, și mulțumim măcar pentru atât. Faptul că nu avem sprijin financiar ne mobilizează să luptăm cu îndârjire și atunci succesele sunt mult mai prețioase. Nu împărtășesc ideea că statul trebuie..., statul e obligat... Trebuie să dai din coate, nu să aștepți să-ți ofere cineva totul de-a gata.

(după ziarul TIMPUL)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

concuranță, *subst.* – întrecere, competiție
avantaj, *subst.* – преимущество
a se „plămădi”, *verb* – aici: a se educa, a se dezvolta, a se forma
tenacitate, *subst.* – perseverență
impecabil, *adj.* – fără cusur, perfect
considerent, *subst.* – соображение
indiscutabil, *adj.* – care nu poate fi contestat; care nu necesită discuție
performanță, *subst.* – rezultat înalt, succes remarcabil
a se înrudi, *verb* – aici: a fi strâns legat

SINONIME

răspândit – frecvent
puști – copil
riguros – minuțios
similar – asemănător

ANTONIME

cheltuit – economisit, păstrat
performanță – insucces, eșec

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

competiție – competițional, competitiv
dans – a dansa, dansator, dansatoare, dansant

NOTA BENE!

reputație – репутация
tradiție – традиция
campion – чемпион
sistem – система
probă – проба

EXPRESII

a trage cu obrazul – a fi într-o situație jenantă, a fi făcut de rușine
a da din coate – a se strădui, a depune efort

Termenul **horă** desemnează un dans popular românesc cu ritm domol, în care dansatorii se prind de mână, formând un cerc mare închis. Acest cuvânt își trage originea din neogrecescul *choros* „dans”, la fel ca termenii aparținând altor limbi din vecinătate: bulgară – *horo*, sârbă – *horo*, turcă – *hora*.

LECTURA TEXTULUI

6. Citește frazele în care:

- a) sunt comparate sistemele de pregătire ale dansatorilor din diferite țări;
- b) se specifică cine nu poate deveni campion;
- c) se descrie cum sunt tinerii de la „Codreanca”;
- d) se spune câtă energie se consumă în două minute de dans.

7. Cum înțelegi expresiile: *concurență sănătoasă, spirit de echipă, muncă titanică, selecție naturală, disciplină de fier*?

8. Formulează propoziții cu aceste expresii pentru a demonstra înțelegerea sensului lor.

9. Răspunde la întrebări:

- a) De când există trupa „Codreanca”?
- c) Ce fel de calități trebuie să aibă un dansator?
- b) În ce țări era răspândit sistemul de club?
- d) În ce condiții se pot obține performanțe la dansul sportiv?

SENSURILE TEXTULUI

10. Răspunde la întrebări:

- a) De ce este important ca un dansator să cunoască la perfecție tehnica dansului?
- b) De ce este important ca un dansator să dea dovadă și de un intelect dezvoltat, de calități umane deosebite?

11. Discută cu colegul/colega și expune-ți opinia:

- a) Poți sau nu să fii elev sau student bun dacă lipsești mult de la ore?
- b) Faptul că unii părinți vor să-și vadă copiii campioni este pozitiv ori negativ?
- c) Ce înseamnă, după părerea ta, concurență sănătoasă?
- d) Ce înseamnă spirit de echipă?

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Ortografia numelor proprii de origine străină

Numele proprii caracteristice etniilor care folosesc *alfabetul chirilic*, în general, se transliterează, adică fiecare literă a alfabetului chirilic este înlocuită cu litera latină/grupul de litere latine corespunzător: Пушкин – Pușkin, Толстой – Tolstoi, Шевченко – Șevcenko, Ботев – Botev. Există și excepții; de exemplu, **й** la sfârșitul unor nume și prenume nu se transliterează: Маяковский – Maiakovski, Юрий – Iuri, Валерий – Valeri etc.

Numele proprii din țările care folosesc *alfabetul latin* se scriu cu ortografia limbilor respective: Shakespeare, Flaubert, Goethe, Schiller, Mickiewicz, Bordeaux, München, Newcastle etc. și se pronunță ca în limba din care provin: Șecspir, Flober, Ghiote, Șiler, Mițchievici, Bordo, Miunhen, Niucasl.

12. Examinează fotografiile. Pentru fiecare dintre acești dansatori sau maeștri de balet renumiți, află și notează în caiet, după model:

- Țara de origine;
- Anul nașterii/Anii de viață;
- Unde a devenit foarte cunoscut/cunoscută, unde a activat/activează.

Model:

Nume: Rudolf Nureev

Țara de origine: Rusia

Anii de viață: 1938-1993

Unde a activat: Franța, Paris

Radu Poclitaru

Anastasia Homițcaia

Dinu Tamazlăcaru

Maia Plisețkaia

Mihail Barîșnikov

Anna Pavlova

13. Alege una dintre personalitățile de cultură de mai sus și prezintă o informație despre viața, activitatea și realizările sale principale. Care este cel mai interesant fapt din biografia lui/ei?

14. Lucrați în perechi.

- Citiți textul.
- Extrageți toate numele de origine străină din text. Verificați, dacă e nevoie, modul în care se pronunță acestea (utilizând un dicționar englez-român sau recurând la ajutorul profesorului).
- Formulați, fiecare în parte, câte șase întrebări privitoare la text pe care să le adresați colegului/colegei. Apoi răspundeți la întrebările lui/ei.

Michael Flatley

Michael Flatley este deja un dansator renumit în lumea întreagă. Născut la 16 iulie 1958, este al doilea dintre cei cinci copii ai familiei. Irlandez de origine, a moștenit și a păstrat o imensă dragoste pentru folclorul irlandez și, în special, pentru dansul irlandez, deși s-a născut în Chicago, SUA. Mama și bunica lui fuseseră odinioară campioane la dansuri irlandeze.

La 11 ani, Michael a fost adus „de urechi” în clasa de dans, apoi însă nu a mai putut fi scos de acolo nici cu forța. La 17 ani a devenit campion mondial la dansuri irlandeze. După absolvire și-a deschis propria școală de dans. A devenit și un neîntrecut instrumentist: cântă la flaut. Dar cea mai importantă rămâne a fi cariera de dansator. Concertele trupei sale de dans au plăcut foarte mult publicului din diverse țări. Casetele video cu programul de concert *Lord of the Dance* („Stăpânul dansului”) s-au vândut în toată lumea în sute de mii de exemplare. La 9 mai 1989, Flatley a stabilit un record Guinness: 28 de bătăi ritmice din picior pe secundă!

Se spune că, la fiecare concert al său, Michael Flatley insistă ca primul rând de scaune să fie lăsat gol, în amintirea bunicii sale, Hannah Ryan, care l-a încurajat să-și urmeze visul de a deveni cel mai mare dansator de step irlandez din lume.

15. Examinează fotografiile de alături. Pe baza lor și a textului de la exercițiul 14, formulează șase-opt întrebări (cât mai interesante!) pe care ai vrea să le adresezi lui Michael Flatley într-un eventual interviu.

16. Scrie corect în caiet:

- numele colegilor tăi de clasă;
- 15 nume de origine străină pe care le cunoști.

TEME

17. Documentează-te și completează în caiet următoarea grilă:

a) Dansuri populare:

Românești	Ucrainene	Rusești	Găgăuze	Bulgare	Spaniole	Poloneze	Germane
...	...	...	...	...	...	...	...

b) Țara de origine a dansului:

Lezghinka	Tangou	Sirtaki	Vals	Samba	Gopac	Tarantella	Flamenco
...	...	...	...	...			

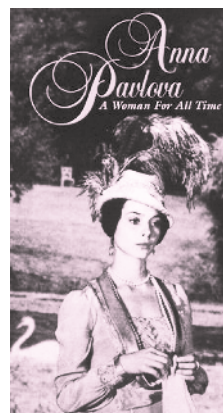
18. Intervievează o persoană mai în vârstă (o rudă, o cunoștință) cu privire la dansurile tinereții ei. Află:

- cum se numeau dansurile în vogă pe atunci;
- cum se dansau ele (în perechi, în grup etc.);
- ce fel de mișcări aveau aceste dansuri.

Lezghinka

- 19. Intervievează o persoană mai în vârstă (o rudă, o cunoștință) cu privire la:**
- a) dansurile populare românești pe care le cunoaște;
 - b) dansurile populare ale etniei din care face parte;
 - c) strigăturile care însoțesc dansurile populare (de exemplu: *Unde joacă moldovenii, acolo pământul geme!*).
- 20. Documentează-te și găsește informații referitoare la unu-două filme de ficțiune în care:**
- a) protagonistul/protagonista este un dansator/o dansatoare;
 - b) un dans popular are un rol important.

- 21. Citește textul. Cum crezi, de ce sunt importante astfel de activități pentru cetățenii moldoveni din diaspora?**

Iurie Răileanu, un coregraf din Republica Moldova, a fondat la Torino cea mai mare școală de dansuri populare din diasporă, reunindu-i pe românii din Italia. Iurie a plecat în Italia în 2007. Înainte de a pleca, tânărul a dansat în ansamblul „Izvoaraș” din satul său natal Cubolta. În toamna anului 2011, Iurie a ținut prima sa lecție de dans. În câteva luni, grupul a crescut de la trei persoane la șase perechi, care făceau periodic repetiții. În câțiva ani, grupul „Vatra” a crescut. Ei au ținut primul lor spectacol pe 17 decembrie 2016. Pe scenă au urcat 50 de dansatori. De Mărțișor, de Paști sau de alte sărbători, Iurie Răileanu împreună cu colegii săi organizează nu doar concerte de dansuri populare, dar și ateliere de meșteșugărit pentru copii și pentru adulți. Din acest an, grupul „Vatra” și-a deschis o filială la Milano.

(după un text de Aliona Ciurcă, *Radio Europa Liberă Moldova*)

Unitatea 19 Târguri de carte. Biblioteci digitale

O casă fără cărți e ca o cameră fără ferestre.

Heinrich MANN

START

1. **Lucru în perechi. Discutați cu colegul/colega și aflați unul de la altul:**
 - a) cât de des mergeți la bibliotecă;
 - b) cât de des cumpărați cărți;
 - c) cât de des căutați cărți disponibile gratis pe internet.
2. **Dacă ar fi să alegeți câteva cărți pentru vacanță, care ar fi tematicile preferate? De ce?**
3. **Ai participat vreodată la un club de lectură/o discuție a unei cărți citite? Dacă da, relatează experiența. Dacă nu, ce carte ai fi vrut să discuți cu prietenii, colegii?**
4. **Examinează imaginile. Cum crezi, unde se află persoanele din ele? Argumentează răspunsul.**

- a) la bibliotecă;
- b) în librărie;
- c) la grădiniță;
- d) la școală;
- e) într-un depozit de cărți;
- f) la un târg de carte.

- a) la un show culinar;
- b) în cancelarie;
- c) la grădiniță;
- d) la școală;
- e) la un restaurant;
- f) la un târg de carte.

PRE-TEXT

5. **Citește. Din ce an există Salonul Internațional de Carte Bookfest? Dar Bookfest Chișinău?**

BOOKFEST

Salonul Internațional de Carte Bookfest este cel mai important eveniment al industriei editoriale românești. Prima ediție a salonului a fost inaugurată la București, în 2006, la inițiativa Asociației Editorilor din România. La Bookfest pot participa edituri românești sau străine, distribuitori de carte, biblioteci și librării. Editurile vin în fața cititorilor cu lansări de carte la care pot fi întâlniți scriitorii preferați.

În cadrul salonului Bookfest de la București există, din 2010, proiectul «Invitatul de onoare», care înseamnă invitarea unei alte țări, cu editurile și scriitorii săi. Prima țară invitată a fost Spania. Au urmat: Ungaria (2011), Franța (2012), Germania, Austria și Elveția sub genericul „Trei țări, aceeași limbă” (2013), Polonia (2014), Republica Cehă (2015), Israel (2016), Suedia (2017), Statele Unite (2018) ș.a.

La Ediția a XVII-a (29 mai – 2 iunie 2024) invitatul de onoare al Bookfest București a fost unul special: Republica Moldova. Prezența Republicii Moldova la Bookfest 2024 a subliniat încă o dată relația deosebită și apropierea dintre cele două țări. „Te cuprind, Republica Moldova” a fost sloganul propus de țara invitată. Editurile și scriitorii din Republica Moldova au avut un program bogat, care a inclus diverse evenimente: de la lansări de carte până la dezbateri pe teme dintre cele mai actuale.

Pe lista autorilor moldoveni care au fost prezenți la Bookfest se numără scriitori cunoscuți, poeți și prozatori reprezentanți ai mai multor generații: marele poet și autor de cărți pentru copii Vasile Romanciuc; cunoscutul poet, eseist și publicist Arcadie Suceveanu; scriitorul, politologul, diplomatul și politicianul Oleg Serebrian; jurnalistul și traducătorul Emilian Galaicu-Păun; poetul și dramaturgul Dumitru Crudu; scriitorul și publicistul Vitalie Ciobanu ș.a.

La standul Republicii Moldova vizitatorii Bookfest 2024 au avut ocazia de a descoperi o ofertă bogată de carte: cărți de ficțiune, de nonficțiune, cărți de artă, cărți pentru copii și tineret. Cei mai mulți vizitatori s-au adunat în jurul selecției de cărți rare, vechi, din anii '60-'80, care au marcat istoria lecturii în limba română din stânga Prutului. Selecția a fost prezentată sub mottoul „Cărțile care ne-au făcut oameni” și a inclus douăsprezece titluri.

Printre aceste cărți s-a aflat ediția din 1970 a *Abecedarului* – cartea după care a învățat să citească o generație întreagă a anilor '70, avându-i ca autori pe Grigore Vieru, Spiridon Vangheli și pictorul Igor Vieru.

Și volumul *Băiețelul din coliba albastră*, de Spiridon Vangheli, publicat de editura Cartea Moldovenească din Chișinău în anul 1964, a fost prezent la Bookfest 2024. Cartea a fost ilustrată tot de maestrul Igor Vieru, unul din cei mai talentați artiști plastici basarabeni. Textele din carte sunt interesante printr-un mod personalizat al autorului de a înțelege și a interpreta problemele copilăriei.

Cartea *Duminica cuvintelor* de Grigore Vieru a apărut la Editura Lumina în anul 1969, într-un tiraj de 30.000 de exemplare. Cartea a fost foarte îndrăgită de preșcolari, fiind prezentă pe atunci în aproape toate grădinițele din țară.

Este important să cunoaștem că, din 2012, Salonul Internațional de Carte Bookfest a început să aibă ediții la Cluj și Timișoara, apoi la Brașov și Tîrgu Mureș, iar din 2016 avem și ediția Bookfest Chișinău.

Bookfest

28 august – 1 septembrie

10⁰⁰-20⁰⁰Universitatea de Stat din Moldova
Centrul Mediacor

Intrarea liberă!

Ediția Bookfest Chișinău 2024 s-a desfășurat în perioada 28 august – 1 septembrie, la centrul Mediacor din cadrul Universității de Stat din Moldova. În timpul salonului de carte, cititorii au avut întâlniri cu multe personalități culturale marcante de pe ambele maluri ale Prutului și au putut cumpăra cărți de la circa 40 de edituri, șapte dintre ele fiind din Republica Moldova, iar majoritatea – din România.

La final, cu ajutorul editurilor participante, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a primit o donație de trei mii de cărți.

(după materialele Salonului Internațional de Carte Bookfest)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

eveniment, *subst.* – мероприятие
ediție, *subst.* – aici: выпуск
ofertă, *subst.* – предложение
a marca, *verb* – отметить
a interpreta, *verb* – aici: a explica, a analiza
lot (de carte), *subst.* – партия (книг)

SINONIME

a cuprinde – a îmbrățișa
marcant – remarcabil, important
a publica – a edita

ANTONIME

a inaugura – a închide
actual – învechit, perimat
deosebit – obișnuit

EXPRESII

lansare de carte – презентация книги
invitat de onoare – почетный гость
cărți de ficțiune – художественная литература
cărți de nonficțiune – нехудожественная литература (научно-популярная, публицистическая, мемуары и др.)
o selecție de cărți rare – подборка редких книг

NOTA BENE!

distribuitor – дистрибьютор
slogan – слоган, лозунг, девиз
politolog – политолог
diplomat – дипломат
politician – политик
publicist – публицист
dramaturg – драматург
a ilustra – иллюстрировать

LECTURA TEXTULUI

6. Răspunde la întrebări.

- Ce fel de eveniment este Salonul Internațional de Carte Bookfest?
- Cine poate participa la el?
- Ce țară a avut calitatea de invitat special în 2024?
- Ce slogan a propus țara invitată?
- Ce scriitori cunoscuți din Republica Moldova au participat la Bookfest 2024 la București?
- Cum s-a numit selecția de cărți rare?
- Câte edituri au participat la ediția din Chișinău a Bookfest 2024?

7. Lucru în perechi. Formulează 4-5 întrebări pe baza textului. Adresează-i-le colegului/colegei. Apoi răspunde la întrebările lui/ei.

8. Cu ce s-a încheiat evenimentul la 1 septembrie? Cum apreciezi un asemenea gest al editurilor?

SENURILE TEXTULUI

9. Descifrează denumirea Bookfest. De unde crezi că provine aceasta?
10. Cum înțelegi sloganul „Te cuprind, Republica Moldova”?
11. Cum ai continua fraza: „Te cuprind, Republica Moldova, și îți doresc...”?
12. Ce pictor ilustrator de carte este menționat în text? Ce cunoști despre el?
13. Propune un alt titlu pentru text, care să fie formulat:
- a) printr-o îmbinare de cuvinte;
 - b) printr-o propoziție;
 - c) printr-o întrebare.
14. Recitește mottoul acestei unități. În ce măsură este acesta valabil, în secolul cărților electronice?
15. Lucru în perechi. Documentați-vă și aflați ce cărți au mai fost printre cele douăsprezece care au fost prezentate la Bookfest 2024 cu mottoul „Cărțile care ne-au făcut oameni”. Pe care dintre ele le-ați citit? Despre care autori ați auzit?
16. Lucru în grup. „Cărțile care ne-au făcut oameni.”
- a) Mai întâi, fă o listă personală de cărți care ar putea fi intitulată astfel.
 - b) Compară lista ta cu cea a colegilor. Ce ai observat?
 - c) Alegeți cărțile comune pentru toți și faceți un poster cu titlul respectiv, în care să includeți o descriere de un alineat pentru fiecare carte, astfel încât alți colegi să devină interesați să le citească.
17. Ce cărți menționate de colegi pe care încă nu le-ai citit te-ar interesa? Adresează câteva întrebări colegilor pentru a afla mai multe detalii.
18. Documentează-te și fă o listă de alte târguri de carte care există în Republica Moldova și în întreg spațiul românesc. Ce specific au ele?

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Prepoziții și locuțiuni prepoziționale la cazul genitiv

Amintește-ți!

Prepoziția este partea de vorbire neflexibilă cu rol de cuvânt ajutător care exprimă raporturi de determinare între părțile de propoziție. De obicei, ea leagă atribute și complemente de cuvintele determinate de ele:

- un substantiv, un pronume sau un numeral de atributele lor: *carte **cu** poze, oricare **de** acolo, două **dintre** ele;*
- un verb, un adjectiv sau un adverb de complementele lor: *pleacă **la** bibliotecă, sigur **de** reușită, atât **de** bine.*

Reține!

Unele prepoziții și locuțiuni prepoziționale impun substantivului cazul genitiv:

- *deasupra pământului; contra oponentilor, înăuntrul cărții, înaintea tuturor;*
- *în fața elevilor, în jurul profesorului, în timpul emisiunii, în cadrul activității, cu ajutorul prietenilor.*

19. Recitește textul *Bookfest*. Transcrie enunțurile care conțin locuțiuni prepoziționale împreună cu substantivele la cazul genitiv.
20. Formulează enunțuri care să conțină prepozițiile *deasupra, contra, înăuntrul, înaintea*, încercând să descrii o activitate în familie.
21. Descrie o activitate școlară, formulând propoziții în care să utilizezi locuțiunile prepoziționale *în fața, în jurul, în timpul, în cadrul, cu ajutorul*.

PRACTICUM

22. Scriere liberă. Alege un citat dintre cele de mai jos și dezvoltă, timp de 5 minute, ideea exprimată în el, expunându-ți propria opinie.
 - a) „Oameni obișnuiți au televizoare mari, oamenii extraordinari au biblioteci mari.” (*Robin Sharma*)
 - b) „Nu există nici măcar o diferență între o persoană care poate să citească, dar nu o face, și una care nu poate să citească.” (*Mark Twain*)
 - c) „Sunt două lucruri esențiale care te vor face înțelept – cărțile pe care le citești și oamenii pe care-i întâlnești.” (*Jack Canfield*)
23. Lucru în perechi. Alegeți o afirmație și formulați 4-5 argumente în favoarea acesteia. Prezentați-le colegilor.
 - a) „Există crime mai mari decât arderea cărților! Una din ele e să nu le citești.” (*Ray Bradbury*)
 - b) „Calitatea unei literaturi nu este direct proporțională cu suprafața unei țări. Și țările mici pot da scriitori mari care să îmbogățească literatura lumii.” (*Maia Sandu*)
 - c) „Haideti să recunoaștem: o carte, un creion, un copil și un profesor pot schimba lumea.” (*Malala Yousafzay*)

24. Citește informația. Îndeplinește sarcinile.

Wikisource este un proiect care reprezintă o bibliotecă electronică de texte libere de dreptul de autor. Varianta în limba română a bibliotecii funcționează de sine stătător, separat de varianta multilingvă a proiectului, din luna februarie a anului 2005.

Wikisource poate include:

Surse documentare: documente care sunt create în cursul evenimentelor. Aceste documente pot varia de la constituții și tratate până la corespondență personală și jurnale. Sursele documentare trebuie adăugate în forma lor completă, cu excepția cazului în care o parte a documentului este deteriorată, pierdută sau neinteligibilă.

Lucrări analitice și artistice: lucrările analitice sunt publicații care adună informații din alte surse și le analizează, iar lucrările artistice sunt opere literare care au fost publicate în mod oficial, în cadrul unor proiecte editoriale.

Conținut gratuit: toate publicațiile, atât cele documentare, cât și cele analitice sau literare, trebuie să fie libere de dreptul de autor, adică să fie licențiate într-un mod care să permită utilizarea lor. Fundația Wikimedia, care găzduiește Wikisource, este foarte preocupată de drepturile de proprietate intelectuală.

- a) Accesează Wikisource. Ce materiale oferă?
- b) Studiază lista de autori în limba română.
- c) Alege un autor și o lucrare pe care să o citești.
- d) Împărtășește impresiile de lectură colegilor.
- e) De ce ai recomanda sau nu ai recomanda această bibliotecă digitală?

TEME

25. Documentează-te și prezintă o informație succintă despre:

- a) Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret;
- b) Târgul de carte Gaudeamus.

26. Alege o carte din Biblioteca virtuală a editurii Humanitas (sau din biblioteca virtuală a altei edituri) pe care ai dori să o citești. După lectură, fă o recomandare unui coleg/unei colege, de ce crezi că ar fi bine să o citească și el/ea.

27. Cercetează sursa *Dexonline*. Fă câteva recomandări, când și cum e utilă folosirea acesteia.

28. Analizează citatul de mai jos. Care este părerea ta?

„Îmbracă o haină veche, dar cumpără o carte nouă.” (*Austin Phelps*)

29. Realizează un scurt interviu cu cineva mai în vârstă (un membru al familiei, un prieten de familie, o cunoștință) și află care au fost pentru el/ea „cărțile care l-au făcut om”? Află de ce le consideră importante? Prin ce l-au impresionat/l-au marcat?

30. Cum crezi, ce gânduri trec prin mintea persoanelor din imagini? Împărtășește colegilor ideile tale. A cui presupunere este: a) cea mai interesantă? b) cea mai neobișnuită?

31. Recitește mottoul unității. Ce părere ai despre această afirmație? Continuă enunțurile: a) Un oraș fără cărți este ...; b) O lume fără cărți este ...; c) Un om fără cărți este...

Cărți de repetat copilăria

Dacă nu-ți place să citești, înseamnă că nu ți-ai găsit cartea potrivită.

J. K. ROWLING

E VOCARE

1. Lucru în grup. Faceți liste de cărți pe categoriile de mai jos. Fiecare carte trebuie să fie citită de cel puțin o persoană din grup:

a) Cărți de aventuri și călătorii		b) Cărți despre prietenie		c) Romane polițiste		d) Romane science-fiction (SF) și romane fantasy		e) Romane istorice	
Denumire	Numele elevilor care au citit cartea	Denumire	Numele elevilor care au citit cartea	Denumire	Numele elevilor care au citit cartea	Denumire	Numele elevilor care au citit cartea	Denumire	Numele elevilor care au citit cartea
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Minienciclopedie

Joanne K. ROWLING

(n. 31 iulie 1965, Yate, Anglia, Regatul Unit)

Joanne K. Rowling este o scriitoare britanică. Este cunoscută mai ales ca autoare a romanelor despre Harry Potter. Cărțile din seria *Harry Potter* au atras atenția întregii lumi, câștigând mai multe premii și vânzându-se în peste 500 de milioane de exemplare. Aceste cărți au fost ecranizate în opt filme.

2. Care este categoria la care ați notat cele mai multe titluri? Ce indică acest lucru?
3. Există vreo carte pe care au citit-o toți membrii grupului? Împărtășiți-vă impresiile despre ea. Ce v-a plăcut cel mai mult?

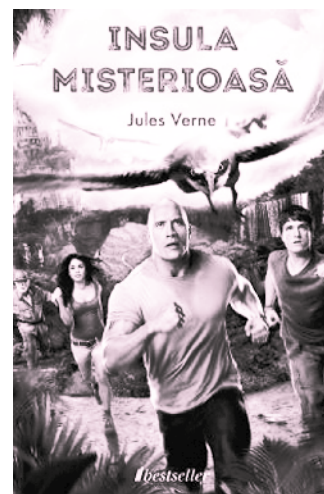
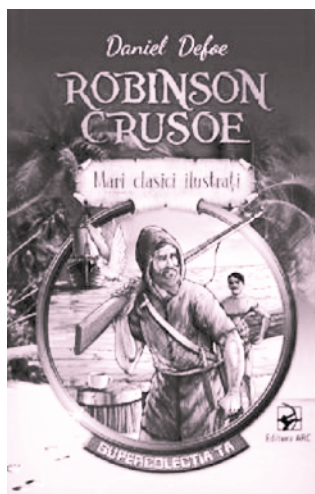
I NVITAȚIE LA LECTURĂ

4. Citește. Ce cărți ai citit din lista de lecturi preferate ale lui Emilian Galaicu-Păun?

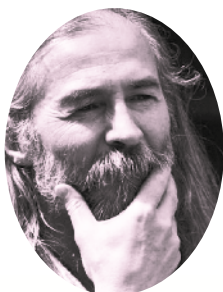
CĂRȚI DE REPETAT COPILĂRIA

de Emilian Galaicu-Păun

Nu l-am înțeles niciodată pe Peter Pan. *Băiet fiind*, și deci... păduri cutreierând, nu-mi doream decât să cresc mare, peste noapte dacă ar fi fost cu putință, pentru a trăi ceea ce citisem – uneori cu anticipație – în cărți. De unde să știu pe atunci că, odată crescut, nu copilăria aș vrea s-o repet, ci lecturile (unele, că de alea cu octombrei și pionieri-eroi eram sătul din școală) acelei vârste, minunate fie și pentru că se întâmplau prima oară. Este ca și cum după ce că tot m-am uitat printr-un binoclu, să-mi apropii viitorul, acum l-aș inversa spre a-mi apropia micile bucurii de altădată. În taină, sper să surprind chiar momentul când, fără să mă pună nimeni, întindeam mâna spre prima carte aleasă cu bună știință – cum s-o fi numit oare? a cui o fi fiind? ce influență o fi avut asupra cititorului ce sta să se nască? Gestul acela mi se pare de o importanță vitală, iar reproducerea lui de-a lungul unei existențe îi conferă acesteia (un plus de) sens.

Minienciclopedie

Em. GALAICU-PĂUN
(n. 1964)

Poet, eseist, roman-
cier și traducător din
Republica Moldova;
redactor-șef al Editurii
Cartier. Din 2005, este
autor și prezentator al
emisiunii *Cartea la pa-
chet* de la Radio Europa
Liberă Moldova. Este
redactorul pentru Basa-
rabia al revistei „Vatra”
(Târgu Mureș).

A fost decorat cu Or-
dinul „Meritul Cultural”
al României, în grad
de Ofițer, Categoria F –
„Promovarea culturii”
(2014), și este laureat al
Premiului Național pen-
tru Literatură al Repu-
blicii Moldova (2015).

Înainte de a deveni eu însumi părinte, dar fiind deja pe calea cea bună, prie-
tenul meu Tânărul Tătic mi-a spus: „Întotdeauna îi dăruiesc copilului meu doar
acele jucării cu care mi-ar fi drag să mă joc chiar eu.” Întocmai, cărțile pe care un
adult le propune copiilor (săi) trebuie să-l fi fericit în primul rând pe el. (De unde
și un plus de responsabilitate în cazul scriitorilor pentru copii, adevărați părinți
spirituali unii, dar și niște nenorociți de *baby-killers* în fașă, alții!...) Nu-s chiar
atât de multe textele de plăcere ale copilăriei mele, iar faptul că majoritatea au fost
citite într-o altă limbă decât cea maternă trebuie să-și fi spus cuvântul peste ani –
la recitare, nu mai au același gust. Și totuși, îmi lasă gura apă când mă gândesc la:

- *Alice în Țara Minunilor*, de Lewis Carroll;
- *Pippi Ciorap-Lung*, de Astrid Lindgren;
- *Cartea Junglei*, de Rudyard Kipling;
- *Ivanhoe*, de Walter Scott;
- *Ultimul mohican*, de James Fenimore Cooper;
- *Cei trei muschetari*, de Alexandre Dumas;
- *Robinson Crusoe*, de Daniel Defoe;
- *Mizerabilii*, de Victor Hugo;
- *Insula misterioasă*, de Jules Verne;
- *Micul prinț*, de Antoine de Saint-Exupéry.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

a cutreiera, *verb* – a parcurge un teritoriu,
a merge de la un capăt la altul
a conferi, *subst.* – a acorda, a oferi
vital, *adj.* – жизненноважный
responsabilitate, *subst.* – ответственность
recitare, *adj.* – перечитывание

EXPRESII

a fi cu putință – a fi posibil
mi-ar fi dragă – mi-ar plăcea
a-și spune cuvântul – aici: сказаться
a-i lăsa gura apă cuiva – a avea mare
poftă, a dori mult

R EALIZAREA SENSULUI

5. Ți place să citești? De ce da sau de ce nu? Care este ultima carte pe care ai citit-o?
6. Alege una dintre cărțile menționate în text și documentează-te: când a fost scrisă? Despre ce este? Cine sunt personajele? Ce ai aflat despre autor? Ce alte cărți a mai scris acest autor?
7. Cum crezi, de ce Emilian Galaicu-Păun numește aceste lucrări *cărți de repetat copilăria*?
8. De ce oare și-ar dori autorul să repete copilăria sau, mai degrabă, ceva anume din copilărie? Găsește răspunsul în text.

R EFLECȚIE

9. Ce cărți ai început să citești, dar nu le-ai dus la bun sfârșit? De ce?
10. Aveți în școală o bibliotecă? Dar în sat/oraș? Cât de des mergi la bibliotecă, în general?
11. Ce fel de cărți ar trebui să fie citite în mod obligatoriu de toată lumea?
12. Dacă ai putea fi un personaj dintr-o carte pe care ai citit-o, cine ai vrea să fii? De ce?
13. Cam câte cărți ai citit în limba maternă? Dar în limba română? Într-o limbă străină?
14. Cum crezi, de ce unii oameni preferă să citească și acum cărțile clasice, de hârtie, iar alții – cărțile electronice? Ce ai prefera tu?

E XTINDERE

15. Discută cu o persoană mai în vârstă și află opinia lui/ei: Copiii de astăzi citesc mai mult sau mai puțin decât în trecut? Dacă da, de ce? Dacă nu, din ce cauză?
16. Lucru în grup. Discutați și faceți o listă de acțiuni strategice care pot fi întreprinse pentru a-i face pe tineri să citească mai mult:
 - a) de către părinți/familie;
 - b) de către școală/profesori;
 - c) de către autorități/Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii.
17. Documentează-te și prezintă o scurtă informație despre:
 - a) Ziua Națională a Lecturii;
 - b) Campania Națională de Promovare a Lecturii „Cartea deschisă”;
 - c) activitatea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova;
 - d) activitatea bibliotecii din satul/orașul tău.
18. Examinează mottoul acestei unități. Cum îți poți găsi cartea potrivită? Notează gândurile cu privire la acest subiect și împărtășește-le colegilor.

EVALUARE SUMATIVĂ. CAPITOLUL IV

ÎNCEARCĂ ȘI VEI REUȘI

Citește cu atenție și realizează sarcinile propuse. Succes!

- **Spune „te rog” și „mulțumesc”.** Chiar dacă par lucruri simple, aceste cuvinte pot face o mare diferență în manifestarea recunoștinței și a respectului.
- **Așteaptă-ți rândul.** Fie că este vorba de o coadă la magazin sau la îmbarcarea sau coborârea din transportul public, așteptarea fără să împingi sau să te bagi în față arată răbdare și respect față de ceilalți.
- **Oferă ajutor.** A da o mână de ajutor cuiva în nevoie, fie că este vorba să le cari cumpărăturile, să le ții ușa deschisă sau să-i ajuți să-și găsească drumul, este o modalitate bună de a demonstra bune maniere.
- **Păstrează liniștea în locurile publice.** Păstrarea liniștii în locuri precum bibliotecile sau în transportul public îți permite să arăți respect față de ceilalți. Unele persoane ar putea fi și mai sensibile la zgomot decât altele, deci este important să fii atent la cât de mult zgomot faci în spațiile publice pentru a evita să provoci stres cuiva.
- **Respectă spațiul personal.** Oferă oamenilor spațiu atunci când vorbești cu ei, încercând să păstrezi puțină distanță chiar și în locuri aglomerate (dacă este posibil). Această abordare este un semn de politețe.
- **Ascultă când ceilalți vorbesc.** Când îi oferi cuiva atenția ta deplină și nu îl întrerupi în timp ce vorbește, arăți că apreciezi opinia lui/ei și îi dai pasă de ceea ce are de spus.
- **Folosește un limbaj politicos.** Cuvintele nu sunt doar cuvinte. Amabilitatea și evitarea limbajului sau gesturilor nepoliticoase te ajută la menținerea conversațiilor respectuoase și plăcute.

1.	Completează enunțurile în baza textului. A da o mână de ajutor _____ _____ Păstrarea liniștii _____ _____ Amabilitatea _____ _____	1 2 3
2.	Scrie, pentru cuvintele date, câte: un sinonim: _____ un antonim: _____ a oferi – _____ respect – _____ a aprecia – _____ amabilitate – _____	1 2 3 4
3.	Scrie câte un enunț cu verbul a fi amabil: a) la timpul viitor, forma I: _____ _____ b) la timpul viitor, forma II, varianta 1: _____ _____ c) la timpul viitor, forma II, varianta 2: _____ _____	2 4 6

4.	Formulează 4 întrebări referitoare la text. a) _____ _____ b) _____ _____ c) _____ _____ d) _____ _____	2 4 6 8
5.	Răspunde la întrebările formulate la p. 4. a) _____ _____ b) _____ _____ c) _____ _____ d) _____ _____	1 2 3 4
6.	Răspunde la întrebări. a) De ce este importantă păstrarea liniștii într-un loc public precum biblioteca? _____ _____ b) De ce este important să nu întrerupi o persoană când aceasta vorbește? _____ _____ c) De ce este important să-i ajuți pe alții? _____ _____	3 6 9

CAPITOLUL V

ADOLESCENTUL ȘI NATURA

Unitatea 20

Limbajul naturii. În lumea celor care nu cuvântă

Compasiunea față de animale e intim legată cu bunătatea caracterului și se poate afirma cu siguranță că cel crud față de animale nu poate fi un om bun.

Arthur SCHOPENHAUER

START

1. Împărțiți-vă în cinci grupuri, conform indicației profesorului/profesoarei. Timp de trei minute, faceți o listă cât mai mare de păsări, mamifere, reptile, pești, amfibieni și insecte care pot fi întâlnite pe continentul care v-a fost „repartizat”.

2. Ce păsări, mamifere, reptile, pești, amfibieni și insecte pot fi întâlnite în Republica Moldova?

PRE-TEXT

3. Citește textul. Care dintre animale ți se pare a fi mai neobișnuit?

MINUNAȚII NOȘTRI VECINI

Animalele au făcut dintotdeauna parte din viața omului, fie că au locuit alături de el, fie că au trăit în pădurile ori câmpiile din vecinătatea așezărilor omenești. De aceea cunoaștem foarte multe lucruri despre ele. Totuși, aceste ființe minunate reușesc să ne surprindă mereu.

Știați, de exemplu, că auzul pisicii este foarte sensibil la frecvențele înalte de până la 30 000 Hz? Urechea umană este limitată la doar 20.000 Hz. Deși pisica vede și aude mult mai bine decât oamenii, ochii ei nu pot să vadă în întuneric deplin. Totuși, ea vede excelent noaptea. Cu toate acestea, pisicile văd doar două culori: albastru și verde. Simțul mirosului la pisică este de patruzeci de ori mai dezvoltat decât al omului. Iar pentru a evita obstacolele în întuneric total, pisica își utilizează mustățile.

Forma dungilor rudei mai mari a pisicii, tigrlul, și distanța dintre ele variază de la o specie la alta, dar majoritatea tigrlilor au peste o sută de dungi. Și pielea tigrlilor este vârgată, nu numai blana lor. Schema dungilor unui tigrlu este impri-

mată pe piele. Mai mult decât atât, dacă ar fi să tundem blana unui tigru până la piele, părul ar crește înapoi formând dungi în aceleași locuri în care erau înainte. Ceea ce este și mai interesant la tigri este faptul că desenul dungilor unui tigru este unic pentru fiecare animal.

Dar cine s-ar fi gândit că girafa, care seamănă cu o macara vie, este capabilă să se curețe singură în urechi, cu ajutorul limbii sale extrem de lungi și elastice, de aproximativ cincizeci și cinci de centimetri?

Crocodilii, în schimb, nu-și pot scoate limba din gură, deoarece au o protecție ca să nu și-o muște cu fălcile lor puternice și dinții feroși.

Dar v-ați întrebat vreodată cam câte cuvinte poate reține un papagal? Ei bine, papagalul african jako are un talent aparte în „arta” vorbitului, având un vocabular de până la trei sute de cuvinte, pe care le poate combina în propoziții, încercând chiar să intre în dialog cu oamenii!

O vietate micuță, pe care adesea nici n-o observăm, melcul, este bine cunoscut pentru viteza sa de deplasare foarte lentă. Într-o singură zi, melcul se deplasează maximum zece metri... și asta doar dacă are la dispoziție o suprafață netedă! Se mai știe că un melc poate dormi și trei ani fără întrerupere.

Iar o altă ființă micuță și foarte muncitoare, pe care însă o putem observa peste tot, furnica, este un adevărat recordman la ridicarea greutăților. Ea poate să care o povară de zece ori mai grea decât propriul ei corp.

Natura are încă un izvor nesecat de lucruri interesante și surprinzătoare, dar, dacă vrea să le afle, omul trebuie să facă tot posibilul ca acești minunați vecini ai noștri, animalele, să fie protejați împotriva dispariției.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

a evita, verb – избегать

falcă, subst. – челюсть

vietate, subst. – ființă vie: animal, pasăre, insectă etc.

aparte, adj. – aici: deosebit, special

SINONIME

rudă – neam

obstacol – piedică, barieră

povară – greutate

a reține – a memoriza

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

A imprima – imprimare, imprimat, imprimantă, imprimeu

A cunoaște – cunoaștere, cunoștință, cunoscut, bine-cunoscut, necunoscut

ANTONIME

capabil – incapabil

lent – rapid

apariție – dispariție

LECTURA TEXTULUI

4. Alcătuieste îmbinări de cuvinte cu antonimele de mai sus.

5. Formulează propoziții cu câteva elemente ale familiei de cuvinte:

a cunoaște – cunoaștere, cunoștință, bine-cunoscut.

6. Citește fragmentele în care:

a) este descris un animal domestic;

b) este descrisă ruda sălbatică a pisicii;

c) sunt prezentate vietăți care trăiesc în Africa;

d) este descrisă o insectă care se întâlnește peste tot.

WWF (*World Wide Fund for Nature*) – Fondul Mondial pentru Natură – este o fundație independentă înființată în 1961, cu sediul în Elveția, de unde sunt coordonate acțiunile întregii ei rețele. Scopul acestei organizații este de a stopa degradarea accelerată a mediului înconjurător și de a păstra diversitatea biologică a planetei, de aceea direcția ei principală de activitate o constituie conservarea principalelor ecosisteme naturale: pădurile, oceanul, bazinele hidrografice, țărmurile marine. Din momentul creării sale, WWF, care întrunește organizații și persoane fizice de pe toate continentele, a finanțat mai bine de 11.000 de proiecte în 130 de țări.

7. Răspunde la întrebări:

- Câte culori văd pisicile?
- Pentru ce își folosesc pisicile mustățile pe întuneric?
- Câte dungi au tigrii?
- De ce este în stare girafa?
- Ce nu poate face crocodilul?
- Ce talent are papagalul jaco?
- Pentru ce este bine cunoscut melcul?
- De ce furnica poate fi numită recordman la ridicarea greutateilor?
- Ce trebuie să facă omul pentru animale?

SENURILE TEXTULUI

8. Furnica este caracterizată în text ca fiind muncitoare. Ce caracteristici principale au alți reprezentanți ai faunei, după părerea ta, prin asemănare cu oamenii?

Lupul, lebăda, iepurele, vulpea, șarpele, struțul, cucul, musca, privighetoarea, melcul etc.

9. Girafa este comparată cu o macara, din cauza gâtului său lung. Propune comparații pentru alte animale, păsări etc. și explică ideea ce stă la baza comparației:

Balenă, tigrul, antilopă, maimuță, fluture, porumbel, urs, leu, crocodil, cangur, vrabie, țânțar etc.

10. Discută cu colegul/colega și expuneți-vă opinia:

- De ce oamenii trebuie să facă tot posibilul pentru a proteja animalele?
- Ce acțiuni pot fi întreprinse pentru protecția animalelor?

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Utilizarea construcțiilor cu verbe la modul conjunctiv

Amintește-ți!

Structurile cu verbe la modul conjunctiv sunt foarte frecvente în comunicare. Le poți recunoaște ușor datorită prezenței morfemului **să**:

Eu vreau **să** particip la discuție.

Tu vrei **să** participi la un concurs despre lumea animalelor.

El/Ea vrea **să** participe la o campanie de informare.

Noi vrem **să** participăm la competiție.

Voi vreți **să** participați la dezbateri.

Ei/Ele vor **să** participe la activitate.

De obicei, verbele la conjunctiv însoțesc alte verbe, precum ar fi:

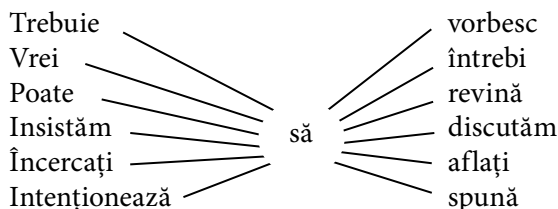
a trebui, a-i veni, a putea, a vrea, a dori, a începe, a se apuca, a continua, a încerca, a îndrăzni, a renunța, a ruga, a îndemna, a cere etc.

Termenul **faună** vine din latină, unde o desemna pe zeița **Fauna**, protectoarea animalelor, care era soția lui Faunus, zeul câmpurilor și al pădurilor și ocrotitorul turmelor, nepotul lui Saturn. Numele ambelor zeități provin de la verbul *faveo* „a fi binevoitor, a favoriza”, cu care sunt înrudite cuvinte românești ca *favoare*, *favorabil*, *favorit* etc.

11. Alcătuiește enunțuri, folosind construcțiile cu verbe la conjunctiv de mai jos.

12. Completează cu verbe potrivite:

- Doresc să ... o informație despre *Cartea roșie* a Republicii Moldova.
- Vrei să ... la grădina zoologică?
- Dacă ar putea să ..., ei ar face acest lucru.
- Nu am putea să ... cu cei care nu iubesc animalele.
- Pe cine ați încercat să ... cu privire la aceste probleme?

Modul conjunctiv: timpul perfect

Reține!

Timpul perfect al modului conjunctiv este format din morfemul **să** + morfemul **fi** + participiul verbului de conjugat. Are aceeași formă pentru toate persoanele, la singular și plural.

Conjugarea I

Eu	să fi întrebat,	aflam.
Tu		aflai.
El/Ea		afla.
Noi		aflam.
Voi		aflați.
Ei/Ele		aflau.

Conjugarea a II-a

Eu	să fi putut,	plecam.
Tu		plecai.
El/Ea		pleca.
Noi		plecam.
Voi		plecați.
Ei/Ele		plecau.

Conjugarea a III-a

Eu	să fi promis,	veneam.
Tu		veneai.
El/Ea		venea.
Noi		veneam.
Voi		veneati.
Ei/Ele		veneau.

Conjugarea a IV-a

Eu	să fi reușit,	participam.
Tu		participai.
El/Ea		participa.
Noi		participam.
Voi		participați.
Ei/Ele		participau.

13. Transcrie din text verbele la modul conjunctiv. Formulează enunțuri proprii cu trei dintre ele.

14. Transcrie enunțurile, introducând verbe potrivite la modul conjunctiv, timpul perfect:

- ... că mergeți la grădina zoologică, aș fi mers și eu.
- ... anunțul pentru concurs, am fi participat și noi.
- ... clopoțelul la timp, nici ele nu ar fi întârziat.
- ... mai mult, și ei ar fi luat note mai mari.

15. Completează cu enunțuri, descriind un context plauzibil pentru începutul frazei.

- a) Să fi discutat mai multe detalii, ... b) Să fi citit Cartea roșie, ... c) Să fi avut cunoștințe bune de geografie, ... d) Să fi ales disciplina opțională „Educație ecologică”, ...

PRACTICUM

16. Descrie situații în care ai înțeles, din comportamentul unor animale, că acestea sunt speriate, mulțumite, nemulțumite, triste etc.

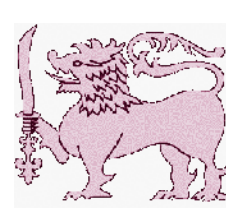
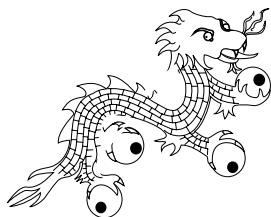
17. Enumeră textele, în proză sau în versuri, studiate la limba română în clasele anterioare, în care se vorbea despre păsări, animale, insecte etc. Care dintre ele ți-a plăcut cel mai mult? De ce?

18. Ce cărți despre animale ai citit/cunoști?

19. Ce filme artistice despre animale ai vizionat/cunoști? (Exemplu: 101 dalmățieni)

20. Ce filme de popularizare a științei despre lumea animalelor ai văzut? Ce te-a impresionat cel mai mult?

21. Examinează stemele statelor. Ce ființe sunt reprezentate?

22. Ce grupuri de muzică au denumiri legate de faună?

23. Care dintre următoarele fotografii este:

- a) a grupului *Scorpions*? d) a grupului *Păsărea Colibri*?
b) a grupului *Eagles*? e) a grupului *Snails*?
c) a grupului *Animals*?

24. Prin ce crezi că se evidențiază stilul grupurilor enumerate, dacă e să pornești de la denumirile lor? Dacă ai ascultat muzica acestor trupe, fă o scurtă caracterizare a stilului fiecăreia.

25. Pe baza celor discutate până acum, comentează titlul temei: În lumea celor care nu cuvântă. Expune argumente pentru afirmația: „Reprezentanții faunei comunică, chiar dacă nu folosesc cuvinte”.

26. Ce emisiuni de televiziune despre animale cunoști?

27. Dacă ar fi să realizezi o emisiune TV, un show TV despre animale, ce teme ai aborda?

28. Discutați în echipe și elaborați proiectul unei emisiuni de tip show TV referitoare la protecția animalelor în Republica Moldova. Stabiliți:

- a) tema emisiunii; b) problema abordată; c) lista invitaților (patru-cinci persoane); d) liste de întrebări care ar putea fi adresate fiecărui invitat.

29. Prezentați proiectele și alegeți proiectul cel mai interesant.

Păsărea Colibri – grup românesc de folk rock, format în 1992 de muzicanții Mircea Bănicu, Mircea Vintilă și Vlady Cnejevici și actorul Florian Pittiș. În anul 2000, Florian Pittiș și, la începutul anului 2003, Mircea Vintilă au părăsit formația, *Păsării Colibri* alăturându-i-se, între timp, Marius Bașu.

The Eagles – formație americană de country rock, foarte populară în anii '70 ai secolului XX. Grupul a înregistrat câteva hituri de mare succes, printre care *Take it Easy* (1972) și *Hotel California* (1976).

The Scorpions – grup german de muzică rock, format în 1965, foarte popular în anii '70-'80. Albumele acestuia abordează și subiecte politice: *Black-out*, *Savage Amusement*, *Crazy World* și altele.

Snails – formație de muzică rock, fondată la Chișinău în 1995. Printre cele mai cunoscute piese ale formației se numără *Undeva*, *Trenul*, *Nu-mi pasă*, *Superbasuri*, *Blue Passports*, *Lele* ș.a. Din anul 2013, trupa nu a mai avut concerte timp de 10 ani, dar în 2023 a revenit în forță. În prezent, din *Snails* fac parte Lilian Severin (chitară, vocal), Gabriel Andronic (chitară, vocal), Vitalie Colț (bas, vocal) și Mircea Sturza (tobe).

30. La indicația profesorului, improvizați un joc de rol pe baza proiectului selectat.

31. Expune-ți opinia despre afirmațiile de mai jos.

- „Animalul nu are nevoie de o pregătire specială pentru a fi animal, omul însă, pentru a deveni om, are nevoie de educație. Educația face diferența dintre oameni și animale.” (Cicero)
- „Animalele sunt prieteni foarte agreabili – nu pun întrebări, nu aduc niciun fel de critici.” (Mary Ann Evans)

T E M E

32. Examinează emblemele. Ce organizații/întreprinderi reprezintă?

33. Selectează și prezintă o informație succintă despre una dintre aceste companii. Cum crezi, există vreo legătură între emblema companiei și modul ei de activitate?

34. Selectează și prezintă o informație succintă despre grupul *The Beatles*. Ce înseamnă în limba engleză denumirea acestui grup?

35. Selectează și prezintă o informație cu privire la cercetările întreprinse de oameni în domeniul comportamentului animalelor (de exemplu: delfini, cameleoni, panda etc.).

36. Lucrând în echipe, elaborați o listă de acțiuni privind protecția faunei pe plan global, pe care ar trebui să le întreprindă:

- Fondul Mondial pentru Natură;
- ministerele pentru protecția mediului din diverse state ale lumii;
- ministerele învățământului din diverse state ale lumii;
- autoritățile publice locale (primăriile);
- părinții;
- copiii.

Folosiți corect verbele la conjunctiv.

37. Documentează-te și prezintă o informație succintă (din internet, enciclopedii, reviste etc.) care să conțină curiozități despre un animal oarecare, după modelele de mai jos. Găsește ilustrații adecvate pentru textul prezentat.

Iepurele australian (bilby)

Cândva foarte răspândit în Australia, bilby este acum clasificat ca fiind în pericol. Masculii sunt de două ori mai mari decât femelele, crescând până la 55 cm și cântărind până la 2.5 kg. Urechile lor mari îi ajută să se răcorească pe vreme caldă.

Koala

Locuind doar în Australia, koala aparține clasei de animale ce se numără printre cei mai vechi locuitori ai planetei. Au una dintre cele mai specializate diete dintre toate viețuitoarele, hrănindu-se în mod exclusiv cu frunzele câtorva specii de eucalipt. Koala doarme mult, chiar și 18 ore pe zi, și are o durată a vieții de până la 18 ani.

Florile sunt cele mai frumoase cuvinte ale naturii,
prin care ea ne arată cât de mult ne iubește.

Johann WOLFGANG VON GOETHE

START

1. Cine răspunde primul?

- Care floare înflorește prima?
- Care floare „se uită” după soare?
- Care floare „plânge”?
- Care floare știe să răspundă la întrebarea: „Mă iubește? Nu mă iubește?”

PRE-TEXT

2. Numește câteva flori despre care există legende ori povești.

3. Citește textul. De ce trandafirul a dorit să aibă ghimpi?

TRANDAFIRUL

(după Emil GÂRLEANU)

La o margine de drum a înflorit un trandafir. Și a fost o minune, căci floarea trandafirului era așa de gingașă, așa de albă, că parcă de la ea se luminase dimineața cea de primăvară. Iar mirosul florii se împrăștia peste întreg cuprinsul câmpiei; fluturii cădeau adormiți, celelalte flori se plecau în fața adevăratei stăpâne, pe când păsările veneau din depărtări adânci, atrase de mireasma vrăjită.

Până la amiază, trandafirul se acoperi întreg de flori.

Drumeții treceau și rămâneau locului, înghițeau mireasma, apoi, cu priviri lacome, rupeau câte o floare. În locul ei răsărea îndată alt boboc și, cât ai clipi din ochi, se desfăcea. Și alți drumeți treceau, și toți rupeau câte o floare.

După câteva zile, trandafirul se mâhni, deoarece el se-mpodobea, iar oamenii îl despuiau. „Uite, își zicea, spinul de lângă mine. Ce nalt e, ce chipeș, și nimeni nu-l atinge; iar pe mine mă dezbracă toți de frumusețile mele.” Un sticlete, care tocmai atunci se așezase pe o creangă, îl lămuri: „Cum să se atingă de spin, când tot e acoperit de ghimpi!” Atunci trandafirul se uită și văzu că spinul avea ghimpi.

Începu să se roage lui Dumnezeu să-l acopere și pe dânsul de ghimpi ca să-i păzească floarea. Și tulpina i s-a acoperit de ghimpi. Dar trecătorii tot se opreau și se repezeau, lacomi, la floarea minunată. Fiecare lăsa și câte o bobită de sânge pe vârful vreunui ghimpe. Iar din ghimpe sângele a pătruns, încetul cu încetul, în tulpină, s-a ridicat până în boboci, și-ntr-o dimineață floarea trandafirului se desfăcu roșie, aprinsă, ca sângele. Spinul stătea ursuz alături. „Uite cum se închină toți trandafirului, și mie nimeni.” Și se rugă de Dumnezeu să-i schimbe și lui floarea, să i-o facă roșie, bătătoare la ochi ca a trandafirului. Atunci Dumnezeu și-a zis: „Veșnic pe pământ un lucru va fi luat drept altul”. A făcut Dumnezeu un semn și floarea spinului s-a făcut roșie ca focul... Și au trecut mereu drumeții, și au rupt întruna florile trandafirului, dar nu s-au mai uitat la spin.

Minienciclopedie

Emil GÂRLEANU
(1878-1914)

Scriitor român, autor de povestiri scurte care evocă viața satului și de schițe ce zugrăvesc, cu căldură și umor, lumea animalelor și plantelor din jurul nostru (culegerea *Din lumea celor care nu cuvântă*).

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

drumeț, *subst.* – călător care merge pe jos
a se mâhni, *verb* – a se întrista
a despuia, *verb* – a lipsi de frunze, de flori; a dezbrăca
sticlete, *subst.* – снегирь

a(-l) lămuri, *verb* – aici: a-i explica ceva cuiva
boboc, *subst.* – aici: floare care încă nu s-a deschis
spin, *subst.* – aici: plantă ghimpoasă; чертополох
ursuz, *adj.* – neprietenos, nesociabil, tăcut
a dăinui, *verb* – a exista veșnic

SINONIME

gingaș – fin, delicat
mireasmă – miros, aromă
întruna – tot timpul, mereu

ANTONIME

alb – negru
rai – iad
răsărit – apus

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

floare – a înflori, înflorit, florar, florărie, florăreasă,
florist, inflorescență
miros – a mirosi, mirositor

EXPRESII

cât ai clipi – foarte repede
a rămâne locului – a nu se mișca
a-i părea rău – a regreta
a fi bătător la ochi – a atrage atenția cuiva
(prin felul de a fi, de a arăta)

4. Alcătuieste propoziții cu îmbinările de cuvinte-comparații:

roșie aprinsă ca sângele, roșie ca focul.

5. Alcătuieste enunțuri cu trei-patru dintre cuvintele care fac parte din familia lexicală a cuvântului *floare*.

6. Analizează sensul expresiilor. Încadrează-le în enunțuri.

Model: Cât ai clipi – foarte repede.

Cât ai clipi din ochi, am ajuns la florărie.

L ECTURA TEXTULUI

7. Citește propozițiile/fragmentele în care:

- este descrisă floarea de trandafir înainte de a avea ghimpi;
- este descrisă reacția naturii la vederea trandafirului;
- este descrisă reacția drumeților la vederea trandafirului;
- este descris trandafirul după ce a căpătat ghimpi.

8. Împarte textul în fragmente, conform planului. Apoi citește-le, la indicația profesorului.

A înflorit trandafirul.

Nu era niciun drumeț să nu rupă vreo floare.

Mâhnirea trandafirului.

Rugămintea trandafirului.

Rugămintea spinului.

IKEBANA –

(cuvânt japonez)

1. Tehnică de aranjare artistică a florilor în vase după anumite principii, influențate de arta tradițională japoneză de aranjare a florilor în glaste.

2. Aranjament al florilor conform acestei tehnici.

Arta japoneză a aranjării florilor are un simbolism aparte. În ikebana, floarea este modelul dezvoltării, emblema a ciclului vegetal, un rezumat al ciclului vital. Aranjamentul floral se face după o schemă anumită: ramul superior este al Cerului, cel median al Omului, cel inferior al Pământului. Așa se exprimă ritmul triadei universale în care Omul este mediatorul dintre Cer și Pământ.

SENURILE TEXTULUI

9. Completează enunțurile:

- Fluturii cădeau adormiți din cauza...
- Trandafirul s-a mâhnit, fiindcă...
- Trandafirul dorea să aibă ghimpi, deoarece...
- Spinul era ursuz, pentru că...

10. Explică motivele pentru care spinul a cerut să aibă o floare de culoare roșu-aprins.

11. Compară comportamentul drumeților față de florile de trandafir înainte și după apariția ghimpilor. Cum explici acest lucru?

12. Explică ce atitudine ai tu față de comportamentul drumeților.

13. Discută cu colegul/colega, aflând răspunsurile lui/ei la exercițiul 12. Comparați părerile expuse.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Coerența în text: exprimarea circumstanțelor de cauză

Pentru a exprima mai bine **circumstanțele de cauză** în limba română, putem folosi conectorii logici potriviți: **pentru că, fiindcă, deoarece, de aceea, dat fiind că, din moment ce, din această cauză** ș.a.

14. Examinează cu atenție textul de mai jos. Tradu-l în limba maternă. Ce ai observat în legătură cu utilizarea cuvintelor evidențiate?

Multe plante și animale sunt pe cale de dispariție **din cauza** activității omului. În anul 1976 a apărut prima ediție a *Cărții roșii* a Republicii Moldova, **fiindcă** era nevoie să fie protejate circa 50 de specii de plante și de animale pe cale de dispariție.

După 25 de ani, situația privind protecția naturii nu s-a îmbunătățit. **Din această cauză**, în ediția a doua a *Cărții roșii*, numărul plantelor și animalelor pe cale de dispariție a ajuns la 126 de specii de plante și 116 specii de animale. În 2015, Editura Știința a publicat ediția a treia, care include 208 specii de plante și 219 specii de animale. Situația este gravă și **de aceea** avem nevoie de cunoștințe solide despre mediu și ecologie.

15. Bingo! Ce fel de flori le plac colegilor/colegelor și de ce? Construiește în caiet și completează grila de mai jos, chestionând cel puțin șase colegi/colege.

1. _____ -ei/-ăi îi plac _____, deoarece _____.	2. Lui _____ îi plac _____, pentru că _____.	3. _____ -ei/-ăi îi plac _____, fiindcă _____.
4. Lui _____ îi plac _____, fiindcă _____.	5. _____ -ei/-ăi îi plac _____, pentru că _____.	6. Lui _____ îi plac _____, deoarece _____.

FLORI ȘI SIMBOLURI

Crizantema este un simbol asociat ideii de longevitate. Această floare este emblema casei imperiale japoneze. În Asia, crizantema mai e asociată cu perfecțiunea, cu simplitatea, cu spontaneitatea firească.

Minunat prin frumusețea, forma și parfumul său, **trandafirul** este floarea cel mai des folosită ca simbol în Occident. El desemnează atingerea perfecțiunii, desăvârșirea fără cusur. El simbolizează cupa vieții, sufletul, inima, iubirea.

Nufărul era în civilizația maya un simbol al abundenței și al fertilității. La egipteni, nuferii albi, deschizându-și corola în zori și închizându-și-o seara, simbolizau nașterea lumii.

16. Comentează cele aflate, expunând motivele pentru care colegii au unele preferințe sau altele. Cine are preferințe asemănătoare cu ale tale?

17. Compară răspunsurile colegilor după model.

Model: Lui Ion îi plac trandafirii, iar Olgăi îi plac lalelele.

18. Formulează enunțuri cu unul dintre verbele propuse, în care să prezinți motive/cauze pentru cele expuse: a trebui, a părea, a considera, a crede.

Model: Mie îmi trebuie..., deoarece...

Eu consider că..., de aceea... ș.a.m.d.

PRACTICUM

19. Vorbește despre câteva lucruri/ființe/persoane de care îți pasă, care sunt importante pentru tine, cu argumente: Mie îmi pasă de ..., fiindcă ...

20. Citește textul. Comentează experiența descrisă. Formulează întrebări referitoare la text/răspunde la întrebările colegului/colegei.

V-ați imaginat vreodată cum ar fi lumea fără flori? Fără curcubeul culorilor, țesut de ele? Fără parfumurile suave? Ați încercat vreodată să stați de vorbă cu o plantă, cu o floare? Să-i oferiți atenție și dragoste? În cartea *Viața secretă a plantelor* de Peter Tompkins și Christopher Bird este descrisă o experiență foarte interesantă. Două semințe au fost plantate în locuri diferite. Pe măsura dezvoltării plantelor, una era tratată cu dragoste și atenție, iar persoana care o îngrijea îi vorbea numai despre lucruri plăcute, frumoase. Alta era îngrijită la fel de bine, dar i se vorbea pe un ton sever și numai despre lucruri neplăcute. Peste șase luni de zile plantele au fost comparate. Cea tratată cu afecțiune era mai mare. Avea rădăcini mai multe și mai puternice, o tulpină mai bine dezvoltată și mult mai multe frunze.

21. Care este opinia ta despre necesitatea de a îngriji florile cu dragoste? Crezi că ai putea vorbi cu o floare?

22. Cu ce ocazii dăruiești flori cuiva?

23. Unde ai mai întâlnit îmbinarea de cuvinte „Florile dalbe, flori de măr”? Amintește-ți și recită un fragment care să includă și acest vers.

24. Ce știi despre felul cum trebuie oferite florile?

25. Ai văzut compoziții ikebana? Ai încercat să le faci? Dacă ai executa o asemenea compoziție, ce flori ai utiliza?

26. În limba ta maternă există prenume de persoane provenite de la numele unor flori? Enumeră-le.

27. Ce cărți în titlul cărora figurează nume de flori cunoști?

*De exemplu: Alexandre Dumas – Laleaua neagră
Alexandre Dumas-fiul – Dama cu camelii
Umberto Eco – Numele trandafirului etc.*

28. Îți place aroma busuiocului? Ce știi despre această plantă?

Busuiocul este o floare care a fost prezentă dintotdeauna în tradiția populară românească. Mănunchiuri de busuioc se pun la icoane și însoțesc multe dintre ritualurile religioase, de la botez și nuntă până la moarte. Fetele își puneau busuioc la brâu sau în cosiță. Băieții îl purtau la pălărie. Este interesant faptul că în Africa, în regiunea centrală a Congoului, frunzele de busuioc sunt utilizate pentru dezlegarea farmecelor și pentru alungarea duhurilor rele.

Din istoria cuvintelor

Busuioc – numele celei mai apreciate în popor flori provine de la cuvântul grecesc *basilikon*, care, în acest caz, s-ar putea traduce ca „floarea regilor”. Și la alte popoare, denumirea acestei plante are aceeași origine, chiar dacă este împrumutată prin intermediul altor limbi: franceză – *basilic*, maghiară – *bosziók*, bulgară – *босиляк*, rusă – *базилик* etc.

29. Comentează versurile:

Busuioc la naștere, busuioc la moarte,
Floare de iubire, floare de noroc...
Viața noastră toată, doamne, cum încap
Între două fire mici de busuioc!

(Vasile Romanciuc)

30. Analizează etimologia cuvântului *busuioc*. Cum se numește această plantă în limba ta maternă?

31. Citește. De ce nu toate florile ajung să aibă un rod/să facă fructe?

Multe flori sunt, dar puține
Rod în lume o să poarte,
Toate bat la poarta vieții,
Dar se scutur multe moarte.

(Mihai Eminescu)

32. Citește cu atenție informațiile despre simbolismul florilor. Care dintre simbolurile expuse îți erau deja cunoscute?

T E M E

33. Chestionează pe cineva dintre adulți și află care dintre plantele de mai jos sunt folosite în calitate de mirodenii pentru gătit. Notează modul de utilizare pentru una dintre ele (pentru ce fel de bucate și cum se folosește).

Busuioc, pătrunjel, mărar, maghiran, usturoi, dafin, piper, scorțișoară, mentă, leuștean, cimbru.

34. Găsește reproduceri după tablouri cu reprezentări de flori de van Gogh, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Valentina Brâncoveanu sau alți pictori. Prezintă colegilor tabloul care ți-a plăcut cel mai mult, descriindu-l detaliat. Explică de ce anume ți-a plăcut această lucrare.

35. Selectează și prezintă o informație suplimentară referitoare la arta ikebana.

36. Selectează și prezintă alte informații despre simbolismul mai multor flori (*macul, garoafa, lealea, liliacul* etc.).

37. Selectează și prezintă o informație despre:

- o plantă cu flori pe cale de dispariție de prin părțile noastre;
- o floare exotică.

38. Proiect de grup. Selectați informații despre felul în care se obișnuiește a dăruia flori în cultura diferitelor popoare. În baza materialelor selectate, faceți o minirevistă a clasei. Ilustrați-o cu imagini proprii sau colaje.

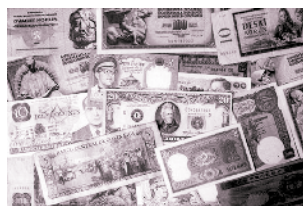
Monumente ale naturii din Republica Moldova: o călătorie subterană

Oricine este un explorator. Cum ai putea să-ți trăiești viața uitându-te la o ușă și să n-o deschizi?

Robert BALLARD

START

1. Care dintre următoarele imagini, după părerea ta, poate servi cel mai bine drept simbol al călătoriei? Argumentează-ți opțiunea în patru-cinci enunțuri.

2. În viziunea ta, o călătorie reprezintă:

- o clipă de bucurie;
- nevoia de noi senzații;
- o formă de odihnă;
- o aventură;
- o cercetare;
- un izvor de cunoaștere;
- o descoperire;
- o posibilitate de relaxare;
- un prilej de autocunoaștere;
- altă variantă.

Argumentează-ți opțiunea în trei-patru enunțuri.

3. Formați patru echipe. Descrieți, în cinci-șase enunțuri, traseul unei excursii prin capitala:

- României;
- Ucrainei;
- Greciei;
- Italiei.

Minienciclopedie

Notre-Dame de

Paris – catedrală în stil gotic din Paris, construită pe insulița de pe Sena Île de la Cité între anii 1163 și 1245. La finisarea ei s-a lucrat chiar până în 1345. Lungimea acestui edificiu magnific este de 130 m, lățimea, de 48 m, și înălțimea, de 35 m. Pe 15 aprilie 2019, pe acoperișul catedralei a izbucnit un incendiu, cauzat, probabil, de lucrările de renovare, după care turnul catedralei s-a prăbușit, iar flăcările au înghițit partea superioară a catedralei. După restaurare, lăcașul a fost redeschis și sfințit la 8 decembrie 2024, în prezența a peste 50 de șefi de state și de guverne.

Cartierul Latin – cartier al Parisului pe malul stâng al Senei, la sud de Île de la Cité, teritoriu tradițional studențesc, unde se află Universitatea Sorbona. Cartierul și-a căpătat denumirea datorită faptului că limba latină a fost limba oficială a învățământului până în 1789. Cartierul Latin este o zonă cu un pronunțat specific intelectual, cu numeroase librării, magazine, cinematografe. Artera lui principală este bulevardul Saint-Michel.

Model: Vom începe călătoria prin capitala Franței cu vizitarea Catedralei Notre-Dame. Apoi vom traversa bulevardul Saint-Michel, principala arteră a Cartierului Latin. Ne vom continua traseul pe lângă Universitatea Sorbona și pe lângă sutele de cafenele în stil francez, după care ne vom îndrepta spre templul mondial al artei – Muzeul Luvru. Seara veți putea opta pentru o croazieră pe Sena sau pentru a urca pe Turnul Eiffel.

4. Lucrați în perechi. Citiți cu atenție informația următoare. Puneți-i directorului Agenției de Turism *Planeta copiilor* cinci întrebări pentru a obține informații suplimentare.

Agenția de Turism *Planeta copiilor* organizează în perioada 20 iunie – 20 august un program de vacanță destinat copiilor. Ne propunem să cultivăm, în rândurile copiilor, spiritul de prietenie, cunoașterea și păstrarea tradițiilor și a valorilor culturale și artistice românești, stimularea creativității prin activități artistice, competiții sportive, jocuri, concursuri, excursii în mai multe locuri memorabile din Republica Moldova. Adresați-vă Agenției de Turism *Planeta copiilor* și transformați-vă vacanța într-o planetă a călătoriei, a jocului, a odihnei.

PRE-TEXT

- 5. Scrie cinci cuvinte/expresii care îți vin în minte în legătură cu cuvântul *peșteră*. Explică alegerea făcută.**
- 6. Citește cu atenție textul. Prin ce impresionează interiorul peșterii?**

PEȘTERA „EMIL RACOVITĂ”

Situată la hotarul a trei state, localitatea Criva din raionul Briceni deține o adevărată bijuterie subterană: peștera „Emil Racoviță”. Descoperită abia în anul 1959 (în urma unei explozii în cariera de ghips de la Criva), peștera propriu-zisă a reprezentat până atunci un sistem carstic închis umplut cu apă. Actualmente, peștera este declarată rezervație naturală și monument al naturii de importanță europeană și mondială. Având o lungime a galeriilor subterane de aproximativ 90.000 de metri, peștera „Emil Racoviță” ocupă al șaselea loc în topul general al subteranelor gigantice de pe planetă, fiind a treia ca mărime peșteră de ghips din Europa. De-a lungul mileniilor, apele subterane au format în peșteră mai multe săli, cele mai lungi fiind considerate „Sala așteptării”, „Sala Daciei”, „Sala Cenușăresei”, „Sala Pinguinului”, „Sala cu coloane”, „Sala celor 100 de metri”, „Catedrala”, „Cimitirul Dinozaurilor”. Interiorul peșterii impresionează nu numai prin dimensiuni, dar și prin frumusețea galeriilor situate în trei-patru nivele. Galeriele alcătuiesc adevărate labirinturi subterane, în care te poți pierde lesne, ca până la urmă să găsești cu greu unica ieșire spre lumina zilei. Plafoanele și pereții sunt împodobiți cu stalactite, stalagmite și gelectite.

Compoziția peisajelor mirifice este completată de circa 20 de lacuri subterane („Lacul Verde”, „Lacul Albastru”, „Lacul Transparent”, „Lacul Împărătesc”, „Lacul Nautilus”, „Lacul Tinereții”, „Lacul Dinozaurilor” etc.), apa cărora, după cum au arătat analizele hidrochimice, are un conținut bogat de săruri minerale cu efect

Peștera „Emil Racoviță”

Peștera „Emil Racoviță” ocupă locul șase pe lista subteranelor gigantice de pe planetă, fiind a treia ca mărime peșteră de ghips din Europa (după lungime)		
Flint-Mammoth	SUA, Kentucky	560 km
Optîmistîcina	Ucraina	147 km în ghips
Hoelloh	Elveția	129,5 km
Ozernaia	Ucraina	104 km în ghips
Jewell	SUA, Dakota de Sud	88 km
Emil Racoviță (Cenușăreasa)	Republica Moldova	86 km în ghips
Greenbraer (Organ)	SUA, Virginia de Vest	71 km
Ojo-Guarena (Palomera-Dolencias)	Spania, Burgos	47 km
Wind	SUA, Dakota de Sud	46 km
Aisrizenwellt	Austria	42 km

curativ asupra organismului uman. Potențialul turistic și științific al peșterii este dublat de cel balneologic, aerul de aici având proprietăți curative datorită ionizării sale.

O curiozitate inexplicabilă a peșterii „Emil Racoviță” constă în faptul că fiecare sală și galerie subterană este căptușită cu argile fine de diverse nuanțe de culori: verde, albastru, roșu, negru, alb etc. Speologii amatori au făcut, pe anumite trasee subterane, figurine ciudate din argilă, care mai servesc și drept indicatoare ingenioase spre diferite săli și labirinturi interesante. Peștera poate fi vizitată în grupuri mici numai cu un ghid-speolog experimentat. Fiecare persoană trebuie să fie dotată cu echipament speologic.

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

a deține, *verb* – a avea, a stăpâni, a poseda
 subteran, *adj.* – (*sub* + *terra* = sub pământ) care se află la o adâncime oarecare sub suprafața pământului
 explozie, *subst.* – взрыв
 actualmente, *adv.* – în momentul de față, în prezent, acum
 carst, *subst.* – eroziune și dizolvare a calcarelor, ghipsurilor și sării, provocată de apele subterane sau de suprafață, urmată de crearea unor forme caracteristice; formă de relief rezultată în urma acestei eroziuni
 lesne, *adv.* – ușor, cu ușurință
 mirific, *adj.* – minunat, măreț
 proprietate, *subst.* – însușire, calitate
 inexplicabil, *adj.* – care nu se poate explica; neexplicabil; de neînțeles
 a căptuși, *verb* – a acoperi
 speolog, *subst.* – specialist în speologie (știință care are ca obiect explorarea și studiul complex al peșterilor)

SINONIME

situată – așezată, plasată
 hotar – graniță, frontieră
 aproximativ – circa, aproape, vreo, cam
 gigantic – uriaș, enorm, colosal, imens, măreț
 alcătui – a forma, a constitui, a crea
 lesne – ușor, comod, fără efort
 uman – omenesc
 traseu – drum, traiectorie, itinerar, rută
 ciudat – curios, straniu

FAMILII DE CUVINTE.

FORMAREA CUVINTELOR

loc – a locui, locuitor, localnic, localitate
 a declara – declarație
 lung – lungime, a prelungi
 a conține – conținut
 turist – turistic
 speolog – speologie, speologic
 a indica – indicator

ANTONIME

deschis – închis
 adevărat – fals, greșit
 ieșire – intrare
 lumină – întuneric

7. Selectează din rubrica *Dicționar* cuvintele potrivite și scrie-le în spațiile rezervate pentru acestea.

_____	o comoară	_____	chimice
_____	un post	_____	curative
_____	sub arest	_____	fizice

Încadrează în enunțuri două îmbinări de cuvinte (la alegere).

Din istoria cuvintelor

Cuvântul românesc **peșteră** (în aromână *piștireaună*) provine din vechea slavă, *neumepa*, de unde a fost moștenit de limbile slave: în bulgară *neuepa*, în rusă *neuepa*. Termenul slav face parte din aceeași familie lexicală ca și cuvântul *neuep* (rusă *печь*) „cuptor”.

Cuvântul vechi grecesc *árgilos* (în neogreacă *árgilla*), de la care provine, prin intermediul franțuzescului *argile*, termenul românesc **argilă** „lut”, își are originea în adjectivul *argós* „alb, strălucitor” și desemna un tip special de lut alb, bun pentru olărit. Cu același sens, cuvântul a fost împrumutat din greacă în limba latină, *argilla*, de unde a și fost moștenit de limba franceză.

8. Grupează în perechi sinonimice următoarele cuvinte:

a stăpâni, actualmente, măreț, însușire, a deține, acum, a avea, trăsătură, proprietate, neexplicabil, mirific, a căptuși, în prezent, minunat, inexplicabil, a posedă, calitate, a acoperi, caracteristică.

9. Completează enunțurile cu cuvintele potrivite dintre paranteze.

- Noi am fost surprinși de din cariera de ghips din apropierea satului.
- Fii atent, pentru că în acest labirint te poți rătăci
- Cu mare greu am găsit ieșirea din labirinturile ale peșterii.
- ... au marcat traseele subterane.

(subterane, explozia, lesne, speologii)

10. Formați două echipe. Consultând un dicționar explicativ, alcătuiți câte trei enunțuri cu diferite sensuri ale cuvintelor:

- a deține;
- proprietate.

11. Lucrați în perechi. Continuați enunțurile, utilizând cuvinte din lista noilor unități lexice.

- Actualmente, postul de director îl... .
- Acest fapt este... .
- Ne-am speriat din cauza... .

12. Găsește contextul potrivit pentru cuvintele evidențiate.

Fratele meu este *speolog*. Ce explorează și studiază el?

- relațiile interumane în cadrul grupurilor sociale;
- speciile rare de plante;
- peșterile.

Peștera „Emil Racoviță” este o bijuterie *subterană*. Unde se află peștera?

- sub pământ;
- pe malul râului;
- pe vârful muntelui.

Până în prezent, acest fenomen rămâne a fi *inexplicabil*, adică:

- explicit;
- ușor de explicat;
- care nu se poate explica.

LECTURA TEXTULUI

13. Citește enunțul/enunțurile din care aflăm:

- în ce an a fost descoperită peștera;
- ce loc ocupă peștera „Emil Racoviță” în topul general al subteranelor de pe Terra;
- prin ce impresionează interiorul peșterii;
- despre proprietățile curative ale apelor subterane și ale aerului din peșteră.

14. Răspunde, cu ajutorul textului, la întrebări.

- Când și în ce împrejurări a fost descoperită peștera „Emil Racoviță”?
- Care este lungimea galeriilor subterane ale peșterii?
- Cu ce sunt împodobiți pereții peșterii?
- Câte lacuri subterane au fost descoperite în peșteră?
- Cum poate fi vizitată peștera?

15. Recitește textul. Ce sentimente ți-a trezit lectura? Argumentează-ți răspunsul.

16. Formați echipe/perechi. Povestiți textul în numele:

- unui profesor de geografie;
- unui ghid-speolog;
- unui locuitor al satului Criva;
- unui turist din Ucraina;
- Ministrului Ecologiei și al Resurselor Naturale;
- unui copil care s-a rătăcit în peșteră;
- unui pictor.

S ENSURILE TEXTULUI

17. Formați perechi. Recitiți textul. Continuați șirul argumentelor în favoarea următoarei afirmații:

Peștera „Emil Racoviță” are perspectivă ecoturistică.

Model: Peștera „Emil Racoviță” are perspectivă ecoturistică, deoarece:

- satul Criva este situat la hotarul a trei state;
- există posibilitatea de a înființa centre de sănătate pentru profilaxia și tratarea bolilor respiratorii etc.

18. Formați echipe. Alcătuiți o listă de metafore care ar putea caracteriza peștera „Emil Racoviță”.

Model: bijuterie subterană, labirint ecoturistic etc.

19. Formați trei echipe. Selectați din text și transcrieți enunțurile care ar putea fi incluse într-un manual de:

- geografie;
- istorie;
- chimie.

20. Extrage din text elementele de descriere a peșterii, organizându-le într-un text coerent.

21. Selectează din text toate sintagmele care sugerează imagini vizuale cromatice.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Adverbul

Categorii	Întrebări la care răspund	Exemple
adverbe de loc exprimă coordonatele de spațiu, adică locul în care se desfășoară acțiunea verbului.	unde? în ce loc? de unde? încotro?	unde, aici, acolo, afară, înăuntru, departe, aproape, acasă, împrejur, alături, înainte, înapoi, acolo, undeva, sus, jos, de aici, de acolo, deasupra, dedesubt, alături, pretutindeni etc.
adverbe de timp exprimă timpul în care se desfășoară acțiunea verbului ori frecvența acțiunii	când? în ce timp? până când? de când?	când, devreme, târziu, ieri, astăzi, mâine, actualmente, acum, cândva, curând, apoi, pe urmă, atunci, de ieri, până mâine, odată, îndată, ieri-dimineață, astă-noapte, mâine-seară, noaptea etc.
adverbe de mod exprimă modul sau felul în care se desfășoară acțiunea verbului	cum? cât? în ce mod?	cum, repede, încet, așa, mereu, întruna, rău, bine, da, nu, abia, aproximativ, circa, alene, astfel, degrabă, puțin, mult, împreună etc.

Ortografia unor adverbe

Adverbele de mai jos se scriu împreună:

- odată (cândva, odinioară)
- demult (cândva, odinioară)
- întruna (mereu)
- altădată (odinioară)
- decât (mai bine mai târziu decât niciodată)
- deloc (nicidecum)
- deoparte (izolat)

NOTA BENE!

- iarăși, totuși, pe de rost, ici-colo, într-adevăr, într-o zi, dis-de-dimineață

spre deosebire de construcțiile:

- o dată (încă o dată, o singură dată)
- de mult (de vreme îndelungată)
- într-una (din zile)
- altă dată („în altă împrejurare”)
- de cât (de cât timp)
- de loc („originar”)
- de o parte (opus lui „de altă parte”)

Minienciclopedie

Columna lui Traian – monument ridicat în anul 113 d.H. la Roma, de către arhitectul Apolodor din Damasc. Reprezintă o coloană cu înălțimea de 29,78 m, acoperită de sus până jos cu basoreliefuri ce evocă scene din luptele împăratului Traian cu dacii și încununată de statuia împăratului.

PRACTICUM

22. Selectează, din rubrica *Exemple* a tabelului din pagina 167, perechile de adverbe cu sensuri opuse. Încadrează în contexte proprii trei perechi de adverbe (la alegere).

23. Transcrie adverbele din următoarele enunțuri. Precizează categoriile adverbilor. Ai recunoscut opera? Dar autorul?

Demult, pe timpul domniei lui Ștefan cel Mare, a fost o luptă mare între plăieșii lui Ștefăniță și armata turcească, care năpădiser ca frunza și iarba pe pământul Moldovei... Pe atunci, în Vrancea nu erau sate cu lume multă ca în vremea de astăzi și nici locuri goale și dealuri chelbașe, cum se văd acum. Codrii stăpâneau mai peste tot, abia unde și unde câte un pâlâc de case se găseau înșirate și ascunse pe la poalele pădurilor... Dimineața, când baba își văzuse feciorii venind, deschise larg ușa de la odaia în care se afla Ștefan-Vodă... Voievodul, înveselit acum, privea mândru la oștenii aceștia adunați.

24. Amintește-ți operele studiate. Pune în locul punctelor adverbele omise. Numește autorul și opera.

• De la arat un plug
Venea ... spre casă.	• Ia eu fac ce fac de mult,
... viscolu-l ascult.
• ... ninge, ... ninge, ... ninge ...!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară.	

25. Alcătuieste enunțuri cu următoarele cuvinte:

• altădată	altă dată	• decât	de cât
• odată	o dată	• deloc	de loc
• demult	de mult		

26. Formați echipe. Redactați, pe baza reperelor propuse, cartea de vizită a peșterii „Emil Racoviță”. Utilizați informații din text.

- Repere:**
• anul descoperirii;	• interiorul peșterii;
• așezarea geografică;	• potențialul turistic și științific;
• statutul actual;	• alte informații.

Luvru – muzeu în Paris, unul dintre cele mai mari din lume. În secolele XIII-XV a fost castel fortificat și închisoare politică, fiind reconstruit, în secolul al XVI-lea, ca reședință regală. În 1793 este transformat în muzeu, în care, inițial, erau expuse picturi din colecțiile regale. În prezent cuprinde secțiunile: antichități; pictură; sculptură; obiecte de artă și de mobilier; desene. Muzeul mai dispune și de o bibliotecă de artă și arheologie și de un laborator de studiu și restaurare a exponatelor.

27. Formați două echipe. Utilizând cât mai multe adverbe, continuați, în șapte-nouă enunțuri, gândul:

- Cel care nu-și părăsește casa spre a vedea întreg pământul...
- Atât timp cât omul nu cutreieră pământul...

28. Formați două echipe. Aduceți argumente pro și contra afirmației din următoarea maximă:

„Cine se gândește numai la locul unde trebuie să ajungă își strică plăcerea călătoriei.” (*Friedrich Rückert*)

29. Formați echipe, în funcție de locul preferat de odihnă:

- marea; • satul bunicilor; • muntele; • o pensiune rurală.

Argumentați-vă opțiunea în șapte-opt enunțuri, utilizând cel puțin cinci adverbe.

30. Formați trei-patru echipe. Formulați cinci-șase sfaturi pentru doritorii de a vizita peștera „Emil Racoviță”.

31. Formați perechi. Alcătuiți un dialog din 10-12 replici cu ghidul-speolog înainte de a intra în peștera „Emil Racoviță”.

32. Identifică în text toate adverbele. Copiază-le împreună cu cuvintele la care se referă ele.

33. Redactează un text publicitar de opt-nouă rânduri pentru o călătorie la peștera „Emil Racoviță”. Utilizează trei-patru adverbe.

34. Formați patru echipe. Imaginați-vă că vi se oferă posibilitatea de a vizita:

- orașul Tokio; • orașul New York; • orașul Londra; • orașul Lisabona.

Folosind harta, alcătuiți-vă itinerarul, notând localitățile mari prin care veți trece în cazul unei călătorii:

- cu trenul; • cu vaporul; • cu avionul; • cu automobilul.

35. Formați patru echipe. Schițați lista obiectelor necesare pe care ar trebui să le luați în cazul unei călătorii:

- la munte; • iarna; • la mare; • vara.

TEME

36. Continuă, în 10-12 enunțuri, următorul gând:

De ce oare, atunci când pronunțăm sau auzim cuvântul *călătorie*, ne imaginăm, de cele mai multe ori, Egiptul antic, Turnul Eiffel, muntele Olimp, Columna lui Traian, Muzeul Luvru? Oare nu de aceea că...

37. Selectează și prezintă, în 15-16 enunțuri, o informație despre marile peșteri ale lumii (de exemplu, despre peștera de marmură din Crimeea).

38. Completează informațiile conținute în text cu noi date despre peștera „Emil Racoviță”.

39. Explică în scris, în patru-cinci enunțuri, de ce ai vrea/nu ai vrea să vizitezi peștera Emil Racoviță”. Utilizează două-trei adverbe.

40. Include, într-un text coerent din șapte-opt enunțuri, următoarele adverbe/locuțiuni adverbiale: odată, din când în când, încet, târziu.

Dimitrie CANTEMIR
(1673-1723)

Cărturar umanist, domn al Moldovei (1693, 1710-1711). În 1714 a fost ales membru al Academiei din Berlin. Savant enciclopedist, poliglot. A scris lucrări de istorie (*Historia creșterilor și a descreșterilor curții othmannice*, operă de răsunet european; *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, în care demonstrează romanitatea poporului român), de geografie (*Descrierea Moldovei*), orientalistică, muzicografie. A avut o influență decisivă asupra formării concepțiilor istorice și filologice despre trecutul poporului român. Ca gânditor, a abordat probleme precum creația lumii, timpul și liberul-arbitru și a elaborat un manual de logică (*Compendiul sistemului logicii generale*). Ca muzician profesionist, a compus melodii de tip oriental și a inventat primul sistem de notare pentru muzica turcească.

Singura cale de urmat, dacă vrem să îmbunătățim calitatea mediului ambiant, este să ne implicăm toți în acțiuni ecologice.

Richard ROGERS

START

1. Lucru în perechi. Examinați lista de probleme ecologice. Explicați prin cuvinte proprii ce înseamnă ele.

a) Despădurirea	f) Poluarea aerului
b) Extincția păsărilor și animalelor	g) Poluarea apei
c) Extincția plantelor	h) Risipa alimentară
d) Insuficiența resurselor naturale	i) Schimbările climatice
e) Pescuitul excesiv	j) Tratarea necorespunzătoare a deșeurilor

2. Transcrie în caiet lista de probleme, dar în altă ordine:

- 1) în ordinea priorității: care dintre ele trebuie soluționată în primul rând;
- 2) în ordinea dificultății: care dintre ele este cel mai greu de soluționat.

3. Care dintre problemele enumerate este una importantă pentru Republica Moldova?

4. Care dintre ele este una importantă pentru localitatea voastră?

PRE-TEXT

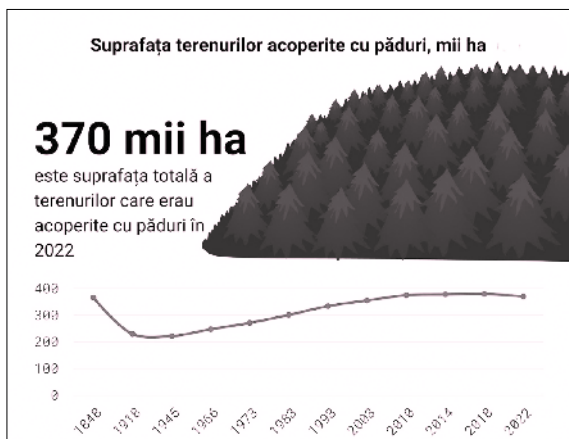
5. Citește. Care este necesarul de suprafețe împădurite în Republica Moldova pentru a putea face față provocărilor de adaptare la schimbările climatice?

TRANSFORMAREA DRAMATICĂ A PĂDURILOR

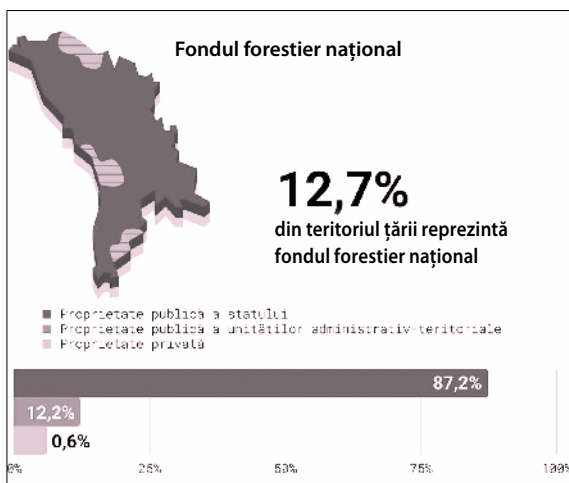
În istoria noastră, pădurile au jucat întotdeauna un rol important. În primele secole și în perioada domniilor medievale, acestea apar adesea ca spațiu de refugiu din calea invadatorilor. Alteori, pădurea a reprezentat un avantaj militar, contribuind la victorii importante. În epocile modernă și contemporană, creșterea numărului populației și a cererii de lemn a făcut ca pădurile noastre să se micșoreze. În doar două secole, țara noastră a ajuns de la un teritoriu împădurit în proporție de 30% la circa 12% în prezent.

Dimitrie Cantemir, domnul Țării Moldovei în anii 1693 și 1710-1711, spune, în celebra sa operă *Descrierea Moldovei*, că „Moldova se făleşte cu foarte multe păduri de toată frumusețea, unele cu lemne de tăiat, altele cu pomi fructiferi. Corăbierii prețuiesc mai înainte de toate stejarul moldovenesc și spun că pentru construirea corăbiilor acesta este mai bun și mai rezistent contra carilor decât orice alt lemn”.

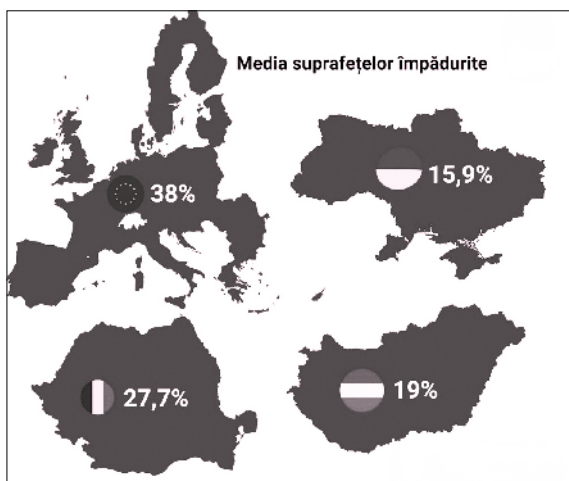
Ofițerul armatei suedeze Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel, german de origine, care s-a aflat în Țara Moldovei prin anii 1713-1714, vorbește cu multă admirație despre pădurile de fagi „care străbat țara în lung și în lat”, menționând și prezența stejarilor, teilor și a „celor mai frumoși meri, peri, pruni, cireși, vișini, aluni, corni și alți pomi de felul acesta purtători de fructe”.

Evoluția suprafețelor împădurite pe teritoriul actual al Republicii Moldova. Date aproximative. Biroul Național de Statistică; Agenția Moldsilva; Arhivele Naționale

Fondul forestier național al Republicii Moldova. Biroul Național de Statistică

Media suprafețelor împădurite în alte țări europene și la nivelul UE în 2021. Eurostat și Statistica Ucrainei

La 1798, un raport al consulului francez de la Iași notează că lemnul pentru realizarea unei construcții a provenit din „patru codri imenși”, fiind vorba de Codrul Bâcului, dintre Prut și Nistru, al Iașilor, al Herței și al celui din împrejurimile Pietrei-Neamț. De altfel, din aceste zone se exportau mari cantități de cherestea, folosite de otomani mai ales la construcția caselor din Constantinopol și, în special, a flotei turcești.

În opinia mai multor istorici, sfârșitul secolului al XVIII-lea reprezintă începutul istoriei contemporane a pădurii, perioadă în care apar și primele reglementări oficiale, dar și începutul unei lungi perioade de declin și de mari defrișări. În Basarabia anexată în 1812 de către Rusia, potrivit materialelor de arhivă, exista o suprafață totală împădurită de circa 600 de mii de hectare. Silvicul-torii afirmă că, între anii 1848 și 1918, suprafața pădurilor s-a redus cu circa 136 de mii de hectare, despădurirea având ca efect intensificarea proceselor de eroziune, în-desirea secetelor, scăderea nivelului râurilor etc. În 1850, Basarabia avea deja doar 365.150 de hectare, iar în 1920, suprafața scăzuse la 219.193 de hectare.

Cel de-Al Doilea Război Mondial și-a lăsat amprenta și asupra pădurilor. Conform datelor aranjamentului silvic din 1 mai 1941, suprafața totală acoperită cu păduri era de 177.200 de hectare. În perioada sovietică, situația pădurilor a fost recunoscută ca fiind puțin satisfăcătoare.

În prezent, suprafața totală a pădurilor din țara noastră, cunoscută și sub denumirea de fond forestier național, constituie circa 12,7% din teritoriul țării. Majoritatea terenurilor acoperite cu păduri, adică circa 87,4%, se află în proprietatea statului, iar alte 12,2% sunt deținute de primărie, în timp ce 0,6% aparțin proprietarilor privați. Specialiștii estimează că este necesar ca minimum 25% din teritoriul țării să fie reprezentate de suprafețele împădurite pentru a putea face față provocărilor de adaptare la schimbările climatice și de asigurare a subzistenței comunităților.

La 17 februarie 2023, președinta Republicii Moldova, Maia Sandu, a anunțat aprobarea de către guvern a Programului național de împădurire, care prevede extinderea în următorii zece ani a suprafeței de păduri din țară cu cel puțin 145 de mii de hectare. Proiectul urmează a fi finanțat din bugetul de stat și din fondurile partenerilor de dezvoltare.

(După un text de Cristian Bolotnicov, Agora)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

invadator, *subst.* – захватчик
 car, *subst.* – жук-древоточец
 fag, *subst.* – бук
 corn, *subst.* – кизил
 reglementare, *subst.* – постановление,
 регулирующий документ
 declin, *subst.* – упадок
 forestier, *adj.* – лесной

SINONIME

se fălește – se laudă
 a se reduce – a scădea, a se micșora
 defrișare – despădurire
 a străbate – a parcurge, a traversa

ANTONIME

împădurit – despădurit
 celebru – necunoscut
 intensificare – slăbire, scădere
 satisfăcător – nesatisfăcător

EXPRESII

a-și lăsa amprenta – оставить след
 a face față – справиться
 a străbate în lung și în lat – объехать
 вдоль и поперёк
 a asigura subzistența – обеспечить средства
 к существованию

NOTA BENE!

proporție – пропорция
 corabie – корабль

LECTURA TEXTULUI

6. Care dintre afirmațiile de mai jos sunt adevărate?

a) Corăbierii prețuiesc mai înainte de toate stejarul moldovenesc.	A	F
Corăbierii prețuiesc mai înainte de toate stejarul muntenesc.	A	F
b) În perioada sovietică, situația pădurilor a fost satisfăcătoare.	A	F
În perioada sovietică, situația pădurilor a fost nesatisfăcătoare.	A	F
c) Specialiștii spun că este necesar ca un sfert din teritoriul țării să fie împădurit.	A	F
Specialiștii spun că este nevoie ca o pătrime din teritoriul țării să fie împădurită.	A	F

7. Găsește și recitește fragmentele în care:

- se menționează denumirile copacilor și ale pomilor fructiferi;
- se prezintă structura fondului forestier național;
- se descrie micșorarea suprafețelor împădurite din Basarabia;
- se expun urmările celui de-Al Doilea Război Mondial asupra pădurilor;
- se indică necesarul de suprafețe împădurite pentru a putea face față provocărilor climatice.

SENSURILE TEXTULUI

8. Expune-ți opinia.

- De ce pădurile au reprezentat un avantaj militar?
- De ce oare călătorii străini vorbeau cu multă admirație despre păduri?

- c) Prin ce se explică o scădere atât de mare a suprafețelor împădurite?
- d) De ce pădurile sunt atât de importante pentru a putea face față provocărilor de adaptare la schimbările climatice?
9. Compară datele privind suprafețele împădurite din țările europene și din Republica Moldova. Ce ai observat?
10. Despădurirea cauzează eroziunea solului, îndesirea secetelor, scăderea nivelului râurilor. Amintește-ți cele studiate la lecțiile de științe ale naturii și geografie și explică de ce se întâmplă aceste lucruri.

ELEMENTE DE LIMBA ROMÂNĂ

Exprimarea emoțiilor și a sunetelor din natură. Interjecția

Amintește-ți!

Interjecția este o parte de vorbire neflexibilă care:

- exprimă senzații, sentimente, stări sufletești, manifestări ale voinței vorbitorului (*ah!, aoleu!, of!, vai!, bravo!*)
sau
- imită sunete și zgomote din natură (*cotcodac!, zdup!, cucurigu!, miau!, cirip-cirip!* etc.)

11. Completează tabelul, plasând interjecțiile propuse conform clasificării:

Interjecții simple (formate dintr-un singur cuvânt)	Interjecții repetate (formate prin repetarea aceluiași cuvânt)	Interjecții compuse (formate din cuvinte diferite)
...	...	...

Vai!, hodoronc-tronc!, ufl!, ia uite!, cioc-cioc!, vai!, bre!, pleosc!, cuțu-cuțu!, cucurigu!, miau!; tic-tac!, ham-ham!, tura-vura!, iaca na!, nani-nani!; he-he!, pis-pis!, of!, țup-țup!

12. Lucru în perechi. Alcătuiți enunțuri în care să folosiți interjecțiile: *ah!, of!, vai!, haide!, brrr!, bravo! ura!*
13. Imaginați-vă că sunteți la Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală. Improvizați un dialog în care să vă exprimați impresiile și sentimentele față exponatele deosebite din muzeu, folosind interjecțiile potrivite.
14. Scriere liberă. Imaginați-vă că vă plimbați dimineața devreme printr-o pădure. Timp de cinci minute, descrieți plimbarea și, în special, sunetele naturii care pot fi auzite. Folosiți interjecțiile potrivite pentru a le reda.

PRACTICUM

- 11. Lucru în perechi. Alegeți una dintre problemele ecologice menționate în exercițiul 1. Faceți o listă de acțiuni care ar putea fi întreprinse pentru rezolvarea acesteia:**
- a) de către membrii familiei tale;
 - b) de către comunitatea școlară;
 - c) de către autoritățile publice.
- 12. Alege un citat care îți place mai mult și motivează-ți alegerea.**
- a) „Pădurile sunt plămânii planetei, sistemul de aer condiționat al lumii. Iar noi suntem pe punctul de a-l deconecta.” (*Regele Charles al III-lea*)
 - b) „Omenirea își taie pădurile, nefiind conștientă de faptul că nu putem trăi fără ele.” (*Isaac Asimov*)
 - c) „Dacă gândim corect, fiecare copac verde este mult mai prețios decât dacă ar fi fost făcut din aur și argint.” (*Martin Luther*)
 - d) „Finlanda este considerată cea mai fericită țară din lume. Este, de asemenea, acoperită de păduri pe 75% din suprafață. Cred că aceste fapte sunt strâns legate.” (*Matt Haig*)
 - e) „Copacii sunt poezii pe care pământul le scrie pe cer.” (*Khalil Gibran*)
- 13. Cum înțelegi expresia de mai jos? Notează-ți gândurile timp de 5 minute. Apoi împărtășește cele scrise colegilor. Ce ai observat?**
- „Învățați caracterul de la copaci, valorile – de la rădăcini, iar schimbarea – de la frunze.” (*Tasneem Hameed*)

TEME

- 14. Documentează-te și pregătește o informație succintă despre modul în care se derulează implementarea Programului național de împădurire. Ilustrează-o cu un colaj de fotografii de la activitățile respective.**
- 15. Expune câteva argumente în sprijinul ideii principale a proverbului chinezesc de mai jos.**
- „Cel mai bun moment pentru a planta un copac a fost acum 20 de ani. Al doilea cel mai bun timp este acum.”
- 16. Lucru în grup. Faceți o listă cu problemele ecologice existente în localitatea voastră. Alegeți-o pe cea mai importantă. Analizați problema: a) care sunt cauzele ei? b) care sunt părțile interesate (cine dorește ca problema să fie rezolvată)? Stabiliți o listă de acțiuni ecologice care pot fi făcute în comunitate pentru a soluționa această problemă.**
- 17. Discutați în grup și propuneți un plan concret pentru a realiza una sau mai multe acțiuni identificate (cine și ce va face, în cât timp, cum anume și de ce are nevoie pentru asta). Acționați!**

Protecția și conservarea mediului înconjurător

Am învățat să zburăm pe cer ca păsările. Am învățat să înotăm în ocean ca peștii.
Acum rămâne să învățăm cum să trăim pe pământ ca oamenii.

George Bernard SHAW

START

- 1. Lucru în perechi. Discutați cu colegul/colega și stabiliți care dintre problemele de mai jos afectează cel mai mult mediul înconjurător: în localitatea voastră; în țară; în lume, în general.**

Colectarea deșeurilor fără a le sorta; lipsa de izolare termică a caselor; utilizarea excesivă a aparatelor de uz casnic; utilizarea becurilor incandescente; efectul de seră; utilizarea neeconomică a energiei electrice; lipsa de cunoștințe ecologice ale cetățenilor.

- 2. Alege o problemă și alcătuieste o listă de lucruri care pot fi făcute pentru a contribui la îmbunătățirea situației în domeniu.**

PRE-TEXT

- 3. Citește. Care dintre acțiunile de mai jos corespund cu ideile tale anterioare?**

10 LUCRURI SIMPLE

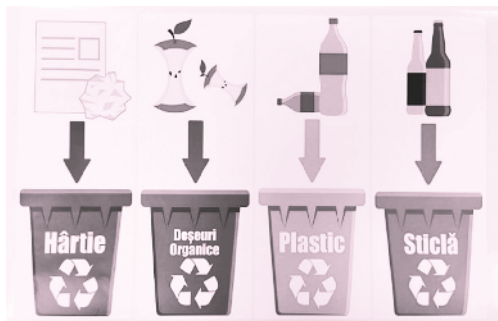
10 lucruri simple, care însă contează mult, chiar foarte mult. 10 lucruri pe care fiecare locuitor al planetei le poate face, aici și acum, ca să contribuie la protecția mediului înconjurător și, în special, la combaterea încălzirii globale.

1. Reduceți, reutilizați, reciclați!

Alegeți produse reutilizabile în loc de cele dispensabile. Folosiți ambalaje minimaliste. Colectați separat hârtia, plasticul, sticla, revistele și ziarele, precum și dozele de aluminiu de la băuturi. Reciclați și refolosiți totdeauna ceea ce puteți. Prin reciclarea sau reutilizarea a numai jumătate din ceea ce folosiți într-o gospodărie, reduceți anual poluarea cu 1.090 de kilograme de dioxid de carbon.

2. Folosiți cumpătat încălzirea și aerul condiționat!

Confortul personal este important, dar excesul nu se justifică. Soluții inteligente de izolare a casei vă pot ajuta să economisiți energie atât iarna, cât și vara, prin reducerea nevoilor de încălzire sau a costurilor pentru aer condiționat. Puteți reduce simțitor poluarea cu 90 de kilograme de dioxid de carbon pe an (per individ).

3. Alegeți becurile economice!

Becurile cu leduri sunt cea mai eficientă soluție de iluminat în momentul de față. Ledurile sunt diode semiconductoare cu o eficiență de până la 80% mai mare și o durată de utilizare de până la 10 ori mai ridicată decât becurile incandescente. De asemenea, ledurile emit mult mai puțină căldură, fapt care duce la scăderea necesității de folosire a aparatelor de aer condiționat.

4. Conduceți înțelept și mai puțin!

Cu cât mergeți mai rar cu o mașină, cu atât se reduce emisia de gaze și consumul de benzină. Asa că, dacă nu e vorba de o distanță lungă sau de lipsa altor mijloace de transport, încercați mersul pe jos, bicicleta sau mijloacele de transport în comun.

5. Cumpărați echipamente eficiente energetic!

Pentru echipamentele sau aparatele de uz casnic, apar din ce în ce mai multe variante cu un consum mic de energie, indiferent dacă e vorba de un bec, un robot de bucătărie, un frigider sau o mașină de spălat.

6. Folosiți mai puțin apa caldă!

În loc de apă fierbinte pentru duș sau baie, încercați o variantă cu câteva grade mai jos. Capetele de duș cu jet moderat ajută și ele la reducerea consumului de apă. Mai nou, hainele pot fi spălate și cu apă rece sau doar ușor încălzită la mașina de spălat, nu mai este nevoie să le fierbeți la 90 de grade.

7. Stingeti lumina!

Când plecați de acasă, închideți becurile și scoateți din priză aparatele electronice. Când sunteți acasă, folosiți lumina doar acolo unde aveți nevoie, nu în toată casa, și încercați să nu utilizați toate aparatele electronice și electrocasnice în același timp.

8. Plantați un copac!

Oriunde – în grădină, în curtea blocului, în afara orașului, oriunde se poate, plantați un copac. Sau mai mulți. Au nevoie de timp pentru a se dezvolta, dar vor contribui, la un moment dat, la absorbția dioxidului de carbon din atmosferă, chiar dacă într-o mică măsură. Însă un copac face mult pentru ecosistemul de care aparține și de aceea merită să îl plantați.

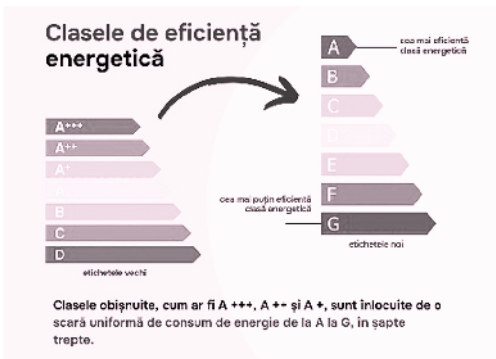
9. Încercați energiile alternative!

Dacă familia dumneavoastră are posibilitatea să folosească energii alternative, nu ezitați. Deși programele din Republica Moldova nu sunt atât de avansate ca în alte țări în privința susținerii materiale a celor care trec la energii alternative, totuși veți recupera ușor investiția în timp și veți contribui la protejarea mediului.

10. Învățați mai mult despre mediu și încurajați-i și pe alții!

Familia, prietenii, colegii, oricine poate fi ajutat să înțeleagă importanța utilizării inteligente a resurselor. Explicați-le că orice gest contează!

(după materiale ale Agenției de Mediu)

CUVINTELE TEXTULUI

DICȚIONAR

a conta, *verb* – иметь значение
a contribui, *verb* – способствовать
cumpătat, *aici: adv.* – умеренно
a emite, *verb* – излучать
exces, *subst.* – излишество

jet, *subst.* – струя
absorbție, *subst.* – поглощение
a (nu) ezita, *verb.* – (не) мешкать
a recupera, *verb* – возместить,
получить обратно

SINONIME

a reutiliza – a refolosi
a alege – a selecta
a planta – a sădi

ANTONIME

cumpătat – necumpătat
oriunde – nicăieri
lipsă – prezență

FAMILII DE CUVINTE. FORMAREA CUVINTELOR

a utiliza – utilizat – utilizator –
utilizare – a reutiliza

NOTA BENE!

variantă – вариант
alternativă – альтернатива
gest – жест

LECTURA TEXTULUI

4. Citește fragmentele în care sunt oferite sfaturi:

- a) pentru economisirea energiei electrice;
- b) pentru găsirea unor alternative;
- c) pentru înverzirea mediului;
- d) pentru evitarea risipei de apă;
- e) pentru reducerea poluării cu dioxid de carbon.

5. Răspunde la întrebări.

- a) Ce putem obține prin reciclarea sau reutilizarea a numai jumătate din ceea ce folosim într-o gospodărie?
- b) La ce ajută soluțiile inteligente de izolare a unei case?
- c) Ce eficiență au ledurile?
- d) Ce putem face în loc de a merge cu mașina?
- e) De ce merită să plantăm un copac?

6. Lucru în perechi. Formulează 3-4 întrebări pe baza textului. Adresează-i-le colegului/colegei. Apoi răspunde la întrebările lui/ei.

SENSURILE TEXTULUI

- 7. Discută cu colegul/colega și exprimați-vă opinia: sunt simple lucrurile descrise în text? De ce da sau de ce nu?
- 8. Propune un alt titlu pentru text. Argumentează-ți alegerea.
- 9. Recitește motto-ul acestei unități. Care este legătura dintre el și conținutul textului? Ce înseamnă să învățăm a trăi ca oamenii?

Gradele de comparație ale adverbului. Gradul pozitiv. Gradul comparativ de superioritate. Utilizarea adverbului în propoziție

Amintește-ți și completează!

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care arată o caracteristică a unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri. De obicei, adverbul determină un verb, un adjectiv ori un alt adverb.

Adverbele de loc exprimă

Exemple:

Adverbele de timp exprimă

Exemple:

Adverbele de mod exprimă

Exemple:

10. Transcrie enunțurile de mai jos în caiet și subliniază toate adverbele.

Cercetătorii sunt astăzi îngrijorați de problemele încălzirii globale. Trebuie să propună degrabă soluții eficiente. Pentru acest lucru ei se întrunesc adesea la diverse forumuri științifice. Acolo au loc cele mai complexe dezbateri. Unii savanți chiar discută aprins. Apoi se formează grupuri de lucru pe diverse domenii. Este necesar să ne implicăm aici și acum în protejarea mediului ambiant.

11. Selectează și plasează în tabel cât mai multe adverbe din textul 10 lucruri simple, conform categoriilor studiate în clasele anterioare.

Adverbe de loc	Adverbe de timp	Adverbe de mod
aici	acum	separat
..	...	...

12. La ce întrebări răspund adverbele selectate în cadrul exercițiului precedent? Exemplifică utilizând propoziții din text.

Reține!

Formele luate de adverb pentru a exprima nivelurile caracteristicilor sau ale circumstanțelor constituie **gradele de comparație ale adverbului**.

Nu toate adverbele pot avea grade de comparație. Grade de comparație au:

- o mare parte din adverbele de mod: *bine, rău, frumos, urât, repede, încet, tare, greu, ușor etc.*;
- unele adverbe de loc: *aproape, departe*;
- unele adverbe de timp: *devreme, târziu*.

Analizează și compară!

Gradul pozitiv exprimă o caracteristică în mod simplu, fără a o compara cu alta.

David vorbește **bine** limba română.

Pădurea este **aproape** de oraș.

Eu mă trezesc **devreme**.

Gradul comparativ de superioritate exprimă o comparație între caracteristici.

David vorbește **mai bine** limba română decât limba engleză.

Pădurea este **mai aproape** de oraș decât râul Nistru.

Eu mă trezesc **mai devreme** decât toți.

- 13. Încearcă să pui adverbele selectate din text la gradul comparativ de superioritate. Ce ai observat? Care dintre adverbele de loc și de timp selectate nu au grade de comparație?**

Exemplu: Adverbul *aici* indică locul într-un mod foarte concret. Nu poți spune *mai aici*. Prin urmare, adverbul *aici* nu formează grade de comparație.

- 14. Modifică propozițiile de mai jos pentru a folosi adverbele la modul comparativ de superioritate. Ce ai observat?**

1) Folosiți cumpătat încălzirea și aerul condiționat. 2) Mergeți des pe jos. 3) Folosiți rar automobilul. 4) Alegeți atent produsele și mărfurile. 5) Folosiți econom apa caldă. 6) Stingeti des lumina. 7) Învățați mult despre protejarea mediului.

Reține!

Întrebuințarea unor adverbe depinde de aspectul pozitiv sau negativ al construcției în care apar.

Adverbului de aproximație **cam**, folosit cu aspect pozitiv, îi corespunde în construcții negative adverbul **prea**:

A ajuns **cam repede** acasă. – A ajuns **nu prea repede** acasă.

Adverbului restrictiv **numai** îi corespunde în construcții negative adverbul **decât**:
Am **numai** o dorință. – N-am **decât** o dorință.

P

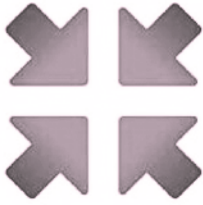
RACTICUM

- 15. Lucru în grup. Pornind de la îndemnul din ultimul alineat al textului și folosind diverse adverbe:**

- redactați un text care să poată fi folosit într-un pliant informativ cu titlul *Orice gest contează!* care să fie adresat: a) membrilor propriei familii; b) prietenilor din curte/mahala; c) colegilor din școală.
- Împărtășiți conținutul pliantului altor grupuri. Îmbunătățiți textul conform sugestiilor colegilor.
- Discutați câteva idei de ilustrare a pliantului cu imagini sugestive. Definitivați pliantul și organizați o expoziție în clasă. Care pliant corespunde cel mai bine titlului?

16. Proiect: Haideți să acționăm responsabil!

1) Analizați tabelul celor trei RE (Reduceți, Reutilizați, Reciclați). Memorizați informația esențială.

REDUCEȚI	REUTILIZAȚI	RECICLAȚI
		
Reduceți cantitatea de materiale și bunuri pe care le consumați. Acest lucru ar putea însemna limitarea cantității de cumpărături pe care le faceți. Chiar aveți nevoie de o pereche de pantofi în plus? Sau de o geantă nouă? Pentru a evita cumpărăturile care nu sunt strict necesare, încercați regula celor trei zile: dacă doriți să cumpărați ceva neesențial, așteptați trei zile. Dacă trei zile mai târziu vă mai gândiți la asta, atunci puteți cumpăra. Dar, mai mult ca sigur, veți fi uitat, căci nu reprezenta strictul necesar.	Reutilizați obiectele vechi pe care vă gândiți să le aruncați. Găsiți-le o nouă utilizare. Borcanele sau cutiile din magazin pot fi folosite pentru depozitare. Hainele vechi pot deveni materie primă pentru a croșeta din ele covorașe de stofă. Obiectele de care nu mai aveți nevoie ar putea fi refolosite de alte persoane. Calculatoarele care încă funcționează pot fi donate centrelor comunitare sau organizațiilor caritabile. Îmbrăcămintea poate fi donată sau o puteți modifica, oferindu-i o a doua viață.	Reciclați hârtia, plasticul, sticla și materialele metalice. Verificați ce servicii de colectare a materialelor reciclabile aveți în comunitate. Materialele separate și prelucrate vor fi ulterior transformate în alte bunuri. Cumpărați bunuri din materiale reciclate. Este posibil să observați din ce în ce mai multe produse cu ștampila „Produs din materiale reciclate”. Aceste produse sunt la fel ca bunurile standard. Ele ajută mult la economisirea resurselor valoroase.

- 2) În trei echipe, conform indicațiilor profesorului/profesoarei, analizați timp de o săptămână situația din școala voastră pe fiecare direcție: ce se poate reduce? Ce se poate reutiliza? Ce se poate recicla?
- 3) Elaborați un plan de acțiuni concrete care pot fi implementate timp de o săptămână/o lună și puneți-l în aplicare. Implicați și elevi din alte clase.
- 4) După realizarea planului, prezentați un scurt raport: ce ați reușit să faceți foarte bine? Ce se poate face mai bine?

TEME

17. Împărtășește membrilor familiei tale conținutul pliantului *Orice gest contează!*, elaborat împreună cu colegii, precum și planul de acțiuni *Haideți să acționăm responsabil!* Ce idei ați putea pune în practică acasă?

18. Analizează unul din citatele de mai jos, la alegere. Scrie un text de o jumătate de pagină în care să descifrezi înțelesul citatului cu cuvinte proprii.

- a) „Iubește pământul. Nu este moștenit de tine de la părinți, ci este împrumutat de tine de la copiii tăi.” (Cicero)

- b) „Natura e totdeauna adevărată, serioasă și severă. Ea are întotdeauna dreptate, iar greșelile și rățăcirile sunt ale omului.” (*Johann Wolfgang Goethe*)
- c) „În natură, nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, ci totul se transformă.” (*Antoine Lavoisier*)

19. Documentează-te și prezintă o informație succintă despre câteva dintre simbolurile internaționale folosite în domeniul reciclării materialelor.

20. Completează în caiet chestionarul. În ce măsură contribui tu la protecția și conservarea mediului înconjurător?

1. Sortezi deșeurile de plastic, sticlă, hârtie? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată	4. Reciclezi becurile și bateriile uzate? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată	7. Cât de des mergi pe jos în loc să folosești mijloace de transport? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată
2. Folosești propria geantă ori sacoșe de pânză la cumpărături? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată	5. Îmbraci un pulover când e răcoare în casă în loc să mărești temperatura aerului? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată	8. Scoți din priză pentru noapte aparatele electrice (televizorul, calculatorul etc.)? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată
3. Închizi robinetul în baie cât timp îți periezi dinții? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată	6. Deconectezi lumina când ieși dintr-o încăpere? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată	9. Cât de des cumperi produse de origine locală? ☐ Întotdeauna ☐ Uneori ☐ Niciodată

- 21. Lucru în grup. Discutați rezultatele chestionarului. Ce ați descoperit? Ce puteți face pentru a îmbunătăți situația?**
- 22. Fă un plan de acțiuni pentru conservarea mediului înconjurător pe care le poți realiza cu familia sau cu prietenii pe parcursul vacanței. La începutul noului an școlar, împărtășește rezultatele cu colegii.**

Îndemn

Nicio zi fără o faptă bună.

Pliniu cel Bătrân

Minienciclopedie

Pliniu cel Bătrân

(23 – 79)

Scriitor și naturalist erudit din Imperiul Roman. Cea mai cunoscută – și singura păstrată – operă a lui Pliniu este o enciclopedie monumentală despre științele naturale intitulată *Istoria naturală*, alcătuită din 37 de volume, de neprețuită valoare, care cuprinde cunoștințele din epoca sa în diverse domenii: zoologie, botanică, antropologie, fiziologie, cosmologie, artă, medicină, mineralogie și metalurgie.

EVOCARE

1. Amintește-ți și dă exemple de fapte bune despre care:

- a) ai citit în cărți;
- b) ai auzit la radio, televiziune sau ai citit în presă.

2. Ce fapte bune ai făcut:

- a) pentru a ajuta pe cineva din membrii familiei tale;
- b) pentru a ajuta un prieten;
- c) acasă;
- d) la școală;
- e) în comunitate?

3. Povestește despre o faptă bună a cuiva care te-a impresionat. Ce anume ți-a plăcut cel mai mult?

INVITAȚIE LA LECTURĂ

4. Citește. Care este, de fapt, îndemnul din această poezie?

ÎNDEMN

de Demostene Botez

Când te duci seara la culcare
Și-ți pui o mână sub obraz,
Să te întrebi cu-ngrijorare:
„Ce am făcut eu oare azi?”

O zi trecută fără fapte
Care să-ți fi rămas în minte,
În viața ta, e ca o noapte
Sau ca un basm fără cuvinte.

E ca și cum n-ai fi trăit
Și ți-ai pierdut o zi din viață,
Și soarele s-ar fi oprit,
Căzut în somn de dimineață.

Cât timp tu n-ai făcut nimic,
Pământul s-a-nvârtit o dată,
Și doară nu-i atât de mic,
Și-a dus în spate lumea toată.

Să-ți fie aceste vorbe-ndemn
Al vieții tale care vine,
Să lași pe unde treci însemn
Că ai făcut și tu un bine.

Și de ești vrednic cum aș vrea,
Drept semn al timpului prezent,
Tu să ridici prin munca ta
Și gândul tău un monument.

Demostene Botez
(1893 – 1973)

Poet, prozator, traducător și publicist român. În perioada interbelică, a avut o activitate literară și ziaristică prolifică; a publicat și multă literatură pentru copii. Din scrierile lui menționăm volumele de versuri *Munții* (1918), *Floarea pământului* (1920), *Povestea omului* (1924), *Zilele vieții* (1927), *Cuvinte de dincolo* (1934), *Picu și Gheorghiuță* (1956), *Povestea greierului* (1964), romanele *Ghiocul* (1934), *Înălțarea la cer* (1938), *Oameni de lut* (1947). În 1963 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

DIȚIONAR

îngrijorare, *subst.* – grijă, neliniște
îndemn, *subst.* – призыв, побуждение
doară, *adv.* – aici: doar
înseamnă, *subst.* – aici: semn; знак
vrednic, *adj.* – достойный

EXPRESII

a rămâne în minte – a se memoriza
a cădea în somn – a adormi
a duce în spate – a purta, a suporta
a face un bine – a ajuta

R REALIZAREA SENSULUI

5. Lucru în perechi. Discută cu colegul/colega cum înțelegeți expresiile:

- a) o zi fără fapte bune e ca o noapte;
- b) o zi fără fapte bune e ca un basm fără cuvinte.

6. Continuă frazele:

- a) A lăsa în urmă un semn că ai făcut o faptă bună înseamnă ...
- b) A ridica prin muncă un monument înseamnă ...

R REFLECȚIE

7. Lucru în perechi. Propuneți și argumentați o listă de acțiuni care pot fi și trebuie întreprinse:

- a) pentru a asigura o activitate eficientă a Consiliului școlar al elevilor;
- b) pentru a ajuta persoanele în vârstă;
- c) pentru a asigura protecția florei și faunei;
- d) pentru a păstra un aer atmosferic curat și prielnic vieții;
- e) pentru a contribui la îmbunătățirea cunoștințelor ecologice ale colegilor din clasele mai mici.

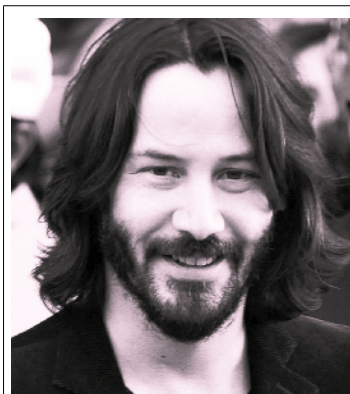
8. Despre ce fel de monument crezi că este vorba în ultima strofă?

9. Cum crezi că arată un monument creat de:

- a) un părinte care a crescut copii ce au reușit în viață?
- b) un copil care a salvat un animal abandonat?
- c) o clasă de elevi care a participat la lucrările de împădurire?
- d) un antrenor/o antrenoare care a pregătit mulți sportivi de performanță?
- e) un cântăreț/o cântăreață care a dus faima țării sale peste tot în lume?
- f) un profesor pe care îl țin minte toți elevii săi?

EXTINDERE

10. Examinează motto-ul acestei unități. Cum crezi, e realizabil îndemnul din el? Cum poți face fapte bune în fiecare zi?
11. Documentează-te și prezintă o informație succintă despre faptele bune săvârșite de personalitățile din imagini pentru a-i ajuta pe oamenii aflați în situații dificile.

Keanu Reeves, actor

Liliana Rotaru, președintă a Asociației Obștești „Copil. Comunitate. Familie”

Taylor Swift, cântăreață

12. Examinează imaginile. Care dintre ele reprezintă cel mai bine ideea de faptă bună, de ajutor? Argumentează-ți opinia.

13. Scrie un mesaj (o jumătate de pagină) unei persoane despre care poți spune că a făcut o faptă bună pentru a te sprijini pe tine personal. Menționează felul în care te-a ajutat și exprimă-ți recunoștința.

EVALUARE SUMATIVĂ. CAPITOLUL V

ÎNCEARCĂ ȘI VEI REUȘI

Citește cu atenție textul și realizează sarcinile propuse. Succes!

Deteriorarea mediului înconjurător este resimțită în zilele noastre tot mai acut, îndeosebi în centrele urbane cu mari aglomerări de populație. Poluarea mediului afectează toate cele trei componente principale ale mediului înconjurător: apa, atmosfera și solul.

Poluarea aerului din marile orașe a devenit o situație obișnuită, smogul fiind una dintre cele mai caracteristice forme ale acesteia. Folosirea nerațională a solurilor și a resurselor naturale, uneori până la epuizarea lor, ridică o serie de probleme majore privind ocrotirea mediului înconjurător.

Reziduurile, deșeurile organice și dejecțiile deversate în apele curgătoare prin descompunere consumă oxigenul necesar diferitelor organisme acvatice, în timp ce elementele nutritive care ajung în ape intensifică dezvoltarea algelor pe seama oxigenului din apă, ducând uneori până la „moartea”, adică la degradarea apelor.

În aceste condiții se ridică tot mai mult problemele privind poluarea și apare necesitatea elaborării unor noi reglementări administrative de stat în măsură să facă față noilor aspecte legate de protecția mediului înconjurător.

Lipsa de informare a făcut ca mulți oameni de bună-credință să persiste în acțiuni care sunt nefaste mediului înconjurător, fără să realizeze care sunt daunele produse. O altă categorie de oameni nepăsători, din dorința de a economisii sau de a produce cât mai mulți bani, au acționat voit, provocând daune ireversibile, prin acțiuni de tipul: utilizarea pe scară largă a pesticidelor, tăierea pădurilor, deversarea sau stocarea unor substanțe toxice sau deșeuri radioactive etc. Toate acestea, acumulate și diversificate în timp, au produs modificări ale atmosferei, apei și solului, pe care le resimțim tot mai pregnant în ultima perioadă și care pot să afecteze grav calitatea vieții noastre și cu siguranță viața generațiilor viitoare.

Încă mai este posibil să ne construim un viitor sustenabil. Acest lucru presupune stoparea practicilor și schimbarea atitudinilor actuale față de mediu. De exemplu, putem reduce intervențiile dăunătoare mediului și prin eliminarea treptată, până la interzicere, a tehnologiilor poluante. Putem sprijini în același timp alternativele sustenabile și comunitățile afectate de schimbări. O economie circulară și neutră din punctul de vedere al emisiilor de carbon poate reduce gradul de solicitare a capitalului natural și poate limita creșterea temperaturilor globale. Schimbarea direcției în care ne îndreptăm va necesita și o schimbare de obiceiuri și de comportament, de exemplu a modului în care ne deplasăm și a alimentelor pe care le mâncăm. Avem cunoștințele necesare pentru a orienta această tranziție spre o sustenabilitate de durată. De asemenea, sprijinul public pentru schimbare este tot mai puternic. A venit vremea să ne asumăm responsabilitatea și să accelerăm această schimbare.

(Agenția Europeană de Mediu)

1.	Formulează patru întrebări în baza textului.	1
	<i>Ce</i> _____ ?	2
	<i>Cum</i> _____ ?	3
	<i>De ce</i> _____ ?	4
	<i>Cum credeți</i> _____ ?	

2.	Propune acțiuni pentru protejarea mediului care pot fi făcute de: a) Elevii unei școli _____ _____ b) Primăria localității _____ _____ c) Ministerul Mediului _____ _____ d) Fiecare cetățean _____ _____	2 4 6 8
3.	Scrie, în nume propriu, o felicitare adresată colegilor cu ocazia Zilei Pământului. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	5
4.	Scrie, în opt enunțuri, un eseu, pornind de la afirmația: <i>Dacă ocrotești natura, ea te va ocroti pe tine.</i> _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	2 4 6 8 10 12 14 16

VOCABULAR

A

a accesa, *verb* – a intra într-o rețea, într-un program

a adăposti, *verb* – a oferi un adăpost

a anticipa, *verb* – a face sau a spune ceva înainte de o anumită dată sau înaintea timpului cuvenit; опережать

a atesta, *verb* – a confirma; a dovedi că ceva există

a (nu) se astâmpăra, *verb* – a (nu) se liniști, a (nu) se cuminți

abrupt, *adj.* – обрывистый

absorbție, *subst.* – поглощение

actualmente, *adv.* – în momentul de față, în prezent, acum

anterior, *adv.* – aici: раньше

antreprenor, *subst.* – om de afaceri, businessman

aparte, *adj.* – aici: deosebit, special

autentic, *adj.* – adevărat, подлинный

avantaj, *subst.* – преимущество

B

bărbați, *adj.* – aici: viteji, curajoși

bărnă, *subst.* – бревно

bârsană, *adj.* – (oaie) cu lână lungă și aspră

becisnic, *adj.* – aici: necinstit

benefic, *adj.* – favorabil, binefăcător

bizar, *adj.* – ciudat, straniu

boboc, *subst.* – aici: floare care încă nu s-a deschis

bocet, *subst.* – плач

branțuri, *subst.* – стельки

brocart, *subst.* – парча

broderie, *subst.* – вышивка

bucălaie, *adj.* – (oaie) cu lână bălaie și cu botul negru

C

a căptuși, *verb* – a acoperi

a chicoti, *verb* – a râde

a concura, *verb* – a participa la un concurs, a lupta pentru întâietate

a conferi, *verb* – a acorda, a oferi

a consulta, *verb* – a discuta, a dezbate

a conta, *verb* – иметь значение

a contribui, *verb* – способствовать

a cutreiera, *verb* – a parcurge un teritoriu, a merge de la un capăt la altul

car, *subst.* – жук-древоточец

caritate, *subst.* – милосердие, благотворительность

carst, *subst.* – eroziune și dizolvare a calcarelor, ghipsurilor și sării, provocată de apele subterane sau de suprafață, urmată de crearea unor forme caracteristice; formă de relief rezultată în urma acestor eroziuni

catifea, *subst.* – бархат

cămin, *subst.* – aici: casă sau apartament propriu

chesea, *subst.* (arh.) – vas mic pentru dulceață

ciucuri, *subst.* – ornamente de cristal ori de sticlă care atârnă de marginile candelabrelor sau ale lămpilor

colet, *subst.* – посылка, бандероль

comandă, *subst.* – заказ

competițional, *adj.* – de competiție, соревновательный, состязательный

complot, *subst.* – înțelegere secretă, plan secret pentru o acțiune împotriva cuiva

concurență, *subst.* – întrecere, competiție

coniță, *subst.* (arh.) – adresare diminutivă de la *cocoană* (adică *doamnă*)

considerent, *subst.* – соображение

conștient, *adv.* – сознательно

corn, *subst.* – кизил

coropcar, *subst.* – aici: hoinar, vagabond

cuceritor, *subst.* – завоеватель, покоритель

cumpătat, aici: *adv.* – умеренно

D

a dăinui, *verb* – a rămâne, a rezista în timp, a continua să existe, a exista veșnic

a deochea, *verb* – слазить

a descăleca, *verb* – a coborî de pe cal

a descoperi, *verb* – aici: a afla ceva nou

a despuia, *verb* – a lipsi de frunze, de flori; a dezbrăca

a deține, *verb* – a avea, a stăpâni, a poseda

a developa, *verb* – проявить
dâmb de prund, *subst.+ prep.+ subst.* – grămadă de pietre
declin, *subst.* – упадок
defileu, *subst.* – ущелье
deloc, *adv.* – совсем (не)
destinatar, *subst.* – получатель
deșert, *subst.* – pustiú; пустыня
dezbateri, *subst.* – discuție
diform, *adj.* – fără o formă regulată
doară, *adv.* – aici: doar
dobândă, *subst.* – câștig
drumeț, *subst.* – călător care merge pe jos
ducat, *subst.* – monedă de aur sau de argint (la origine italiană) care a circulat în mai multe țări din Europa, inclusiv în țările românești

E

a emana, *verb* – a răspândi, a împrăștia, a emite
a emite, *verb* – излучать
a evita, *verb* – избегать
a evolua, *verb* – aici: a se prezenta
a expune, *verb* – выставять
a extinde, *verb* – расширять
a (nu) ezita, *verb.* – (не) мешкать
a (se) extinde, *verb* – a (se) mări, a (se) lărgi, a (se) întinde
edificiu, *subst.* – clădire, construcție
ediție, *subst.* – aici: выпуск
esențial, *adj.* – important, principal
eveniment, *subst.* – мероприятие
excepție, *subst.* – исключение
exces, *subst.* – излишество
exil, *subst.* – ссылка
explozie, *subst.* – взрыв

F

fag, *subst.* – бук
falcă, *subst.* – челюсть
film, *subst.* – плёнка
firesc, *adj.* – natural, potrivit, obișnuit
fixativ, *subst.* – закрепитель
florăreasă, *subst.* – femeie care vinde flori

fluviu, *subst.* – apă curgătoare mare, care se varsă în mări sau în oceane
forestier, *adj.* – лесной

G

a ghili, *verb* – a înălbi pânza prin muierea în apă și întinderea la soare
a giurui, *verb* – a promite, a făgădui
a goni, *verb* – aici: a urmări, a fugi după cineva
gazdă, *subst.* – aici: хозяин, хозяйка (дома)

H

hudiță, *subst.* – ulicioară
humă, *subst.* – lut, pământ

I

a implica, *verb* – a avea drept consecință, влечь за собой, иметь последствием
a (se) inspira, *verb* – a folosi ca izvor de forțe și idei creatoare; вдохновлять
a interpreta, *verb* – a cânta o piesă muzicală; a explica, a analiza
impecabil, *adj.* – fără cusur, perfect
impozant, *adj.* – внушительный, импозантный
indiscutabil, *adj.* – care nu poate fi contestat; care nu necesită discuție
inexplicabil, *adj.* – care nu se poate explica; neexplicabil; де неітєлєс
invadator, *subst.* – захватчик
invidie, *subst.* – зависть
iscusit, *adj.* – bine pregătit

J

a încredința, *verb* – a da în grija cuiva, доверять, поручать
a încuraja, *verb* – призывать
a înregistra, *verb* – aici: a imprima cu mijloace tehnice piese muzicale
a întreprinde, *verb* – затевать, предпринимать
îmblânzit, *adj.* – прирученный
împrumut, *subst.* – obiect sau sumă de bani împrumutată de la cineva
îndelung, *adv.* – mult timp

îndemn, *subst.* – призыв, побуждение
îndrumător, *subst.* – persoană care arată cuiva drumul, îndreptându-l în direcția potrivită, care călăuzește pe cineva într-un domeniu
îndurerat, *adj.* – simțind durere
îngâmfat, *adj.* – высокомерный, надменный
îngrijorare, *subst.* – grijă, neliniște
însemn, *subst.* – aici: semn; знак
învoială, *subst.* – înțelegere

J

a jigni, *verb* – a ofensa, a supăra; обидеть
jet, *subst.* – струя
jupâneasă, *subst.* (arh.) – menajeră, femeie de serviciu într-o casă particulară
laie, *adj.* – (oaie) cu lână neagră sau neagră cu pete albe

L

a lansa, *verb* – aici: a pune în circulație, a difuza
a lehameti, *verb* – a dezgusta
a(-l) lămuri, *verb* – aici: a-i explica ceva cuiva
lesne, *adv.* – ușor, cu ușurință
lespede, *subst.* – плита
livrare, *verb* – доставка
lot (de carte), *subst.* – партия (книг)
lucios, *adj.* – глянцево́й

M

a marca, *verb* – отметить
major, *adj.* – foarte important, principal
mări (măre) – *interjecție* ce exprimă nedumerirea: auzi, știi
miel, *subst.* – ягненок
mirat, *adj.* – uimit; удивленный
mirific, *adj.* – minunat, măreț
mișel, *subst.* – om rău, ticălos
moderator, *subst.* – facilitator
mohor, *subst.* – plantă erbacee din familia gramineelor, utilizată ca furaj; щетинник

N

a născoci, *verb* – a inventa, a descoperi
neapărat, *adv.* – numaidecât, cu siguranță
necesitate, *subst.* – необходимость, надобность, потребность, нужда
negustor, *subst.* – vânzător, comerciant
nestingherit, *adj.* – fără a fi deranjat de cineva
nețarmurit, *adj.* – nesfârșit, nelimitat, infinit
numerar, *subst.* – cash; наличные деньги

O

a obține, *verb* – a primi, a câștiga
ofertă, *subst.* – предложение
omidă, *subst.* – гусеница
onomastică, *subst.* – aici: ziua numelui

P

a păgubi, *verb* – a pierde
a pândi, *verb* – a urmări
a persista, *verb* – a rămâne, a se menține
a pieri, *verb* – a muri
a prescrie, *verb* – a recomanda, a indica, прописывать
a presta, *verb* – a îndeplini, a face, a efectua, a executa
a promova, *verb* – a susține, a sprijini făcând să progreseze, să se dezvolte
a pune stăpânire, *expresie* – aici: a cuprinde, a copleși
pagubă, *subst.* – pierdere
paralele, *subst.* – брусья
paravan, *subst.* – perdeа
patrimoniu, *subst.* – сокровищница
păltinaș, *subst.* – diminutiv al lui *paltin*; arțar
păpădie, *subst.* – одуванчик
performanță, *subst.* – rezultat înalt, succes remarcabil
piesă, *subst.* – aici: музикальная пьеса
plăviță, *adj.* – aici: alb-cenușie, sură
pompier, *subst.* – пожарный
postav, *subst.* – сукно
pre, *prep.* – formă învechită a prepoziției *pe*
presant, *subst.* – care apasă, давящий
primordial, *adj.* – 1. primul, întâiul, original;
 2. principal, esențial, important, decisiv

producere, *subst.* – производство, изготовление, выпуск

promontoriu, *subst.* – fâșie de pământ înaltă și stâncoasă care înaintază în mare; высокий, скалистый мыс

proprietate, *subst.* – însușire, calitate

propriu, *adj.* – собственный

prosperare, *subst.* – dezvoltare, înflorire, progresare

R

a recupera, *verb* – возместить, получить обратно

a regreta, *verb* – a-i părea rău (cuiva), сожалеть

a reliefa, *verb* – a scoate în evidență, a sublinia, a accentua

a relua, *verb* – aici: a cânta o piesă mai veche într-un nou aranjament

a remarca, *verb* – a observa, a evidenția, a constata

a renunța, *verb* – отказаться

a reuși, *verb* – aici: удаваться

reciproc, *adj.* – взаимный, обоюдный

recitare, *adj.* – перечитывание

refacere, *subst.* – aici: reconstrucție, restaurare

reglementare, *subst.* – постановление, регулирующий документ

reliefat, *adj.* – care este scos în relief; (*fig.*) scos în evidență, accentuat

responsabilitate, *subst.* – ответственность

resturi, *subst.* – остатки, отходы

roșior, *subst.* – ostaș din corpul de elită al cavaleriei, în organizarea mai veche a armatei române

S

a se „plămădi”, *verb* – aici: a se educa, a se dezvolta, a se forma

a se cufunda, *verb* – нырять

a se cununa, *verb* – обвенчаться

a se defecta, *verb* – a se deteriora, a se strica

a se desfășura, *verb* – проводиться

a se distinge, *verb* – a se evidenția, a se deosebi

a se intimida, *verb* – стесняться

a se isca, *verb* – a se ivi, a apărea

a se îndoii, *verb* – a sta la îndoială, сомневаться

a se îndura, *verb* – a avea milă

a se înrudi, *verb* – aici: a fi strâns legat

a se mâhni, *verb* – a se întrista

a se sili, *verb* – a se strădui

a stârni, *verb* – a provoca, a cauza

a susține (un concert, un recital), *verb* – a prezenta în fața publicului

secetos, *adj.* – uscat, fără apă

seísm, *subst.* – cutremur, землетрясение

servicii, *subst.* – услуги

sobru, *adj.* – сдержанный

soc, *subst.* – бузина

sol, *subst.* – probă de gimnastică executată la nivelul podelei

sortii, *subst.* – aici: soarta

speolog, *subst.* – specialist în speologie (știință care are ca obiect explorarea și studiul complex al peșterilor)

spin, *subst.* – aici: plantă ghimpoasă; чертополох

sticlete, *subst.* – снегирь

străveziu, *adj.* – transparent; aici: lipsit de culoare, palid

strungă, *subst.* – țarc; îngrăditură unde se țin oile

stuf, *subst.* – тростник, камыш

subteran, *adj.* – (sub + terra = sub pământ) care se află la o adâncime oarecare sub suprafața pământului

supus, *subst.* – поданный

sustenabilă, *adj.* – устойчивая

suveran, *subst.* – aici: монарх, государь/государыня

S

a (o) șparli, *verb* – a fugi

șoșoni, *subst.* – încălțăminte de iarnă (de obicei, din cauciuc) care se poartă peste pantofi

știoală, *subst.* – baltă

ștregar, *subst.* – copil neastâmpărat

șuviță, *subst.* – прядь (волос)

T

tasma, *subst.* – panglică de mătase sau piele care se leagă la pălărie

tărățe, *subst.* – отруби

tâmplă, *subst.* – висок

templu, *subst.* – храм

tenacitate, *subst.* – perseverență

tencuit, *adj.* – оштукатуренный

testament, *subst.* – act (juridic) prin care o persoană își exprimă dorințele ce urmează a-i fi îndeplinite după moarte; завещание

ticnă, *subst.* – liniște

turmă, *subst.* – grup de oi sau de alte animale, domestice sau sălbătice, care trăiesc împreună

Ț

țeavă, *subst.* – катушка (снвальная)

țintă, *subst.* – aici: гвоздь

U

a (se) uza, *verb* – изнашивать(ся)

umil, *adj.* – aici: simplu, modest

ungurean, *adj.* – originar din Transilvania (provincie istorică a României)

urbanistic, *adj.* – referitor la planificarea lucrărilor de construire într-un oraș

ursuz, *adj.* – neprietenos, nesociabil, tăcut

V

a valorifica, *verb* – a scoate în evidență valoarea unui lucru

a vesti, *verb* – a informa, a da de știre

venerat, *adj.* – apreciat, почитаемый

venit, *subst.* – доход, прибыль

vestimentație, *subst.* – îmbrăcăminte

vietate, *subst.* – ființă vie: animal, pasăre, insectă etc.

vital, *adj.* – жизненноважный

vârncean, *adj.* – originar din Țara Vrancei (regiune a Principatului Moldovei)

vrednic, *adj.* – достойный

Z

a zăbovi, *verb* – a sta, a-și pierde vremea

zăvoi, *subst.* – luncă, pădurice pe malul unei ape

